

HACÎ OZKAL

"Kirdkî Maya Zoné Mayi yo!"

FERHENGÊ
QEWL Û VATEYÊ VERÎNON
DEYİMLER VE ATASÖZLERİ
SÖZLÜĞÜ

KIRDKÎ - TIRKÎ KIRDCA - TÜRKÇE

1872

20

Hacî Ozkal

FERHENGÊ
QEWL Û VATEYÊ
VERÎNON

DEYİMLER VE ATASÖZLERİ
SÖZLÜĞÜ

KIRDKÎ - TIRKÎ

HIŞPÊLİ
-3-

J&J | Ferheng
00742|0062

FERHENGÊ QEWL Û VATEYÊ VERÎNON
DEYİMLER VE ATASÖZLERİ SÖZLÜĞÜ

Hacî Ozkal

Pergalsazî
Azad Zal

Tedeyînsazî & Zonsazî
Jana Zana

Ripelsazî & Risersazî
J&J

Çapê Yewini | Îlon 2022
© Copyright Ajans J&J 2022

Sertifika No
44569

ISBN
978-625-8305-15-9

Çapxone

Tuncay Mat | Ceylan Matbaa Davutpaşa caddesi Güven İş merkezi B Blok
No: 318-319 Topkapı Zeytinburnu | İstanbul
Tel: 0212 6131079 Sertifika No: 40933

© Heqê weşonî nimite yo. Xayleyê şinasnayî ra teber qopya nêbeno, vîşî
nêbeno û vila nêbeno.

AJANS J&J

Kooperatifler Mh. Rizvan Ağa Cad. Öz Emek St. A Blok No: 33/1
21100 Yenişehir | DİYARBAKIR
Telefon: +90 412 228 36 06 | Mobile: +90 533 436 58 54
web: www.ajansjj.com | email: info@ajansjj.com | ajansjj@gmail.com
facebook: fb.me/jjyayinlari | instagram: ajans_jj | twitter
ajans_jj

Hacî Ozkal

FERHENGÊ
QEWL Û VATEYÊ
VERÎNON

DEYİMLER VE ATASÖZLERİ
SÖZLÜĞÜ

KIRDKÎ - TIRKÎ

Hacı Ozkal; Serra 1957'î di dewa Pîrajmonî yê Pîronî di rapinciyawo. Wendecawo (Dibistono) verin dewa xo di, wendecawo wertîn Pîron di û Lîseya Ticaretî zî Amed di 1973'î di qedînaybî. Bahdî, Enstitûya Vacêrî/Perwerdeyê yê İzmir'î, şaxê Franskî 1981'î di qedîne. Rîze, Mereş/Bazarcix, Edene/Duzîçî û Dîlok di mamosteyêya Franskî û Tirkîyî kerda. Vîst û çêher serrî mamosteyêyi ra pey tepîşîya, di mengî (aşmî) û nê m zindonê Dîlok'î di mend. Tira pey, teber ra mehkema bi û ceza werdi, hîrî serrî Tîpa D'ya Amedî di mend. Xebata xo na romiteyî (çand) û zonî sero vindertîşê xo romit û rardiberêya Kurdî Derî di ca girewt. 2016'î di bi himserekê Kurdî Derî. Xebata xo na yê nuşteyon wêra di hîna aver berdî. Bi yewîna fasâl reydir xebata xo na zonî sero vindert. Êro zî xebata xo na sey yew setê kirdkî hinkerda û erda çapî ver. Hîma zî xebatonê xo nê Kirdkî romeno.

Mexilî:

- * Gramer û Raştnuştîşê Kurdî/Kirdkî [Kîrmanckî/Zazakî] (Çîgêrayîş) , J&J, 2017 – Amedî
- * Ferhengê Kirdkî – Kîrmanckî Zazakî (Ferheng), J&J, 2019–Amedî
- * Vateyê Verînon-Kirdkî/Zazakî/Zazakî (Ferheng), Med-Der 2021–Amedî
- * FERHENGÊ KURDÎ - TIRKÎ Kirdkî|Kîrmanckî|Dimilkî|Zazakî TÜRKÇE - KÜRTÇE SÖZLÜK Kîrdca|Kîrmanca|Dimilice|Zazaca (Ferheng), J&J 2023 – Amedî
- * FERHENGÊK (Kirdkî|Kîrmanckî|Türkçe) FERHENGOK (Kîrmanckî|Tirkî|Kirdkî) SÖZLÜK (Türkçe|Kîrmanca|Kîrdca) (Ferheng), J&J 2023 – Amedî
- * Ferhengê Qewl û Vateyê Verînon (Ferheng), J&J 2023 – Amedî
- * Giramer û Raştnuştîşê Kirdkî (Zon), Çapê 2^{yn} J&J 2023 – Amedî
- * Rayerê Vaceyîşî Yê Mîyonê Rocî (Zon), J&J 2023 – Amedî
- * Dîrok û Romiteyê Pîrajmonî (Çîgêrayîş), Çapê 2^{yn} J&J, 2023 – Amedî
- * Rocbîynî (Roman) J&J, 2023 – Amedî

Hacı Ozkal, 1957 yılında Diyarbakır'ın Dicle ilçesinin Pîrajmon (Kurşunlu) köyünde doğdu. İlkokulu kendi köyünde, ortaokulu Dicle'de Ticaret Lisesini de Diyarbakır'da 1973'te bitirdi. Sonra İzmir Buca Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümünü 1981'de bitirir. Rize, Maraş/Pazarcık, Adana/Düziçi ve Antep'te Fransızca ve Türkçe öğretmenliğini yaptı. 24 yıllık öğretmenlikten sonra tutuklanı 2,5 ay Antep cezaevinde kalır, daha sonra tutuksuz yargılanır ve ceza yer. 3,5 yıl Diyarbakır D Tipi cezaevinde kalır. Dil ve kültür çalışmalarının yanı sıra Kurdî-Der Yönetiminde yer alır. 2016'da Kurdî-Der Eşbaşkanı olur. Ve yazım çalışmalarını orda iletir. Başka bir biçimde dil çalışması üzerinde durur. Bugün de çalışmalarını Kirdca set şeklinde hazırlayıp yayımlanma aşamasına getirir ve yayınlanır. Hala Kirdca çalışmalarını sürdürmektedir.

Eserleri:

- * Gramer û Raştnuştîşê Kurdî/Kirdkî [Kîrmanckî/Zazakî] (Çîgêrayîş) , J&J, 2017 – Diyarbakır
- * Ferhengê Kirdkî – Kîrmanckî Zazakî (Ferheng), J&J, 2019 – Diyarbakır
- * Vateyê Verînon-Kirdkî/Zazakî/Zazakî (Ferheng), Med-Der 2021 – Diyarbakır
- * FERHENGÊ KURDÎ - TIRKÎ Kirdkî|Kîrmanckî|Dimilkî|Zazakî TÜRKÇE - KÜRTÇE SÖZLÜK Kîrdca|Kîrmanca|Dimilice|Zazaca (Ferheng), J&J 2023 – Diyarbakır
- * FERHENGÊK (Kirdkî|Kîrmanckî|Türkçe) FERHENGOK (Kîrmanckî|Tirkî|Kirdkî) SÖZLÜK (Türkçe|Kîrmanca|Kîrdca) (Ferheng), J&J 2023 – Diyarbakır
- * Ferhengê Qewl û Vateyê Verînon (Ferheng), J&J 2023 – Diyarbakır
- * Giramer û Raştnuştîşê Kirdkî (Zon), Çapê 2^{yn} J&J 2023 -- Diyarbakır
- * Rayerê Vaceyîşî Yê Mîyonê Rocî (Zon), J&J 2023 – Diyarbakır
- * Dîrok û Romiteyê Pîrajmonî (Çîgêrayîş), Çapê 2^{yn} J&J, 2023 – Diyarbakır
- * Rocbîynî (Roman) J&J, 2023 – Diyarbakır

"Kirdkî Maya Zonê Mayi yo!"

Dîyarî

Ez ina xebata xo vernî di dîyarîyê heme mayonê Kurdon keno kû yînî ino zon turnonê turnonê xo na resnawo, kerdo yê vaceyîşî û bexçeyê zononê dinya di kerdo endamêkî. Û heyna bi hinzar serrî ya ki tewir bi tewir ra aqobetonê xirabon ra ino zon vîyarnîyawo û ma ya resawo, ayî ki vonî wa ino zon nêvilîşîyo, wa werte ra hewanênîyo, seba zonê xo têndarêyi nawnenî ez dîyarîyê yînî heme cenî û comîrd, zar û zêç, xort û keynon keno...

Hacî Ozkal

İthaf

Ben bu çalışmamı tüm Kürt annelerine adıyorum ki onlar bu dili torunlarının torunlarına kavuşturdular, konuşulur kıldılar ve dünya dil bahçesinin en güzel çiçeği olarak yaşatabildiler. Ve yine binlerce yıl envai türden zorlu süreçlerden geçerek bize ulaştırılan bu dilin asimile olmaması ve ortadan kalkmaması için duyarlılık gösteren kadın erkek, çoluk çocuk, genç kız ve erkeklerin tümüne adıyorum...

Hacı Özkal

TEDEYÎNÎ | İÇİNDEKİLER

◇ Dîyarî	6		
◇ İthaf	7		
◇ PÊŞİK	9		
◇ SUNU	11		
◇ VERVATE	13		
◇ ÖNSÖZ	15		
◇ ALFABAYA KURDÎ	17		
◇ KÜRT ALFABESİ	18		
» MAXI BÖLÜM - I	19		
◇ QEWL DEYİMLER	19		
» A	21	◇ MAXI BÖLÜM - II	99
» B	25	◇ VATEYÊ VERÎNON	99
» C	30	» A	101
» Ç	33	» B	107
» D	37	» C	110
» E	42	» Ç	112
» F	43	» D	115
» G	46	» Ê	124
» H	51	» F	125
» I	55	» G	127
» Î	55	» H	130
» J	56	» I	140
» K	56	» J	141
» L	62	» K	141
» M	63	» L	147
» N	65	» M	149
» O	67	» N	155
» P	68	» O	157
» Q	72	» P	157
» R	75	» Q	160
» S	78	» R	163
» Ş	83	» S	165
» T	84	» Ş	167
» Û	87	» T	168
» V	87	» V	170
» W	89	» W	172
» X	90	» X	174
» Y	93	» Y	175
» Z	95	» Z	176

PÊŞIK

“Hîna rind, hîna zude/pûnk û zonayewo kû hîna erjeye wo, ayo kû kaxizî sero mende wo!”

Çerxa ki ma tede cuwîyenî “çerxa zonayî û teknoloji” yena veynayîş. Raştêya zonayî û teknîkî di zaf aver kewteyî virazîyayî. Zonayî û zonaye xo destvistiş ayo kû biwazo omewo ningonê yêyî ver. Bi rarê înternetî zincîla zonayêya cîresayî xo hergû keyeya resnawo. Awerteyon ra teber zincîla cîresayîya ki nêdekewta cayêkî nêmena. Êro zî zonayêyi erjon kena û xo bide resnayîş zî mumkun kena. Zonaye hinda seredê gîştônê ma nizdî bîyo. La heyna zî yew raştêyi esta ki; zonayêyi ki zincîla cîresayî ser di ma ya resenî heme raşt, zelal, pûnk û yê xo destîya dayîşî nîyî. Zonayeyê zincîla yê cîresayî hetê heme kesîya yenî wurnayîş (bedelnayîş), tira vetîş, heta nayîş û kêmi kerdîş zî beno. Heme kes bi rarê cîresayî “raştônê” xo heme kesî rê şîyeno bidî sînayîş.

Ê heme kesî yew rašta yêyî zî esta herhal. Yanî raştî yê veynayî yî. La belê yew rašta ki hetê heme kesîya omeya pewjîyayîş esta ki bi hetê zonayîya omeya kifş kerdîş, hetê civakî ya zî yena pewjîyayîş. Ma şîyenî vaci ki, “raştî” rašta heme kesî” mîyon di vinî bena, werte ra wederîna. Ina zî yew têmîyonêkêyi virazena. Ino semed ra wo kû hima zî “rašta ki vîrena” û esta ina raştî zî; raştêya ki kaxizî sero ya. Raştêya serdê kaxizî pirjin rû daya ya û perzin rû gûnayîya ya. Ino nuşte tikî ma ra raştôn vono. Têyagêrê ina raştêyi ra ma zî verê xo “zonayewo kû” pirjin rû gûnawo û perzin rû bîyo “bidî wêra; hîna rind, hîna zûde, pûnk û zonayewo kû hîna erjeye wo, ayo kû kaxizî sero yo. “Bi ina şîyari ma verê xo tadawo wêca. Ma va ki; “Zonayeyî ki mîyondê ripelonê kihinonê dîrokî di mende yî, cayî ki hi tarî yî ki gišta kî, kî çim ra nêşona wêra ra vecî û wendoxonê xo rê bidî sînayîş û vernayîş.

Ma Weşonxoneyê J&Jyî şinasnomyê xo ina raştêyi sero bêlû kerdo. Ma ona va; “Ma çimekê zonayêyi ki perzin rû bîyî wêra ra rar kewtî, rojaver di potansîyelo kû vîrî şîyo ma herreknenî wêca, xo donî yînî ser.”

Û ma va “zon” û ma va “zonayîya şarî” û ma va “vajorê klasîkê kurdî” û ma va “pêşengî ki rarê ma roşn kenî.”

Raştêya zonzonayîyî, raştêya ferhengzonayîyî, raştêya şarzonayîyî, raştî ki perzin rû bîyî û omeyî şekerdi (îdraqkerdiş). Roşndarî ki ma xo rê

pêşeng pewjnayî nuştox, helbestkar, saxker, dîrokşinas, merdimê zona-yoxê yê erdnîgarîyi û vajorkarî (wêjekarên) raştan ma binawnî, raro kû şono raştêyi ma vernî. Ma zî wazenî ki raro kû şono ina raştêya reseno tira aver şîyerî. Mîyonê şar û roşndaronê ma di bişîyî pird virazî, mexilî ki ma rê caverdayî ma vecî ridê erdon ser û cematê xo vernî û bidî şinasnayîş.

Cîgêrayox û nuştox Hacî Ozkal vîst serran ra vîşêr o kû zonê Kurdî bi zarawayê Kirdî di xebatonê xo romeno. Asar xebaton çapkerdiş û şarê ma vernayîş gureyê ma yo. Bi ino raşte di ma çapxoneyê J&Jyê mamosteyê ma yo erjeye birêz Hacî Ozkalî kû xebatê xo yê pûnc pirtûkon ra virazîyayî;

1. **FERHENGÊ KURDÎ - TIRKÎ** (Kirdkî|Kirmanckî|Dimilkî|Zazakî)
TÜRKÇE - KÜRTÇE SÖZLÜK (Kirdca|Kirmancca|Dimilice|Zazaca)
2. FERHENGOK Kirdkî|Kurmanckî|Türkçe FERHENGOK Kurmanckî|Tirkî|Kirdkî KÜÇÜK SÖZLÜK Türkçe|Kurmancca|Kirdca
3. FERHENGÊ QEWL Ê VATEYÊ VERÎNON | DEYİMLER VE ATASÖZLERİ SÖZLÜĞÜ,
4. GRAMER Ê RAŞTNUŞTÎŞÊ KIRDKÎ,
5. RAYERÊ VACEYÎŞÎ YÊ MIYONÊ ROCÎ | Rêbera Axaftinê ya Rojane | Günlük Konuşma Klavuzu | Guide de Conversation Quotidienne

Inî pûnc mexilonê erjîyayon çapkerdiş di ma pey beşerînî. Kî şîyenî vacî ki ina xebata erjeya wîrdîki zî biba yew mehtecêya pîli ona ca. Ina xebati avzelêya zarawayê Kirdî di vengonewo kû esto yew misqaleki zî bibo ma bawerî ki gorebê xo dekeroy.

Ma asar xebaton timî avzel veynenî û çapkerdiş di pey beşerînî...

J&J | 21. 03. 2023 / Amedi

SUNU

“En iyi, en saf/temiz ve en değerli bilgi, kağıt üzerindeki bilgidir.”

İçinde yaşadığımız çağ, ‘Bilim ve Teknoloji Çağı’ olarak değerlendiriliyor. Bilim ve teknik alanında çokça gelişmeler sağlanmıştır. Bilim ve bilgi, onu elde etmek isteyen herkesin ayağına gitmiş durumdadır. İnternet aracılığıyla bilgi iletişim ağı her eve girmiş bulunmaktadır. İstisnalar dışında iletişim ağının girmediği yer kalmamıştır. Bu da bilgiyi ulaşılabilir kılıp ucuzlatmaktadır. Bilgi parmaklarımızın ucu kadar bize yakın duruma gelmiştir. Ancak, bir gerçeklik de vardır ki; iletişim ağı üzerinde gelen ve giden bilgilerin hepsi doğru, şeffaf, temiz ve kullanılabilir değildir. İletişim ağı üzerindeki bilgiler herkes tarafından değiştirilebilir, eklenebilir, çıkarılabilir, eksiltip fazlalaştırılabilir. Her kes iletişim ağı aracılığıyla kendi “doğrularını” her kese sunabilir.

Herkesin bir doğrusu vardır elbette. Yani ‘doğrular görecelidir.’ Ancak, bir genel doğru vardır ki, bilim tarafından belirleniyor, toplum tarafından kabul ediliyor.

Diyebiliriz ki, ‘doğru’ diğer ‘herkesin kendi doğrusu’ içinde kaybolup gitmektedir. Bu da bir karışıklığı doğurmaktadır. Bundan dolayıdır ki, hâlâ “geçerli bir doğru” vardır ve bu doğru da; “kağıt üzerindeki yazının doğruluğu”dur.

Kağıt üzerindeki doğru, süzölmüş ve elekten geçirilmiş doğrudur. Bu yazı bize gerçekten doğruları söyleyebilir.

Biz de bu gerçeklikten hareketle, yönümüzü “elenmiş, süzölmüş doğrulara” verip; “En iyi, en saf/temiz ve en değerli bilgi, kağıt üzerindeki bilgidir.” şiarıyla, bilime yöneldik. Dedik ki; “Tarihin kirli yaprakları arasında gizli kalan bilgiyi, kapkaranlık yerlerden çıkarıp okuyuculara sunacağız.”

J&J Yayınları olarak biz, varoluşsal kimliğimizi bu gerçeklik üzerinden belirledik. Şöyle dedik; “Biz elenmiş doğruların kaynağından yola çıkarak, gelecekteki potansiyel unutulmuşluklara akacağız.”

Ve “dil” dedik, ve “sözlük” dedik ve “halk bilimi” dedik ve “hukuk” dedik

ve “tarih” ve bilim, halkın gerçekliği dedik...

Dilbiliminin doğruluğu, sözlükbiliminin doğruluğu, halkbiliminin doğruluğundan süzülen doğrular idrak edilmiş. Kendimize öncü kabul ettiğimiz aydınlar, yazarlar, şairler, araştırmacılar, tarihçiler, coğrafya bilimcileri ve edebiyatçılar bize doğruları gösterebilirler, doğruya ulaşan yolu önümüze koysunlar. Biz de istiyoruz ki bu doğruya ulaşan yoldan ilerleyelim. Halk ve aydınlar arasında köprü kuralım ki, bize bıraktıkları eserleri günyüzüne çıkaralım, halkımıza sunalım ve tanıtalım.

Araştırmacı, yazar Hacî Ozkal yirmi yılı aşkındır Kürtçe'nin Kirdca lehçesi üzerindeki çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmaların yayınlanıp halkın huzuruna çıkarılması bizim görevimizdir.

Bu doğrultuda biz J&J Yayınları olarak değerli hocamız Hacî Ozkal'ın beş kitaptan müteşekkil hazırladığı eserler;

1. FERHENGÊ KURDÎ - TIRKÎ (Kirdkî | Kirmanckî | Dimilkî | Zazakî) TÜRKÇE - KÜRTÇE SÖZLÜK (Kirdca | Kirmancca | Dimilice | Zazaca)
2. FERHENGEK Kirdkî | Kurmancî | Türkçe FERHENGOK Kurmancî | Tirkî | Kirdkî KÜÇÜK SÖZLÜK Türkçe | Kurmancca | Kirdca
3. FERHENGÊ QEWL Ê VATEYÊ VERÎNON | DEYİMLER VE ATASÖZLERİ SÖZLÜĞÜ,
4. GRAMER Ê RAŞTNUŞTÎŞÊ KIRDKÎ,
5. RAYERÊ VACEYÎŞÎ YÊ MIYONÊ ROCÎ | Rêbera Axaftinê ya Rojane | Günlük Konuşma Klavuzu | Guide de Conversation Quotidienne

Bu beş değerli eseri yayınlamaktan gurur duyuyoruz. Diyebiliriz ki bu değerli çalışma küçük de olsa büyük bir ihtiyacı karşılayacaktır. Bu çalışmalarla Kirdca lehçesinin önemine ilişkin oluşan boşluğu bir nebze de olsa dolduracağına inanıyoruz.

Biz bu çalışmaları hep önemseyip yayınlamaktan gurur duyacağız...

J&J | 21. 03. 2023 / Diyarbakır

VERVATE

Cawo kû ez tede rapincîyawo dormereyê Koyê Sipî yo kû mîyoncayê kirdkîvacîyayoxon o. Demewo kû firrê ma rapincîno Kirdkî teber ra zaf zî yew sewm nêgirewtbi û vaceyîšo zelal û zude gurîyaynî. Dormere ra dewonê xişnon ra vîşêr hima hima wendaca çinî bi û yînî di zî serronê pûncasî di virazîyaybî. Xora şarçe yan zî şariston şeyîş zî ason nêbi. Pîllê ma ki şîynî şariston mecburê cilonê bi zorî verdaynî, nî ki nişîyaynî şîyerî şariston. Ihindo kû zextê vilîşnayîşî zêdî bi la hetê dewona ki şîynî kêmfîyaynî ki zon binêkî zude mendinî. Cawo kû Kirdî tede cuwîyaynî ne rašta raşt yew wendeca û ne zî medresa bîyî. Cuka ki Kirdkî hîna zude mendîşê xo romitbi. Firrê mi zî ayo waxt 66-67 di wendecawo verîn qedînaynî. Hewawo kû wendiş zaf aver nêvecîyabi zonî zî zudeyêya xo romitinî. Dima ki firrê 68 û yê 78'î ver bi wendiş û nuştîşê Tirkî ki na Tirkî kêmfî zî bibo aver vecîyaynî.

Darbeyê hêstayî ra pey dewleti zona ki gay Tirkî hergû cuwîyencayê Kurdon ra vila bibo. Ina hewi ver bi wendecayon na, dew û mezrayon di wendecayî yew bi yewî virazîyayî û dima zî elektirîk berd ki teyna dewon nê, keyon zî zaft bikerî, bigîrî binê qontrolê xo. Ayo deme devirîyayîşê şoreşgêrêyi zî dewon ra vila bibi. Çi heyf ki seki dewleti birreso miradê xo. Heme şoreşgeron dewon di, mezrayon di bi zonê Tirkî devirîyayîşê xo şarê xo vernaynî. Ez ayo mehel wendekarê Enstîtuyê İzmir'î bo. Mi zî devirîyayîşê sosyalizm û demokrasi di cayê xo rewîna girewtbi. Seba kû ez şaxê zonî yê fransewî di bîyo mi zî gorebê xo him zon çina wo û him zî zono kû yê mi no çî daraxi di yo sero hinî wîrdi wîrdi fikrîyaynî. Eki bîyo mamoste tayinê mi vecîyabi Rize. Û serra verîni him mîyondê imbazon di û him zî mîyonê şarê behrê sîyayî di ez sey yew qemerî bo. Him Tirkîyê mi û him zî himwelatêya ki mi tira fahm kerdbi pîser nişîynî. Mi di xirpe û alozêya derheqê şar û romiteyon di vîşêr bîynî sebebê cîgêrayîşon.

Mi hinî mamosteyêya xo di zona ki daraxa zonê kurdon çina ya, kurdon sero çina ra zext virazîno. Hêdî hêdî xebata zonî mi sero sewm viraştinî la heyonî ki ez nêşîyo Edena, ez raştê yew nuştayê Kurdkî nîyomeyo. Edena di pirtûkê kurmoncî ki raştê mi omeyî, verîcûyî mi verbi xebata kurmoncî verna. Ez ki omeyo Dîlok, mi xebata kurmoncî zêdêr aver berdi la heyna zî ez qet raştê yew pirtûkê Kirdkî nîyomeyo. La hinî mi weş fahm kerdbi ki zonê mayî şinasnome yo, zonê mayî rihê may o, zonê mayî fahm û xebata may o, zonê mayî tèn û têyagêrayîşê may

o, zonê mayi dîrokê netewi yo, zonê mayi dest û polê netew o, zonê mayi sîndurê fahmî yo, zonê mayi tayê xeleqnayîşî yo. Mi ki ina raştêyî fahm kerdî ez hêdî hêdî agêraynî xebata Kirdkî ser, çî heyf ki 2002 di ez tepîşîyawo. Dima di aşmî nêem ez peyberê Dîlokî di ki mendo mahkemaya verîni di ez verradîyawo. 2004 di cezaya mi dadcayê berzî di ki destnîşon bîyi mi fek mamosteyî ra verrada û ez ragêrawo Estanbol. 2008 di ez tepîşîyawo û peyberê Amedi di hîrî serrî û nêem mendo. Mi peyberî di daraxa Kirdkî vîşêr fahm kerdî û mi şew û rocê xo daynî Kirdkî ser. Wêra di heme sîndurê zonî bê şert û şurt mi zor kerdinî. Mi dîy ki Kirdkîyo weş û zude û zelal dormereyê Koyê Sipî di vacîno. Wîta warecayê hîrî şaristonê kirdkîvacîyayoxon o. Wîta raşte raşt ne yew wendeca û ne zî sewmê Erebi û Kurmoncî bîynî. Peyberî di hinî xebata ki mi sero cîgêrayîş viraştinî xebatê ki bizonkî, bizonayekî averşeyîşê zonî semed bi. Asar xebatî seba kû yew zon pay ra bimono derî awî û hewayî ra vîşêr avzel î. Mi bi ûsilê hîna zonaye xebata Ferhengî, xebata Gramer û Raştnuştîşî, Vateyê Verînon û Qewlê Kirdkîyî avre berdî. Mi waşt ki ez yew hişpêli virazo. Sey heme cîgêrayoxon û nuştuxon mi di zî yew zonayewo polîtîk û sîyasî asar xebaton mîyon di xo bi xo aver şî. Ez ki 2010 di tahliye bîyo mi înnî xebatî goşt û este çarnayî. Verîcûyî bi kemone zî bibo, kemoneyê înnî xebaton zî bibo yînnî ra toyini çapkerdiş di ez ser kewto.

La êro seba kû zarawayê Kirdkî tespîtê UNESCO'yî gore zî ha binê yew villîşnayîşî di yo û fahmo kû vecîyawo aver Kirdkî gay ina daraxi ra bixelesîyo. Hi mi û him zî kurdkînuştuxon xebatê xo vîşêr kerdî. Verîcûyî ma Kurdon ra teber zafê şaron yan zî aleqedaron fahm kerdo kû zonê Kurdon zono binkeyîn o û maya zonon o. Toyî profesorê Edebîyatê Tirkî vonî ki zonê Kurdon binkeyê zonê Erebi û Farisî yo, hetta havildayoxê sewbîna zononê dinya yo zî. Serronê newayî di serekkomarê Êranî Rafsancanî eynen ona vatinî; “Zeban-i Kurdî servet-i millî ma-est”. Kurdî ki sey mi nî oncax ma ina davîst serra ki halê Kirdkî fahm kerdo. Adiro kû ma xo sero wekerdo hinî şîyenî vilîşnayîşî hewnabikerî nî wû nê nêzonîno! La çîyo kû verba çimî yo, eki Kirdî halê zarawayê xo fahm nêkerî sew Kirdkî çem û çem şono, him zî davîst serron mîyon di! Çew nêfîkrîno kû zarawayê Kirdkî maya zarawayonê Kurdkî yo yan zî binkeyê zonê maron o. Qala peyeni eki kî marda xo rê nêinterî sew, çew kî vera marda kî rê nêinterîno!!!

Hacı Ozkal

ÖNSÖZ

Doğduğum yer Akdağlar çevresinde bir yerdir ki orada Zazaca konuşanlar yaşıyor. Benim kuşağımın doğduğu yıllarda Zazacadan hariç bir dil konuşulmuyordu ve çok net ve de sade konuşuluyordu. Büyük köylerin dışında hemen hemen hiçbir yerde okul yoktu ve oralarda da 50'li yıllarda yapılmıştı. İlçelere ve şehirlere de gitmek öyle kolay değildi. Büyüklerimiz şehirlere giderken zorunlu kıyafete tabi tutuluyordu, yoksa şehre gidemiyorlardı. Asimilasyonun baskısı öyle çoktu ki köye doğru giderken bu azalıyordu ve dil az da olsa yalın kalıyordu. Kırdlerin yaşadığı yerlerde doğru dürüst ne bir okul ve ne de bir medrese vardı. Bundan dolayıdır ki Kırdca yalınlığını sürdürmüştür. Benim kuşağım da o zaman ilkokulu bitiriyordu. Okuma o kadar çok öne çıkmadığı için de dil yalınlığını rahatça sürdürmekteydi. Sonradan 68 ve 78 kuşağı okuma ve yazmaya başlayınca Türkçe az da olsa öne çıkıyordu.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra devlet Kürtlerin yaşadığı her tarafa Türkçenin yayılmasını anladı. Bu kez okul yapmaya başladı, köy ve mezralara bir bir okul yapıldı ve sonra da her tarafa elektrik götürüldü ki yalnız köyleri zapturapt etsin değil her evi de kontrolüne alsın. O zaman devrimci mücadele de köylerde yayılıyordu. Ne yazık ki sanki devlet umduğuna erişiyordu. Devrimciler, demokratlar köylerde, mezralarda mücadelelerini Türkçe ile yapıyorlardı. Ben o vakit İzmir Eğitim Enstitüsünde öğrenciydim. Ben de çoktan sosyalizm û demokrasi mücadelesindeki yerimi almıştım. Fransızca dil bölümünde okuduğumdan dolayı ben de kendime göre dil nedir ve anadilimin hangi aşamada olduğunu az da olsa üzerine düşünüyordum. Öğretmen olduktan sonra tayinim Rize'ye çıkmıştı. İlk sene hem arkadaşlar içinde ve hem de Karadeniz halkı arasında ben bir zenci gibiydim. Hem Türkçem ve hem de anladığım yurttaşlık anlayışım uyuşmuyordu. Bende halk ve kültürler hakkında çelişki ve karışıklıklar araştırma sebebi oluyordu.

Ben öğretmenliğimde anladım ki Kürt dilinin geldiği aşama nedir ve neden Kürtler üzerinde bu denli baskı oluyor? Artık yavaş yavaş dil çalışmaları üzerimde etki yaratıyordu fakat Adana'ya gitmeyene kadar ben Kürtçe yazılı bir belgeye denk gelmedim. Adana da Kürtçe kitaplarla karşılaşınca ilk önce Kurmanci çalışmaya başladım. Antep'e gelince Kurmanciyi daha da ilerletirken yine de bir Kırdca kitaba denk gel-

medim. Artık iyi anladım ki anadil kimliktir, anadil anamızın ruhudur, anadil annemizin anlayışı ve çalışmasıdır, anadil annemizin duygu ve hareketliliğidir, anadil ulus bilincidir, anadil ulusun eli ve ayağıdır, anadil anlamının sınırlandırılmasıdır, anadil yaratıcılığın gücüdür.

Bu gerçekliği anladıktan sonra yavaş yavaş Kırdca çalışmalara dönüyordum. Ne yazık ki 2002 de tutuklandım. İki buçuk ay Antep cezaevinde kaldıktan sonra ilk mahkemede tahliye oldum. 2004'te cezam yargıtayda onaylanınca öğretmenliği bıraktım İstanbul'a kaçtım. 2008'de tutuklandım Amed zindanında üç buçuk yıl yattım. Zindanda Kırdcanın geldiği aşamayı daha çok anlamış oldum ve gece gündüzümü Kırdcaya verdim. Orada dilin tüm sınırlarını kayıtsız şartsız zorlamaya çalıştım. Gördüm ki katıksız, yalın ve sade konuşulan Kırdca Akdağlar çevresindeki Kırdcadır. Burası Kırdca konuşan üç şehrin orta yeridir. Burada doğru dürüst ne bir okul, ne Arapçanın etkisi ve ne de Kurmancinin etkisi var. Zindanda yaptığım çalışmalar dili ilerleten hem dilsel ve hem de bilimsel çalışmalardı. Böyle çalışmalar bir dilin ayakta kalması için hava ve sudan da çok gerekli şeylerdir. Bilimsel bir tarzda sözlük çalışmamı, gramer ve doğru yazım çalışmamı, deyimler ve atasözü sözlük çalışmamı ilerletmeye gayret ettim. Her yazar ve araştırmacı gibi bende de bu çalışmalar sayesinde kendi kendine de olsa politik ve siyasi yan daha da ilerledi. 2010 da tahliye olduktan sonra dilsel çalışmalarımı ete kemiğe büründürdüm. Eksik de olsa, eksiklikleri de olsa bunlardan bazılarını yayınlamayı başardım.

Artık bugün UNESCO'nun vurguladığı gibi Kırdca yok olma, erime tehlikesi ile yüz yüzedir sanısının muhakak ki Kırdcanın böyle bir aşamadan kurtulması gerektiğidir. Hem ben ve hem de Kırdca yazan yazarlar çalışmalarına hız verdiği de ortadadır. İlk bizlerden bazıları ve daha sonra da bizler dışında bazıları "Kürt dili anadillerin atasıdır" demeye başladılar. Hatta kimi Türk edebiyatçılar Kürt dili Arapça ve Farsçanın temelidir, hatta diğer başka dünya dillerine de fayda verendir. 90'lı yıllarda İran Cumhurbaşkanı Rafsancani olsa gerek aynen şunu diyordu; "Zebanî Kurdî servetî millî est". Benim durumumda olan Kürtler ancak yirmi yıldır Kırdcanın halini anlamışızdır. Aldığımız bu hız bu asimilasyon ateşini söndürmeye yeter mi bilinmez! Fakat göz önünde olan, şayet Kırdler Kırdcanın halini anlamazlarsa Kırdca yok olup gidecektir, hemde yirmi yıl için de! Kimse düşünmüyor ki Kürtçe lehçelerinin atası Kırdcadır, ya da bu lehçelerin temelidir. Son söz şayet biz anamıza yanmasak kimse yerimize anamıza yanmaz ki!!!

Hacı Ozkal

ALFABAYA KURDÎ

Alfabaya kurdîya latinî, alfabaya ki vengonî ya û 31 tîpon ra virazîyaya û senî wanîna ayo tewir zî nusîna. Înî tîpon ra 8 hebî vengîn û 23 hebî zî bêveng î.

Tîpê vengînî: a, e, ê, i, î o, u, û.

Tîpê bêvengînî: b, c, ç, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ş, t, v, w, x, y, z.

Tîpê wîrdîkî: a, b, c, ç, d, e, ê, f, g, h, i, î, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ş, t, u, û, v, w, x, y, z.

Tîpê girdî (xişnî) : A, B, C, Ç, D, E, Ê, F, G, H, Î, Î, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, Ş, T, U, Û, V, W, X, Y, Z.

Beyntaredê tirkî û kurdî di çand tîpî cî ra cîya yî, ca ra vecayîşê yînî zî nîzdîyê yemnu no. Heyna zî hetê vengonîya (fonetîka) tîpê kurdî û tirkî cî ra zaf durî yî. Teyna ayî tîpî ki alfabeya tirkî di çinîkî û şeklê yînî cî ra cîya yo, ma diyar û salixî bidî.

Ê, ê: Ino veng vera “e” ya tirkîya degirewte yo. Ino vengî merdim şîyeno qalê tirkîyî ki sey; beş, genç, geç ûab. di veyno.

I, i: Ino veng nîzdîyê vengê “I, i” ya tirkî yo.

Î, î: Ino veng nîzdî “Î, i” ya tirkî yo.

U, u: Vera yêyî kî şîyenî vacî ki tirkî di nîzdîyê” ü” ya tirkî yo.

Û, û: Tirkî di vera yêyî “U, u” yo.

Q, q: Ino veng tirkî di nîzdî ‘k’ya qalina tirkî yo, tirkî di merdim raştê qalonê asarînon zî yeno. Sey; kar (vewri) , kaş, kız ûab. Zonê erebî di zî tira vacîno” kaf”.

W, w: Ino veng tirkî di çinî yo, la hilla ki merdim lewonê xo tuj bikero û bido aver, şîyeno ino vengî veco. Sey; “w” ya fransî yo.

X, x: Ino veng tirkî di vera vengê “ğ”ya qalina ki sey qalonê ağrı, ağaç, bağlaç, mağara û ab.

KÜRT ALFABESİ

Kürt Latin Alfabeti Kirdkî/Zazakî/Kirmançkî lehçesi fonetik bir alfabeyle sahip olup, yazıldığı gibi de okunmaktadır.

Sesli harfler: a, e, ê, i, î, o, u, û.

Sessiz harfler: b, c, ç, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ş, t, v, w, x, y, z.

Küçük harfler: a, b, c, ç, d, e, ê, f, g, h, i, î, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ş, t, u, û, v, w, x, y, z.

Büyük harfler: A, B, C, Ç, D, E, Ê, F, G, H, I, Î, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, Ş, T, U, Ê, V, W, X, Y, Z.

Kürtçe ve Türkçede bazı harfler birbirinde farklı telaffuz edilirler, çıkış yerleri birbirine yakındırlar. Yine de bu harfler şekilsel olarak birbirine benzese de fonetik olarak birbirinden farklıdırlar. Yalnızca tükçe alfabede olmayan, şekilleri farklı olan harfleri belirtip izah edelim.

Ê, ê: Kürtçedeki bu ses türkçedeki kapalı “e”ye karşılıktır. İnsan bu sesi türkçedeki “beş”, “genç”, “geç” vb. telaffuz edebiir.

I, i: Bu ses türkçedeki “I”, “i” sesine yakındır.

Î, î: Bu ses türkçedeki “Î”, “î” sesine yakındır.

U, u: Bu ses denilebilir ki türkçedeki “ü” ye yakındır.

Û, û: Bu sesin türkçedeki karşılığı “u” dur.

Q, q: Bu ses türkçedeki kalın “k” sesidir, türkçede insan bu türden sözcüklerle karşılaşabilir. Kar, kaş, kız gibi. Arapçada da bu sese “kaf” denilir.

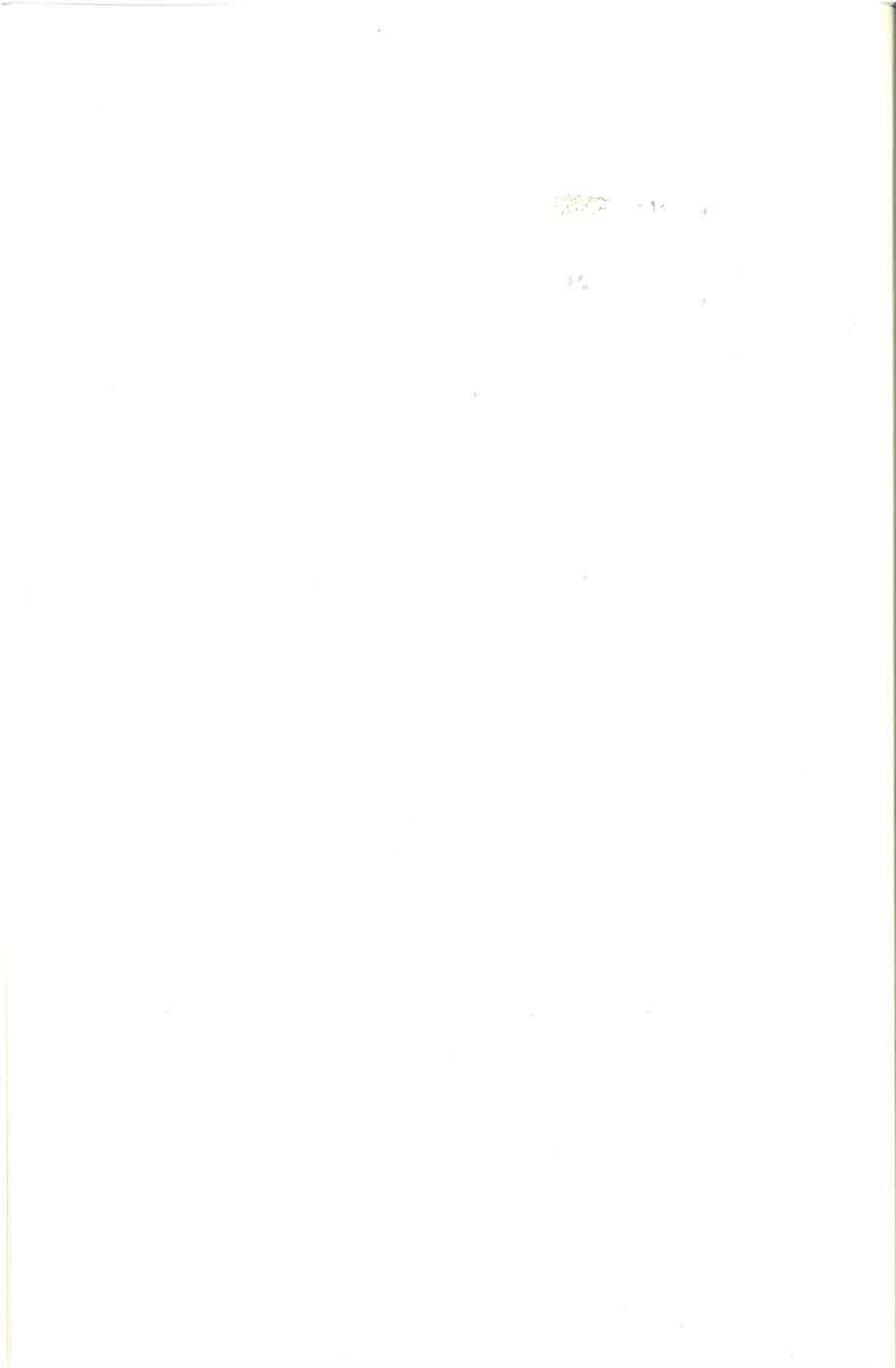
W, w: Bu ses türkçede yok, ancak insan dudaklarını öne uzatırsa bu sesi kolaylıkla çıkarır. Fransızcadaki “w” gibi dir.

X, x: Türkçedeki bu ses kalın “ğ” sesi gibi ağır, ağaç, bağlaç, mağara vb. sözcüklerde olur.

MAXI | BÖLÜM - I

QEWL | DEYİMLER

A

- **Ad kerdiş** yemin etmek.
→ *Ez ad keno kû lacê tu peyser agêreno.*
- **Ad û wehd kerdiş** yemin billah etmek.
→ *Wa ad û wehd bibo kû ez wayerê deynê xo no.*
- **Adet ra vetiş** vicdani davranmamak.
→ *Tu xo adet ra veto.*
- **Adir bide kewtiş** heyecanlanmak, cinsi uyanmak.
→ *Qey çina ra adir tu kewto.*
- **Adir bide vistiş** ayaklandırmak, aklını devşirmek.
→ *Komî ino adir tu visto?*
- **Adir binê simerî ra biyayiş** altan iş çevirmek, gizlice iş yapmak.
→ *Merdimê asarîni adirî binê simerî ra benî.*
- **Adir çim ra perrayiş** kötü bir sile yemek.
→ *Gedeyî hewawo kû pîrdê xo ra lamati werdi adir çim ra perra.*
- **Adir dekewtiş** eli ayağı tutuşmak, sabırsızlanmak.
→ *Seba kû fişka xo zono adirdekewto.*
- **Adir di kaykerdiş** ortalığı kızıştırmak.
→ *Eki ino gure sere xo nêgîro adir di kaykerdoxî safî benî.*
- **Adir fek ra varayiş** ateş püskürtmek.
→ *Hindo kû hêrs bîyo adir fek ra vareno.*
- **Adir girewtiş** ateşli konuşmak, ateşlenmek, sinirlenmek.
→ *Ino mingî di vaceyoxî adir girewto.*
- **Adir girr kerdiş** arayî bozmak.
→ *Karê fesadî adir girr kerdiş o.*
- **Adir keye kewtiş** herşeyini kaybetmek.
→ *May û pîyî ki çinî bîyî adir keye keweno.*
- **Adir keye ra nayiş** hesapsız kitapsız davranmak.

- *Merdimê bêdalamati ason adir keye ra nono.*
- **Adir merînayiş** heyecanını düşürmek, rahatlatmak.
→ *Mayî keye di lezi adirî merînena.*
- **Adir omeyiş** tez kalkmak.
→ *Lacek seki biro adir lezi lezi warîşt.*
- **Adir pixêrîyi girewtiş** iş işten geçmek.
→ *Adirî ki pixêrîyi girewto wa çew werte di zî nêaso.*
- **Adir puf kerdiş** ateşlemek.
→ *Comîrd ayo yo kû adirî puf keno.*
- **Adir qesba kewtiş** birine yanmak.
→ *Ma ki yû ayo hal di dîy adir qesbada ma hemini kewto.*
- **Adir qini kewtiş** paniğe kapılmak, telaşlanmak.
→ *Ma zî nêzonî ki çina ra adir qinda yêyî kewto.*
- **Adir ra sur beyiş** şimarmak, işe yoğunlaşmak.
→ *Hindo kû aver şîyo adirî ra sur bîyo.*
- **Adir rişnayiş** ateş yağdırmak.
→ *Mamosteyî poli di adir rişnaynî.*
- **Adir ser wekerdiş** çok acele ettirmek, iki ayağını bir papuçta sokmak.
→ *Maldarî deyndarî sero adir wekerdibi.*
- **Adir tira perrayiş** ateş püskürtmek.
→ *Hindo kû xo vinî kerdibi adir tira perraynî.*
- **Adir tira varayiş** zulum yağdırmak.
→ *Senî ki ez dîyo adir tira vara.*
- **Adir û afat beyiş** yaramaz olmak, enerjik olmak.
→ *Ina qeza ra pey adir û afat bi û keye ra şerredîya.*
- **Adir û îsot beyiş** ateş olmak, afat olmak.
→ *Hima ki hêrs bi adir û îsot beno.*
- **Adir vîyartiş** ateşi düşmek, ateşi inmek, sönmek, heyecanı düşmek.
→ *Ino daruyî ra pey binêkî adirê yêyî vîyart.*
- **Adir xo sero wekerdiş** acele etmek.
→ *Hilla ki mi lacê xo ayo hal di dîy mi*

- adir xo sero wekerd.*
- **Adirê şebatî beyîş** yırtıcı olmak.
  - *Hindo kû dest vîyarnaye kerdo sey adirê şebatî beno.*
  - **Adirê yewî di veşayîş** başkasını belasına düşmek, başkasını ateşinden yanmak.
  - *Ma heme adirê xayinî di veşenî.*
  - **Adirê yewî wedernayîş** soyunu kurutmak.
  - *Adiro kû ma wederenî ne yê ma yo.*
  - **Adirî mendîş** çok çevik olmak.
  - *Ino mamoste adirî moneno.*
  - **Adirî reydir henekî kerdîş** işin ciddiyetini anlamamak, ateşle oynamak.
  - *Ayêyî kû adirî reydir henekî kerdo keyê xo zî xerepnawo.*
  - **Adirîn beyîş** heyecanlı olmak, güdüye düşkün olmak.
  - *Merdîm ki adirîn bi lezi kemoneyî mîyon keweno.*
  - **Afat beyîş** enerjik olmak, çok güçlü olmak.
  - *Hergû kes nişîyeno afat bibo.*
  - **Alatexmînkî teyagêrayîş** tahmini davranmak.
  - *Alatexmînkî tēyagêrayîş karo qasidî niyo.*
  - **Amel pey kerdîş** önemsemek.
  - *Merdîm ki pey bawer bi, amel zî pey kenno.*
  - **Amelê yewî çinî beyîş** iyi pratiğe sahip olmamak.
  - *Amele kî ki çinî bi gureyê kî zî raşt nêşono.*
  - **Apey gomi êştîş** taviz vermek.
  - *Merdîmo qasidî rew rew apey gomi nêerzeno.*
  - **Aqil aqilî ser ra beyîş** el elden üstün olmak.
  - *Verînonê ma timî erdinî zon ki, aqil aqilî ser ra wo.*
  - **Aqil çaqe di beyîş** akli başında olmamak.
  - *Aqil ki çaqe di bi vinî kerdîş zî berî ver di beno.*
  - **Aqil dayîş** terbiye etmek.

- *Hergû may û pîy aqil donî gedonê xo.*
- **Aqil êştîş** delirmek.
- *Eki ewladî kî qalq mar û pîrî nêeşnawiti yî zî lezi aqil erzenî.*
- **Aqil kelawî ser kewtîş** akli havada olmak.
- *Komo kû aqilê yêyî kelawî ser bikewo yû lezi vinî kenno.*
- **Aqil mîyonê faqon di beyîş** cinsel güdünün etkisinde olmak.
- *Merdîmo kû aqilê yêyî mîyonê faqon di bo yû peyena peynî beno yesîrî toyî çîyon.*
- **Aqil pira resnayîş** akıl etmek.
- *Hergû kes hergû gure ra aqil nêeresneno.*
- **Aqil sere di nêmendîş** aklını uçurmak.
- *Hi bîyo kû çewî sere di aqil nêmendo.*
- **Aqil sere omeyîş** akli başına gelmek.
- *Heyonî zonî kî nêveşo aqil zî nîno kî sere.*
- **Aqil sere ra girewtîş** birine vurulmak, çarpılmak.
- *Ino zemî aqil ma sere ra girewto.*
- **Aqil sere ra şêyîş** aklını kaybetmek, deliye dönmek.
- *Cemato kû qedrê cenîyi nêzono aqil sere de yêyî ra şîyo.*
- **Aqil tede mendîş** akli bir şeyde kalmak.
- *Eki aqil ma di mono ma kû gureyê xo ca bîyerî.*
- **Aqil tēmîyon vistîş** olayları karıştırmak.
- *Ino zemî aqilê heme milleti tēmîyon visto.*
- **Aqil tira varayîş** çok zeki olmak.
- *Gedeyê inkayenî aqil tira vareno.*
- **Aqil vindertîş** hayran kalmak, hayrete düşmek, donup kalmak.
- *Ayo kû bi zonê marda xo bivacîyo aqilê neyarî viderneno.*
- **Aqil werdiş** ahmaklık yapmak.
- *Ayo kû zonê marda xo reydir nêvacîno aqilê xo werdo.*

- **Aqilê merdimî vindertiş** söyleyecek sözü olmamak.
→ *Kurdo kû bi kurdêya xo cuwîyeno aile zaf merdimon vinderneno.*
- **Aqilê xo firrnayîş** deliye dönme.
→ *Xelasa welatî semed aqilê xo firrna.*
- **Aqilê xo vinî kerdîş** aklını uçurmak.
→ *Binê eşkencî di aqilê vinî kerd.*
- **Ar kerdîş** utanmak.
→ *Eki zilomkarî ar bikerdinî wa ka zilmdê xo ra fek verrado.*
- **Ar sayi ontîş** rezil rüsva etmek.
→ *Merdimo bêar lezi arê kî sayi onceno.*
- **Ar û gi vera cî kerdîş** ağzına geleni söylemek, ağzını payını vermek.
→ *Esl û fesli ki kî di çinî bi kî ar û gi vera cî kenî.*
- **Ar û momis nêverdayîş** tecavüzde sınır tanımamak, saldırılar gerçekleştirmek.
→ *Merdimo verradaye çewî di zî ar û nomis nêverdono.*
- **Ara ra beyîş** kahvaltısız olmak, aç olmak.
→ *Ma dusere ra rar kewtî û ma hima zî ara ra yî.*
- **Araşt beyîş** doğrulmak, ayağa kalkmak.
→ *Hindo kû deynî ver moneyê lackî erd resawo û rew rew zî araşt zî nêbeno.*
- **Arayîya xo şiktiş** açlığını gidermek.
→ *Kî ki veyşonî biyî kî wazenî arayîya xo bişiki.*
- **Ardonê xo qoçi rû kerdîş** sinirlenmek, iyiliğini tüketmek.
→ *Nezonêyi lezi ardonê merdimî qoçi rû kerdîş dona.*
- **Arê xo yewî lapanayîş** şerefini başkasına teslim etmek.
→ *Merdimo bêdabon lezi arê xo yewî lapanono.*
- **Arî beyîş** toparlanmak.
→ *Ciwon cehnim di zî bibo lezi arî beno.*
- **Arî nêbeyîş** toparlanamamak.
→ *Pîra belingazî hinî arî nêbena.*

- **Arîye betal kerdîş** işe son vermek.
→ *Karsazî ki zirar dîy lezi arîye betal kenno.*
- **Arîye pey di gêrayîş** endişe etmek, tasalanmak, kaygılanmak.
→ *Dizd kî şikon serkewt arîye pey di gêreno.*
- **Arîyeyê xo bê awi çarnayîş** değersiz yaşamak.
→ *Hergû merdim arîyeyê xo bêawi çarnayîşî rê hemil nêkeno.*
- **Arra gayî ra werdiş** çok güçlü olmak.
→ *Arra gayî ra werdiş merdimî sihetî ra kenno.*
- **Asin cawitiş paxir rokerdiş** çok cimri olmak.
→ *Çikus hertim asin caweno û paxir rokeno.*
- **Asin cawitiş poxîn rokerdiş** ince düşünüp sık dokumak, ayrıntıya dikkat etmek.
→ *Zonayoxî cuwîyeni di asin caweni la mecburî ki poxîn rokerî.*
- **Asmîn di gêrayîş erdî sero veynayîş** hiç ummadığını bulmak.
→ *Çiyô kû merdim tira hêvîya xo birrreno û vono kû ez asmîn di bide gêraynî mi erdon sero dîy.*
- **Asmîn qûl beyîş** şiddetli yağmur yağmak.
→ *Goma kû varon bêatle vareno vacîno kû qey asmîn qûl biyo.*
- **Asmîn ra adir varnayîş** zulüm yağdırmak.
→ *Zilmdar verba bindeston timî asmîn ra adir varneno.*
- **Asmîn ra kerreyî varayîş** malını pahaliya vermek, dünyanın sonu gelmek.
→ *Bazirgon eki bêwijdon têyagêra asmîn ra kerron varneno.*
- **Ason beyîş** dinlenmek.
→ *Hergû xebati dima ason beyîş caiz o.*
- **Ason vindertiş** rahat durmak.
→ *Merdimo elerz timî ason vindeno.*
- **Astar ri ra vayêr beyîş** pahaliya mal

- olmak.
- *Merdimê bêcerebê gışta xo ki bêhesab gure ra kerdî derî astarî ra vayêr mal beno.*
- **Astora şeytonî wenîştîş** provakasyona gelmek, kötülüğe hazır olmak.
- *Xayin hergû hilli astora şeytonî wenîştêyo.*
- **Aşma binê hewrî beyîş** ara ara kaybolmak.
- *Sîxûr aşma binê hewron beyîşî ra hes kenô.*
- **Aşma çares roca beyîş** pırl pırl olmak.
- *Hergû keyna sey aşma çares roca ya.*
- **Aşma imnonî di yew ciwalê simerî nêkerdiş** değersiz olmak.
- *Merdim ki yew nexda nêvindert aşma imnonî di yew ciwale simerî zî nêkeno.*
- **Aver dayîş** kullanmak, ileri sürmek.
- *Nezon hetê heme kesîya aver dîyeno.*
- **Aver şeyîş** haddini aşmak, ileri gitmek, haddini aşmak.
- *Kî ki bêşîret bîyî aver şeyîş di yew mişgule nêmoneno.*
- **Aw û adir ra beyîş** yoksullaşmak, çaresizleşmek.
- *Xizonêya ki şerrî ver ronîyaya heme kes aw û adir ra bîyî.*
- **Aw û adir ra kerdîş** yoksullaştırmak, çaresizleştirmek.
- *Ino şerrî heme şar aw û adir ra kerdî.*
- **Awa giyî di veşnayîş** tecrit olmak, eleştirilere maruz kalmak.
- *Êki ina bêxîretêyi serê xo bigîro ma rê awa giyî di veşayîş hewcî yo.*
- **Awa kî yew vayî ra şeyîş** yıldızları barışmak, anlaşmak.
- *Birarêya kî ki weş bîyi awa kî zî lezi yew vayî ra şono.*
- **Awa rîyî rişnayîş** arsızlaşmak, utanmazlaşmak.
- *Komo kû xo şinasno awa ridê xo zî ca di rişneno.*

- **Awa sîyayi çimon ra omeşîş** aşırı emek vermek, kör olmak.
- *Ma ino hêga di renca ki berda awa sîyayi çimonê ma ra omeşî.*
- **Awa yewî germ kerdîş** birinin işine son vermek, göndermek.
- *Ino firizera ra pey mi awa ino merdimî germ kerda.*
- **Awere kerdîş** boşuna yönlendirmek.
- *Hewawo kû aseno ma veng ra awere bîyî.*
- **Awê dayîş** birini öldürtmek.
- *Dewleti ki nedemokrati bîyi, hergû yew agîti awê dona ki mevaci.*
- **Awî binê boçi kewtiş** cinselliğe adım atmak.
- *Awî rewîna binê boça naşîyon kewta.*
- **Awî binê simerî ra berdiş** saman altından su yürütmek.
- *Zexel binê simerî ra awî berdiş di hêgino.*
- **Awî fek di şeyîş** iştahı kabarmak.
- *Mi ki ina keynaka weşî dîyi awî mi fek di şîyi.*
- **Awî ra erjon beyîş** çok ucuz olmak.
- *Înî herron sero gunîya merdimon awî ra erjonêr a.*
- **Awî xo rû kerdîş** eli boş çıkmak.
- *Xirpe dekerdoxî hi kerd ki ma awî xo rû kerdî.*
- **Awî yew rar ra nêşeyîş** barışık olmamak.
- *Çerray awa bixîret û bêxîretî yew rar ra nêsona.*
- **Awka sereyî germin beyîş** ölümü yaklaşmak.
- *Merdim ki neway resa awka sere dê yêyi zî lezi germin bena.*
- **Awka yewî xo rû kerdîş** başkasının ateşine yanmak.
- *Ino hewlwelaq di mi awka yewînayî xo sere rû kerdî.*
- **Awki hakon kewtiş** ergenliğe adım atmak.
- *Kî çares gûnayî awki ca di hakonê kî kewena.*
- **Awki û soli dinya ra beyîş** henüz yi-

- yip ieeđi olmak.
- *Xafila ki ma sereyî ser di omeybî hima awk û sola ma dinya ra bîybî ki ma zî gonî mendî.*
- **Awki xo meşke şonayîş** kendini i-nandırmak, ümit etmek.
- *Nebaş timî nahfada xo sero awkî xo meşka şoneno.*
- **Ax û wax kerdiş** pişman olmak.
- *Kal û pîronê ma timî ino welat di seba xelasi ax û wax kerdo.*
- **Axayê keyedê xo beyîş** kendi işinde çalışmak.
- *Merdîm gay verî axayê keyedê xo bibo kû bahdî bişîyo pêşengê şarê xo bibo.*
- **Axir peyen beyîş** dünyanın sonu olmak.
- *Eki zilmdar zî ri veyneno sew axir peyen o.*
- **Axir zemon beyîş** dünyanın sonu olmak.
- *Axir zemon bîyo kû zura zî ason şarî mîyona gêreno.*
- **Axir zemon omeyiş** ölüm anı gelmek.
- *Axir zemon omewo kû ferqê bi heq û niheqî nêmeno.*
- **Axireti di dest girone di beyîş** hakikatte eli yakasında olmak.
- *Axireti di destê bindeston timî gironedê serdeston beno.*
- **Axretê xo ra beyîş** suç işlemek, yalan söylemek.
- *Seki zura axiretdê xo ra bibo çerray fek zuron ra verranêdono.*
- **Axretê xo viraştîş** geleceđe yatırım yapmak.
- *Hergû kes xo rê axîret virazeno.*

B

- **Bahcê yewi tira omeyiş** birinden tik-

- sinmek.
- *Bahcê mi pergalê neheqon ra yeno.*
- **Bahcî tira omeyiş** birinden nefret etmek.
- *Çin arê bahçê tu mi ra yenî.*
- **Balheyî bide(tira) berdiş** imrenmek.
- *Seba kû balheyî tu ra benî gay ti bizonî.*
- **Bar bide giron kerdiş** sorumluluđunu artırmak.
- *Çenî ki keye di çinî comêrdî semed bar bide giron beno.*
- **Bar bide wenayiş** sorumluluk vermek.
- *May û pîy ki merdî, gedeyo pîl zafone bar bide wenîyeno.*
- **Bar ra remayiş** sorumluluktan kaçmak.
- *Merdîmo destvîyarnaye her tim bar ra remeno.*
- **Bara Homay dayîş** zekaata vermek.
- *Bisilmone gay hergû serri bara Homayî bido.*
- **Bara merdîyon dayîş** hayır etmek.
- *Bawerêya êzdîyon gore bara merdîyon hergû şewa çarşeme û pûncşema dîyena.*
- **Barê xo girewtîş** gerekli vurgunu vurmak.
- *Alafarî hilla ki vernîya bazirgonî birrnenî seba kû barê xo bigîrî vernî birrnenî.*
- **Barê yewî sivik kerdiş** yükünü paylaşmak.
- *Gedewo bîaqil timî barê mar û pîrî sivik keno.*
- **Barî ser serbar beyîş** yükü katlanmak.
- *Eki gede nezon û aqil sivik bibo barê xo zî serbar keno.*
- **Barsivik beyîş** sorumluluđu az olmak.
- *Merdîmê cerebon barsivik beyîş ra xo durî nêgîno.*
- **Barut beyîş** öfkelenmek.
- *Dizdêya ki poli di virazîyaya qehron ver mamosteyî heme sey barutî bîyî.*

- **Baş kerdış** mücadele etmek.
→ *Hergû mamoste nişîyeno wendekaronê lîse dir baş bikero.*
- **Baw xo rê law zî xo rê beyîş** hesabı ayrı ayrı olmak.
→ *Hesabê peron di gay baw xo rê law zî xo rê bibo.*
- **Bawerêyi şikîyayîş** umutsuz olmak.
→ *Êro roc seba kû bawerêya merdimî bişikîyo sebebe zaf î.*
- **Bawî ningi hewanayîş lacî zî herund di nayîş** babasına çekmek.
→ *Xûlq hewawo kû sewm gedon sero virazeno seki baw ninga xo hewano û lac zî herund di rono.*
- **Bazarê xo di meht beyîş** sıkı pazarlıklı olmak.
→ *Inkay hergû bazirgon bazarê xo di meht o.*
- **Behs kewtiş** şart koşmak.
→ *Hergû vacvêr ar wendekarî behs kewenî.*
- **Bela desaweyîş** bela gelip çatmak.
→ *Siûdê kî ki çinî bi, bela desaweyîş zî yew vîst a.*
- **Bela erînayîş** gereksizce belaya bulaşmak.
→ *Ino lacê mi no gêjî bêlaheqi xo rê bela erîna.*
- **Bela ra remayîş** beladan uzak durmak, kötülükten kaçmak.
→ *Merdimo zonaye timî bela ra remeno.*
- **Bela ser di agêrayîş** belayla yeniden buluşmak.
→ *Cuki ma virî yeno bela kurdon ser di agêreno.*
- **Bela waştîş** belasını aramak.
→ *Kurd bela nêwazeno zî çerray tira nêxeleşyawo.*
- **Belayê seredê xo kewtiş** kendi derdine düşmek.
→ *Teşqeyî ver ma balede serede xo kewtî.*
- **Belayê xo bide sawitiş** birine musallat olmak.
→ *Ez şade yo niheqî belayê xo bide*

sawito.

- **Belayê yewî ver xo dayîş** kendisini belanın içine sürmek.
→ *Ina ceniki bêlaheq bêlayê ino kutikî ver xo dawo.*
- **Beliyê gondê xo beyîş** kendi derdine düşmek, sağlığının derdine düşmek.
→ *Ina nêweşîyî dima ez beliyê gondê xo bîyo.*
- **Bend bestîş** barajlamak.
→ *Ma waşt ki laserî ver di bend bestî la kar nêkerd.*
- **Bende di beyîş** takip etmek.
→ *Ma vizêr ra bendedê şima di yî.*
- **Bende di mendîş** takipte olmak.
→ *Ina vist serrîya ki ma bendede zerrîna xo di mendî.*
- **Beqa nêkerdiş** cansız gitmek, yaşama veda etmek.
→ *Cor di kerra seredê yêyî rû gûnayı û ca di beqa nêkerd.*
- **Ber derî akardiş** şans vermek.
→ *Ina pêçeka wîrdiki keyedê mar û pîrdê xo rê berêkî newe akerd.*
- **Bereket dekewtiş** bereketli olmak.
→ *Çimmird hergû waxt bereket dekeweno non û awa yêyî.*
- **Bermi qirriko pişeyîş** duygulanmak, ağlamaklı olmak.
→ *Waxta kû tirmê mirdekê xo ki diy bermi qirrika delali pişîya.*
- **Beron omeyiş** koça gelmek.
→ *Mêşin aşma tebexi di beron yenî.*
- **Berxûlê qereçiyon beyîş** karakteri bozuk olmak.
→ *Merdimî di ki dabon çinî bi berxûlê qereçiyon beno.*
- **Betal beyîş** iptal olmak.
→ *Seba kû heyata veyveyî çinî bî, ma zî veyve betal kerdo.*
- **Betal kerdîş** iptal etmek.
→ *Meaşê gurede mi kêmi bî û mi zî kar betal kerd.*
- **Bext abeyîş** kaderi açılmak.
→ *Ez veyneno kû bextê tu abîyo.*
- **Bext padayîş** kaderi kapalı olmak.
→ *Ez zî nêzono kû çina ra bextê ina*

- delalda mi padaye wo.*
- **Bext waştış** ilticada bulunmak.
  - *Hergû serri hinzaron reydir kurd duyelon ra bext wazeno.*
  - **Bextê yewî ver êştış** birine sığınmak.
  - *Seba kû qetil nêvirazîyo ma xo êşt bextê risipiyonê dewon ver.*
  - **Bextsîya beyîş** bahtı kara olmak.
  - *Ina çand serrîya ki delala mi bext sîyay ya.*
  - **Beypare kewtiş** aracı olmak.
  - *Risipiyê ma beyparedê dewijon kewti.*
  - **Beypare serdin beyîş** ilişkisi zayıflamak.
  - *Waxtê kalikon ra beypareyê ma serdin bîyo.*
  - **Beypare xerepnayîş** fesatlık yapmak.
  - *Beypareyê ma fesadî xerepnawo.*
  - **Beypare di mendîş** kararsız olmak.
  - *Ez nêzono kû çi semed ma beypare di mendî.*
  - **Bê def û zurna reqeseyiş** her şeye önceden hazırlıklı olmak.
  - *Merdimî ki waşt bizeweciyo xo bê def û zurna reqeseyişî ver di zî virazeno.*
  - **Bêarêyi xo nayîş** ölçüsüzleşmek.
  - *Şerme ki çinî bi bêarêyi xo nayîş zî gurewo sivik beno.*
  - **Bêcis beyîş** kökünden uzaklaşmak.
  - *Zon û romite ra durî kewtiş bêcis beyîş bi xo yo.*
  - **Bêdabar mendîş** işsiz kalmak.
  - *Bi rayerê biryarnameyê bi hikmê zagoni zaf merdimî bê dabar mendî.*
  - **Bêdest beyîş** gelen gidenden dayak yemek.
  - *Merdimê bêpaştî bêdestbeye yo.*
  - **Bêdestmac beyîş** abdestsiz olmak.
  - *Nimac ra pey ez timî bêdestnimac beno.*
  - **Bêhewsar beyîş** kontrolsüz olmak.
  - *Şîreti di ki yew nexd çinî bi beno kû merdim bêhewsar zî bibo.*
  - **Bêhêş kewtiş** sersem olmak.
  - *Germî hindo kû zor kerdo ma heme*

- bêhêş kewti.*
- **Bêmirad kerdiş** muradıyla oynamak, sarkıntılık sonucu kızı evde bıraktırmak.
  - *Bêlaheq laceko delal bêmirad kerdo.*
  - **Bêpîze beyîş** az yemek.
  - *Ziravêya mi bêpîze beyîşê mi ra yena.*
  - **Bêqesba beyîş** ödleğ olmak.
  - *Merdimê xewfi timî bêqesba wo.*
  - **Bêri beyîş** utanmaz olmak.
  - *Merdimo kû ez şinasneno zaf beri yo.*
  - **Bêruçik beyîş** çirkin olmak.
  - *Bêruçik o, la bêsiûd nîyo.*
  - **Bêserek gêrayîş** başıboş gezmek.
  - *Ti ona bêserek gêrayîş mêştî ziniston zî esto.*
  - **Bêwa beyîş** sahipsiz olmak.
  - *Ina hindo kû bêwa ya derî axûr çinî yo.*
  - **Bêxem beyîş** umarsamaz olmak.
  - *Derdon ez xem di qewinayo û cuka ki ez zî bêxem o.*
  - **Bêzar kerdiş** çaresiz olmak.
  - *Zilmdaron ma heme têdir bêzar kerdi.*
  - **Bêzar û bêzon beyîş** her şeyden habersiz olmak.
  - *Ina belingaza ma verîna bêzar û bêzon a.*
  - **Bi çêher çimon ra bermayîş** dertli olmak.
  - *Çimveyşon û zengîn timî çêher çimî ra bermenenî.*
  - **Bi çimê xirabî ewnîyayîş** hakkında iyi düşünmemek.
  - *Minafiq hergû waxt bi çimê xirabî merdime hewlî ra ewnîno.*
  - **Bi çimo zûwa zerrîya şayi beyîş** taddında gönlü hoş olmak.
  - *Çimmird hergû hillî çim zûwa û zerrîya şa yo.*
  - **Bi destê xo mezelê xo kendîş** zararlı duruma düşmek.
  - *Nezon roco rocîn ra bi destê xo mezelê xo keneno.*

- **Bi goşonê xo eşnawitiş şahit olmak.**
→ *Ma heme êro rocî bi goşonê xo eşnawenî ki zilmdar çî zilom ma keno.*
- **Bi gulba gazî vatiş** bağıra bağıra söylemek, açık seçik söylemek.
→ *Germê Amedi bi gulba gazî va ez ha yeno.*
- **Bi kewçiki arîdayiş, bi kewndêzî vila kerdış** israflı olmak.
→ *May û pîy bi kewçiki arî donî la gedeyî bi kewndêzî vila kenî.*
- **Bi layê yewî vaydayiş** birinin ipiyle kuyuya inmek.
→ *Zurîker timî bi layê zilomkarî vaydono.*
- **Bi mîza xo rîyê xo şitiş** terbiyesizce davranmak.
→ *Merdîm ki yê cematî nêbi, bi mîza xo rîye xo şitiş ra zî aciz nêbeno.*
- **Bi ninga yewî lengeyiş** başkasına ayak uydurmak.
→ *Seba yewêyi gay merdîm bi ninga yewînayî zî bilengo.*
- **Bi ninga yewî rar ra şeyiş** biri gibi davranmak, onu onaylamak.
→ *Imbazêyi bi ninga yewînayî zî rar ra şeyişî kî rê wesî kena.*
- **Bi nomedê Homay** Allah aşkına.
→ *Bi nomedê Homay ez ino gure ra durî yo.*
- **Bi seredê xo kerdış** kendi başına yapmak.
→ *Çerray hergû gureyî bi seredê xo mekeri.*
- **Bibar beyiş** hamile olmak.
→ *Kulfeta mi rewîna bibar bîya.*
- **Bide aqileyiş** fark etmek.
→ *Ez newe bide aqilyawo.*
- **Bide gûnayış** fark etmek.
→ *Ez ki bide gûnawo cadi rema.*
- **Bide mendış** benzemek.
→ *Ino lacek bide moneno kû yewek o.*
- **Bide nezelnayış** tehdit etmek, korkutmak.
→ *Karsergêr ki nişîya serdarê xo xebatkaron rû nezeleno.*
- **Bide omeyiş** iyi gelmek.

- *Mi rê zî bide omeyi.*
- **Bide ontış** ona çektirmek.
→ *Nêweşêyi ina çand serrîya ki bide dawo ontış.*
- **Bide şeyiş** benzemek, birine çekmek.
→ *Hewawo kû aseno ti keyê xalonê xo şîyî.*
- **Bide vîrfıyayış** biriyle uğraşmak, rahat koymamak.
→ *Eki merdîm pergali nêvîreyo lezi radestê xedîrî beno.*
- **Bide zimeyîş** içine sızmak.
→ *Varon hewawo kû bide zima wo, nikay dêsî war yenî.*
- **bidevîrfıyayışî** serê xo girewto yû zî çem û çem şî.
- **Bilon pêranayış** daha yeni bir şeyler edinmek.
→ *Ayî ki zewecîni newe xo rê yewbilon pêranonî.*
- **Bin bestiş** yükünü tutmak.
→ *Merdîmî ki xo karî ver di viraşt lezi bin besteno.*
- **Bin ra girewtiş** altan almak.
→ *Nêweşê ma serron reydir erd di yo heme pîsêya yêyi bin ra gînî.*
- **Bincil kerdış** örtbas etmek, sümenaltı yapmak.
→ *Eki neheq peyde merdîmî di bibo heme niheqêyi derî bincil bena.*
- **Binê çengê xo di hak pewtiş** enerjik olmak.
→ *Hergû ciwon nêbo zî zafê ciwonî binê çenge xo di hak pewjeno.*
- **Binê çengon rû dayiş** koltuk vermek.
→ *Fesad kura di yew cayilî veyno binê çengonê yêyi rû dono kû bireso miradê xo nê leyminî.*
- **Binê çengondê yewî kewtiş** kıskırtmak.
→ *Mi ino şefeqî dîy ki cenîyêki kewta binê çengê kalêki.*
- **Binê çimî ra ewnîyayış** ters bakmak, dikizlemek, uyarmak, uyarı vermek, kaş altından süzmek
→ *Poli di wendekarêki binê çimî ra*

- mamosteyî ra ewnîyaynî.*
- **Binê derd û kulon di mendîş** dertten pişmek.
  - *Mi suki di kalêkî dîy, binê derd û kulê se serron di mendbi û mone erd resnabi.*
  - **Binê destî kewtiş** yakalanmak, hâki-miyetine girmek.
  - *Welat ina se serra ki binê deste neyarî kewto.*
  - **Binê destî ra dayiş** gizli yardım etmek.
  - *Mara mi ge ge pere binê destî ra mi resnaynî.*
  - **Binê ereqî di mendîş** yük taşımada zorlanmak.
  - *Ino hemal zoron ver binê ereqî di mendo.*
  - **Binê firaqon lîştîş** düğününde yağışlı olmak.
  - *Ayo kû veyvedê yêyî di varon varo heqûmîcid yêyî binê firaqon lîştö.*
  - **Binê goşê yewî germin kerdîş** birini tokatlamak.
  - *Komo kû kewto binê çimî polîsî binê goşê yêyî germin kerdo.*
  - **Binê hergû kerra ra veceyîş** her işe burnunu sokmak.
  - *Fesad welat di binê hergû kerra ra vecîno.*
  - **Binê hewlêyi di mendîş** iyiliği karşılıksız kalmak.
  - *Comîrdêkî mi rê yew hewli kerdî û ez hima zî ha binê hewlê yêyî di mendewo.*
  - **Binê ina darbi di beyîş** niyeti anlaşılmış olmak.
  - *Mi ina daraxa ra pey dîy ki şima ha binê ina darbi di yî.*
  - **Binê ina dari di beyîş** böyle bir amaca sahip olmak, niyeti kötü olmak.
  - *Mi bizonaynî şima binê ina dar idi benî mi rewîna tererekê xo veynaynî.*
  - **Binê kerdî kewtiş** ameliyat olmak.
  - *Ez yew serri d idi hewî binê kerdî kewto.*
  - **Binê ningon di şeyîş** ayaklar altından

- ezilmek, boşuna kendini ezdirmek.
- *Şerr di zafonê gede û cenîyî binê ningon di şonî.*
- **Binê payon-di şeyîş** haksızca ezilmek.
- *Naxirî mîyon di bizîkî binê payon di şîyî.*
- **Binê qalî di mendîş** cevabını verememek, yanıtız kalmak.
- *Çerray merdîmo comîrd binê qala niheqî di nêmoneno.*
- **Binê rarî kewtiş** altan almak.
- *Bazargonêyi di hergû merdîm nişîyenî binê rarî nêkewo.*
- **Binê xo hîy kerdîş** suçlu olmak.
- *Sucdar ratim binê xo hîy keno.*
- **Binê zimîlon ra ewnîyayîş** haz almak.
- *Vizêr pîyê binê zimîlon ra mi ra ewnîya, la mi çîy fahm nêkerd.*
- **Binpay kerdîş** ihlal etmek.
- *Ina enguri şima nezonêyi ra bin pay kerda.*
- **Birayê werî beyîş** menfaatçı olmak.
- *Merdîm ki birayê werî bi timî cigîreyeyo.*
- **Biskî viraştîş** süslenmek.
- *Keynon verîcûyî hergû şefağ biskê xo viraştinî.*
- **Bîh bi yewî kerdîş** birine güvenmek.
- *Çew bîleheq bîh bi yewî nêkeno.*
- **Binê yewî hîy beyîş** suçu olmak.
- *Binê fesadî timî hîy o.*
- **Bîrî bi derzîni kendîş** kıymetli bir emek vermek.
- *Seki merdîm bîrî bi derzîni bikeno û ma asar yew roca resayî.*
- **Boça xo ser ronîştîş** çaresizce yerinde durmak.
- *Ez ina nêeşîya bêxeyri semed mi tortorêkî nêverda gêrawo, la peyeni ez omewo boça xo sero ronîştö.*
- **Boça yewî tepîştîş** kuyrukçuluk yapmak.
- *Merdîm ki xoser nêbi timî boça yewî tepîşeno.*
- **Boçi hewanayîş** cinsi isteği olmak.

→ *Hergû gonî waxtê cinsêya xo di boçi hewanono.*

○ **Boçi panayîş** abartarak konuŝmak.

→ *Eki fesadî ma rê ona boçi panênaynî wa ka dawaya ma ina daraxa nêreso.*

○ **Boçi têŝonayîş** karŝit cinsini azdır-mak.

→ *Deli ki kutikî weynena boça xo tira têŝonena.*

○ **Boçi xo qina girewtîş** suçunu bil-mek, çekip gitmek.

→ *Lacekî ont berdê ma ver, la ki niheq vecîya boçi xo qina girewt û fisikna ŝi.*

○ **Boçi xo qina vîstîş** cinsel istek duy-mak.

→ *Mi zî nêzona ki çina ra boçi xo qina vîstî.*

○ **Bone û boqlêz beyîş** çırıl çıplak ol-mak.

→ *Xela ra pey cenî û comîrdî heme xizonêyi ver bone û boqlêz mendî.*

○ **Bone û boqlêz kerdîş** soyup soğana çevirmek, meteliksiz bırakmak.

→ *Hilla ki cenîyi girewtî binê çimî bone û boqlêz kerdî.*

○ **Boton êŝtiş** iftira atmak.

→ *Seba kû yew botono bêgomon îni cenîyon bi girewtîbî binê çimî.*

○ **Buki hewelnayîş** gelin getirmek.

→ *Eki nesîb bibo ma kû ino payîz buka xo bihewelnî.*

○ **Buy yemnû dayîş** akraba olmak.

→ *Ma waxtê Hz. pîrzeytî ra buyi donî yemnû.*

○ **Buya fekê yewî ontîş** birinin minne-tini çekmek.

→ *Qey ma neçarî ki buya fekê ino bêxîretî bioncî.*

○ **Buya giyî fek ra omeyiş** çocuk yaşta olmak, akli ermemek.

→ *Hê halê yêyi ra biewnî, buya giyî fekê yêyi ra yena û qala comîrdêyi keno.*

○ **Buya giyî vecayîş** suçu anlaşılmîş olmak.

→ *Eki ino gure ra buya giyî nêro sew*

weş beno.

○ **Buya ŝitî fek ra omeyiş** tecrübesiz olmak.

→ *Buya ŝitî fek ra omeynî la ŝerr di sey comîrdon rar ra ŝîynî.*

○ **Buya xo verradayîş** soluklanmak, dinlenmek.

→ *Ma kû ino qotî ser kewtî, ma xo rê binêkî buya xo verradî.*

○ **Buya zengînêyi tira omeyiş** hali vakti yerinde olmak.

→ *Comîrdo kû yeno, omeyişê yêyi ra bêlû yo kû buya zengînêyi tira yena.*

○ **Buzî çarnayîş** kin gütmek.

→ *Mi zî vatîni ki ino datê mi çina ra îni buzon çarneno.*

C

○ **Ca beyîş** yer edinmek, yerleşmek.

→ *Waxtê kalikê kalikon ra ma wîta ca bîyi.*

○ **Ca bide nêkewtiş** tasalanmak.

→ *Hewawo kû ca bide nêkewtinî cay sucêkî yêyi bîyo.*

○ **Ca dest nêkewtiş** yer bulamamak.

→ *Mi se kerd zî sew ca mi dest nêkewtî.*

○ **Ca germin beyîş** rahat davranmak.

→ *Mi verî ra zonaynî ki wîta di ca germin bîyo.*

○ **Ca girewtîş** yerleşmek.

→ *Ina gurrihêli di kom ŝiyeno ca bigîro.*

○ **Ca hesron nêdayîş** gözyaşları sel olmak.

→ *Hilla ki mîrdekê xo ki erd di dîy ca hesronê yayi nêda.*

○ **Ca pirû teng kerdîş** köŝeye sıkıŝtur-mak.

→ *Êro roc hima çewî niheqî rû ca teng nêkerdo.*

○ **Ca pîdayîş** birbirine yer vermek, yerleşmek.

- *Barxone d ima zor ca pîdabi.*
- **Ca ra êştîş** yerinden etmek.
- *Leşkerî bi zor ma ca ra êştî.*
- **Ca xo dayîş** yerini sağlamlaştırmak.
- *Ma ina aşmîyaki zor ca dawo yemnû.*
- **Cadê xo di ronîştîş** ağzının payını almak.
- *Ez ki neçar mendo bêzerrî cadê xo di ronîştî.*
- **Cadê xo di têyagêrayîş** debelenmek.
- *Merdimo kû sereqobat girewtbi bi zor cadê xo di têyagêreno.*
- **Cawo caye ra beyîş** asil yerden olmak.
- *Ina se serra ki ma cawo caye ra bîyî.*
- **Cayê mezgî di simer beyîş** akılsız olmak.
- *Cayê mezgî di ki simer bi hima zaf qeda û belayî kî sereyi ser di yenî.*
- **Cayê sabrî veşnayîş** sabrın sınırını zorlamak.
- *Wa zuri nêbo mi zaf hewî cayê sebrî veşnawo.*
- **Cayê xo di malaqa mendîş** donup kalmak, şoke olmak.
- *Mi ki ina daraxi dîyi ez cadê xo di malaqa mendo.*
- **Cayê xo di omaritîş** yerinde durmak.
- *Ina çand serrî ya ki ma ha cadê xo di omarenî.*
- **Cayê xo germin kerdiş** kendine yer edinmek.
- *Ma rewîna cayê xo germin kerdo, ti hinî apey kewtî.*
- **Cayê xo hera kerdiş** kendine yer açmak.
- *Ino comîrdî serron reydir cayê xo bi zor çî belayî hera kerdo.*
- **Cayê xo veynayîş** hak ettiği yeri bulmak.
- *Ma êro nê, vizêrna cayê xo veynawo.*
- **Cayê xo viraştîş** af ettirmek.
- *Ina keynaka delali parna cayê xo viraştî.*
- **Cayil û ciwon beyîş** deneyimsiz olmak.
- *Hergû merdim vernîya imrê xo di*

- cayil û ciwon beno.*
- **Cedawi gêrayîş** iltihaplanmak.
- *Darba kû ma rû gûnaya rewîna cedawi gêraya.*
- **Cefa ontîş** eziyet çekmek.
- *Şarê kurdî hindo kû cefa onta dîrokî di yewîna şarî ino moj cefa nêonta.*
- **Cefaya gonî dayîş** çok eziyet çekmek.
- *Di sey serra ki kurd cefaya gonî dono, la çew bira tira hagîdar nîyo.*
- **Cehnîm ra binê ninga mi ra beyîş** gamsız olmak.
- *Merdîm ki bêxem bi heme güre di wa cehnîm rab o binê ninga mi rab o vono û vîreno.*
- **Cemat bestîş** toplanmak.
- *Ino çand rocîya ki maş ima sero cemat ebsto û şîma goşpey kenî.*
- **Cemat germ beyîş** sohbeti bol olmak.
- *Pola m abi seaton reydir cemat germin kerdo.*
- **Cemat ra teber vatîş** sözünün cemaati kapsamamak.
- *Çîyo kû ti vonî wa cemat ra teber bîro vatîş.*
- **Cematkî ronîştîş** bağdaş kurmak.
- *Wedeyê bawkalî di ma heme cematkî ronîştîni û yêyî zî ma rê şîret ronaynî.*
- **Cenê xo dayîş** nefeslenmek, nefes almak.
- *Ino qeymeyî hi zorkerd ki ma nişîyayî cenê xo bidî.*
- **Cenga didonon beyîş** önemsiz bir şey olmak.
- *Ina hima cenga didonon a, ti peynîyi xo rê veyni.*
- **Cenîya cayî beyîş** köklü yerden bir kadın olmak.
- *Cenîya cayî beyîş xebat wazena, esl wazena, kok wazena.*
- **Cenîyi tira bêzar beyîş** evlilik çağına erişmek.
- *Hewawo kû aseno ino xortî ra cenîyi bêzar bena.*
- **Cewher tede estîş** yetenekli olmak.

→ *Xora heme merdimî di yew cewher esto.*

○ **Cêro erd, cor di zî asmîn beyîş** elden bir şey gelmemek.

→ *Neçarêyi teyna yew rarî kî ver di verdonâ, cêr di erd û cor di zî asmîn beno.*

○ **Cêz têkerdiş** ceyiz yapmak.

→ *Veyveki rew erê gay cêzê xo têkero.*

○ **Cil û çaputê xo pîser kerdîş** pılını pırtının toplamak.

→ *Dewî ki veşnayî m acil û çaputê xo zor pîser kerdî.*

○ **Cil xo sere ontîş** işi sağırılığa vurmak.

→ *Kerdeyî ki ma benî çew nişîyeno cili xo sere bionco.*

○ **Cili kewtiş** hasta olmak, yatalak olmak.

→ *Derdê fermonê êzîdîyon ver zafî cili kewtî.*

○ **Cilonê xo awi ra vetîş** kendine yetinmek, kendi hakkından gelmek.

→ *Fermono kû êzîdîyon sere di ome fîrset nêmend ki belingazî cillonê xo awi ra vecî.*

○ **Cind beyîş** saç başı birbirine karışmak.

→ *Tofala belingazi derdê benasatonê xo ver bîyî sey cindi.*

○ **Cindar beyîş** çok sinirli olmak, ağzını bıçak açmamak.

→ *Eki ayo fermon ki dîy dima cindar bi.*

○ **Cindî kewtiş** psikolojisi bozulmak, saraya yakalanmak.

→ *Ma dewijî dewê ma ki veşnayî ma heme têdir cindî kewtî.*

○ **Cirm beyîş** üzerine borç olmak.

→ *Mi wesîtê cirona xo zî ca nêerd û pereyê yayî zî ma sero cirm bîyî.*

○ **Cirmî sero cirm beyîş** başkasının ceremesini çekmek.

→ *Hima vizêr bi deynê cironon ma sero cirm bibi, ino bes nêbi yê êroyenî zî cirmî sero cirm bi.*

○ **Cisê mêşin ra beyîş** yumuşak huylu

olmak.

→ *Toyî merdimî estî ki cisê mêşînî ra yî û get çikî zî xo di xem nêkenî.*

○ **Cita herî û gayî beyîş** aynı tas aynı hamam olmak, hep işi ters gitmek.

→ *Toyî merdimî estî ki yê yîni cita herî û gayî ya, çerray cî dir weşî nêmonenî.*

○ **Cî ra durî kewtiş** ayrışmak, ayrılmak.

→ *Ma rewîna cî ra durî kewtî.*

○ **Cî ra sere beyîş** mesafeli olmak.

→ *Ez veyneno kû şima cî ra sere yî.*

○ **Cîbirr nêdayîş** ara vermemek.

→ *Cuki ti xebetînî tu hima cîbirr nêdawo.*

○ **Cîdi kerdîş** derisini yüzmek.

→ *Ez hindo kû nêweş seki mi cîdi bikerî.*

○ **Cîdi kewtiş** bozulmak.

→ *Sîflaya zor û zehmetî ver ez yew hewi di cîdi kewto.*

○ **Cîdi verradîyayîş** mayışmak, halsiz düşmek.

→ *Peynîya rocî di ez cidî verradîyayo.*

○ **Cîdi vetîş** derisini soymak.

→ *Hindo kû ma kirjali onta seki ma cîdi vecî.*

○ **Cîf arî pîşeyîş** nefesi kesilmek.

→ *Ino qeyme di cîfê mi arî pîşîya.*

○ **Cîf pirûpeysayîş** nefessiz kalmak.

→ *Hindo kû qeyme zor bi belinazî rû cîf peysa.*

○ **Cîf pirûpeysnayîş** nefessiz bırakmak, nefessiz bırakırmak.

→ *Ina kirjali cîf belingazê mi rû peysna.*

○ **Cîra kerdîş** yırtmak, parçalamak.

→ *Kalî risipîyê xo ki kişte dîy xo cîra kerd.*

○ **Cîra qerefeyîş** birbirinden kopmak.

→ *Raçernayîş r apey ma heme cîra qerefîyayî.*

○ **Cîser vetîş** tanımak.

→ *Ez hindo kû bêhêş kewto hinî çewî zî cî sernêveceno.*

○ **Cîser vistîş** ayrıştırmak.

→ *Hinî ez konca wo û îni gacon cî ser*

vistiş konca wo.

- **Cîver vetiş** tanımak.
→ *Ez hindo kû çimon ra şîyo, hinî ez nişîyeno çiver veco.*
- **Cîya beyiş** ayrılmak.
→ *Eki kî nişîyayî têdir bicuwî kî mecbur monenî cîya benî.*
- **Cîya kewtiş** ayrılmak, ayrılmak.
→ *Eki ino gürede xirabî ra nêbîynî ma rew rew cîya nêkewtinî.*
- **Comî** ra nêvecîyayiş namazlı niyazlı olmak.
→ *Kalo yo kû ma hemini şinasnaynî çerray comî ra nêvecîyaynî û êro nêaseno.*
- **Comîrdê karê xo beyiş** yiğit olmak.
→ *Eki merdim vaco ez ez o, gay comîrdê kardê xo bo.*
- **Comîrdê qala xo beyiş** sözünün eri olmak.
→ *Êro roc hergû kes nişîyeno comîrdê qalda xo bibo.*
- **Comîrdêyi gêrayiş** taşkınlık çıkarmak.
→ *Laceko kû vizêr comîrdêyi gêraynî êro meydona di nêaseno.*
- **Con û cîxer beyiş** yakın dost olmak.
→ *Ez dostêyi di wazeno con û cîxer bibo, la kî veynenî ki dostêyi di asar yew daraxi çewî nêverdaya.*
- **Cor di girewtiş** birinin ağzını yoklamak.
→ *Vizêr gure di karsergêrî waşt ki mi cor di bigîro, la mi vernî bider girewt.*
- **Cuwenon ser ra gêrayiş** hayır toplamak, nafaka toplamak.
→ *Kurdon di adet ra wo, xizonî seba xeyr gêrayişî cuwenon ser ra gêrenî.*
- **Cuwenon sero yew sella simerî nêkerdiş** kişiliği beş para etmemek.
→ *Merdimo kû şima behsê yêyi kerd, cuwenon sero yew sella simerî nêkeno.*

Ç

- **Çalim kerdîş** birine fors atmak, kabadayılık etmek.
→ *Merdimo teres timî çalim keno.*
- **Çand barê soli** werdiş çok fırın ekme yemek.
→ *Daraxa ki kalê ma tede bî ma çand barê soli zî biwerî ma heyna bide nêresenî.*
- **Çand pîrîni** vîşî dernayiş tecrübeli olmak.
→ *Kalikonê ma çand pîrîni vîşî ma ra ver dernaybî.*
- **Çand texteyî** kêm beyiş budala olmak, divane olmak.
→ *Laceko kû tu şefağî dîybi çand texteyê yêyi kêm î.*
- **Çap** ra kewtiş yaşlanmak, güçten düşmek.
→ *Ez hinî çap ra kewto.*
- **Çaponûs** kerdîş hal etmke, tedarik etmek.
→ *Heyonî inkay zor çibelayi ma çaponûs kerd.*
- **Çaqe omeyiş** etrafın kir pas içinde olmak.
→ *Kevonî ki heqê keyekerdîşî ki nêda keye lezi çaqe yeno.*
- **Çarçur** kerdîş har vurup harman savurmak.
→ *Pîlî pîser kenî la şinîkî lezi çarçur kenî.*
- **Çare** di nuştîş kaderinde olmak.
→ *Eki çare di nusîyaya ti kû veynî.*
- **Çare tukerde** **beyiş** suçsuz günahsız olmak, ak yüzlü olmak.
→ *Merdim ki bi ereqê çareyi xebetîya timî çareyê yêyi tukerde beno.*
- **Çare tukerdîş** alnı açık olmak, başı dik olmak.
→ *Eki merdimî ki xîret bi çareyê xo zî tukeno.*
- **Çarneçar**, gawo çar beyiş kötünün iyisi olmak.

→ *Ez veyneno, laceko kû ma ra ver o çarne çar gawo çar o.*

○ Çeher qirni gêrayiş her tarafi gezmek.

→ *Merdimo xozahes çeherqirniyê dinya wazeno bigêro.*

○ Çeherlapî şeyiş emeklemek, yerden sürüklenmek.

→ *Kirîjalî ver dewijê belingazî çeherlapî erd ra şonî.*

○ Çeherpayî şeyiş dörtнала koşmak.

→ *Mi ki qasid eşnawit ez çeherpayî şîyo.*

○ Çehersim axa **beyiş** mecâzi anlamda eşek olmak.

→ *Baro giron timî bara çehersim axayî ya.*

○ Çelalîkî çimon ra perrayiş gözünü üymek.

→ *Derdon ver çelalîkî çimonê m ara perrayî.*

○ Çelê yewî ontiş başkasını savunmak.

→ *Derdê dabari ver belingaz mecburo kû çele yewî bionco.*

○ Çem û çem şeyiş boş boşuna emek vermek, ortadan kaybolmak.

→ *Aqobeto xirab seba kû*

○ Çene kewtiş gereksizce konuşmak.

→ *Hewawo kû feksist o, merdim vono qey çeneyê yêyi kewto.*

○ Çenesist **beyiş** çenesi düşük olmak.

→ *Ino lacek verîna çenesist o.*

○ Çeneyê xo tepiştiş diline sahip olmak.

→ *Mi dîy ki ino lacekî rocêkî çeneyê xo tepişto.*

○ Çengelek kerdiş avare gezmek.

→ *Merdeimo berron karê yêyi kuçon ra çengelek kerdiş o.*

○ Çengêk awi di xeneqeyiş çok dar ahlaklı olmak.

→ *Merdimê inkayenî çengêkî awi di xeneqîmî.*

○ Çep gêrayiş işi ters gitmek, işi yolunda gitmemek.

→ *Bazirgonêyi di ge ge gure çep zî gêreno.*

○ Çepûçur kerdiş bulup buluşturmak.

→ *Ma pereye bonî zor binêkî çepçur kerdi.*

○ Çeq beyiş **uyanık olmak.**

→ *Merdim, tolazêya xo di timî çeq o.*

○ Çeqçeço ronayiş tezgâh kurmak, bolca kırıp yemek.

→ *Kom çî zono çî waxt ra lacekon binê vomîron di çeqçeço ronawo.*

○ Çeqi tira perrayiş henüz hünerli olmak, henüz maddiyeten iyi olmak.

→ *Hergû hilli kî ra çeqi nêperrena.*

○ Çerm qalın beyiş yüz­süz olma, utanmaz olmak.

→ *Awî ridê merdimî ki rişayi, lezi çerm qalın beno.*

○ Çewresî têkewtiş aynı kırıkta doğmak.

→ *Gedeyê mi nû dayzadê mi çewresê yîmî têkewtî.*

○ Çewtûçur beyiş vücudu tutulmak.

→ *Exterêyi di lezi mone merdimî rû çewt û çur beno.*

○ Çênezuk peysayiş çok susamak.

→ *Bermî ver çînezuk pirû peysa.*

○ Çifti pirû gûnayiş işi ters gitmek, nazar olmak.

→ *Karê ma sekiş çifti pirû bigûno, qet hewl nêşono.*

○ Çije ra birrnayiş süttten kesmek.

→ *Gede ki serri û nême bi mayi çice ra birrnena.*

○ Çikalê yewî kuçe êştiş papucunu dama atmak, defterinden silmek.

→ *Gedeyê inkayenî lezi çikalonê mar û pîrî kuçe erzenî.*

○ Çilaya keyeyî beyiş evin gülü olmak.

→ *Cenîya keyeyî çilaya keyeyî ya.*

○ Çilaya xo hewna beyiş akıllığını yitirmek, aydınlığı bitmek.

→ *Çilaya ma rewîna hewna bîya hayaya ma tira çinî ya.*

○ Çilka awi di **xeneqeyiş** dar ahlakta olmak, çok erken parlamak.

→ *Merdim gay yew çilka awi nêxeneqîyo.*

○ Çilka îmonî tede nêbeyiş vicdansı

- zolmak.
- *Bazirgono kû vizêr ome çilka îmonî tede çinî bî.*
- Çim abeyîş sağı solu tanımak.
- *Ma heyonî ki nêvecîyaybî xurbet çimê ma zî nêayîbî.*
- Çim bar nêbeyîş gönlü razı olmamak.
- *Heyna zî imbaz o, çimê mi bari nêbeno kû yewêkî tahda bider bikero.*
- Çim bel kerdiş tetikte olmak, dikkat kesmek.
- *Ez pey aqilîyawo kû lacekî çimê xo bel kerdi.*
- Çim beleqnayîş gözünü dört açmak.
- *Mi zî nêzona çina ra çimê xo beleqnayî.*
- Çim bide günayîş göz değmek, nazar olmak.
- *Mi hindî dîy ki çimê mi bider günawo.*
- Çim birnayış gözü kesmek.
- *Belingazî ra çimê heme kesî birneno.*
- Çim cor di beyîş gözü makamda olmak.
- *Gay merdimo delal timî çimê yêyi cor di bibo.*
- Çim çarnayış gözden geçirmek.
- *Kî ki çim çarnenî kî raştêya xo zî veynenî.*
- Çim dayîş göze gelmek, göz duyurmak.
- *Bêwe xo ra çim dono, nê ki zaf toyek bî.*
- Çim defistiş hoşuna gitmek, beğenmek.
- *Ina keyneki çim mi visto, bira xebera mi pey çinî ya.*
- Çim dekewtiş beğenmek, gönlü düşmek.
- *Ma vacî ki çimê mi keyneki kewto se beno?*
- Çim kalik rû war şeyîş çok zayıflanmak.
- *Mîrata nêweşîyi ver çimê delalîde mi kalik rû şîyî.*
- Çim mird beyîş hakkına razı olmak,

- tok gözlü olmak.
- *Merdîm gay cuwîyena xo di çim mird bo kû cuwîyeni weş vîro.*
- Çim pira vîstiş göz gezdirmek.
- *Mi çim pira vist, la zaf zî çim nêyomeyi.*
- Çim ra kewtiş kıymetten düşmek.
- *Ti hinî mi çim ra kewta.*
- Çim rar di beyîş hayalden çıkmamak, gözleri yolunda olmak.
- *Ina çand serrî ya ki çimê m arardê tu di yî.*
- Çim rar di mendîş birinin yolunu gözlemek, birinin yolunda gözü kalmak.
- *Merdîm ki xurbeti di bi çimê mar û pîrî rar di monenî.*
- Çim roşn beyîş aydın gün görmek, güzel gün görmek.
- *Hewlêya ki ma ver di vecîyaya, kî pey hêvi kenî ki çimê welatîyon pey roşnî bî.*
- Çim takewtiş gözü sıyrmak.
- *Ina vista bîynî çimê mi takewt, la lezi zî vini bî.*
- Çim tarî beyîş kendinden geçmek, gözü kararmak.
- *Mi ki eşnawit qeza bîya, çimê mi ca di tarî bîyî.*
- Çim tavistiş göz gezdirmek.
- *Lacekî çim ta vist û çimon ver ra vini bî.*
- Çim tede beyîş gözü birşeyde olmak.
- *Çimê mar û pîrî timî ewladî di yo.*
- Çim tede mendîş gözü onda ya da orda olmak.
- *Heyna zî çimê mitede mend.*
- Çim tersnayîş hakkında umduğunu bulamamak.
- *Cenîki bi tik vindertişê xo çimê hemini tersnayî.*
- Çim tira birnayış birine gücü yetmek.
- *Çimê serdestî ratim bindestî ra birneno.*
- Çim tira şiktiş göz kırpmak.
- *Cenîki gededê xo ra çim şikit ki bî.*

- Çim zêq kerdiş gözlerini dört açmak.
→ *Mi zî fahm nêkerd ki çina ra cenîki çimê xo zîq kerdi.*
- Çime girewtiş önemli kaynağı kesmek.
→ *Merdimo şek vericûyi neyardê xo rû çime gîno.*
- Çimê xo di xişn kerdiş gözünde bü-yütmek.
→ *Mi çerray neyar çimê xio di xişn nêkerdo, la sivik zî nêdîyo.*
- Çimê yewî tersnayiş hakkında şüphe taşımak.
→ *Gurewo zor çimê merdimî tersneno.*
- Çimî binê herri ra nayiş ölü sanmak.
→ *Mari hilla ki halê gededê xo dîy, va ki qey şima çimê mi binê herri ra nayî.*
- Çimî kewtiş göze girmek.
→ *Hima newe ti mi çimî kewtî.*
- Çimî omeyiş göze gelmek.
→ *Hergû gure rew rew çimî nîyno.*
- Çimî pamendiş baka kalmak, dikkatli bakmak.
→ *Çimê mi pamendî, çimkû mi qey gedeyê mi no.*
- Çimî pazeleqeyiş donuk gözlerle bakmak.
→ *Çim lacekî pazeleqîyayî, la çewî nêzona ki çina cirîyawo.*
- Çimî pîrr beyiş gözü yaşlanmak.
→ *Hilla ki tirmê lacekîdê mari verra vîyart, çimê yayi pîrrî bîyî.*
- Çimî ra şeyiş gözüne batmak, kör olmak.
→ *Derdonê bêçareyon ver ez çimî ra şîyo.*
- Çimî sere di kaykerdiş uyanık olmak, dikkatli olmak.
→ *Lacek hindo kû çeq o çimî sere di kay kenî.*
- Çimî ver ra gêrayiş özlemek.
→ *Hindo kû turnî mi virî kewenî çimonê mi verra gêrenî.*
- Çimî villikî kerdiş gözü kararmak.
→ *Ez fahm nêkeno kû çina ra çimê mi villikî kenî.*
- Çimî zîq kerdiş dikkatli bakmak.
→ *Tirî çina ra ino xefiyayî çimê xo zîq kerdi.*
- Çimnebar beyiş paylaşımcı olmak.
→ *Çimveşon ratim çimnebar o.*
- Çimon ra durî kewtiş gözden irak olmak.
→ *Ma nêzonî, ti rewîna çimon ra durî kewtî.*
- Çimon ver ra nêşeyiş aqıldan çıkmamak.
→ *Cuki mi yû dîy, hinî mi çimon verra nêşi.*
- Çimonê xo padayiş duyarsız kalmak.
→ *Ihind zilomo kû ma beno, la qey kî şîyenî çimonê derî padî.*
- Çimonê yewî vetiş birinin hakkından gelmek.
→ *Eki neyarî ra bîro, çimonê ma zî yew hewi di veceno.*
- Çimpîs beyiş gözü kötü olmak, nazar değdirmek.
→ *Merdimo kû wîta ra vîyart çim pîs bi.*
- Çimsur beyiş zulümkar olmak.
→ *Serdest timî çimsur o.*
- Çimteber beyiş çapkın olmak.
→ *Ino wat di kom çimteber o ne bêlû yo.*
- Çimtengê kerdiş kiskançlık yapmak.
→ *Çimteber çimtengêyi zî keno.*
- Çimveyşon beyiş açgözlü olmak.
→ *Xela ki xela sero ronîyayi, xasûd zêdêr çimveyşon bi.*
- Çinawo kû beno! Ne olursa.
→ *Çina wo kû beno ma zî pey razî yî.*
- Çirax vetiş işini başarıyla yapmak, sonuca götürmek.
→ *Cenîka bi eslî hergû hilli şîyena gedonê xo çirax veco.*
- Çirriki beyiş bol olmak.
→ *Heyonî ki day û baw î heme çîy çirrik a.*
- Çirriki tede veyndayiş bolca harcamak, yeterince harcamak.
→ *Ma sayedê day û bawî ra çirriki tede*

veyndayi.

- Çirt pirt kerdiş baştan savmak, emek vermemek.
→ *Tu guredêxo di zaf çirt pirti kerda.*
- Çirtikî êştiş tepki göstermek.
→ *Binêkî bi şîret bi, ino çina wo ti çirtikon erzenî.*
- Çixir akardış yol, iz bırakmak.
→ *Hindo kû vewri varaybî çew nişîya çixir akero.*
- Çîprut beyîş mülksüz olmak, yoksul olmak.
→ *Ino lacek roco rocên ra çîprut o.*
- Çiy nepexnayîş allı ballı anlatmak.
→ *Datîzayê mi timî vatişê xo nepixneno.*
- Çiy qirrik rû nêşeyîş stresli olmak, sıkıntılı olmak.
→ *Cuki ez nêweş kewto çiy qirrika mi rû nêşono.*
- Çol di menda! Çölde kalasın.
→ *Ina çol di menda rewîna wîtayon ra nêasaynî.*
- Çolî û golî di şeyîş sağa sola savrulmak, boşa harcamak.
→ *Ma pîser kerd û gedon çolî û golî di kerdî.*
- Çuklewer beyîş rüşvetçi olmak.
→ *Eki kî xebatkar nêbî kî kû çuklewer bî.*
- Çulidê hakî di pîl kerdiş el bebek, gül bebek büyütme.
→ *Ma hindu kû sîneye dîynî ma çukledê hâkî di weye kerd.*
- Çûk dayîş işe başlamak.
→ *Merdomo xebatkar kardê xo ver di çûk dono.*
- Çûkî şikîyayîş umutsuz olmak, ümidi kırılmak.
→ *Hewawo kû aseno çiydo hewl çinî yo û çûkê ma zî ma ver di şikîyayî.*
- Çûwa koron tupîştîş gelişi güzel yapmak, rast gele yapmak, asılsız iddialarda bulunmak, özensiz yapmak.
→ *Ez hewawo kû tu şinasneno ti vatiş û eşnawitişê xo di çûwaya koron tupîşenî.*
- Çûwa ra fahm kerdiş şiddetten anla-

mak.

- *Zilomkar çûwa ra fahm keno.*
- Çûwa ser di kerdiş başından savmak.
→ *Çina ra ti timî çûwa ser di kenî?*
- Çûwa ser ra kêm nêkerdiş baskıyı etkisiz etmek.
→ *Mala bindeston çûwaya xo serdeston ser ra kêm nêkerî.*
- Çûwaya koron ser di kerdiş özensiz yapmak, savsaklamak.
→ *Ez tu ra vono, çûwaya koron ser di mekerî.*
- Çûwaya xo çimê yewî ra nêkerdiş kimseye yararı olmamak.
→ *Ino lacek hindu kû meflis o, çûwaya xo zî merdimî çimi ra nêkeno.*
- Çûwaya xo nêronayîş iktidarını bırakmamak.
→ *Komî çûwaya xo ranaya ki şima mi ra vonî ti çûwaya xo ronî.*

D

- **Dabon çinî beyîş** düzeysiz olmak, ölçüsüz olmak.
→ *Eki tu di dabon bibîynî çî halê tu yo.*
- **Dadê dinya nêmendîş** dünyanın çivisi çıkmak.
→ *Vîr û fahmdê mi ra dadê dinya nêmendo.*
- **Daqo ronayîş (kerdiş)** (meyveler için) yaprağına kadar toplamak.
→ *Şima çina ra daqon binê vomironê ma di ronayo.*
- **Darba mergî girewtîş** ölümcül darbe almak.
→ *Hewawo Kû mi dîy yêyî darba mergî girewta.*
- **Darba qabal êştiş** büyük bir kazık atmak.
→ *Dîşmen hergû waxt wazeno kî rê darba qebali bierzto.*
- **Darba xo girewtîş** dersini almak.

- *Ma rewîna darba xo girewta.*
- **Darbi darbi ra nêşermayîş** beterin beteriyle karşılaşmak.
- *Kî gay ge ge zî şikir bikerî, darbi darbi ra nêşermayena.*
- **Darbi êştîş** madik atmak, kelek etmek.
- *Tu timî ma belingazon rê darbi êştâ.*
- **Darbi pirûgûnayîş** darbe yemek.
- *Darba ki ino belingazî rû gûnaya ne hedê yayi ne zî hesabê yayi yo.*
- **Daro cenî beyîş** olgun, kâmil kadın olmak.
- *Tî daro cenî ya, tu verê xo ina tofali kerdo.*
- **Daro comîrd beyîş** olgun, kâmil erkek olmak.
- *Merdîm ki daro comîrd bi gay cayê xo zî bizono.*
- **Daton ra werdiş xalon rê kerdîş** ele yararlı olmak.
- *Yew waxt omeyo kû hergû kes daton ra weno xalon rê kenî.*
- **Dawa bestîş** barıştırmak, bir çareye bağlamak.
- *Şerrê dewon dima dawa bestîyayi û weşîyi ronîyaybî.*
- **Dawa ra qardaş waştîş** kavgaya meydan okumak.
- *Yew merdîm esto kû dawa ra qardaş wazeno.*
- **Dawa ra qor nêontîş** kavgadan çekinmemek.
- *Merdîmo egît dawada xo ra qor nêonceno.*
- **Dawar werdiş** boğa gelmek (inekler için).
- *Mongeyî aşma gulon di dawar wenî.*
- **Dawaya comîrdêyi kerdîş** efelenmek, hekelenmek.
- *Ino çîmbel ma dir dawaya comîrdêyi keno.*
- **Dawila yewî derayîş** dayanaklarını kaybetmek.
- *Mayi ki merdi dawila yêyi zî derîyayi.*
- **Dawili kutîş** düğün yapmak.

- *Ma kû nîzdî ra dawili bikuwî.*
- **Daxa yewî kaşkerdiş** birinin üstünü çizmek, gözden çıkarmak.
- *Mi ki firîzeyê yêyi yê xirabî dîyi mi ca di daxa yêyi kaşkerdî.*
- **Defa sînî akerdîş** kavgaya meydan okumak.
- *Dawa ki çîrîyayi defa sînedê xo zî akerdîbî.*
- **Defterê kihinî akerdîş** eskiyi karıştırmak, eskiyi anmak.
- *Ma ki omeyî têhet newerna defterê kihinî yew bi yewî akerdî.*
- **Dehkera devistîş** konuyu açmak.
- *Mi çiqas zî dehkera devisti zî gospeykerdî.*
- **Dek û dolavî çarnayîş** hile peşinde olmak.
- *Ma dost î, ma nişîyenî dek û dolavon biçarnî.*
- **Deki têvetîş** komplo kurmak.
- *Ma hima bider nêresaybî ma rê deki têvetî.*
- **Deli pêvîyartîş** nazı geçmek.
- *Eki dela mi pey nêvîyartinî bira mi xo beraberê yêyi nêkerdî.*
- **Delone xo nayîş** yanlışta ısrar etmek.
- *Kî çiqas ki delone xo nî zî gay kî vere xo raşt bikerî.*
- **Delxa bide omeyîş** kafasına esmek.
- *Ge ge yew delxa bider yena û verê xo raşt keno.*
- **Delxa senî beyîş** hal hatır sormak.
- *Mi tira va ki delxaya tu senî na xona girewtî.*
- **Derdê mergî dima kewtiş** büyük sıkıntılara yoğunlaşmak.
- *Eki exterêyi ki omeyi berî ver, kî derdê mergî dima benî.*
- **Derdê xo dima kewtiş** belasına düşmek.
- *Êro roc hergû kes derdê xo dima kewto.*
- **Derdê yewî tewernayîş** yarasını eşmek, yarasına tuz basmak.
- *Cuki mi ez nêweş kewto mi derdê keyeyî newerna tewerna.*

- **Derî aqil beyîş** ders olmak.
→ *Mi hima nêdiyo kû ino zilm çewî rê aqil bîyo.*
- **Derî bide omeyiş** fırsat doğmak.
→ *Welatê ma ki lete lete bi, neyaronê ma rê zî bider omeyi.*
- **Derî biza qirbonon beyîş** feda olmak, kurbanı olmak.
→ *Mara yêyi hindo kû tira hes kerdinî waştini ki derî biza qirbonon bo.*
- **Derî dest dayiş** işine gelmek.
→ *Demokrasî zî çina wo, dewleton rê ona dest dona.*
- **Derî dewernayiş** taviz vermek, birini hesaba katmak, eyvallah etmek.
→ *Mi hima nêdiyo kû sosyalistêki neyarê xo rê dewernawo.*
- **Derî pardax kerdîş** ayıbını saklamak, eksikliğini görmezden gelmek.
→ *Zalimî rê çi qas zî pardax bibo heyne zî firizêyê yîni ha werte di yî.*
- **Derî qûlp panayiş** işine kusur uydurmak.
→ *Belingazon rê timî qûlp panîyeno.*
- **Derî wayer vecayiş** sahiplenmek.
→ *Kurdon rê wayer vecayiş cerawi wazîna.*
- **Ders şeytonî dayiş** kurnaz olmak.
→ *Laceko kû ti behsê yêyi kenî ders donî şeytonî.*
- **Dest akerde beyîş** tok gözlü olmak.
→ *Mamosteyê ma zaf dest akerdewo.*
- **Dest bide êştîş** yardım etmek.
→ *Karo kû ma ver di yo, ma newe dest bide êšto.*
- **Dest bide vîştîş** yardım elini uzatmak.
→ *Ewncinêki ma ra ver a, ma dest bide vist.*
- **Dest goş êştîş** şarkı söylemek.
→ *Deyirbazî dest êşt goşê xo û deyir bi deyiri ser ova.*
- **Dest gunî gêrayiş** katil olmak.
→ *Ino kîştîşî dima deste şima gunî gêrayi.*
- **Dest kalek di mendîş** üzüntüyle arkasından bakmak.

- *Xebera nêweşi ki girewti, deste yêyi kaleki di mendî.*
- **Dest pît beyîş** cimri olmak.
→ *Xalo serrâ dewr dest pît o.*
- **Dest ra erînayiş** ikinci elden almak.
→ *Mi ina maşîni dest ra erînaya.*
- **Dest ra omeyiş** hünerli olmak.
→ *Hergû gure hergû merdimî dest ra nîyno.*
- **Dest tepîşte beyîş** cimri olmak.
→ *Çewres serreya xo dima dest tepîşte bi.*
- **Dest tira esterdiş** umudunu kesmek.
→ *Qala raştî ma hinî dest tira esterdi.*
- **Dest tira serdin beyîş** hevesi kırılmak.
→ *Ina xeber ra pey destê mi tira serdinî bîyî.*
- **Dest û ningî omeyiş** özür dilemek, pişman olmak.
→ *Hilla ki fişka xo zona, ome dest û ningonê ma.*
- **Dest û ningî pîze kewtiş** yeri dar olmak.
→ *Hinî ki suc pirû giron bi dest û ningî pîze kewt.*
- **Dest û ningî şikîyayiş** kımıldanamayacak darbe almak.
→ *Karê mi ki mi dest ra şî dest û ningê mi şikîyayî.*
- **Dest û ningî tepîşeyiş** eli ayağına dolanmak, heyecanlanmak.
→ *Heyonî ki dest û ningê ma tepîşî ma kû xo rê xo verodî.*
- **Dest û ningî têzerre beyîş** eli kolu bağlı olmak.
→ *Lace^ma ki cîya şî, dest û ningê ma zî têzerre bîyî.*
- **Dest û ningon dinya ra ontîş** ümitsizce yaşamak.
→ *Cuwîyeni dumnena, kom şîyeno kû dest û ningonê xo dinya ra bionco.*
- **Dest û pay ra kewtiş** eve kapanmak, güçten düşmek.
→ *Ina nêweşîyi dima ez dest û pay ra kewto.*
- **Dest veng mendîş** elde avuçta bir şe-

- yi kalmamak.
- *Çi heyf ki ma deşt veng mendî.*
- **Dest wişk, asmîn durî û erd zî zûwa beyîş** çaresiz olmak.
- *Hilla ki ma sihetê xo vinî kerd dest wişk, asmîn durî û erd zî zûwa bi.*
- **Dest xo kerdîş** kavgada direnmek.
- *Verba zilomkarî bindest ratim dest xo keno, la çî heyf ki pergal zilomkarî het di yo.*
- **Dest xo ra verradayîş** ümidini kesmek, umutsuzlaşmak, teslim olmak.
- *Hêvî ki şikîyayi yew hewi di dest x ora verrada.*
- **Destbeste beyîş** neçar olmak, çaresiz olmak.
- *Zalimî ver di destbeste mebi, se beno wa bibo.*
- **Destê gonîgêr ra xeleseyîş** ölüm tehlikesini atlatmak.
- *Nêweşî ki bindest kerdî ma zona ki destê gonîgêrî ra xelesîyawo.*
- **Destê xo hene kerdîş** sevmediğinin yaşadıklarına sevinmek.
- *Emperyalon ki welatê kurdon lete lete kerd, neyarî zî deste xo hene nayî.*
- **Destê xo hene ronayîş** sevmediğinin yaşadıklarına sevinmek.
- *Cironon vizêrna destê xo hene ronayî, la ma çew sebebê yêyî zî nêzonî.*
- **Destê xo tira ontîş** vaz geçmek, geri çekilmek.
- *Mi hinî destê xo ino gure ra ontî.*
- **Destê yewî di mendîş** ölümü başkasının elinden olmak.
- *Wa destê mi di nêmono, destê komî di moneno wa bimono.*
- **Destiqê gonê yewî beyîş** birine kurban olmak.
- *Mayî hergû waxt xo destiqê gonî gedonê xo benî.*
- **Destiqê gonê yewî kerdîş** birine kurban etmek.
- *Gedeyî xo destiqê mar û pîrdê xo kerd.*
- **Destî tern û roşn beyîş** sağ olmak,

- teşekkür etmek.
- *Hilla ki keynaka delali awi dayi dapîrda xo tira va ki destê tu tern û roşnî bi.*
- **Destî tira şitiş** umudunu kesmek, sonuca razı olmak.
- *Êro pey ma destê xo tira şowenî.*
- **Destî ver dî ronayîş** görünür yerde tutmak.
- *Ez şima ra vono kû whaconê xo timî destî ver di ronî.*
- **Destnimac şiktiş** abdesti bozulmak.
- *Destê mi ki nomheromî rû gûna destnimacê mi zî şikîya.*
- **Deston kewtiş** elden ayaktan düşmek.
- *Mala çew destê çewî nêkeweno.*
- **Deston tira şitiş** ümidini kesmek, vaz geçmek.
- *Ma inkay ra pey destonê xo tira şowenî.*
- **Destur dayîş** izinli kılmak.
- *Çerray zî çew dewon rê destur nêdono.*
- **Devî kodik ra aw dayîş** uygun ölçüyü kullanamamak.
- *Çew nişîyeno devî kodik ra awi bido.*
- **Devî kulçî ra awi dayîş** ölçüyü düşük tutmak, cimrilik yapmak.
- *Ma hilla ki devî kulçî ra awi bidî beno kû zî ma ziraro pîl bidî.*
- **Dewleti gurîyayîş** şanslı olmak.
- *Wa dewleta merdimî bigureyo, wa felqê leşa merdimî çinî bo.*
- **Dewlê xo dekerdiş** tıka basa yemek, kellesini doldurmak.
- *Merdimo heyonî ki dewlê xo nêdekero xebati rê zî têbeye nîyo.*
- **Deyax derî çinî beyîş** durmaksızın çalışmak.
- *Çiyo kû ez zono hima deyax ina hurmî rê nêbîyo.*
- **Deyir ser êştîş** hakkında şarkı söylemek.
- *Deyira ki şêxonê ma sero erzîyaybî hima zî mi virî ra nêşîya.*
- **Deynê fekîdê xo dayîş** sözünde dur-

- mak.
- *Ma hima zî ha deynê fekîdê xo dono.*
- **Dêndarêya zerrî beyîş** gönül borcu olmak.
- *Dendarêya zerrî nêbîynî ma ki ina daraxa zî nêmonî.*
- **Dêzaya ser girewta beyîş** gizemli olmak, sırları paylaşmamak.
- *Dapîra mi dêzaya sergirewta bî, heme tewir ra derdî dîybî.*
- **Dêzik şiktiş** gaf etmek.
- *Ma hind dîy dêziki şikiti, la ma çewî zî çîy nêva.*
- **Di ningî yew sewl kerdîş** acele ettirmek, baskılamak.
- *Ina çina wo tu di ningêma yew selli kerdî!*
- **Di pîze zîyayîş** ikinci kez doğum yapmak.
- *Mongaya ma hima di pîzeyî ziyaya.*
- **Didon har beyîş** dişlere sızı girmek.
- *Bi goçikonê payizon didonê merdimî har benî.*
- **Didonê xo vetîş** gülmek.
- *Çew nêzono kû tu çina ra didonê xo vetî.*
- **Didonê yewî ontîş** haddini bildirmek.
- *Eki mi ra biomeynî mi nika rewîna didonê tu ontîbî.*
- **Didonî sexînayîş** hiddetlenmek, öfkelenmek.
- *Tu mi ra didonê xo sexînayî la yew sucê mi zî çinî yo.*
- **Digon beyîş** hamile olmak.
- *Veyva ma ina hîrî aşmî ya ki digon a.*
- **Dilayêyi kerdîş** ayırım yapmak, aynı gözle bakmamak.
- *Mi çerray zî beyntaredê gedonê xo di dilayêyi nêkerda.*
- **Dima kewtiş** peşine düşmek.
- *Çîyo kû şî dima mekewî.*
- **Dinya derî teng kerdîş** sıkıştırmak.
- *Êro neyar wazeno kû dinya ma rê teng bikero.*
- **Dinya gi di verdiş** pis iş yapmak.
- *Zilomkaron hi kerdo kû dinya g idi*

verdaya.

- **Dinya ra ar û şerme wedertiş** edep terbiye tanımmamak.
- *Pîsêya kî bî karê neşrîyatê xirabî vila bîya dinya ra ar û şerme zî wederto.*
- **Dinya ra wenayîş** ölüp gitmek.
- *Ez teng bîyo kû ez wazeno dinya ra weno şîyerö.*
- **Dinya xo hesnayîş** dikkatleri üstüne çekmek.
- *Tu bi ino kerededê xirabî reydir dinya ma hes naya.*
- **Dinyaya xo bedelnayîş** ahirete göçmek.
- *Ina pûncas serrî ya kji bawkale^mi dinyaya xo bedelnaya.*
- **Dipîze beyîş** iki canlı olmak.
- *Ina delala ki yena seki dipîze bo.*
- **Dişmen erînayîş** gereksizce düşman kazanmak.
- *Bilaheqi ma rê dişmen meereyni.*
- **Dîkê seredê siloyî beyîş** hep aynı kalmak, gelişmemek.
- *Cuki ez zono ino mîrik dîkê serdê siloyon o.*
- **Dîki tede mendîş** azıcık da olsa bir damar olmak, gücü olmak.
- *Kî ki exterî bîyî hinî dîkî zî kî di nêmonenî*
-
- **Dîko hebîş beyîş** kaçkın, korkak, kötü olmak.
- *Ez verîna zono kû ti dîkê hebîş î.*
- **Dîn û îmon ra kerdîş** kızdırmak, aklıdan etmek.
- *Tu ma dîn û îmon ra kerdî.*
- **Dîn û îmonê xo êştiş** yalan söylemek.
- *Mi hima nêdîyo kû çewî sey tu dîn û îmonê xo êştî.*
- **Dîra wû dengiz beyîş** bolca olmak.
- *Ina çand serrî ya kî qehr û qotik dîra û dengiz o.*
- **Dormere gêrayîş** kurban olmak.
- *Ez tu dormere gêreno kû ti işmo nêşîyerî.*
- **Doşekê pêxemberî ser di way û**

- birayê cî beyîş** evlilik mubah olmak, abi abla olmak.
 → *Bi bawerêya mi gure ma doşekê pêxemberî ser di way û birayê cî yî.*
 ○ **Doşekê xo sero merdiş** eceli ile ölmek, acı çekmeksizin ölmek.
 → *Ez xo rê şew û roc diayî keno kû wa ez doşekê xo sero bimiro.*
 ○ **Durri û nurri rû dayiş** dikkatleri başka yere çevirmek, yan çizmek.
 → *Ti çi rê durri û nurri rû donî.*
 ○ **Duşê der beyîş** başına musallat olmak.
 → *Ina nêweşîyi bîy çand serrî ya ki duşê mi bîya.*
 ○ **Duzi kewtiş** soruşturmak, soruşturma yürütmek.
 → *Ma veynenî ki şîma rewîna duza welatî kewtî, la çi heyf ki çew tira hağîdar nîyo.*

E

- **Eba ravistiş** kala kalmak.
 → *Mi seba kalikê yêyî eba ravisti.*
 ○ **Ecir dayiş** günahlarının hesabını vermek.
 → *Êro bo, mêşti bo ti ino ecirî donî.*
 ○ **Eçî kerdîş** çocuk dilinde dövme.
 → *Ne mi eçî biki ne zî mi kiçî biki.*
 ○ **Eçî zî kerdîş, miçî zî kerdîş** hem nalına hem de mihına vurmak.
 → *Ez hi tu eçî keno û hi zî miçî keno.*
 ○ **Edebê xo na vindertiş** kamil hareket etmek, olgun davranmak.
 → *Merdîm gay bizono edebe xo na vindero.*
 ○ **Edel bide nêdayiş** aralıksız çalışmak.
 → *Çin ara edali tu nêdîyena?*
 ○ **Ehlê karî beyîş** işin ustası olmak.
 → *Pîyê tu roco rocîn ra ehlê karî yo.*
 ○ **Eks gêrayiş** işleri ters gitmek.
 → *Gureyê ma timî eks gêreno.*
 ○ **Elî kerdîş** çocuk dilinde uyumak.
 → *Eki ti, şîyena gedeyî beri elî bikeri.*
 ○ **Elîerz beyîş mütavaqî** olmak.
 → *Ino pit zaf elerz o.*
 ○ **Elîyon ra Welî, Welîyon ra zî telîyî kewtiş** kökçüne layık olmamak, aslına ters düşmek.
 → *Verînonê ma vatibi; Elîyon ra welî, Welîyon ra zî telî kewenî.*
 ○ **Emo tu rê!** yazıklar olsun, yaka silkeleme.
 → *Mi ihind zura nêdîy, emo tu rê!*
 ○ **Erbîş beyîş** korkak olmak.
 → *Laceko kû tu dîybi zaf erbêş yew merdim o.*
 ○ **Erbîşê hîyron beyîş** korkak olmak.
 → *Xalê mi erbêşê hîron o.*
 ○ **Ercel omeyiş** eceli gelmek.
 → *Ercelê biziki ome şona nonê şoneyî wena.*
 ○ **Erd kî berdiş** anlam verememek, şaşırarak.
 → *Waxta kû kî asar merdimon veynenî erd kî beno.*
 ○ **Erd ra arî nêbeyîş** takatsız kalmak, güçsüz kalmak.
 → *Hindo kû ez kefr ra kewto hinî ez erd ra arî nêbeno.*
 ○ **Erd ra kerdîş** yere sürtmek.
 → *Kedîya ki dest di bî erd ra kerdî.*
 ○ **Erd rû şeyîş** tuz duman olmak, kaybolmak.
 → *Vîsta bîyni wîta di bi qey erd rû şî.*
 ○ **Erd û asmîn di dost beyîş** herkese hoş davranmak.
 → *Bawkalê mi erd û asmîn di dost bi.*
 ○ **Erd û asmîn şeyîyayîş** û tirû war şeyîş buhar olup uçmak.
 → *Kî vonî qey erd û asmîn şeyîyayî û tirû war şîyo.*
 ○ **Erd û herri beyîş** hürmet etmek, iyi karşılamak.
 → *Kevonîyi ma rê erd û herri bîyi.*
 ○ **Erd zûwa asmîn durî beyîş** elinden bir şey gelmemek.
 → *Hilla ki merdim bêhêvî bi erd zûwa û*

asmîn zî durî beno.

- **Erdî ser ra benasat beyîş** ortadan kaybolmak.
→ *Çi zono erdî ser ra benasat bi, şî.*
- **Erdîş desta nayîş** teslim etmek, ele vermek.
→ *Tu hinî hewî erdîşi desta naya.*
- **Erdîş xas, qin pîyozin beyîş** pis iş yapan.
→ *Datê tu erdîşxas û qinpîyozin o.*
- **Erdon û asmînon ra wedereyîş** tuzla buz olmak, ortadan kaybolmak.
→ *Waxtê duyêsê îloni diz af ciwonî erdon û asmînon ra wederîyaybî.*
- **Ereqê mergî dayîş** aşırı yorulmak.
→ *Ma heyonî hêga pûnk kerd ma ereqê mergî da.*
- **Erja gewri estiş** ucuzluk olmak, şok indirim olmak.
→ *Înî rocon di yew erja gewri esta ki mevaci.*
- **Erja qalon ronayîş** söylemde kıymet aramamak.
→ *Çi zono şima yew erja qalon ronaya.*
- **Esl û fêslê xo vînî kerdîş** köklerinden kopmak.
→ *Merdimî ki zonê xo vînî kerd esl û fêslê xo vînî kerdo.*
- **Este û puste mendîş** bir deri bir kemik kalmak, çok zayıf olmak.
→ *Hindo kû nêweşîyi zor kerdo yew este û puste mendo.*
- **Estere vecîyayîş** (meyveler için)olgunluk dönemi gelmek.
→ *Estere ki vecîya zerzewat zî çirriki beno.*
- **Estereyê çimon qerefeyîş** gözünün feri sönmek.
→ *Nêweşîyi wer estereyê çimonê tu qerefîyawo.*
- **Estewo reqûrut mendîş** zayıflamak, bir deri bir kemik kalmak.
→ *Hindo kû karî zor dawo bider estewo reqûrut mendo.*
- **Esteyê kerdî kerdî nêbirrnayîş** yakınlarına iltimaz göstermek.
→ *Çewî diyo kû esteyê kerdî kerdî*

birrnaya.

- **Esteyê xo omareyîş** çok zayıf düşmek.
→ *Hindo kû nêweş kewto esteyê yêyi omarinî.*
- **Estorê şeytonî wenîştîş** kötülükte ısrar etmek, bildiğinde diretmek.
→ *Mi tir ava, estorê şeytonî mewenîşi.*
- **Estuna keyeyî beyîş** evde başat kişi olmak, evin yükünü kaldıran kişi olmak.
→ *Cenîyi hergû waxt estuna keyeyî ya.*
- **Ewilî edelnayîş, dima ra xemelnayîş** kararını değiştirmek.
→ *Veyveki ewilî edelnayi û dima zî xemelnayi.*
- **Eyar ra vecîyayîş** ilkesiz olmak.
→ *Extîyarî rewîna eyar ra vecîyayî.*
- **Eyelo vizêrîn beyîş** ağzı süt kokmak, tecrübesiz olmak.
→ *Ti zî çina yi, ti hima eyelê vizêrîn î.*
- **Eynî peysayîş** avantajı kısılmak, ke-silmek.
→ *Ma şîyerî eynîyi ser eyni ma rû peyseno.*
- **Ez sax ti silomet beyîş** sorumluluğunu teslim etmek.
→ *Eki wertaxêya xo ki qedînayi ti ez sax ti silomet.*

F

- **Fal vistîş** alehte tahmin yürütmek.
→ *Falo kû tu visto bêvate yo.*
- **Fasal bide erdîş** fırsatını bulmak.
→ *Mi ki fasali bider erdî û mi bahdî tira va.*
- **Fasal pawitiş** uygun durumu beklemek.
→ *Ti mi kenî sew yew fasali bipawi.*
- **Fek batal nêmendîş** cavcav olmak.
→ *Cuki ti ronîştî fekê tu batal nêmend.*
- **Fek çarnayîş** sözü dolamak, (bebek

- için)meme aramak.
- *Hewawo kû gede fek çarneno, veyşon o.*
- **Fek estiş, zon çinî beyiş** kendini ifade edememek.
- *Ina delali fekê yayi esto û zonê yayi çinî yo.*
- **Fek êştiş sataşmak.**
- *Şima eki bi wijdon bibîynî şima fekê xo nêştîni çewî.*
- **Fek fors beyiş** ağzı bozuk olmak.
- *Ino lacek verîna fekfors o.*
- **Fek kîp beyiş** ağzı dolu söz olmak, sözü olmak.
- *Ez veyneno fekê tu kîp qalî.*
- **Fek nemir, paştî wişk beyiş** temahkar olmak, sıkı pazarlıklı olmak.
- *Komo kû fek nemir, paştî wişk bo tira bitersî.*
- **Fek pey goşon şeyiş** keyifli olmak.
- *Hilla ki mi eşnawit kurdî xelesîyayî, fekê mi pey goşonê mi şî.*
- **Fek pîrr gunî beyiş, la teber nêdayiş** ayıbını dışarı vermemek.
- *Ez zî zono fekê tu pîrr gunî yo, la ti teber nêdonî.*
- **Fek ra ingîmîn varayiş** tatlı sözlü olmak.
- *Dapîra tu fekê yayi ra ingîmîn varayî.*
- **Fek sist beyiş** laf tutamamak.
- *Ona feksist mebi.*
- **Fek şêrîn beyiş** beleşe alışmak.
- *Xo rê timî feksîrîn bi wa dost û imbazî tu zaftî bî.*
- **Fek şêrîn kerdîş** ziyafet vermek.
- *Ma newe fekê xo şêrîn kerdo.*
- **Fek tira verradayiş** boş vermek, ümidini kesmek.
- *Ma rew rew fek duza xo ra verranêdonî wa doşt û dişmen pey bizonî.*
- **Fek û vinîyi yew kerdîş** ağzını burnunu kırmak.
- *Willay mi ver di fek û vinîya yêyi yewî kerdî.*
- **Fek veşayiş** dersini almak.

- *Ê mi hewî fekê mi veşawo ez hini mastî pufkeno.*
- **Fek veynayiş pîze nêveynayiş** tokça yememek.
- *Tu hindo kû çimveyşonêyi kerda fekê ma dîy pîzeyê ma nêdî.*
- **Fek werdiş, ri şermîyayiş** rüşvet karşısında gebe olmak.
- *Eki fekê werd ri zî şermayeno.*
- **Fek xo ra verradayiş** kendini önemsememek.
- *Ma zonî ti nêweş î, la fek x ora verramedî.*
- **Fekbê xo dekewtiş** fark etmeden itiraf etmek.
- *Ti fekbê xo dekewtî û tu mikur kerd.*
- **Fekê şarî ra ewnîyayiş** başkasına muhtaç olmak.
- *Heyonî ki gon mi esto, ez nêverdono gedeyê mi fekê şarî ra biewnî.*
- **Fekê vergî bestiş** kayıp hayvanları için dua okutmak.
- *Hilla ki terşê ma vinî biynî, malayî ma rê fekê vergi bestîni.*
- **Fekê xo akerdîş** laf esirgememek.
- *Mi ki yû dîy mi derî fekê xo akerd.*
- **Fekê xo akerdîş, çimê xo degirewtiş** gözünü yumup ağzını açmak.
- *Çi tewiro kû ez pey hesîyawo, mi fekê xo akerd û çimê xo degirewtî.*
- **Fekê xo dabax nayiş** susma hakkını kullanmak, susmak, konuşmamak.
- *Qûl o, kî şiyenî vacî fekê xo dabax bini.*
- **Fekê xo hene nayiş** sessiz kalmak, konuşmamak.
- *Çewî heyonî êro asar gurîyon sero fekê xo hene nênawo.*
- **Fekê xo nişiyayiş** kendin frenleyememek.
- *Komo kû fekê xo nişiyawo dinya zî nişiyeno.*
- **Fekê xo pîs kerdîş** ağzını bozmak
- **Fekê xo ver yewî dayiş** birine sözlü saldırıda bulunmak
- **Fekê yewî çinî beyiş** ketum olmak.
- *Qey se bi tu, fekê tu zî çinî bi.*

- **Fekê yewî nêkewtiş** birini enterese etmemek.
→ *Ina dawa di fekdê tu nêkewta ti qalî bikerî.*
- **Fekê yewî ra ewnîyayîş** birine muhtaç olmak, fakir olmak.
→ *Heyonî ki ez weş o, ez nêverdone turnê mi fekê yewî ra biewnî.*
- **Fekê yewî ra gi varayîş** hakeret diline kullanmak.
→ *Ez ino merdimî şinasneno, fekê yêyi ra gi vareno.*
- **Fekê yewî ra qalî ontîş** ağzını yoklamak.
→ *Vizêr toyini waştinî ki fekê ma ra qalî biobncî.*
- **Fekê yewî xo birrnayîş** ağzının payını vermek.
→ *Çand qurîşî peron bider di û fekê yêyi zî xo birrni.*
- **Fekî tern beyîş** ağzı laf etmek.
→ *Ti verîna fek tern î.*
- **Fekî kewtiş** dillere düşmek.
→ *Ma hinî hewî fekî kewtî.*
- **Fekî ra beyîş** dopdolul olmak.
→ *Înî cuwalî çi semed ra fekî ra yî.*
- **Fekî ra kerdiş** ağzına kadar doldurmak.
→ *Tu çi semed ra îni cuwalî fekî ra kerdî.*
- **Fekî ver omeyîş** hatırlar gibi olmak.
→ *Vizêr omeyî mi fekî ver, la heyne zî mi nêva.*
- **Fekmalîz beyîş** gelişi güzel konuşmak, ağzına geleni konuşmak.
→ *Her kes sey tu fekmalîz nîyo.*
- **Fekvilay pirû gûnayîş** yorgun olmak, uykusu gelmek.
→ *Biewnî! Gede fekvilayî ha pirûgûnenî, berî raffynî.*
- **Felek şaş kerdiş** birini kötü hırpalamak.
→ *Tu hewî felek şaş kerdo.*
- **Felek ters gêrayîş** hayatı kaymak, feleği dönmek.
→ *Ma ha veynenî felek ters gêreno.*
- **Felek xayin beyîş** şanslı kötüye git-

mek.

- *Ma kurdon rê felek xayin o.*
- **Felekreşeyî ser di omeyîş** şansızlığa çarpılmak.
→ *Înî serronê peyenon di yew felekreşeyî ma sere di omeya ki mevaci.*
- **Ferset bide erdiş** fırsatını bulmak.
→ *Eki yew ferset bider erd, ez kû vaco.*
- **Feselnayîş û pîradayîş** usulüne uygun kandırmak.
→ *Tu weş feselnaya û ona zî pîradi.*
- **Fetişewal rakewtiş** örtüsüz yatmak.
→ *Suki di fetişewal gêrayîş caîz nîyo.*
- **Firing dekewtiş** (meyveler için) olgunlaşmaya başlamak.
→ *Aşma imnonî ya wertîn di firing dekeweno zerzewatî.*
- **Firîze asayîş** pratiği göz önünde olmak.
→ *Ma ra ha firîzeyê tu asenî.*
- **Fisa vergî beyîş (seba cillon)** dayanaksız olmak, güçsüz olmak.
→ *Paço kû tu mi rê erînabi sey fisa vergî cîra şî.*
- **Fisi tede nêvindertiş** ağzı gevşek olmak.
→ *Asar merdimon fişî nêvindena.*
- **Fisiker beyîş** korkağın biri olmak.
→ *Tu roco rocîn ra fisiker î.*
- **Fison têbin kerdiş** sözü bir olmak, gizlice anlaşmak.
→ *Fisê şima hemini têbin di yî.*
- **Fistona keynarda xo yewîna ra dayîş** hayırsız işleri başkasına mal etmek.
→ *Ma nêwazenî ki ti fistona keynarda xo yewîna ra bida.*
- **Fişka xo zonayîş** suçunu anlamak, suçunu fark etmek.
→ *Ez ki senî araşt bîyo yêyi zî fişka xo zonayî û rema.*
- **Fitil beyîş** sinirden köpürmek.
→ *Mi ki eşnawit hinî ez fitil bîyo.*
- **Fitvonê zeyifon** gêrayîş bahane aramak.
→ *Şima ha xo rê fitvonê zeyifon gêrenî.*

- **Fıço di mendiş** istediğini elde edememek, eli boş kalmak.
→ *Ma heme têdir fıço di mendî.*
- **Fîneseqer ra binê ninga ra!** ne oluyorsa olsun.
→ *Madem kû ti ma nêşnawenî fîneseqer ra binê ninga m ara!*
- **Fît beyîş** başa baş olmak, ödeşmek.
→ *Ma hinî fit bîyî.*
- **Fît kerdîş** başa baş etmek, ödeştirmek.
→ *Ez kû şima fit bikero.*
- **Fors kerdîş** trib yapmak, hava atmak.
→ *Ti çi smed ra ona fors kenî?*

G

- **Ga merdiş, du zî birrîyayîş** birbiriy-le çıkarı bitmek.
→ *Şima ha veynenî gayê ma merdo û duyê ma zî birîyawo.*
- **Gawo pîr beyîş** tecrübeli olmak.
→ *Hewawo kû aseno şima heme gaye^pîr asenî.*
- **Gawo zexel beyîş** işten kaçmak.
→ *Bawkalê tu gawo zexel o.*
- **Gayî nişîyayîş, golîkî şîyayîş** güçsüzle güç yetirmek.
→ *Şima zî gayî nişîyenî golîkî şîyenî.*
- **Gazî erşawitîş** haber salmak.
→ *Ma vizêrna gazî erşawita.*
- **Gazî xo rû beyîş** kendine zarar vermek.
→ *Senî ki ina qeza eşnawiti gazî xo rû bîyi.*
- **Gazî yewî rû beyîş** suçlu başkasında aramak.
→ *Sucdar ha werte di yo, ti çina ra gazî mi rû benî.*
- **Gazîncî yewî ra berdiş** birine stem etmek.
→ *Ez nênezono ti çi semed ra gazîncî*

- marda xo ra bena.*
- **Ge eçî ge zî miçî kerdîş** bazen miha bazen de nala vurmak.
→ *Ma veynenî kî ti ge eçî kenî û ge zî miçî kenî.*
- **Gedewo vizêrîn beyîş** tecrübesiz olmak, ağzı süt kokmak.
→ *Ti hima gedeyê vizêrîn î, vinderi wa pîyê tu qalî bikero.*
- **Gef xo dayîş** tehdit etmek.
→ *Ti komî semed ona gefon xo donî.*
- **Gelp beyîş** hantal olmak.
→ *Ti bi xo gelpê verîn î.*
- **Gem fek rû dayîş** ağzına kilit vurmak.
→ *Ti hindo kû kihinperestî ti wazenî gem ma fek rû bidî.*
- **Gend û gemar beyîş** helal olmamak, zehir zıkım olmak.
→ *Eki ma ona bêveng monî hima zaf çîy gend û gemar gêreno.*
- **Gerpal beyîş** hımbıl olmak.
→ *Çew nêzono ti çi gerpal î.*
- **Gerr tuwo omeşîş** içi çekmek, özlemek.
→ *Ti bizonî senî gerrê mi tuwû yeno.*
- **Gerrê yewî kî di omeşîş** özlemini duymak.
→ *Çi zonî ki gerrê ayo qeşmerî çi hind mi di yeno.*
- **Gevşekêyi kerdîş** tenezül etmek, doğru söylemekten kaçınmak.
→ *Ti şadêyi kerd ki tu yew gewşekêya pillî kerda.*
- **Gërma gawonon!** Farklı çorbaların karışımı olan çorba.
→ *Kî vonî qey mubariki gërma gawonon a.*
- **Gêsti merdiş** çok acıkmak.
→ *Ma ina yew aşma ki veyşonî, gêst di merdî.*
- **Gêsti xereqeyîş** açlıktan kıvranmak.
→ *Şefaşîna ma gêsti xereqîyayî.*
- **Gi bi ri beyîş** yalancı çıkmak.
→ *Eki merdimî kokê nêromit lezi gi bi ridê yêyî beno.*
- **Gi bi vewri nimitîş** pis işlere geçici

- çözüm bulmak.
- *Çerray mi dîyo kû gi bi vewri nimîyawo.*
- **Gi dekerdiş işi bozmak.**
- *Tu bizonaynî ki tu senî gi dekerdo heme guredê xo.*
- **Gi raşonayiş ayıp etmek.**
- *Zaf aver meşi giwo kû tiraşonî çini yo.*
- **Gi serê zerrîya gêrayiş kötü emelli olmak.**
- *Ez zî zono kû gi serê zerrîya tu ya gêreno.*
- **Gi vila kerdîş hir bir yapamamak.**
- *Eki yew gi vila bikerî çew tu rê ina darbi nêverdono.*
- **Gi werdiş bir şey yapamamak.**
- *Hedê tu nîya ki ti gi biwerî.*
- **Gi xo qini di wişk kerdîş çok cimri olmak.**
- *Tu gi xo qini di wişkkerdoxê verîn î.*
- **Gidê xo di dawa kerdîş geçimsiz olmak.**
- *Ti hindo kû nêbeye yî, ti gide xo di zî dawa kenî.*
- **Gidê xo di neha veynayiş sebebsiz gülmek, anlamsız bakmak.**
- *Şima çina ra huwenî? Seki şima gide xo di neha veynî.*
- **Gidi giyî miyon kerdîş karman çorman etmek, karma karışık etmek.**
- *Şima dawa aver berdo û gi giyî miyon kerdo.*
- **Gij kerdîş kızıştırmak, saldırtmak.**
- *Tu bonderbeye yî ki dormereyê gij bikerî.*
- **Gijikê yemnû ruçiknayiş saçbaş yolmak.**
- *Mi ra nêbîynî inîn hima zaf gijikê yemnû ruçiknaynî.*
- **Gillî ra kerdîş ağzına kadar doldurmak.**
- *Tu çi semed ra ina selliki gilî ra kerda?*
- **Gillîya çimî beyîş değerli biri olmak.**
- *Ti hindo kû delalî yî, ti gillîya çimê ma yî.*

- **Gillîyi pîranênayiş uğruna üzülmek uyumamak.**
- *Ma hindo kû nêweş î, ma hima zî gillîyi pîranênaya.*
- **Gillîyi rişayiş uğruna üzülmek.**
- *Qey gillîyê tu rişayî, tu birayê xo birîndar kerdo.*
- **Gindaya xo tira wekerdiş sitemkar davranmak.**
- *Mara tu gindaya tu ra wekerdinî, la manêzona kji çina ra bi?*
- **Girêya kor beyîş çözümü zor olmak.**
- *Hewawo kû aseno ina dawa girêya kor a.*
- **Girêya xo pey gasarî vistiş işini sağlama almak.**
- *Tu bi heq î, tu hinî girêya xo pey gasarî vista.*
- **Girêya xo pey vistiş işini yola koymak.**
- *Kom çi zono beno kû zî tu girêya xo pey vista zî.*
- **Giron eşnawitiş sağır olmak.**
- *Mi rê ewnci meveynî, ez hinî giron eşnaweno.*
- **Girone tira weşonayiş yakınmak, şikayetçi olmak.**
- *Ma zî pey nêzonî çina ra wo, la mara tu tu ra girone weşonaynî.*
- **Gironêya xo zonayiş değerini bilmek.**
- *Laceko kû ez şinesneno gironêya xo weş zono.*
- **Girrdê hewnî di beyîş etraftan haberdar olmamak, ölümüne inanılmamak.**
- *Vizêrna ha girrdê hewnî di yo.*
- **Girrdê hewnî di mendîş herşeyden habersiz olmak, derin uykuda olmak.**
- *Willay wa zuri nêbo, yû vizêrna ha girrdê hewnî di yo.*
- **Giyê kutikî beyîş değersiz görmek.**
- *Çimdê cematî di ino lacek giyê kutikî bîyo.*
- **Giyê xo di kaykerdiş rezil rüsva olmak.**
- *Peyena peynîyi ti gide xo di kay kenî.*

- **Giyê xo mîyon kerdîş** harap etmek.
→ *Tu yew hewlêki kerdî û tu bahdî zî giyê xo zî mîyon kerd.*
- **Gizgêlik çim ra perrnayîş** ağır darbe vurmak, darbelemek.
→ *Pîrî gedeyî lamatêki dayi pirû gizgêlikî çimonê yêyi ra perrnayî.*
- **Gîşt xo ser erdiş** hakkında iyi konuşmamak.
→ *Tu çi semed ra gîştî xo ser erdî ki?*
- **Gîşt xo ser nêrdîş** kendinde eksik bulmamak.
→ *Eki lacê pîrdê xo nî sew gay ti gîştî nêrî xo ser.*
- **Gîšta xo çim ra kerdîş** yardım etmek, yararı dokunmak.
→ *Ti wazenî ki gîšta*
- **Gîšta xo mîyon ra kerdîş** burnunu gereksizce sokmak.
→ *Gure gureyê tu nêbi gîšta xo mîyon ra mekeri.*
- **Gîšta xo panayîş** işaret etmek, göstermek.
→ *Ti hima mi rê gîšta xo pani û ti veyni peyeni sebena?*
- **Gîšta xo tavistîş** tadına bakmak.
→ *Mi rê vaci tu çina ra gîšta xo tavista?*
- **Gîšta yewî ronayîş** birini şikayet etmek.
→ *Hewawo kû aseno xefiyayî gîšta mîrîki ronaya.*
- **Gîšta yewî tede beyîş** karıştıcılardan biri olmak.
→ *Welat heme zono kû gîšta sîxûrî çinî bo sew ino moj nêbeno.*
- **Gîšta yewî tede estiş** bir işte parmağı olmak.
→ *Ez hewawo kû pey zono gîšta ino merdim tede esta.*
- **Gîştî devistîş** birinin işine parmağını sokmak.
→ *Mi tu ra va ki çi semed ra tu gîšta xo ino gure vista?*
- **Gîştî êştîş** birine parmak atmak.
→ *Çimonê ma hemini ver di gîştî êştî bider.*
- **Gîştî kî çimî ra nêseyîş** zifiri karanlık olmak.
→ *Hindo kû tarîzelmat o gîştî kî çim ra nêşona.*
- **Gîştî rêdir werdiş** yemeği çok lezzetli olmak.
→ *Şima senî gîştî reydir çiy weni?*
- **Gîştî taçarnayîş** işi karıştırmak.
→ *Gîšta xo were meçarnî, xîrab o.*
- **Gîştî tira têşonayîş** tehditvari konuşmak.
→ *Tu vizêr zî gîştî mi ra têşeyi, la xo rê bi aqil bi.*
- **Gîştî xo gaznayîş** şaşırarak, donakalmak.
→ *Tu hindu kû gureyêki nebaş kerdo ma hemini gîştî xo gaznayı.*
- **Gîştî xo ser erdiş** kendine kusur yakıştırmak, kendine eksiklik getirmek.
→ *Eki ti biwazî, çerray zî ti gîştî nêonî xo ser.*
- **Gîştî kerdîş** parmaklamak.
→ *Ti şefağî ra ina helawi gîştî kenî.*
- **Gîştônê xo ser kaydayîş** parmağında oynatmak.
→ *Ino merdim kî gîştônê xo ser kay dono.*
- **Gojîya herî werdiş** obur olmak.
→ *Merdim vono qey tu gojîya herî werda.*
- **Golala giyî beyîş** pis işlerle uğraşarak olmak.
→ *Werekîna ti golala giyî bibîynî.*
- **Golî û çolî di kerdîş** boş yere harcamak.
→ *Eki merdim heq ra nêome lezi golî û çolî di keno.*
- **Golî û çolî di şeyîş** boşa harcanmış olmak.
→ *Ma serron reydir pîser kerd, la çandrocon mîyon di pîrû golî û çolî di şî.*
- **Gomi êştîş** işe başlamak, adım ilerlemek.
→ *Ma yew gomi êştî û tira pey aîdê şima yo.*
- **Gon devistîş** diriltmek.
→ *Mi bi xo gon ino merdimî visto.*
- **Gon êştîş** sabırsızlanmak.

- *Veyşonêyi ver nikay ma gon erzenî.*
- **Gon giron beyîş** ağır aksak hareket etmek, ağırdan davranmak.
- *Şima hem egon giron î.*
- **Gon helîyayîş** ızdırap çekmek.
- *Gonê mi tu rê helîyeno, la çîy mi dest ra nîyno.*
- **Gon pîrnîk ver omeîş** yüreği ağzına gelmek.
- *Mi ki ti lewedê bonîya diyi gonê mi pîrkonê mi ver ome.*
- **Gon rû ontîş** kandırmak, yüksek fatura çıkarmak, pahalıya satmak.
- *Tu bi rotişê malê xirabî gondê ma rû onti.*
- **Gon tede çinî beyîş** çok cılız olmak.
- *Hewawo kû ma diyi, gon tyede çinî bi.*
- **Gon tede nêmendîş** aşırı zayıflamak.
- *Ez zî nêzono kû çina ra gon tede nêmendo.*
- **Gon zergûn beyîş** canlanmak, canlı olmak.
- *Ez veyneno kû gon newerna zergûn biyo.*
- **Gonê xo dayîş** can vermek.
- *Ez seba welatî gonê xo hewt hewî dono.*
- **Gonê xo erd di nêdîyayîş** kendini kıymetsiz görmemek.
- *Cay ma çewî gonê xo erd di nêdîyo.*
- **Gonê xo erd di nêveynayîş** canının kıymetini bilmek.
- *Çewî gonê xo erd di nêveynawo kû ez û ti veynî.*
- **Gonê xo ra beyîş** canından olmak.
- *Ma kirîjali ver gonê x ora biyi.*
- **Gonê xo ra bêzar beyîş** canından bezmek.
- *Ason nîyo, ma gonê x ora bêzar î.*
- **Gonê xo radest kerdîş** ölmek.
- *Meyîti peyena peynîyi gonê xo radest kerd.*
- **Gonê xo ver kewtiş** erinmek.
- *Çerray zî ma seba welatî gonê xo ver nêkewti.*
- **Gonê xo zî sernayîş** üstüne canını da

- vermek.
- *Seba welatî malê maş i bes nêbi, ma gonê xo zî ser na.*
- **Gonê yewî tira vetîş** aşırı çalıştırmak.
- *Rew rew çew nişîyeno gonê yêyi tira veco.*
- **Gonî ver di beyîş** doğumu yakın olmak, ölümlle pençeleşmek.
- *Bawkalê tu ha gonî ver di yo.*
- **Gonon ser omeîş** doğumu yakın olmak(hayvanlar için).
- *Hewawo kû aseno mongaya şima gonon ser omeya.*
- **Gonsivik beyîş** tez canlı olmak.
- *Ihind di zî gonsivik mebi.*
- **Gormast teber kerdîş** görmezden gelmek.
- *Înî cirîyayon het di çew nişîyeno gormast teber bikero.*
- **Gorrê xo teng kerdîş** zulm etmek, günah işlemek.
- *Eki bextê xo tadî ti kû gorrê xo zî teng bikerî.*
- **Gosirmet ser di omeîş** feleketle başbaşa olmak.
- *Ina çand serrî ya ki gosirmet ma ser di yeno.*
- **Goş bide nayîş** sözünü dinlemek.
- *Çerray goşê xo merdime verradayî menî.*
- **Goş dayîş** dinlemek.
- *Mi şima ra timî vatinî goşê xo bidî pîllonê xo.*
- **Goş gûnayîş** kulağına gelmek.
- *Ina xeberi goşde^mi gûnaybî.*
- **Goş pakewtiş** önemsemek.
- *Zafzî hewl yew merdim o, ayo semed ra ti goş pakewi.*
- **Goş panêkewtiş** aldırmmamak, önemsememek.
- *Çi semed ra ti zaf goş panêkewenî?*
- **Goş ronayîş** dinlemeye koyulmak.
- *Mi weş goş rona ki ino tarîzelmat di ha yeno.*
- **Goş rû dayîş** ikaz etmek, uyarmak, hatırlatmak.

→ *Ti çi zonî ki mi çand hewî goş rû dawo?*

○ **Goş şeytonî nayiş** nefesine yenik düşmeek, duygyysuna yenik düşmek, iradesi kırılmak.

→ *Eki ti yê mi kenî, goş şeytonî meni.*

○ **Goşa goşere kerdîş** ders çıkarmak, örnek almak.

→ *Çiyok kû ma vonî goşa goşere bikerî.*

○ **Goşa kewtiş** duymuş olmak.

→ *Mi goşa kewti ki lacê xo zewecnawo.*

○ **Goşa vistiş** duyurmak.

→ *Çand hewî mi zî goşona visti.*

○ **Goşdarêyi kerdîş** sözden anlamak.

→ *Eki şima goştarêya ma bikerdîni şima ka ino hal di nêbî.*

○ **Goşere xo goşa kerdîş** ders almak.

→ *Eki tu yê bikerdîni, ti ka qala mi goşere ka û xo goşa bikera.*

○ **Goşê herî beyîş** hantal olmak, aptal olmak.

→ *Êro roc kî şiyenî bibî goşê herî!*

○ **Goşê xo bel kerdîş** tehlike sezmek.

→ *Çi semed ra tu goşê xo bel kerdî?*

○ **Goşê xo qali sernayîş** dikkatli dinlemek.

→ *Mi ra bişewnî, goşê xo qali ser ni.*

○ **Goşê xo şeytonî nayiş** nefesine yenik düşmek.

→ *Verînon vatibî çerray goşê şeytnî meni.*

○ **Goşê yewî kaşkerdîş** uyarmak, ikaz etmek.

→ *Ez kû êro mêşt ra goşê yêyî kaş bikero.*

○ **Goşê yewî tadayîş** ikaz etmek, uyar-mak.

→ *Eki mi bizonaynî ez ka goşê yayi kaş bikero.*

○ **Goşî rû dayîş** dolaylı söylemek, hissettirmek.

→ *Kom çi zonî çand hewî goşon rû dîyayî, la qala veng a.*

○ **Goşîya kewtiş** duyar gibi olmak.

→ *Mi zî goşîya kewtibî.*

○ **Goşon ra kerdîş** çok konuşmak.

→ *Bes o, wullay şima ma goşon ra*

kerdî.

○ **Goşpey kerdîş** ihmal etmek.

→ *Kî çerray qala verînon goşpey kerda?*

○ **Goştê seredê yewî werdîş** rahatsız etmek.

→ *Tu vizêrma goştê seredê ma werdo.*

○ **Gozêr beyîş** bağırarak konuşmak.

→ *Ma ihind veyndonî qey ti gozêr î?*

○ **Gozonê xo barkerdîş** ayırışmayı de-rinleştirmek.

→ *Ma kû peynî di gozonê xo bari bikerî.*

○ **Gule tede kar nêkerdîş** sağlam ol-mak.

→ *Mi çand hewî dîy ki gule tede kar nêkeno.*

○ **Gulon feka nayîş** ölüme yollamak.

→ *Laceko hepûhazir gulon fek ana.*

○ **Gune girewtîş** haksızlık etmek.

→ *Ez nêzono kû ti çi semed ra güneye ma gînî?*

○ **Gune xo ser girewtîş** sorumluluğu üstlenmek.

→ *Çerray guneye çewî xo ser megîri.*

○ **Guneyê kutikon bide ome-yîş** çok perişan halde olmak.

→ *Ti hewawo kû neheqêyi kenî, güneye kutikon kû tu bîro.*

○ **Guneyê xo tede çinî beyîş** suçsuz olmak.

→ *Heawawo kû ez pey zono güneye yêyî tede çinî yo.*

○ **Guneyê yewî barê hewt heron beyîş** gırtlığına kadar yanlış yapmak.

→ *Guneyê bawkalê tu barê hewt heron o.*

○ **Guneyî rê deyndar beyîş** kötülükten yana olmak.

→ *Şima heme waxt guenyî rê deyndar bîyî.*

○ **Gunî bin ra şeyîş** yarası ağır olmak, iç kanama geçirmek.

→ *Darba ki girewta şefağ ra gunî bin ra şona.*

○ **Gunî erd di nêverdayîş** intikamını almak.

→ *Eki mi bibo ez gunîya yêyî erd di*

nêverdono.

- **Gunî û gunîşêr di mendîş** kan revan içinde kalmak.
→ *Darba ki girewta, heme cadê yêyî gunî û gunîşêr di mendîbî.*
- **Gunî û gunîşêr di xemelnayîş** başı gözünü yarmak.
→ *Belingaz heme gunî û gunîşêr di xemelnabi.*
- **Gunî waştîş** intikam peşinde olmak.
→ *Eki heme gunî dima yî, ma zî gunî wazenî.*
- **Gunîya merdimî vindertîş** şok olmak, donup kalmak, şaşırarak.
→ *Wullahi mi senî ki dîy gunîya mi vinderti.*
- **Gunîya mergî qelebnayîş** ağır hasta olmak, ağır iş yapmak.
→ *Ma hewteyêkî gunîya mergî qelebnenî.*
- **Gunîya xo hîna sur beyîş** canı çok kıymetli olmak.
→ *Seki gunîya şima xo hemin ra hîna sur bo.*
- **Gunîya xo xagi beyîş** asaletsiz olmak.
→ *Şima bizonaynî ki gunîya şima çi qas xag a?*
- **Gunîya yewî firr kerdîş** birine düşmanca davranmak.
→ *Eki tu ra bîro ti kû gunîya ma firrbikerî.*
- **Gunîya yewî helal beyîş** katli vacip olmak.
→ *Ez hewawo kû zono gunî ino merdim helal a.*
- **Gunîya yewî werdiş** kinli davranmak.
→ *Çina ra ki merdimêkî vaco ez gunîya tu weno?*
- **Gure bi yewî kewtiş** işi birine düşmek, muhtaç olmak.
→ *Heqûmicid gure bi yewekî keweno.*
- **Gure çep şeyîş** işi ters gitmek.
→ *Gureyê ma timî çep şono.*
- **Gure girê dayîş** işi baltalamak.
→ *Ma zor çi belayî gure girêda.*

- **Gure tira leng beyîş** iş aksamak, işi engellenmek.
→ *Çerray zî gure tu ra leng nêbeno.*
- **Gurede xo ver di mendîş** işini yapmamak.
→ *Gay merdim guredê xo verd di bimonno.*
- **Gurewo fismiruk di warîştîş û ronîştîş** boktan işlerle uğraşmak.
→ *Mi nêzonaynî ki ino merdim guredo fismiruk di wardeno û roşeno.*
- **Gurewo fismurik tira omevîş** boktan iş yapmak.
→ *Gay timî gureyo fismiruk tu ra bîro?*
- **Gûmon kerdîş** sanmak, ummak.
→ *Ez gûmon nêkeno kû yû guredo fismurik di ward û roşo.*
- **Gûtgûto beyîş** ortada kalmak, perişan olmak.
→ *Eki ona bibo heyonî axir ma kû gûtgûto bî.*

H

- **Ha riyê mi ha riyê tu!** Aha da ben aha da sen!
→ *De vaci ha rîye mi ha rîyê tu!*
- **Hak şeqeyîş tira vecîyayîş** çok narin ve güzel olmak.
→ *Kî vonî qey mubarik hak şeqîyawo û tira vecîyawo.*
- **Hal tede nêmendîş** zayıflamak, hasta düşmek.
→ *Ez ha veyneno kû hal tede nemendo.*
- **Hal û waxt rind beyîş** ekonomik durumu iyi olmak.
→ *Verîcûyî hal û waxtê ma hemini rind bi.*
- **Halê kî hewebe beyîş** durumu kötü olmak.
→ *Ez ha veyneno kû halê şima hawebe bîyo.*
- **Halê qini ino beyîş!** somut durumun

bu olmak.
 → *Halê qinda kî ino bi kî zî xo ver di roşenî.*
 ○ **Halin ra firrayiş** aileden kopmak.
 → *Qey ti newe halin ra firrayî.*
 ○ **Halin viraştîş** aile birliğini önemsemek.
 → *Hergû gonî seba arocaverdê xo halinê virazeno.*
 ○ **Har beyîş** çıldırmak.
 → *Ma nêzonî ha har bîyo.*
 ○ **Har kerdiş** çıldırtmak.
 → *Xo rê şima tunenedîyêda xo ver ona har kerdo.*
 ○ **Havila çewî çewî rê çinî beyîş** işleri başından aşkın olmak, faydasız olmak.
 → *Êro roc havila çewî çewî rê çinî ya.*
 ○ **Hay qalon dayîş** konuşmaya dalmak.
 → *Şima hay daya qalon û her zî dawo vergon.*
 ○ **Hay wehd bo!** Tövbe olsun!
 → *Mi şlima ra hay wehd bo kû ez bîro.*
 ○ **Hayayi sere û qini ra çinî beyîş** ebeveynlerin aileden haberleri olmamak.
 → *Hayaya şima ne sere ra û ne zî qini ra çinî ya.*
 ○ **Heba enguri sero mehsere pirûnayış** boş şeyler için kavga etmek.
 → *Ina dewi verîna yew heba enguri sero mehsere pirûnona.*
 ○ **Hedê xo vîyarnayış** haddini aşmak.
 → *Şima rewîna hede xo vîyarnawo.*
 ○ **Helal û herom tēmîyon kerdiş** iyi ve kötüyü birbirine karıştırmak.
 → *Mallayê ma helal û herom tēmîyon kerdo.*
 ○ **Heq ser di mendîş** borçlu olmak.
 → *Ez ka heqî sero bimonon, la dormere mi ason nêdelneno.*
 ○ **Heqê şitê xo dayîş** annesine layık olmak.
 → *Mi hima heqê şitê xo nêdawo.*
 ○ **Her bara reqeseyîş** gülünç şeyler söylemek, boş konuşmak.
 → *Çiyon kû ti vonî her pey bara reqesîno.*

○ **Her kerdiş şımartmak.**
 → *Wa çew gedeyê xo her nêkero.*
 ○ **Hera xo vergon dayîş** konuşmaya dalarak bir şeyini yitirmek.
 → *Eki zonaye bibîynî wa ka hera xo nêdo vergon.*
 ○ **Herê şarî, beyîş** başkalarına yaranmak.
 → *Ez se vaco, mi zî nêwaştinî ki yû herê şarî bîbo.*
 ○ **Herê şeytonî wenîştîş** duygusuna uymak.
 → *Çina ra şima herê şeytonî wenîşenî?*
 ○ **Herê xo saxlam bestîş** işini sağlam yapmak.
 → *Homay vato herê xo saxlam beştî û bahdî radestê mi bikeri.*
 ○ **Hergû çiyî rê yew qûlp veynayış** her şeye bir bahane bulmak.
 → *Ti zî hergû çiyî re yew qûlp veynenî.*
 ○ **Hergû gîştâ xo di yew huner beyîş** çok yönlü olmak.
 → *Waya mi hergû gîştâ yay idi yee hûner esto.*
 ○ **Hergû hillî yew nêbeyîş** her dakikası farklı olmak.
 → *Ê şima hergû hilla şima yew nîya.*
 ○ **Hergû kesî yew sere ontîş** başıbozuk olmak.
 → *Şima mîyon di hergû kes yew sere onceno.*
 ○ **Hergû tēli di reqeseyîş** her telden oynamak.
 → *Eki ti herunda mi di bibîynî ti ka hergû tēl di bireqesî.*
 ○ **Herî wenîştîş û herî gêrayîş** sakladığı eşyasını bulamamak.
 → *Ti kû çina ra herî wenîşî û herî bigêrî.*
 ○ **Herî nişîyayış, kurîyî şîyayış** güçsüze güç yetirmek.
 → *Niheq herî nişîyeno û kurrîyî şîyeno.*
 ○ **Herri û wellî xo ser rû kerdiş** çaresiz kalmak.
 → *Senî ki kîştîşê lacdê xo eşnawit herri û wellî xo ser rû kerdi û pey ason zî nêbîy.*

- **Herunda merdimî di girewtîş** adam yerine koymak, muhatap almak.
→ *Ma ti herunda merdimî di girewtî, la ti leyaq nîyî.*
- **Herunda xo di wişk mendiş** donup kalmak.
→ *Senî pîyê xo dîy herunda xo di wişk mend.*
- **Herunda yewî fiynayîş** empati yapmak.
→ *Eki şima wazenî raşti fahm bikerî, xo herunda yewî fiynî dima qalî bikerî.*
- **Hesabê neknekîrî kerdîş** ince hesap yapmak.
→ *Ez nêwazeno wertaxêyi di hesabê neknekîri bikero.*
- **Hesabê neqneqoyî kerdîş** ince hesaplı olmak.
→ *Ti çi semed ra hesabê neqneqoyî kenî?*
- **Hesabê xo şaş kerdîş** biri hakkında yanlış düşünmek.
→ *Gay kî hesabê xo şaş nêkerî.*
- **Hesabê yewî weynayîş** birini öldürmek.
→ *Ma nêwaşt ki hesabê ino lacekî weynî, la yêyî waşt.*
- **Hesir beyîş** siktir olmak, def olmak.
→ *De ti zî wîta ra hesir bi.*
- **Hesir kerdîş** siktir etmek, defetmek.
→ *Şikir ki ma yî hesir kerdî.*
- **Hesir û çilonti tēmîyon vistiş** birbirine üzölmek, üzölmek.
→ *Ma ewnîni ki şima hesr û çilonti tēmîyon kerda.*
- **Hesreti pîze di mendiş** muradına erememek.
→ *Mala hesrata xelasa welatî pîzedê ma di nêmono.*
- **Hesrê çimon zûwa beyîş** çok dertli olmak, umuduna kavuşamamak.
→ *Se serra ki çimê rardê bawkalî ya mendî, hi bîyo kû hesrê çimonê yîni zûwa bîyî.*
- **Hesron ca pênêdayîş** gözleri dolmak.
→ *Hesronê ma ca pênêda.*

- **Hesron pîpeya nayîş** gözyaşları sel olmak.
→ *Ma ki tirm dîy, hesronê ma pîpeyana.*
- **Heşê bêşlon- beyîş** maymun iştahlı olmak.
→ *Ti xo rê heşê beşlon î.*
- **Hewa dewî beyîş** zamanını komşularda geçirmek.
→ *Hergû cenîyi hewa dewî nîya ki!*
- **Hewa kewtiş** sinirlenmek, galiyana gelmek.
→ *Ma nêzonî şima çina ra hewa kewtî?*
- **Hewa ra şeyîş** böbürlenmek.
→ *Ma weynenî ki ti hewa ra şonî.*
- **Hewa vistiş** sinirlendirmek, kıskırtmak.
→ *Komî ti hewa vistirî sew xelet kerdo.*
- **Hewanayîş û ronayîş** birini anlamaya çalışmak.
→ *Ma zaf hewa na û rana ki veng o.*
- **Hewîş tede berdiş** özen göstermek, iştahlı olmak.
→ *Hewawo kû aseno hewîş tede nêbeno.*
- **Hewîya xo pey erdiş** ile avunmak.
→ *Şinikê keyeyî her kes pey hewîya xo ono.*
- **Hewla xo ser vistiş** fazlasıyla iyilik yapmak.
→ *Ma zonî ki ti hewla xo ser vista.*
- **Hewlêyi di vatiş** lehte konuşmak.
→ *Eki şima rindêyi wazenî sew hewlê di vacî.*
- **Hewlêyi pere nêkerdiş** iyilik yaramamak.
→ *Ma weynenî ki hewlêyi pere nêkena.*
- **Hewlwelaq vistiş** sıkıntıya sokmak.
→ *Tu çina ra ma hewlwelaq vistirî?*
- **Hewn giron beyîş** zor vuyanmak.
→ *Ti waxtê waxton ra hewn giron î.*
- **Hewnê qononon, tîrrî û fisê xatunon beyîş** hayalperest olmak.
→ *Ti bi xo hewnê qononon î û tîrr û fisê xatunon dima yî.*
- **Hewnê şewon derî heremeyîş** huzuru bozulmak.
→ *Hinî hewnê şewon zî derî herom*

bîyo.

- **Hewt gon beyîş** kedi canlı olmak.
→ *Çew nêzono kû ti çi hewt gon î!*
- **Heybî kewtiş** deliye dönmek.
→ *Vizêrna heybî kewto, ma zî nêzoni ki çina ra wo.*
- **Heybî kewtiş** rahimde kist olmak.
→ *Senî ki eşnawit cadi heybî kewt.*
- **Heyf girewtiş** intikam almak.
→ *Eki mi bibo, ez vono kû ma heyfî qirbonê welatî bikerî.*
- **Heyonî qirriki tede mendiş** girtlağa kadar batmak.
→ *Bêxîretî ki hewî bêxîretêyi xo nayî hinî heyonî qirriki tede moneno.*
- **Hêrs nîştiş** öfkesi dinmek.
→ *Ez ewnîno kû hêrsê pîrdê tu nîšto.*
- **Hêrsê xo yewî ser ra vetiş** öfkesini birinden çıkarmak.
→ *Şima çi senmed hêrsê xo ma ser ra vecenî?*
- **Hêş cayîna di beyîş** dalgın olmak.
→ *Hêşê ma cayîna di mendo.*
- **Hêş pîsernayîş** dikkatini toplamak.
→ *Hinî hêlşê ma pîser nîyno.*
- **Hêş ra kewtiş** hafızasını kaybetmek.
→ *Ez rewîna hêş ar kewto.*
- **Hêş ra şeyîş** bayılmak.
→ *Mi ver di hêş ra şî.*
- **Hêş sere di nêmendiş** hafızası zayıflamak.
→ *Hindo kû bataliyabi hêş sere di nêmendbi.*
- **Hêş sere ra şeyîş** deliye dönmek.
→ *Yew seat ra ver hêş sere ra şî.*
- **Hêş sernayîş** yoğunlaşmak.
→ *Mi vat ki hêşê xo mi ser nî.*
- **Hêş vila kerdiş** aklını dağıtmak.
→ *Exterêyi ver hêş vila kerdo.*
- **Hêşê xo pîser ontîş** aklını başına toplamak.
→ *Hêşê xo pîser bîyeri ki ti bişîyî keye şîrî.*
- **Hêşê xo ser omeyiş** ayılmak.
→ *Hima newe newe hêşê xo ser yeno.*
- **Hêşê xo sernayîş** aklını vermek, dikkat etmek.

→ *Vizêrna hêşê xo ser nono.*

- **Hêvî tira birrnayîş** umudunu kesmek.
→ *Ma hima hêvî tira nêbirrnaya.*
- **Hêza xo dayîş** kalkmaya uğraşmak.
→ *Mi kerd ki ez hêza bido xo wardo çewî nêverda.*
- **Hifzê nefsidê xo beyîş** nefsihâkim olmak.
→ *Gay merdim hifzê nefsdê xo bo.*
- **Hilla hilayeni!** Vaktinde, zamanında.
→ *Gay ma hilla helîni gureyê xo ca bierdinî.*
- **Hillî perrayîş** hızlı gelişmek.
→ *Pîçeka ma hergû roc hillî perrena.*
- **Him text, him bext waştîş** hem zenginlik hem de iyi kader istemek.
→ *Şima zaf çîy wazenî, hi text û hi zî bext wazenî.*
- **Him texta beyîş, him bexta beyîş** her yönüyle şanslı olma.
→ *M ahim texta yî û him zî bexta yî.*
- **Himalêya şarî kerdiş** boş bedava çalışmak.
→ *Ma ha xo rê himalêya şarî kenî.*
- **Himdê xo ser omeyiş** sağlığına kavuşmak.
→ *Ez newe himdê xo ser omewo.*
- **Himtê xo di vindertiş** haddinde durmak.
→ *Eki şima yê mi kenî himdê xi di vinderî.*
- **Hintîya yewî vetiş** hışını çıkarmak.
→ *Wullahî şima hintîya yêyî veti.*
- **Hişpêl beyîş** yönelmek, saldırıya geçmek.
→ *Mi tu r ava ki hêşpêli çewî mebi.*
- **Hîrî kerreyî desta** nayîş eşine boş olduğunu söyleyip göndermek.
→ *Laceko bêimonî hîrî kerreyê cenîki lapa nayî.*
- **Hîrî kerreyî êştîş** üçtaşını atmak, boşamak.
→ *Ti wazenî ki hîrî kerronê xo bierzî.*
- **Hîy û zûwa êştîş** yazı tura atmak.
→ *Bîrî ma xo rê hîy û zûwa bierzî.*
- **Homay derî bide erdiş** Allah işini

- rast getirmek, şanslı olmak, işi rast gelmek
 → *Ez ha veyneno Homayî şima rê bider erda.*
 ○ **Homay wekîl!** Allah adına!
 → *Homay wekîl o kû ez şima xo vîrî nêkeno.*
 ○ **Homûtom beyîş** herşeyden bihaber olmak.
 → *Şima niheqêyî homûtomî kerda.*
 ○ **Huka xo pey vistiş** işini yoluna koymak.
 → *Şima ki huka xo pey visti, şima kî zî lezi xo vîrî kenî.*
 ○ **Huy di kîştî girewtîş** gülmekten kırılmak.
 → *Şano hindo kû weş bi, ma hemini kîştî girewtî.*
 ○ **Huyê kutikon pêomeyîş** komik olmak.
 → *Ti hindo kû qeşmer o huyê kutikon pey yeno.*
 ○ **Hûnqif beyîş** muhatap olmak.
 → *Ti hûnqifê ma nîyî.*

I

- **Ihind zî binê erdî di beyîş** sinsi olmak.
 → *Ez ino merdimî şinasneno, yû ihondo kû est o ayo hind zî binê erd di yî.*
 ○ **Imnon bide erdiş** soğuğa rağmen ince giymek.
 → *Ma hê veynî tu imnon bide redo.*
 ○ **Imrê oci ra beyîş** ortada yaş bırakmamaki çok yaşlı olmak.
 → *Bawkalê tu imrê oci ra wo.*
 ○ **Imrê xo ra xişnê qalî kerdîş** boyundan aşkın konuşmak.
 → *Şima di adet ra wo, şima imrê xo ra zêdêr qalî kenî.*
 ○ **Ina dia rê amîn nêvatîş** onaylamak.

- *Imbazê erjîyayeyî ma ina diada şima yê amîn nêvonî.*
 ○ **Intinti kerdîş** çalışmada zorlanmak.
 → *Ma nêzonî, şima ra întinta tu bîya.*

I

- **Îcazet girewtîş** yetki almak, yetki kullanma iznini almak.
 → *Heme kes zono kû tu ino gure di îcazet girewto.*
 ○ **Îfadeyê yewî girewtîş** hesap sormak.
 → *Ma kû îfadeyê şima yew bi yewî bigîrî.*
 ○ **Îhram kerdîş** hacı olmak için giysileri giymek.
 → *Hacî hima mêşti îhram kenî.*
 ○ **Îhram ra vecîyayîş** tevafat çıkamak.
 → *Ez vono qey kû mêşti hacîyî îhram ra vecînî.*
 ○ **Îkrih kerdîş** bezdirmek.
 → *Wullahî ma hinî îkrih kerdo.*
 ○ **Îkrihêyî berdiş** bezdirmek.
 → *Şima inî gedonê fuzolon îkrihêya ma berda.*
 ○ **Îlmê tewreyî beyîş** sahte ilim olmak.
 → *Ino ilmê tewre yî.*
 ○ **Îmon bide erdiş** iyi tanıyıp üstüne üstüne gitmek.
 → *Qey şima îmon bide erdo?*
 ○ **Îmon ra beyîş** kafasının tası atmak.
 → *Tu ma îmon ra kerdî.*
 ○ **Îmonê xo bi pereyî** rotîş menfaat için yalan söylemek.
 → *Êro toyî merdimî îmonê xo bi peron roşenî.*
 ○ **Îmonê xo êştîş** taraf tutmak.
 → *Ti timî îmonê xo erzenî.*
 ○ **Îmonê xo tadayîş** yalan konuşmak, taraflı konuşmak.
 → *Mi hewî vato, wa çew îmonê xo tanêdo.*
 ○ **Îmonê yewî yewî** ra şeyîş nefret et-

mek.

→ *Ez zono îmonê şima ma ra şono.*

○ îmonî ser **erdîş** imana getirmek, ikna etmek.

→ *Ma zor çî belayî îmonî ser erdo.*

○ Îmontîkî ra beyîş hinca hinc dolu olmak.

→ *Înî telîsî îmontîkî ra yî.*

○ Îmontîkî ra kerdiş hinca hinc doldurmak.

→ *Ma nêva, îni cuwalon îmontîkî ra mekerî.*

○ Încîrax beyîş bir deri bir kemik kalmak.

→ *Ez zî nêzono kû çî semed ra încîraxî bîyî.*

○ Încîrax kerdiş bir deri bir kemik bırakmak.

→ *M abi nezonêyi îni tofalî încîraxî kerdi.*

○ Îri tira omeş birine alerji olmak.

→ *Şima pey zonî ki îra toyini mi ra yena.*

○ Îsot qini kerdiş hiper aktif olmak, yerinden duramamak.

→ *Kî vonî qey yewî îsot qinda tu kerdo.*

○ Îsquat weş kerdiş usule göre ölünün haklarını vermek.

→ *Merdî ra pey zî îsquat weş beno.*

○ Îstif kerdiş üst üste yığmak.

→ *Înî êzimon îstif mekerî.*

○ Îstifê xo nêheremnayîş kalını kıpırdatmamak.

→ *Ma ha ewnîni ki çew îstifê xo bile nêheremneno.*

○ Îstifê xo heremnayîş pozisyonunu bozmak, istifini bozmak.

→ *Çina ra şima îstifê xo heremna?*

○ Îtîbar kerdiş güvenmek.

→ *Ma pey çewî îtîbar nêkenî.*

○ Îtîqatê xo pêrdîş inanmak.

→ *Eki şima îtîqatê xo pey nêeri serê xo zî nêgîna.*

J

○ **Jehr fek ra varayîş** kötü konuşmak, zehir zembelek konuşmak.

→ *Mi zî diy, wullahî jehr fek ravaraynî.*

○ **Jehr gêrayîş** zehir bulaşmak, zehirlenmek.

→ *Werê şima jehr gêrawo.*

○ **Jon dekewtiş** hastalık girmek.

→ *Mubarekî seki jon dekewo, heme têdir qirrbiyî.*

○ **Jon vetiş** hastalık çıkarmak.

→ *Ma yew jono pîs veto kû mevaci!*

K

○ **Kabe dizd omeş** şansda kaybetmek.

→ *Mala kabeyê çewî dizd nîro!*

○ **Kabe doq omeş** şansı kötü gitmek.

→ *Eki kabe doq ki ome siüdê kî zî reydir agêreno.*

○ **Kabe êştiş** güç yarıştırmak.

→ *Çew zî nişiyeno mi dir kabe bierzo.*

○ **Kabe her omeş** şansı iyi gitmek.

→ *Kabeyê tu her ome û ti zî xora her î*

○ **Kabe mire omeş** şansı yaver gitmek.

→ *Eki kabeyê merdimî mire biro, dewleta merdimî zî weş gurîyena.*

○ **Kabe yewî ser êştiş** birinin üstüne hesap yapmak.

→ *Çerray zî kabe mi sero meerzî.*

○ **Kakozûr ronayîş** kökünü getirmek.

→ *Dewleti çand hewî kakozûrê kurdon ranawo?*

○ **Kalekon şidinayîş** tokça yemek.

→ *Kalekonê xo bişidîynî, çimkû rarê şima durî yo.*

○ **Kalmeyê xo ontîş** kavgaya meydan okumak, kavgayı başlatmak.

→ *Bêlû wo kû tu kalşmeyê xo onto.*

○ **Kapûsi bide wenîştîş** kabûs görmek.
→ *Merdîm esto kû kapûsi timî bider wenîşena.*

○ **Kar dest ra omeşîş** hûnerli olmak.
→ *Merdîm esto kû hergû kar dest ra nîynî.*

○ **Kar raşt şeyîş** işi yolunda olmak.
→ *Karê toyini çerray zî raşt nêşono.*

○ **Kar tede çinî beyîş** kazançlı olmak.
→ *Kar ino bazardê şima di çinî yo.*

○ **Kar û bar** görev ve sorumluluk.
→ *Qey yew kar û barê şima çinî yo?*

○ **Kar û gure ra beyîş** işini gücünü kaybetmek.
→ *Tu ma kar û gure ra kerdî.*

○ **Kar û gure ra mendîş** iş gücünden olmak.
→ *Ez çerray kar û gure ra nêmando.*

○ **Karbuyin beyîş** pis işlerle uğraşmak.
→ *Ihind zî kar buyîn mebi.*

○ **Karê henekon beyîş** ciddi bir işle karşı karşıya kalmak.
→ *Qey şima inêyî karê henekon veynenî?*

○ **Karê xirabî rê hedre beyîş** kötülüğe meydan okumak.
→ *Şima bi xo verîna karê xiirabî rê hedre yî.*

○ **Karê xo rayer di berdiş** işinin hakkından gelmek.
→ *Hergû merdîm nişîyeno karê xo rayer di bero.*

○ **Karê yewî ca erdiş** birinin arzusunu yerine getirmek.
→ *Tu hima çerray karê yewî ca nêerdo.*

○ **Karhelal beyîş** işini özenle yapmak.
→ *Aferim! Ona karhelal bi.*

○ **Karherom beyîş** işinin hakkını vermemek.
→ *Ti verîna karherom î.*

○ **Kaş rû dayîş** işi yokuşa sürmek.
→ *Ti çi hind zî xo kaş rû bidî hinî veng a.*

○ **Kaşa mendîş** çaresiz kalmak.
→ *Mal çew kaşa nêmono.*

○ **Kateyî omariyayîş** çelimsiz olmak.
→ *Qey ona kateyê tu omariî?*

○ **Kayê gedon nêbeyîş** işin ciddiyetini anlamamak.
→ *Hewawo kû aseno ino kayê gedon nîyo.*

○ **Keçelê xo bi destê xo daru kerdiş** yarasını kendi kendine tedavi etmek.
→ *Hergû merdîm nişîyeno keçelê xo bid destê xo daru bikero.*

○ **Kef ra kewtiş** çok yorulmak, soluğu kesilmek.
→ *Ma vizêrna kef ra kewtî.*

○ **Kef ra vistiş** çok yormak.
→ *Wullahî tu ma kef ra vistî.*

○ **Kefe dernayîş** ölümden dönmek, kıl payı kurtulmak.
→ *Tu ina hewi zî kefen derrna.*

○ **Kefilê keyfidê yewî nêbeyîş** kimse- nin işine karışmamak.
→ *Ez kefilê keyfidê çewî nêbeno.*

○ **Keki ra cigîreyîş û espîji veşnayîş** hırsını başkasından çıkarmak.
→ *Ma nêzonî çi semed ra ti keki ra cigîrîni û espîji veşnenî?*

○ **Kel werdiş (keçiler için)** boğa kel- mek.
→ *Bizî aşma mijdari di kel wenî.*

○ **Kelawa bénomîsêyi xo sernayîş** hak- sızlığa tahammül etmek.
→ *Çi semed ra tu kelawa bénomîsêyi xo ser naya?*

○ **Kelawa kewta gêrayîş** ucuza mal a- ramak, belaş mal aramak.
→ *Çerray kelawa klewta megêri.*

○ **Kelawa xo keçeldê xo sero tepîştîş** kendisinden sorumlu olmak.
→ *Kelawa xo keçeldê xo sero tepîşi bes o.*

○ **Kelawa xo ningon ver nayîş** yalva- rarak ısrarcı olmak.
→ *Ma yerêna kelawa xo ningonê yêyi ver naya, la havili nêkena.*

○ **Kelawa xo seredê xo sero tepîştîş** kendinden sorumlu olmak, ağzına mukayit olmak.
→ *Ti zî êro ra pey kelawa xo serdede xo*

- sero tepîşi.*
- **Kelebeyîş** hırçınlaşmak.
  - *Hê mi rê vaci, ti çina ra kelebîyayî?*
  - **Keleka serê awkî beyîş** gelir geçer olmak.
  - *Ez yew waxt zî keleka serde awi nêbîyo.*
  - **Kelê mîron beyîş** yiğitler yığıdi olmak.
  - *Mi zonaynî ki ti kele mîron î.*
  - **Kelkut beyîş** eğri büğrü olmak.
  - *Hinî birrada şima kelkut bîya.*
  - **Kelleyê xo ser dayîş** uğruna ölmek.
  - *Ma tu sero kelleyê xo dawo.*
  - **Kelleyîn beyîş** obur olmak, açgözlü olmak.
  - *Hergû kes sey tu kelleyîn nîyo.*
  - **Kerbizikê xo rişnayîş** stres atmak, duyuma ulaşmak, tatmin olmak.
  - *Mi şefaqîna kerbizikê xo rişnayî.*
  - **Kerdî kate resayîş** sabrı kalmamak.
  - *Hinî kerdî kate resaya.*
  - **Kerdîya Homay rû dayîş** çileden çıkarmak.
  - *Tu ma kerdîya Homay rû dayî.*
  - **Kerdîya Homay rû nêdayîş** kafasının tasını atturmamak, öfkelen-dirmemek.
  - *Wa çew şima kerdîya Homay rû nêdo.*
  - **Kerga sîyayi veyndayîş** uğursuzluk alemeti görünmek.
  - *Ma rê hewi kerga sîyayi vendawo.*
  - **Kerga sîyayi wendiş** şansı yaver gitmemek.
  - *Eki kerga sîyayi wend sew bizoni ki xirab o.*
  - **Kerjeyê qina bizon beyîş** bodur olmak, cüce olmak.
  - *Axayî sey kerjeyê qinda bizon gunîya rençberon wespawenî.*
  - **Kerm dayîş** oğlan çocuğu vermek.
  - *Ox malo! Homay eyw kerm dawo ma.*
  - **Kermê xo rişnayîş** içindekilerini dökmek, sitres atmak, kurtlarını dökmek.

- *Ma zî binêkî kermê xo rişnayî.*
- **Kerra deyax nêkerdiş** çaresiz derde sahip olmak.
- *Ino derdî ver kerra deyax nêkena.*
- **Kerra feteqnayîş** nazar gözlü olmak.
- *Çimê ino lacekî pîs î, kerra feteqnenno.*
- **Kerra xo çaçe rû dayîş** kendi işine taş koymak.
- *Ti hergû waxt kerra xo çaçe rû donî.*
- **Kerra xo ser rû dayîş** eleştirilerek muhatap kılmak, zararı kendine vermek.
- *Ma nêzona ki çina ra kerra xu ser rû daya.*
- **Kerra yewi hewanayîş, aya bîyni ca di ronayîş** bileni ağzından çıkarmamak, sır tutmak.
- *Êro ra pey kerraya yewi hewani aya bîyni c adi roni.*
- **Kerraya giron beyîş** ağır başlı olmak.
- *Eki ti mi kenî kerraya gironi bi, bes o!*
- **Kerraya goşeyî beyîş** önemli olmak.
- *Eki bişîyî kerraya goşî bî, ti hinî çina wazenî.*
- **Kerraya sabirî beyîş** tahammülkar olmak.
- *Maya tu kerraya sebirî ya.*
- **Kerreyî heliyayîş** aşırı sıcak olmak.
- *Ino derdî ver kerreyî heliyayî.*
- **Kerreyî pîze di beyîş** acımasız olmak.
- *Cuki mi virî yeno timî inî kerreyî tu pîze di estî.*
- **Kerreyî qesba di beyîş** taş yürekli olmak, çok yürekli olmak, korkusuz olmak.
- *Ê tu kerreyî qesbada tu di estî, çew sey tu nêbeno.*
- **Kerreyî varayîş** kötü süreçten geçmek.
- *On aşîyero kerreyî varanî.*
- **Kerrê binon (bîynon) beyîş** ötekilerinin sağırî olmak.
- *Mala çew kerrê binon nêbo.*

- **Kerrê binon nêkerdiş** yatığını Çorumlu yapmamak.
→ *Inaya ki tu kerda kerrê binon nêkerda.*
- **Kerron tahnayış** her tür yemeği yemek, yemek seçmemek.
→ *Mahdê tu kerron tahneno.*
- **Kertê xo ra war nêomeyîş** pazarlığında katı olmak.
→ *Mi nêdîyo kû ti kertê xo ra war omevî.*
- **Kerwayî newe kerdış** sil baştandan yapmak.
→ *Mi nişîyenî kerwayîyi newe bikerî.*
- **Keşa peron rişnayış** uğruna tonlarca para dökmek.
→ *Ma ino rar di yew keşa peron rişnaya.*
- **Kevonîya keyeyî beyîş** evin hamaradı olmak.
→ *Cuki mi vîrî yeno ti kevonîya keyeyî ya.*
- **Kewçiki yewî di vecîyayış** (evlilikde) kaderleri çakışmak.
→ *Pîrê mi ez kuçika înin di veto.*
- **Key awon!** Evin şen ola!
→ *Ez ina hewla tu xo vîrî nêkeno, wa keye tu awon bo!*
- **Keye di mendîş** evlenememiş olmak.
→ *Êro roc çew hinî keye di nêmoneno.*
- **Keye di nêhewînayış** rahat vermemek, sürekli bir yerlere koşturmak.
→ *Çew ma keye di nêhewînenno.*
- **Keye di nêhewîyayış** sürekli işe koşturmak.
→ *Ona bibo sew çew ti hinî keye di hewîyenî?*
- **Keye imireyîş** birine üzölmek.
→ *Key imireye/a qey sey tu ya?*
- **Keye kerdış** geçimli olmak.
→ *Her kes xo rê keye keno.*
- **Keye ra şerbeteyîş** öfkesini evdeki-lerden çıkarmak.
→ *Ma nêzonî ina dewletî çina ra keyondê m ara şerbiteya?*
- **Keyeyî ser şeyîş** iç güvey olmak.
→ *Ez newe keyeyî ser şeyo.*

- **Keyeyî sero mendîş** çekirdek aile ile aynı evi paylaşmak.
→ *Ez hinî keyeyî sero mendo.*
- **Keyê daton di rakewtiş, ê xalon di xebeteyîş** başkalarının hesabına çalışmak.
→ *Ino lacê ma keyê daton di rakeweno û keyê xalon di xebetîno.*
- **Keyê tu awon beyîş** evi şen olmak, sağ olmak.
→ *Mala keyê tu awon bo lacek!*
- **Keyê yewî veşayış** büyük zarar görmek.
→ *Keyê mi tu rê veşa, ti senî binê ina darbi ra wardenî?*
- **Keyfê heron û kutikon xo erdiş** başkalarını kendine güldürmek.
→ *Tu çi semed ra keyfe heron û kutikon ma erdo?*
- **Keyfê yewî yewîna rê omevîş** birine sempati duymak.
→ *Ez zî zono keyfê tu yewînayî rê nîyno.*
- **Keyfo belek kerdış** şanslılıktan işi rast gitmek.
→ *Ez ha veyneno, şima keyfo belek kenî.*
- **Keyfon ver firrayîş** sevinçten uçmak.
→ *Mi ki birayê xo dîy ez keyfon ver firrawo.*
- **Keynakêyi ra vistiş** kızlığına tece-vüz etmek.
→ *Kom çi zono komî keynekî ra vista?*
- **Keynaya maladê wesarî** dişi eşek.
→ *Eki deyax bikerî ma kû tu rê keynaya maladê wesarî biwazî.*
- **Keyxerepeye!** Evi yikalasıca!
→ *Keyxerepeye mi tu ra nêva ona mekerî.*
- **Kij beyîş (oyunda)** yanmak.
→ *Ma rewîna kij bîyi.*
- **Kijik beyîş** eziyet görmek.
→ *Ez zî zono hinî heme çiy kijik a.*
- **Killî tira perrayış** elinden iş gelmek.
→ *Hindo kû hêrs bîyo seki killî tira perra.*
- **Killî erd kewtiş** topırağa cemre düş-

mek.

→ *Aşma sibati di killi ververnîyenî erd kewenî.*

○ **Kindir qerefnayîş** sabrı zorlamak, zorlayıcı olmak, yaramaz olmak.

→ *Tu rewîna kindir qerefnawo.*

○ **Kindirê xo qerefnayîş** kötü işler yürütmek.

→ *Ma zî zonî ki şima kindirê xo qerefnawo.*

○ **Kir desta gêrayîş** karı kız peşinde olmak.

→ *Comîrdo bênomis kir dest di gêreno.*

○ **Kirdê herî ra kebab nêvirazîyayîş** olmayacak duaya amin dememek.

→ *Tu dîyo kû kirdê herî ra kebab virazîyayo?*

○ **Kirdê herî ra şîre vetîş** hayırsız iş yapmak.

→ *Ti wazenî ki kirde herî ra şîre vecî.*

○ **Kirê herî sey verî beyîş** bir şey değişmemek, eski tas eski hamam olmak.

→ *Mi tu ra va peyena peynîyi kirê herî sey verî beno.*

○ **Kirê herî û qina kergi beyîş** denk olmamak.

→ *Înî kire herî û qina kerg î.*

○ **Kiro zit wayerî bit beyîş** meteliksiz olmak, yoz olmak.

→ *Ê tu timî zî ona bîyo, kiro zit wayerî bit o.*

○ **Kirontîya mergî pirkon ra erdiş** ölüm pahasına cefa çektirmek.

→ *Tu hinî kirontîya mergî ma pirkon ra erda.*

○ **Kirontîya mergî rokerdiş** çok cefa çekmek.

→ *Wullahî hi bîyo kû ma kirontîya mergî rokerda.*

○ **Kirontîya mergî vetîş** çok cefa çekmek.

→ *Ti zî zonî ki ma kirontîya mergî veta.*

○ **Kirra yewî birrnayîş** cevabını vermek, susturmak.

→ *Mi dîy tu kirra Yêyî birrnayî.*

○ **Kirri bide birrnayîş** lafi ağzına tı-

kamak.

→ *Ti çina ra kirri bider nêbirnenî?*

○ **Kirteyî pîze di beyîş** hinli davranmak.

→ *Kirteyî pîzedê ino merdimî di estî.*

○ **Kî rê ver kewtiş** insana üzülmek, acılamak.

→ *Çew kî rê ver nêkeweno.*

○ **Kî ri perrayîş** albenili olmak.

→ *Çîyo kû kî ri perreno lezi roşîno.*

○ **Kî ver kewtiş** öncülük etmek.

→ *Ez zî zonî ti kî ver kewenî.*

○ **Kî veranayîş** sunulacak sanmak.

→ *Çew lezi lezi keynaya xo kî veranênono.*

○ **Kîlît fek rû gûnayîş** dili tutulmak, dili lal olmak.

→ *Seki kilît fek rû bigûno.*

○ **Kîsedê axayî ra comîrdê kerdiş** babanın varlığına güvenmek.

→ *Ma hê veynenî, ti kîsedê axayî ra comîrdêyi kenî.*

○ **Kîsedê mar û pîrî ra şeyîş** bok yoluna niyazi olmak, sebebsiz yere ölmek.

→ *Wullahî laceko bêgom kîsedê mar û pîrî ra şî.*

○ **Kîsedê xo ra sernayîş** kendinden katmak.

→ *Mi hima kîsedê xo ra ser nawo.*

○ **Kîştâ dayîş** ayırmak, ayırtmak.

→ *Toyini seba mar û pîrdê xo kîştâ bîdi.*

○ **Kîştâ yewî girewtîş** birinim tarafını tutmak.

→ *Ha aseno tu kuştâ komî girewta.*

○ **Kîştanayîş** az açık tutmak.

→ *Ino berî binêkî kîştani.*

○ **Ko di kerdiş** emeğini yok saymak.

→ *Wullahî tu hem eko di kerdî.*

○ **Ko di şeyîş** emeği boşa gitmek.

→ *De mala îni mendeyî ko di nêşîyerî.*

○ **Ko kewtiş** deliye dönmek.

→ *Tu senî ki va ez ko kewto.*

○ **Kodikê şîfî leqnayîş** süt kaynağını kurutmak.

→ *Ma rewîna kodikê şîfî leqnawo.*

○ **Kom kerdiş û kom werdiş** kimine niyet kimine kısmet.

- *Kom bikero û kom biwero.*
- **Kom kerra hewanî bin ra vecîyayîş** şeytansı olmak.
- *Ma ha veynenî, kom kerra hewanî ti ha bin ra vecînî.*
- **Konkilê gozi bi derzîni vetîş** dikkatli iş yapmak.
- *Hewawo kû konkilê gozi bi derzîni vecîno bixebetî.*
- **Korfêm beyîş** beyni çalışmamak, beynsiz olmak.
- *Merdimo korfêm bêimbaz o.*
- **Korîkê xo xelle di bedelnayîş** kötüsünü iyiyle değiştirmek.
- *Merdmo zexel wazeno kû korîkê xo xelledê şarî dir bedelno.*
- **Kose xemelnayîş** gayri ciddi olmak.
- *Ti kardê xo kose xemelnenî.*
- **Kostekê kerdîş** çöp çatanlık yapmak, kurnazlık yapmak.
- *Gedewo kû kostekêya xo biromo weşbê mar û pîrî şono.*
- **Kotir kerdîş** saçını kökünden kesmek, sifira vurmak.
- *Tu yew hewi di porrê mi kotir kerdo.*
- **Kuçeyê nebîyon rû war şeyîş** bolluk vakti geçmek, bonun pazarı geçmek.
- *Ina feleki kuçeyê nebîyon rû rewîna war şîya.*
- **Kulla yewî pîze kewtîş** birini kendine dert etmek.
- *Kulla keynarda mi çi semed ra pîzedê şîma kewta?*
- **Kullê xo tede vetîş** intikamını almak, rahatlamak.
- *Ti wazenî ki kulla xo ma di vecî.*
- **Kulli beyîş û zerre di mendîş** içine dert olmak.
- *Zewacê tu kulli bîyo û ma zerre di mendo.*
- **Kullîkê ningon rişayîş** ayaklarında derman kalmamak, yürümekten ayakları su toplamak.
- *Înî raron ra kullîkê ningonê ma rişawo.*
- **Kund korî keye di veyndayîş** beladan dolayı göçmek.

- *Merdim vono qey kundê korî ino keye di veyndawo.*
- **Kundê korî keye di veyndayîş** ocağı sönmek.
- *Qey şîma nêzonî ki kundê korî keyê ma di veyndawo?*
- **Kundê korî tede veyndayîş** yaşamın zerresi kalmamak.
- *Ina dewi pûncas serra ra ver kundê korî tede veyndabi.*
- **Kundo kor beyîş** bihaber olmak.
- *Kundo kor nebi, ti zî xo rê dinya veyni.*
- **Kunîya derzîni nêkerdîş** kıymetsiz olmak.
- *Ino malê tu yew kunîya derzîni nêkeno.*
- **Kunîya derzîni tede ronayîş** şık olmak.
- *Yew gure bikeri ki wa kunîya derzîni tede ronîyo.*
- **Kupa aqilî beyîş** çok zeki olmak.
- *Ino lac kupa aqilî ya.*
- **Kutik goştê kutikî nêverdîş** kendi adamını kayırmak.
- *Mi hima dîyo kû kutikî goştê kutikî werdo.*
- **Kutik muyê xo rişnayîş** iğrenç davranışlarda bulunmak.
- *Çîyo kû tu hinkerdo kutiki muyê xo rişneno.*
- **Kutik pawitîş, deli vecîyayîş** umduğunu elde edememek.
- *Wa zuri nêbo ma kutik pawit, la deli vecîyayi.*
- **Kutik purtê xo rişnayîş** utanılası iş yapmak.
- *Karo kû tu hinkerdo kutik pey purtê xo rişneno.*
- **Kutikê verê berî beyîş** başkasına hizmet etmek, yalakalık etmek.
- *Kalikê şîma verîna kutikê verdê berdê m abi.*
- **Kutikî dest ra nêgirewtîş** ağzının payını vermek.
- *Mi hi hinkerd ki kutik nişîya mi dest ra bigîro.*

- **Kutikî dest ra non nêgirewtîş** rezil rûsva olmak.
→ *Ma yewi bider kerdî ki kutikî non dest ra nêgirewt.*
- **Kutikî ra fişi, yêyî ra zî zurî omeysi** çok yalancı olmak.
→ *Ez ino lacekî zono, kutikî ra fişi yêyî ra zurî yenî.*
- **Kutikî ra muy qesnayiş** kendine yontmak, çok ince hesap etmek.
→ *Ino mîrdek kutikî ra muyi qesneno.*
- **Kutikî rê non nêpewjeyîş** kötüyeye iyilik yaramaz,
→ *Zaf zî xo mebatalnî, kutikî rê non nêpewjîno.*
- **Kutikî rê nûşte nêbeyîş** yarmaz birine iyilik yapmamak.
→ *Ma tu ra va, kutikî rê nûşte nêbeno.*
- **Kutiko nêwende beyîş** davetsiz misafir olmak, insan yerine konulmamak.
→ *Qey cay ma kutikî nêwendeyî ki ma şonî veyvedê yînî?*
- **Kutikî rê hewl nêbeyîş** hak etmeye ne iyilik yapmamak.
→ *Ma pey zonî ki kutikî rê hewli nêbena, la mi zî xo cerebna.*
- **Kuya xerepeya beyîş** sağlıksız olmak.
→ *Ina cenîki kuya xerepeye bi xo ya.*
- **Kûtekî werdiş** dayak yemek.
→ *Ma şew û roc dişmenî ra kûtekî werdinî.*

L

- **La kirê yewîya kerdîş** bir şey elinden gelmemek.
→ *Ma tu ra vonî ti şo, ma hê veynenî ki kom la kirde tu ya keno.*
- **La ra derzîn hesab veynayiş** iğneden ipliğe her şeyin yapmak.
→ *Ti hesabê la û derzini veynenî.*

- **Lacê pîrdê xo beyîş** aile terbiyesini almak.
→ *Mi zonaynî ki ti lacê pîrdê xo nî.*
- **Lamata sêyî pirûgûnayiş** yetimin kaderini yaşamak.
→ *Belingaz sekero, lamata sêyî pirûgûnaya.*
- **Layê binî kewtiş** haksızlığını fark etmek, hata karşısında yalvarmak.
→ *Ez çiqas ki layê binê zî kewto vengi bî.*
- **Layê yewî vaydayîş** birini onaylamak, desteklemek.
→ *Ma nêwazenî ki layê çewî vaydî.*
- **Lehbî kerdîş** naz etmek.
→ *Ma ha veynenî ki ti lehbî kenî.*
- **Leheyfê bénomisê xo ser êştiş** duyarsız olmak.
→ *Hinî bes o, lehêfê bénomisêyi xo ser ra bierzi.*
- **Leqleq kerdîş** laflamak.
→ *Zaf zî leqleqi mekerî.*
- **Leşa yewî kenîyayiş** birini tahrik ederek saldırtmak.
→ *Ma veynenî ki leşa şima kenîna.*
- **Leşa yewî nemir kerdîş** dayaktan geçirmek.
→ *Mi kerd ki leşa tu nemir bikero.*
- **Leşi têeleweyiş** vücudu tutulmak.
→ *Qey şima ra nêaseno leşa mi yew hewi di têelawîyaya.*
- **Lewê xo gaz kerdîş** şaşırmaq.
→ *Merdîm senî veyno lewê xo gaz keno.*
- **Lewî padayiş** öpmek.
→ *Mi waş ki ez lewi pado nêverda.*
- **Lewî kerdîş** ağlamak üzere olmak, ağlamanın yerini yapmak.
→ *Pit ha lewî keno.*
- **Lewî pîra şeyîş** öpüşmek, tokalaşmak.
→ *Dawa ra pey ma lewî pîraşiyî.*
- **Lewî xo tût kerdîş** küsmek.
→ *Cenîki qey tu lewê tût kerdî?*
- **Lewonê xo lêştiş** lezzetli bir şey yemek.
→ *Wer hindo kû weş bi hemini lewê xo lêştî.*

- **Leyaqê fekî beyîş** yemeği ağzına yakıştırmak.
→ *Ino wer leyaqê fekdê şima nîyo, la ma sekerî?*
- **Leyir ver şeyîş** düşük yapmak.
→ *Înî çandî leyirî ki ver şonî.*
- **Lêm gêrayîş** kirlenmek.
→ *Ino keye çi hind lêm gêrawo?*
- **Lêşê deston beyîş** elinin kiri olmak.
→ *Ino hima çina yo, lêşê deston o.*
- **Lîrî pîze di beyîş** hileci olmak, kurnaz olmak.
→ *Ma pey zonî ki lîrî tu pîzedê şima di estî.*
- **Loqtêzek kerdîş** keyiften uçmak.
→ *Ma ha veynenî ti senî loqtêzeki kenî.*
- **Loxmêyî gêrayîş** beleş yaşamaya çalışmak.
→ *Ma çerray zî loxmeyî nêgêrayî.*
- **Loz werdiş** serhoş olmak.
→ *Merdim vono qey ino mîrîkî loz werdo.*
- **Lufî bide erdiş** bahane bulmak.
→ *Sekerd sew, yew lufî bider erdi.*

M

- **Malaqa mendîş** dona kalmak.
→ *Mi senî ki dîy ez malaqa mendo.*
- **Maro kor beyîş** çok hain olmak.
→ *ayo kû tede wijdon esto gay maro kor nêbo.*
- **Mase goli di bêzar kerdîş** ortada olmayanı pazarlamak.
→ *Seba heqê xozayinî ma gay goli di maseyî bêzar nêkerî.*
- **Maseyê tinci beyîş** imkânsızlık içinde olmak.
→ *Zilomkaron hi kerdo kû maseyê tincî kerdî.*
- **Mastê qoçi beyîş** boş çaba harcamak.
→ *Ma sekerî siûdê merdimî ki çinî bi,*

- heme devirîyayîşê yayî mastê qoçi yo.*
- **Mazga dekewtiş** bel fitığı olmak.
→ *Mi ki cûwalo giron heywana mazgaya mi dekewti.*
- **Mazi qini di beyîş** yerinde duramamak.
→ *Kî conî qey mazi tu qini di yo.*
- **Mazîyî û gezîyî têdir çînayîş** içli dışlı olmak.
→ *Ox malo, şima ha mazî û gezîyon têdir çîynerî.*
- **Mendik nêbeyîş** yaman olmak, az olmamak.
→ *Ti zî mendik nîyî.*
- **Merdeyê yewî beyîş** birine bayılmak.
→ *Ez merdeyê welat û welatîyonê xo no.*
- **Merdimî bi pemî serebirrnayîş** sinisi olmak.
→ *Ti xûlqo kû merdimî bi peme serebirrno wêra ra yenî.*
- **Merg xo çimî ver girewtîş** kavgada cesur davranmak.
→ *Eki kurdî mergî xo çimon ver nêgîrî derî xelasi çinî ya.*
- **Merg xo çimî ver ra vîyarnayîş** cesareten kusur etmemek.
→ *Hergû kurd nêbo zî zafê yîni mergî xo çimon verravîyarnenî.*
- **Mergê xo gêrayîş** birine sataşmak.
→ *Ti çi semed ra mergê xo gêrenî.*
- **Meşka xo zel kerdîş** çokça yemek.
→ *Terş hindo kû çerawo meşka xo zel kerda.*
- **Meteliko sur nêkerdiş** beş parasız olmak.
→ *Pîyê tu yew meteliko sur zî nêkeno.*
- **Mezelê xo kendîş** kendine kötülük etmek.
→ *Ti sebikerî zî ti ha mezêlê xo kenenî.*
- **Mezelê yewî kendîş** hakkında kötü düşünmek.
→ *Ti çi semed ra mezêlê kalikê xo kenenî.*
- **Mezq tede çinî beyîş** beyinsiz ol-

- mak.
- *Ma ha veynenî, misqala zerretîn tu di mezg çinî yo.*
- **Mêşna radestê vergî kerdîş** ciğeri kediye teslim etmek.
- *Ma ha veynenî ki şîma mêşna radestê vergi kenî, la çew inayi nêpewjneno.*
- **Mêşnaya hewnin beyîş** uykucu olmak.
- *Ino lacê mi çi heyf ki mêşnaya hewnin o.*
- **Mêşnaya rîmin beyîş** sümsüklü olmak.
- *Şinikêya tu bi mêşnaya rîmini vîyart.*
- **Mift û belaş beyîş** sudan ucuz olmak.
- *Êro roc heşma merdimî mift û belaş o.*
- **Mij bestîş** duman tutmak, sinirlenmek.
- *Heme koyonê kurdon zilmî ver mij besto.*
- **Mil di mendîş** boynunda kalmak.
- *Ez zono ino gureyo nebaş tu mil di moneno.*
- **Mil şikte beyîş** üzüntülü olmak, derdi olmak.
- *Seba ina nêweşîyi ma mil şikte yî.*
- **Mil ver rû kewtîş** üzülme.
- *Ino zewajê bêzerrî ra pey mil ma ver rû kewt.*
- **Milê xo rap kerdîş** pur dikkat etmek, dinlemek.
- *Tu ki milê xo rap kerd, ma pey zonî ki çiyêkî newe esto.*
- **Mirad pîze di mendîş** emeline ulaşmamak.
- *Ma sekerî, miradê xelasa welatî ma pîze di mend.*
- **Mirûzê xo dekerdîş** surat asmak, surat yapmak.
- *Ma rê nê, neyarî rê mirûzê xo dekeri.*
- **Misafir hewanayîş** misafir karşılamak.
- *Êro roc hinî çew sey verî misafiri nêhewîneno.*
- **Mîrdeyê hewt cenîyon beyîş** nüfus

- ağası olmak.
- *Zihnîyetê kihinperestî ti mîrdeyê hewt cenîyon kerdî.*
- **Mîyonê heron di hera xo nayîş** kendi adamını satmak, adamına ihanet etmek.
- *Ti zihnîyetê kû heron mîyon di hera xo nono pawenî.*
- **Mîyonê xelil û celilî di mendîş** karsız olmak.
- *Çerray mîyonê xelil û celilî di menonî.*
- **Mîza meyiton beyîş** çok ılık olmak, imamın abdest suyu olmak.
- *Awa şîma zî sey mîza meyiton bî.*
- **Mone qoliz beyîş** yaşlanmak.
- *Exterêyi ver mone tu rû qoliz bîyo.*
- **Mone ronayîş** kamburlaşmak, yaşlanmak.
- *Derdê welatî moneyê ma ronawo.*
- **Mongaya miciki beyîş** ne doyurur ne de öldürtür olmak.
- *Pergalo kû ma ver di verdawo mongaya mêjiki bîyo.*
- **Mozi panîştîş** durmadan hareket etmek.
- *Hewawo kû çeherpay şono seki mozi panîşo.*
- **Muradî ver di mendîş** muradına erişmemek.
- *Belingazê mi sekero, miradî ver di mend.*
- **Murrê xo dekerdîş** bozuntuya vermek, sinirlenmek.
- *Çi semed ra tu murrê xo dekerdo?*
- **Murrê xo xerepeyîş** rengi atmak, morali, bozulmak.
- *Zaf zî murrê xo mexerepni.*
- **Murrê xo xerepnayîş** moralini bozmak.
- *Hewawo kû aseno tu murrê xo xerrepnawo.*
- **Muyî muyî ser nênayîş** iş güç etmemek, boş dolaşmak.
- *Çand serrîya ki tu muyî muyî ser nênaya.*

N

- **Naka yewî birrnayiş** hakkında her bilgiye sahip olmak.
→ *Wullay ma naka çewî nêbirrnaya.*
- **Nale êştîş çimon ver** nazardan saklamak.
→ *Ma rewîna nale êştîbi vçimon ver, la çî heyf ki havîli nêkerd.*
- **Naşt rû daşt rû dayiş** yan çizmek, dikkatleri dağıtmak.
→ *Ti xo naşt rû zî daşt rû zî bidî hinî veng a.*
- **Ne deyndar û ne zî maldar beyîş** borçsuz harçsuz yaşamak.
→ *Ox malo! Ma hinî ne deyndar î û ne zî maldar î.*
- **Ne erd ne zî asmîni qebûl nêkerdiş** istenmeyen biri olmak.
→ *Çiyo kû şima wazenî ne erd û ne zî asmîni qebûl nêkeno.*
- **Ne hiş ne zî kiş vatiş** sessiz sedasız olmak.
→ *Hinî kewto yew daraxi ki nê şiyeno hiş bikero û ne zî şiyeno kiş bikero.*
- **Ne kirî rê ne zî adirî rê beyîş** vasıfsız olmak, bir işe yaramamak.
→ *Tu hewawo kû xo vinî kerdo ne kirî rê û ne zî adirî rê benî.*
- **Ne vernî ne zî peynî beyîş** uçsuz bucaksız olmak.
→ *Alaya leşkerîya ki wîta ra vîyartîbî ne vernîya yayî bî û ne zî peynîya yayî bî.*
- **Ne xo rê ne zî çewî rê beyîş** meyvəsiz ağaç olmak.
→ *Ma hinî ne xo rê benî û ne zî çewînayî rê benî.*
- **Ne yarî ra ne zî sere ra vîyartîş** iki arada bir derede olmak.
→ *Ekî merdîm ne yarî ra û ne zî sere nişîya vîro xeyr zî tede nêmoneno.*
- **Nefs kutik beyîş** gözü başkasının malında ya da namusunda olmak.
→ *Merdîm ki nefş kutikin ki bi xeyrê*

yÊyî xo rê zî nêbeno.

- **Nefsê xo dima kewtiş** kendine yontmak.
→ *Komo kû nefşê xo dima kewto sew hinî xo het zî çew nêdiyo.*
- **Nefsê xo pêt kerdiş** nefesine hâkim olmak.
→ *Sew kî nefşê xo pît nêkerî, kî cemat di ca nêgînî.*
- **Nefsî ver heps kewtiş** başına bela getirmek.
→ *Ayo mûriko bêxîret nefsi ver heps kewt.*
- **Nege kerdiş** iftira atmak.
→ *Ez zî zono û şima zî zonî ki negekerî yew nege ma kerdo.*
- **Neha gidê xo di veynayiş** anlamsız gülmek.
→ *Çi zono, kî vonî qey şima neha gide xo di diya.*
- **Nekî seqînayiş** kızgınlığını göstermek.
→ *Ti çî semed ra nekonê xo seqînenî?*
- **Nelamet gêrayiş** bela aramak.
→ *Zaf zî nelamati me gêri.*
- **Nengon ver di xo viraştîş** kötüye katlanmak, kötüye razı gelmek.
→ *Hewawo kû asena gay ma xo nengon ver dizî virazî.*
- **Nenguyê yewî zî nêkerdiş** kıymeti olmamak.
→ *Ino lacek yew nenguyê pîrdê xo nêkeno.*
- **Neqeb verdayiş** kaçacak yer bırakmak.
→ *Heyonî ki şima ra omeyi kerdonê xo di yew neqeb verdî.*
- **Neqis beyîş** boşa düşmek.
→ *Çi semed ra ma neqis bîyî?*
- **Neqitika peyen dayiş** öbür dünyaya göçmek.
→ *Çimonê ma ver di neqetika peyeni dayi.*
- **Neqitika peyen tira kerdiş** son nefesini de almak, son kuruşuna kadar harcamak.
→ *Ma zî diy, neqetika peyeni bi destonê*

xo tira kerdî.

- **Neqîtiki tira şeyîş** nabzı atmamak.
→ *Çimondê tu ver di neqetiki tira nêşîyi?*
- **Neqûri timî gi di beyîş** hep pis işlemlerle meşgul olmak, pis işlemlerle uğraşmak.
→ *Neqûra neyarî timî ha g idi ya.*
- **Neqûrsikî tede tadayîş** çimdikle-mek.
→ *Mi çi hind neqûrsikî zî tede tadayî heyne zî veng bi.*
- **Nexd panayîş** raiş bırakmak, raiş belirlemek.
→ *De yew nexd panî ma heme bipewjî.*
- **Nêerjîno kû!** Değmez ki!
→ *Ti nêerjîni ki çew tu sero sere bidejno.*
- **Nêreyê keyeyî wegîrewtiş** evin sorumluluğunu almak.
→ *Lacekê belingazî çi waxt ra nêreyê keyeyî wegîrewto?*
- **Nêweşê beşna weşî beyîş** bir güzele aşık olmak.
→ *Şima bizonî ez çi hind nêweşê ina beşna weşî yo?*
- **Ninga sivik girewtîş** acele etmek.
→ *Ma senî ki çergi dîya ma ververna yew ninga siviki girewti.*
- **Ninga şeytonî şiktîş** şansızlığı kırmak.
→ *Ma hewi ninga şeytonî şikita, ma kû hini bîrî.*
- **Ninga xo tira ontîş** geri çekilmek, ilişkisini kesmek.
→ *Ti sekenî sew ninga xo tira bionci.*
- **Ningi ca dayîş** yerini sağlam etmek.
→ *Serron reydir o kû ma hima ninga xo ca nêdawo bider.*
- **Ningi erd ra birrnayîş** taşıta binmek.
→ *Wa hewi ninga ma erd ra birrni ma rê bes o!*
- **Ningi erd şonayîş** ayak direktmek.
→ *Ti çi semed ra ihind ningi erd şonenî?*
- **Ningi herun di ronayîş** birine çek-

mek.

- *Pî merd, lacî zî ningi herund di ronayî.*
- **Ningi pāvistiş** 'başvurmak, ziyaret etmek.
→ *Ma bawkalê xo tenîya nêverda, heyonî: kî ma ra omeyî ma ningi pavisti.*
- **Ningi pirû dayîş** 1. işi bozmak 2. halaya durmak 3. uğramak.
→ *Ma timî ningî pirûdaynî.*
- **Ningi tavistiş** sorup soruşturmak, uğramak.
→ *Ma yew ningî tavistibî.*
- **Ningi xo bin ra nêkerdiş** durmaksızın çalışmak.
→ *Ma hima ningi xo bin ra nêkerda.*
- **Ningi xo na vistiş** hızlanmak, çekip gitmek.
→ *Ma ki omeyî yayi ningî xo na visti, şîyi.*
- **Ningî kewtiş** yürümeye başlamak.
→ *Pitêko belingaz newe ningî kewto.*
- **Ningî pirû verra dayîş** ısrarcı olmak.
→ *Ma serron reydir ningî pirûverradayî la serê xo nêgîrewtî.*
- **Ningî ra kewtiş** aşırı nyorulmak, takattan düşmek.
→ *Rar hindo kû durî b ima ningî ra kewtî.*
- **Ningî weçînayîş** hızını artırmak, hızlı yürümek.
→ *Ma xo rê bilaheq ningî weçînaybî.*
- **Ningîya gêrayîş** ağırdan almak, yavaş hareket etmek.
→ *Ti çi hind zî xo ningîya bigêrî zî veng a.*
- **Ningon erd rû dayîş** tehdit etmek, korkutmak.
→ *Ti zî teres nebi, binêkî nigonê xo erd rû bîdi.*
- **Ningon erd şonayîş** dayanmak, direnmek, inat etmek.
→ *Ningon erd şoni heyonî ki ma şîyerî.*
- **Ningon hewanayîş** acele etmek, hızlanmak.

- *Hadî ningonê xo hewanî ma lezi şîyerî.*
- **Ningon qirbonê sereyî kerdîş** tûyüp kaçmak.
- *Çewî hima ningî qirbonê sereyi nêkerdî ki ez bikero*
- **Ningon ser kewtiş** ayağa kalkmak.
- *Şima çina ra ningon ser kewtî.*
- **Ningon sist kerdîş** rızasız olmak.
- *Yerêna şima ningê sist kerdî.*
- **Ningonê xo sero vindertiş** kimseye muhtaç olmamak.
- *Ma mecbur î ki ningonê xo sero vinderî.*
- **Nîrewo asînîn mil di beyîş** zulüm altında olmak.
- *Ina se serra ki nîreyo asînîn ma mil di yo.*
- **Nîşon ronayîş** nişanlamak.
- *Ma parna nîşonê lacedê xo ronawo.*
- **Nomeyê yewî vecîyayîş** kötü tanınmak.
- *Nomeyê dewa ma hewî vecîyawo.*
- **Non fekê vergî di beyîş** ekmek aslanın ağzın da olmak, zor koşullarda çalışmak.
- *Êro ra pey non ha fekdê vergi di yo.*
- **Non qirrik rû nêşeyîş** duruma çok üzülme.
- *Bê şima non çewî qirrik rû nêşono.*
- **Non ra bireyîş** yemekten kesilmek.
- *Exterêyi ki kî vîye wenîştî hinî kî non ra birînî.*
- **Non xenîm beyîş** hak etmemek, helal etmemek.
- *Ma heqdê nondê xo ra nêomeyî û non zî ma xenîm bi.*
- **Nona qerd beyîş** birşeyi ödünç almak.
- *Heme çîy nona qerdî ya.*
- **Nonê raştan xenîmê çewton beyîş** iyiliğin hatırını bilmemek.
- *Kom roc bibo, nonê raştan ki xenîmê çewton bibo.*
- **Nonê şêşt û şeş moxlon werdiş** çok gezgin olmak.
- *Asar qewmî nonê şeşt û şeş moxlon*

werdo.

- **Nonê xo bêsol beyîş** iyiliğe rağmen kıymetsiz olmak.
- *Ma zî zonaynî ki nonê ma bêsol o.*
- **Nonê xo dima beyîş** rızkını koşturmak.
- *Gay hergû kes nonê xo dima bo.*
- **Nonê xo kerra ra vetîş** ekmeğini taştan çıkarmak, çok çalışkan olmak.
- *Ayo lac nonê xo kerra ra zî veceno.*
- **Nonê xo xelle kerdîş** kendini iyilik meleğini göstermek, hep kendini iyi göstermek.
- *Şima zonî nonê xo xelle bikerî.*
- **Nonê yewî di çimê kî beyîş** başkasının rızkına göz koymak.
- *Eki çimê kî nonê yewî di bibo sew eybo pîl o.*
- **Nonê yewî di kaykerdiş** başkasını işine taş koymak.
- *Mi nêdîyo kû çewî nonê yewî dir kay kerdo.*
- **Nonpîze xebeteyîş** karın tokluğuna çalışmak.
- *Ma ina çand serrîya ki nonpîze xebetînî.*
- **Nurri û durri rû dayîş** yan çizmek.
- *Qalon nurri û durri rû medî.*
- **Nûşte derî nêbeyîş** iyilik yaramamak.
- *Şima bîlaheq derî nûşte kerdo.*
- **Nûtûq dayîş** bol keseden atmak.
- *Ma nêzonî ki serekkomar çina ra nûtûq dono.*

O

- **Ome dest kewtiş** teslim olmak.
- *Ma newe eşnawito kû dest kewto.*
- **Ome şikîyayîş** kırılmak, hayal kırıklığın asuğramak.
- *Mirrê ma hemini omeyo şikîyayîş.*
- **Ona ya sew!** Öyleyse! Doğruysa!

→ *Ona ya sew hinî çew meşîrî.*

P

- **Pa çerayîş** birinden otlanmak, geçimini biri üzerinden sağlamak.
→ *Cuko ez şinasneno ino lacek qewmdê xona çereno.*
- **Pa sere dejnayîş** ile uğraşmak, çaba göstermek.
→ *Ez ha veyneno kû ti pa sere nêdejenî.*
- **Pagîreyîş** ile meşgul olmak, ile uğraşmak.
→ *Kom çî zono kû ez çî waxt ra pagîrîyawo.*
- **Paraw kerdiş** yakmak, heder etmek.
→ *Tu ina noni parawi kerda.*
- **Parçe deli beyîş** zır deli olmak.
→ *Ma nêzonî ki çî semed ra parçe deli bîyî?*
- **Parpar werdiş** ha bire tökezlemek, düşmek.
→ *Kî vonî qey tu parpar werdo ti hilli gom kewenî.*
- **Partî pirû dayîş** vurgun vurmak.
→ *Mi ra ha aseno tu yew partîya pîl daya pirû.*
- **Paşkil qina vistiş** kovmak, işten atmak, işine son vermek.
→ *Ez nêzono, komî paşkil tu qina visto.*
- **Paşna kewtiş (karasaban için)** öne eğilmek.
→ *Ina aleti paşna kewtaya.*
- **Paşna vistiş (karasaban için)** arkaya eğmek.
→ *Komî tu rê ina aleti paşna vista sew şaş hinkerda.*
- **Paşta xo raşt kerdiş** ekonomisini düzeltmek, işini yola koymak.
→ *Ma hima zî nêşiyayî paşta xo raşt bikerî.*
- **Paştî dayîş** desteklemek.

- *Ma zonî ti paştîya xo donî komî.*
- **Paştî girewtîş** destek almak.
→ *Ti qey nêzonî ez komî ra poaştî gîno?*
- **Paştî raşt beyîş** güven duymak, müsterih olmak, emin olmak.
→ *Ma kû rocêkî paştîya raşt bikerî.*
- **Paştî tira kul beyîş** iş bitirilği hakkında şüphê taşımak, güvenmemek.
→ *Verîna paştîya mi tira kul a.*
- **Paştîya yewî pêt beyîş** arkası kuvvetli olmak.
→ *Hewawo kû aseno paştîya tu ma ra pêt a.*
- **Paştîya yewî şikîyayîş** olan arka gücünü yitirmek.
→ *Hilla ki imbaza lacekî merdi paştî yêyî zî ayo roc şikîyayî.*
- **Pawe kerdiş** korumasına vermek, tembihlemek.
→ *Mi gedeyê xo pawedê tu kerdibi.*
- **Pawe vindertiş** yolunu gözlemek.
→ *Ti zonî ma çî waxt ra pawedê tu yî?*
- **Pay pirû dayîş** işi bozmak, çelişki çıkarmak.
→ *Mi tu ra va, pay guredê ma rû medi ti poşmon benî.*
- **Pay qîsmetê xo rû dayîş** çıkarını baltalamak.
→ *Ma tu rê se bikerî, tu pay qîsmetê xo rû dawo.*
- **Paydar beyîş** kibirli olmak.
→ *Ihind zî paydar meb.*
- **Paye kerdiş** trib atmak, fors atmak.
→ *Ti çîna ra pey xo paye kenî?*
- **Pede dayîş (arı ve yılan için)** sokmak, ısırarak.
→ *Mi bi çimonê xo dîy, şîma sey marî pede da.*
- **Pede kewtiş** sarkılmak, bir şeye asılmak.
→ *Çî semed ra ino bar pede kewto?*
- **Pede omeyîş** başına gelmek.
→ *Eki pede bîro gay kî zî bioncî.*
- **Pel şikte beyîş** yüreği yaralı olmak, kimsesiz olmak.
→ *Ma zî sey imbazonê xo nê verînon pel şikteyî.*

- **Peldê rocî ra beyîş** pirupak olmak, günahsız olmak.
→ *Ti xo pêldê rocî ra hesebnenî la ona nîya.*
- **Pelepusinî şeyîş** elden ayaktan düşmek.
→ *Ina çand serrî ya ez pelepusinî rar ra şono.*
- **Pelî panayîş** çok keyifli olmak, sevinçten uçmak.
→ *Ma senî ki lacê xo dîy pelî ma ya nîyayî.*
- **Perdeyê heya hewanayîş** ar sınırını aşmak.
→ *Şima rewîna perdeyê heya hewanawo.*
- **Perdeyê riyê xo derriyayîş** utanmadan, sıkılmadan konuşmak.
→ *Ma zî sey şarî perdeyê riyê xo derriyawo.*
- **Perdeyê riyî hewanayîş** müstehcen konuşmak.
→ *Çi semed ra şima perdeyê riyê xo hewanawo.*
- **Pere kerdîş** kıymetli olmak.
→ *Eki pere bikerdinî ma ka vacî?*
- **Pere nêkerdîş** kıymeti harbiyesi olmamak.
→ *Pere nêkena ki ma vacî.*
- **Pere rişnayîş** israflı olmak.
→ *Kura ra wacib keno kû şima ona peron rişnenî?*
- **Pere tepîştîş** tutumlu olmak.
→ *Êro roc xo rê pere tepîştî.*
- **Pere werdîş** rüşvet almak.
→ *Eki pere nêwerdinî çerray zî ino gure nêkerdinî.*
- **Pertaleki kerdîş** avere dolaşmak.
→ *Ti çi semed ra îni binon ra pertaleki kenî?*
- **Pey bawerêyi erdiş** iman etmek.
→ *Sucê ma wo kû ma pey şima bawerêyi erdî.*
- **Pey dabara xo kerdîş** ile geçinmek.
→ *Ma şîyenî pey dabara xo bikerî.*
- **Pey debereyîş** ile şükür etmek, ile yetinmek.

- *Ma mecburî pey bideberîyî.*
- **Pey gêrayîş** tecavüz etmek.
→ *Şima ma belingazî dîyî ki şima şonî yenî ma pêy gêrenî.*
- **Pey heseyîş** fark etmek.
→ *Ez zî nêzono şima çina pey hesîyayî.*
- **Pey hesnayîş** fark ettirmek.
→ *Mi şima ra vat ki çewî pey mehesnî.*
- **Pey kelî verradayîş** güvenilir olmak.
→ *Ti vonî pey tu kelî verrabidîyî.*
- **Pey kelî verranêdayîş** güvenilir olmamak.
→ *Wullahî pey tu kelî verranêdîyenî.*
- **Pey kelî verranêdîyayîş** bel bağlanmamak, güvenememek.
→ *Eki pey şima kelî verrabidîyaynî wa ka rewîna gure serê xo bigîro.*
- **Pey kewçiki dayîş, pê kewndêzî girewtîş** kaşıkla verip, kepçe ile almak.
→ *Şima xo rê xûlq kerdo pey kewçiki donî û pey kewndêzî gîni.*
- **Pey kîştî girewtîş** gülmekten kırlamak.
→ *Ma rê yew milqetiki v ama hemini pey kîştî girewtî.*
- **Pey milê xona vîştîş** sineye çekmek.
→ *Ona mendik nêbi, çina ra ki pey mildê xo na vîştî?*
- **Pey qalda xo di vindertiş** sözünde durmak, sözünün eri olmak.
→ *Ti comîrd merdim î, pey qalda xo di vînderi.*
- **Pey qini di arîye gêrayîş** suçundan dolayı rahat olmamak.
→ *Ma ha veynenî pey qina şima di arîye gêreno.*
- **Pey sebrê xo erdiş** ile avunmak.
→ *Ina zî bes a, ma pey sebrê xo onî.*
- **Pey têzon topçî nêbeyîş** bol keseden atmak, yalan uydurmak.
→ *Verînonê ma vatinî ki merdim pey têzon topçî nêbeno.*
- **Pey têzon topçî nêbeyîş** laf ile pilav pişmemek.
→ *Kî pey têzon topçî nêbenî.*
- **Pey xo di çarnayîş** peşinden gezdirmek, peşinden dolaştırmak.

- *Ina çand serrî ya ki ti ma pey xo di çarnenî.*
- **Pey yewî di qalî kerdîş** dedikodusu yapmak.
- *Şima mi va ki pey çewlî di qalî mekerî.*
- **Peyda kerdîş** sağlamak.
- *Eki şima rê peyda bikero.*
- **Peyewo sivik beyîş** iş canlısı olmak.
- *Hewawo kû ez şinasneno peyewo sivik o.*
- **Peyeyê neqebon beyîş** yaralara derman olmak.
- *Kalikê yînî peyeyê neqebon bi.*
- **Peyê milî kutîş** pişman olmak.
- *Tu kû peyê milê xo bikuwî.*
- **Peygoş kerdîş** ihmal etmek, önemsememek.
- *Şima timî qalî peygoş kenî.*
- **Pê kerdîş** uyumlu olmak, anlaşmak.
- *Ma û şima çerray pênenêkenî.*
- **Pê nêkerdîş** anlaşmamak.
- *Şima çi semed ra pê nêkenî.*
- **Pê ser ra gêrayîş** birbirleriyle danışmak.
- *Ez veyneno kû şima pê ser ra gêrenî.*
- **Pêçî dayîş** sıkı giyinmek.
- *Xo weş peçî bidî.*
- **Pêş bin di çiqûreyîş** gizemli iş yapmak.
- *Ez ha veyneno kû pêşê şima binê şima di çiqurîyawo.*
- **Pêş û gilîşê xo tira kaşkerdîş** elini eteğini o işten çekmek.
- *Ma nêşîyayî pêş û gilîşê xo tira kaş bikerî.*
- **Pêta xo bide erdiş** konsantre olmak.
- *Pêta xo bider biyerî ki ma biqedeynî.*
- **Pêvernayîş û rijnayîş** düşünüp taşınmak.
- *Ma zaf pê verna û rijna.*
- **Ping beyîş** atılmak, doğrulmak.
- *Mi verra ping bi la mi nêzona ki çina ra bi.*
- **Pira resnayîş** yettirmek.
- *Wullahî ma zor pira resnenî.*
- **Pirçê qini sipîyi beyîş** yaşlı olmak,

- yaşlanmak, tecrübeli olmak.
- *Biewnî, hinî pirçê qina tu sipî biyo.*
- **Pirçîya werdiş** alaşağı etmek, sorgusuz sualsiz bırakmak.
- *Eki şim açiyêki biyerî lacdê mi sereyî ser di ez şima hemini pirçîya weno.*
- **Pirdî ser, monga gay dayîş** yakışık-sız iş yapmak.
- *Şima bonderbeye yî pirdî sero monga gay bidî.*
- **Pirînê xizonêyi derîyayîş** desteği kaybolmak.
- *Şima qey nêzonî ki pirînêyi xizonêyi şima derîyawo.*
- **Pirîno meqlûb piraygirewtîş** kural-sızlaşmak, kural tanımamak.
- *Mala çew pirîno meqlûb piraynêgîro.*
- **Pirîno meqlûb piraygirewtîş** usuldan çıkmak, değerlerini takmamak.
- *Mi zonaynî şima pirîno meqlûb piraygînî.*
- **Pirîno nêdeşte piradayîş** iftira atmak.
- *Çi semed ra şima pirîno nêdešta ma ra dawo?*
- **Pirnik ra erdiş** çok çalıştırmak, çok uğraştırmak.
- *Şima şitê çewreson ma pirnikî ra erd.*
- **Pirnik ra gon vetîş** çok telaşlanmak.
- *Qey xeyro, ti pirnik ra gon vecenî?*
- **Pirnika xo hewanayîş** darılmak, küsmek.
- *Tu çi semed ra pişrnika xo ma ra hewanaya?*
- **Pirniki girewtîş û gon vetîş** çelimsiz olmak, çok zayıf olmak.
- *Merdîm pirnika tu bigîro gonê tu vecîno.*
- **Pirniki nêveşayîş** arsızlaşmak.
- *Qey rocêki pirnika şima zî nêveşaya?*
- **Pirniki veşayîş** utanmak.
- *Çerray zî pirnika şima nêveşena.*
- **Pirr omeyîş** hayırla dönmek.
- *Ez vono qey şima pirr omeyî?*
- **Pirû çilay kerdîş** hisımı çıkarmak, ö-lümden beter etmek.

→ *Şiam hikerd ki şima pirû çilayi kerda.*

○ **Pirû mikur kerdiş** itiraf ettirmek, ispatlatmak.

→ *Ino çi kafır o, çerray xo rû mikur keno?*

○ **Pirû sur beyiş** incelemeye almak, incelemek.

→ *Qey xeyr o, şima pirû sur bîyi?*

○ **Pistinê xo di nimitiş** en özeli olmak, en özel yerde tutulmak, aşırı sevmek.

→ *Eki tu mi ra vatini, mi ti pistin de xo di nimitini.*

○ **Pişî xışn beyiş** burnu havada olmak.

→ *Ona pişîxişn zî mebi.*

○ **Pişîya yewî va girewtiş** kin etmek, alınmak.

→ *Wa çerray pişîya şima va nêgîro.*

○ **Pit nêkerdiş** çit çıkarmamak.

→ *Ti çi semed ra ti pitê xo nêveceni?*

○ **Piyê zuron beyiş** yalancılar kralı olmak.

→ *Heawawo kû ma tu şinasnenî ti piye zuron î.*

○ **Pizik bide birîyayiş** nefessiz kalmak.

→ *Çi semed ra pizik bide birîyawo?*

○ **Pizik bide birrnayiş** nefessiz bırakmak.

→ *Ha aseno şima seni pizik bide birrnawo.*

○ **Pîne derî padayiş** suçunu örtbas etmek.

→ *Eybon rê pîna padî, la kû şima ewil axir poşmon bî.*

○ **Pîne pîne nêgirewtiş** eski püskü olmak.

→ *Komî diyo kû pîneyî pîne girewto?*

○ **Pîne pîne rû dayiş** çok yoksul olmak.

→ *Şima xo rê xûlq kerdo kû pîne pîneyî rû bidî.*

○ **Pîçewtkî şeyiş** bastbacakla yürümek.

→ *Ina her ama pîçewtkî rar ra şona.*

○ **Pîrik gêrayiş** büzüşmek.

→ *Qey se bîyo, ona riyê tu heme pîriki*

gêrawo?

○ **Pîya mazî û gezîyî çînayiş** çok yakın ilişki olmak.

→ *Ma waxtê waxton ra pîya mazî û gezîyî çîynayî.*

○ **Pîya weş beyiş** barışmak.

→ *Ma hini pîya weş bîyi.*

○ **Pîze bide nêveşnayiş** bol keseden harcamak, acımamak.

→ *Çew pîze kî nêveşneno.*

○ **Pîze bide veşnayiş** acılamak, acı duymak.

→ *Ez veyneno kû şima pîze bide veşnenî.*

○ **Pîze bide veşnayiş** kısıtlı davranmak, birine acılamak, birini kayırmak.

→ *Ma pîze şardê xo veşnenî.*

○ **Pîze derrnayiş** sinirlendirmek.

→ *Ma pîze xo rû derrna çewî fahm nêkerd.*

○ **Pîze fek ra omeşîş** doğuma birkaç günü kalmak, hamileliğin son günlerinde olmak.

→ *Ina hurmi pîze fek ra yeno.*

○ **Pîze girewtiş** karın ağrısı çekmek.

→ *Mi bişewîna pîze girewto.*

○ **Pîze masnayiş** kahretmek.

→ *Şima ma rû pîze masna.*

○ **Pîze mird kerdiş** karın duyurmak.

→ *Şima ki pîze xo rû mird kerd wardî.*

○ **Pîze pîrr pîti beyiş** doğurgan yıllarında olmak, genç yaşta olmak.

→ *Hima kura wo, pîzeyê şima pîrr pîti yî.*

○ **Pîze ra beyiş** içten olmak, samimi olmak, gülmekten kırılmak.

→ *Ma huyî ver pîze ra bîyi.*

○ **Pîze ra kerdiş** içten yapmak, samimi yapmak.

→ *Wullahî şima ma pîze ra kerdi.*

○ **Pîze rû gûnayiş** amel olmak, ishal olmak.

→ *Ma huyî ver pîze rû gûnayî.*

○ **Pîze şîyayiş** ishal olmak.

→ *Wer ra pey pîzeyê ma şî.*

○ **Pîze û kalekî têzerre kewtiş** çok acıkmak, çok incelmek.

- *Çi semed ra ona pîze û kaleka şima têzerre kewtî?*
- **Pîze ver şîyayîş** düşük yapmak.
  - *Ina hurmi pîze ver şîya.*
  - **Pîze verradayîş** göbek bağlamak.
  - *Qey tu pîze berradawo?*
  - **Pîze xo veşnayîş** acındırmak.
  - *Ez zono şima pîze xo veşnenî.*
  - **Pîzedê xo dima kewtiş** nefesine düşkün olmak.
  - *Çina ra şima ona pîzedê xo dima kewenî?*
  - **Pîzedo safî ra vatiş** içten söylemek.
  - *Eki şima pîzedo safî ra vacî sew mesela nêmonena.*
  - **Pîzedo safî ra vatiş** söyleminde içten olmak, samimice söylemek.
  - *Eki tu pîzedo safî ra bivatinî wa ka degîro.*
  - **Pîzeveşn beyîş** merhametli olmak.
  - *Ti verîna pîzeveşn î.*
  - **Pîzeyê xo di qalî kerdiş** açıkça konuşmamak.
  - *Ti mi ra ewnîni û pîzedê xo di qalî kenî.*
  - **Ponce werontiş** paçayı sıvamak.
  - *Qey şima poceyê xo werontî?*
  - **Porrê xo ruçiknayîş** üzüntüden isyan etmek.
  - *Belîngazi şefeqna porrê xo ruçiknawo.*
  - **Poxîn beyîş** aşırı yaşlanmak.
  - *Hinî esteyê kalikonê ma poxîn bîyo.*
  - **Puş û palax beyîş** hiçleşmek, kendini hiçleştirmek.
  - *Şarî mîyon di ti puş û palax bîyî.*

- **Qala bêbin vatiş** asılsız konuşmak.
- *Ti timî qalonê bêbinon vonî.*
- **Qala bêsol kerdiş** itici söz söylemek, incitici söz söylemek.

- *Mi nû şima rê wesîyi çerray qala bêsolî mekerî.*
- **Qala giron vatiş** incitici konuşmak.
- *Çewî ra qala gironî mevaci.*
- **Qala verîn û peyen beyîş** sözün bittiği yer olmak.
- *Ma fahm, kerd, qala verîn û peyeni bîyi.*
- **Qala wişk vatiş** ağır söz söylemek.
- *Xo ra pîlêr çewî ra qala wişki mevaci.*
- **Qala xo ca erdiş** sözünü tutmak.
- *Comîrd merdim gay qvala xo ca bîyero.*
- **Qala xo ser ra war nêomeyîş** taviz vermemek.
- *Qala xo ser ra war meyi kî wa çew tu ra durî nêkewo.*
- **Qala xo teksîr nêkerdiş** sözünü esirgememek.
- *Tu çerray qala xo d ima rê teksîr nêkerdo.*
- **Qali bide erdiş** sözü konusuna getirmek, sözü gediği koymak.
- *Eki qala xo bide nêrdi sew nêvono.*
- **Qali bide gûnayîş** huylanmak, alınmak.
- *Ino merdim çerray qali bide nêgûnena.*
- **Qali bide şonayîş** dokundurucu konuşmak.
- *Merdîm zexel nêbo sew qala çewî nêşonena.*
- **Qali cawitiş** sözü çok yaymak, lafı çok dillendirmek, gereksizce laflamak.
- *Ti çî hind qali cawenî.*
- **Qali çarnayîş** lafı dolaşımda tutmak, laf gezdirmek.
- *Merdîm hewl qali nêçarneno.*
- **Qali defistiş** konuyu açmak.
- *Mi çiqas kî qali devist yêyî ser tadayi.*
- **Qali derg kerdiş** konuyu dağıtmak.
- *Ê tu adet o, ti timî qali dergi kenî.*
- **Qali fek di birrnayîş** sözü ağzından almak.

- *Çew qali merdimî fek di nêbirrreno.*
- **Qali pere nêkerdiş** tesirli konuşamamak.
- *Qali pere bikero kî vonî.*
- **Qali pewjeyîş** lafi kabul olmak.
- *Qala verînon hergû waxt pewjîna.*
- **Qali pewjnayîş** sözü dinletmek.
- *Kom hinî qala kî pewjneno.*
- **Qali puç vetîş** iddayı çürütmek.
- *Çew qala mar û pîrdê xo puçî nêveceno.*
- **Qali qali akerdîş** söz sözü açmak.
- *Ma ki cemat pirûna qali qali akerd û miradÊ ma zî war di mend.*
- **Qali qali ser omeyîş** söz sözü açmak.
- *Ma senî ki ver bi qalon na qali qali ser omeyi.*
- **Qali qelebnayîş** sözün mecrasını değiştirmek.
- *Lacekî kerd ki qali biqelebno la veng di vecîya.*
- **Qali ser omeyîş** sözüne gelmek.
- *Merdimo raşt qali ser di yeno.*
- **Qali tede nêvindertiş** sır saklayamamak, ağzı gevşek olmak.
- *Ê tu verîna qali tu di nêvindertinî.*
- **Qali têfek ra girewtîş** laf kalabalığı yapmak.
- *Cematî heme qali têfek ra girewti.*
- **Qali tira ontîş** ağzını yoklamak.
- *Xaloyî kerd ki qali ma fek ra bionco la ser nêkewt.*
- **Qali xo di bestîş** alınganlık göstermek, söylenenleri kendine dert etmek.
- *Pîyé mi lezi qali xo di besteno.*
- **Qali xo fek ra pernayîş** söz kaçır-mak.
- *Ma hind diy ki qali xo fek ra perrnay.*
- **Qali xo fek ra remnayîş** ağzından lafi kaçır-tmak.
- *Ti çi wazenî ki qali xo fek ra biremnî.*
- **Qali xo resnayîş** kendine söz söylet-mek, kendine söz getirmek.
- *Eki ti ti bîbîynî, ti ka qali xo nêresnaynî.*
- **Qali xo rê erdiş** söz getirtmek.

- *Ti serrawaxt qali xo rê onî.*
- **Qali xo ser erdiş** eleştirilerin muhatabı olmak.
- *Inî kerd kî qali biyero xo ser cemat raşonîya.*
- **Qalikê xo ra vecîyayîş** bende varım demek, iddası olmak.
- *Wesar om eheme gonî qalikê x ora vecîno.*
- **Qalikê xo şiktîş** yenilenmek.
- *Vomon qalikê xo şikito.*
- **Qali kewtiş (bebeler için)** konuşma-ya başlamak, sır vermeye başlamak.
- *Pitê hima ma newe qalî kewto.*
- **Qali vistîş** birini çözmek.
- *Ma zor çibelayî gede qalî visto.*
- **Qali werdiş** azar işitmek.
- *Ma toy qalê şima nêwerdî.*
- **Qalonê tewşon kerdîş** yanlış konuş-mak, itici konuşmak.
- *Merdomo şaş timî qalonê tewşon kenô.*
- **Qalonê xo naqîşnayîş** edebi konuş-mak.
- *Merdomo zonaya zî timî qalonê xo neqîşneno.*
- **Qaroste kerdîş** başka araçlarla zor-lamak.
- *Zaf zî qaroste mekeri cay şikîna.*
- **Qarostî sero warîştîş** karşı koymak, itiraz etmek.
- *Qey se bîyo ti qarostiyî sero warîştî.*
- **Qasid dima erşawitîş** peşinden elçi yollamak.
- *Ma vizêrna qasid dima erşawito.*
- **Qebele girewtîş** işe yoğunlaşmak.
- *Qey tu qalî qebele girewtî newbi nîynna çewî?*
- **Qelp vecîyayîş** bozuk çıkmak, hileli çıkmak.
- *Ino seat qelp vecîya.*
- **Qersa mergî dekewtiş** soğuktan donmak üzere olmak.
- *Hima zimiston nêbîyo qersa mergî mi kewta.*
- **Qesas girewtîş** öç almak.
- *Ma pey hêvî kenî ki turnê ma qesasê*

- ma şima ra bigîrî.*
- Qesba çeçeyiş çok susmak.
  - *Ma hindu kû teyšonî qebaya ma çeçena.*
  - Qesba lete lete beyîş çok dertli olmak, derdi çeşit çeşit olmak.
  - *Qesbaya komî ino welatê nazik û delalî Rê lete lete nêbena?*
  - Qesba pêt kerdîş cesaret göstermek.
  - *Qesbaya xo pêt bikerî, ma qeyme xelesnawo û serecêr mendo.*
  - Qesba pisîngi vîrî vistiş iştahını kabartmak.
  - *Eki ti zonaye bibîynî tu qesba pisîngi vîrî nêvistinî.*
  - Qesba radestê pisîngî kerdîş işi yamyamlara teslim etmek.
  - *Tu çi semed ra qesba radestê pisîngi kerda?*
  - Qesba veşayîş ciğeri yanmak.
  - *Qesbaya mi şima rê veşena.*
  - Qesba veşayîş susamak, biri için üzülme.
  - *Qesbaya mi şima rê veşo zî ez şiyeno se bikero?*
  - Qesba xo pola kerdîş û gêrayîş cesur olmak, korkusuz olmak.
  - *Laceko egîfî qesba xo pola kerdo û gêreno.*
  - Qesbaya çeher lejg beyîş çok yürekli olmak.
  - *Lacek qesbaya yêyî çeherlejg a.*
  - Qesbaya erbîşî tede beyîş korkak olmak, ödlek olmak.
  - *Ê tu verîna qesbaya erbîşî tu di bîyi.*
  - Qesbaya xo gulon feka nayîş kendini kurşunlara siper etmek.
  - *Şima semed mi qesbaya xo gulon feka naya.*
  - Qesbaya xo hewnik kerdîş hincını almak, yüreğine su serpmek.
  - *Mi qesbaya xo tede hewniki kerdi.*
  - Qesbaya yewî qerefeş çok ürkmek.
  - *Ayo çina wo, tu qesbaya ma qerefnayi.*
  - Qestî vatiş inadına söylemek, şaka

- etmek.
- *Mi ra aseno tu qestî qalon vonî.*
  - Qeşmerêyi xo nayîş soytarıca davranmak.
  - *Tu hewî qeşmerêyi xo naya.*
  - Qey ina qal a? Ne demek? Böyle olur mu?
  - *Qey ina qala şima m ara vonî?*
  - Qeyme rû dayîş işi yokuşa sürmek.
  - *Ti çina ra qeyme rû donî?*
  - Qeza dest ra vecîyayîş birine zararı olmak.
  - *Nikay qeza ma dest ra vecîna.*
  - Qifil pira resnayîş güç yettirmek.
  - *Ma qifil pira resnenî la şima nêzonî.*
  - Qin çarnayîş erinmek, işten kaçmak.
  - *Ha aseno ti qini çarnenî.*
  - Qin erd ra hewanênayîş çok tembel olmak.
  - *Çi semed ra şima qin erd ra hewanênonî?*
  - Qin erd ra kerdîş hır çıkarmak.
  - *Çew şima nêterseno û bêlahwq qini erd ra mekerî.*
  - Qin giron beyîş hantal olmak, ağır-canlı olmak.
  - *Ti bi xo qin gironê verin î.*
  - Qin gîyîn beyîş cahil olmak.
  - *Bawkalê tu qin gîyîn nêbi la ti qin gîyîn î.*
  - Qin hîy beyîş suçu olmak.
  - *Hewawo kû aseno qina tu hîy a.*
  - Qin virron beyîş tutumsuz olmak.
  - *Ki ihind zî qin viron nêbenî.*
  - Qin wereznayîş karşıdakininin sabrını taşımak, öfkelen-dirmek.
  - *Kom çi zono tu çi semed ra qin wereznaya?*
  - Qina xo di gi wişk kerdîş cimri olmak.
  - *Mi ra aseno, tu qin xo di gi wişk kerdo.*
  - Qina xo sero ronîştîş büyük sözü dinlemek, ağırbaşlı olmak.
  - *Merdimo bêhevî qina xo sero roşeno.*
  - Qina xo şitiş û puna nayîş kendini suçsuz günahsız saymak.

- *Ihind zî qina xo meşo û puna zî pamenî.*
- **Qina yewî di cirm kerdiş** birine gereksiz masraf ettirmek.
- *Tu heme deynê xo qina ma di cirm kerdo.*
- **Qinba zûwayi xeleseyîş** ucuz kurtulmak, bela ucuz atlatmak.
- *Wullahî ti qinba zûwayi xelesîyayî.*
- **Qinser şeyîş** geri adım atmak.
- *Ti çi semed ra qin ser şonî?*
- **Qirf bide êştiş** birine laf atmak.
- *Ez ha veyneno kû ti qirfon bider erzenî.*
- **Qirfi êştiş** laf atmak.
- *Ti bonderbeye yî qirfon erzenî.*
- **Qirfi werdiş** laf işitmek.
- *Mi şima semed zaf qirfi werdî.*
- **Qirika xo derrnayîş** acil şekilde dikkat çekmek, konuyu önemini vurgulamak.
- *Bi çand rocî ya kû ma qirika xo derrnaya.*
- **Qirika yemnû kewtiş** birbiriyle dalaşmak.
- *Wirdî dewî qirika yemnû kewtî.*
- **Qirika yewbîynon kewtiş** birbirini boğazlamak.
- *Wirdî dewî qirika yewbîynon kewtî.*
- **Qiriki hîy kerdiş** azıcık da olsa kendini rahatlatmak.
- *Çand hewte ya kû ma hima qiriki hîyi nêkerda.*
- **Qiriki ver erdiş** tahamül sınırının sonuna gelmek.
- *Tu hinî qiriki ver erda.*
- **Qirmîçika yewî girewtiş** gırtlığına yapışmak.
- *Çi ma semed ra tu qirmîça marda mi girewta?*
- **Qirpika milî viraştiş** kilo almak, kilolanmak.
- *Çi weş tu qirpika milî virašta.*
- **Qirş dekerdiş** işi bozmak, çelişki çıkarmak.
- *Çi semed ra şima qirş dekenî gurede ma?*

- **Qirş dekerdiş** işi bozmak.
- *Eki tu qirş nêdekerdini gurede ma yû zî nêxerepîyaynî.*
- **Qirtûqidom qerefeyîş** öd zarı patlatmak.
- *Ino çina wo? Beroxodar qirtûqidomê ma qerefîya.*
- **Qismet berî ver omeşîş** şansı yaver gitmek.
- *Eki merdim wayerê siûdî bibo, qismet zî yeno berî ver.*
- **Qiyet ra kewtiş** saygınlığını yitirmek, yıpranmak.
- *Ma hinî qiyet ra kewtî.*
- **Qiyetê qinda xo zonayîş** sağlam yere oturmak, sağlıklı giymek.
- *Şima weş qiyetê qinda xo zonî.*
- **Qom kerdiş** işe kalkmak.
- *Ez hinî qom nêkeno wardo.*
- **Qom nêkerdiş** erinmek.
- *Eki ti qom nêkerî sew ti veyşon monenî.*
- **Qom ra bireyîş** çaptan düşmek, kuvvetsiz kalmak.
- *Ez rewîna qom ra birîyawo mi fahm nêkerdini.*
- **Qonax germ kerdiş** abayı sermek.
- *Şima çi waxt ra qonax germ kerdo?*
- **Qonax tira girewtiş** yerini kapmak.
- *Çew rew rew nişîyeno qonax tu rabigîro.*
- **Qûlp panayîş** kusur aramak postu sermek, yerine konmak, kazık dikmek.
- *Şima ma rê qûlpî panayî.*
- **Qûlt kerdiş** hem etmek.
- *Çi lezi tu ona qûlt kerd?*
- **Qûruşêkî kerdiş** beş para etmek.
- *Tu kom waxt qûruşêkî kerdo?*

R

- **Rapikê yewî ronayîş** birini dayaktan

- geçirmek.
- *Mi rapikê lacdê xo ronayî.*
- **Rapikî werdiş** dayaktan geçmek.
- *Mi mamosteyon ra zaf rapikî werdî.*
- **Rar bide girewtiş** önlem almak, tedbir almak.
- *Ma heme rarî bider girewtî heyne za nêpewjna.*
- **Rar erdiş** ikna etmek.
- *Ma zor rar erd.*
- **Rar kewtiş** yol almak, yola çıkmak.
- *Ma hima hima rar kewenî.*
- **Rar ra şaş beyiş** sapıklaşmak, sapkınlaşmak.
- *Kî ki rar ra şaş bîyî kî hinî xeyr xo nêkenî.*
- **Rar ra vetiş** ayartmak, yoldan çıkarmak.
- *Tu m arar ra vetî.*
- **Rar ra vetiş** kural dışına çıkarmak.
- *Dewletî xalib ra vecînî.*
- **Rar veynayış** çare bulmak.
- *Ma kû xo rê yew rar veynî.*
- **Rarê hat û nehatî beyiş** belirsiz yol olmak.
- *Wêsiz qey rare^hat û nehatî yo ona derg romit.*
- **Rarê xo di şeyiş** bildiğini okumak.
- *De wa hergû kes rare^dê xo di şeyero.*
- **Rarî ser omeyiş** yola gelmek, ikna olmak.
- *Aferim, ti rarî ser omeyî.*
- **Rarî sero beyiş** yolculuğa hazır olmak.
- *Ma ha rarî sero yî.*
- **Raşt û çepê yewî nêbeyiş** tutarsız olmak.
- *Ê ino merdimî raşt û çepê yêyî bêlû nîyo.*
- **Raştî ser erdiş** doğruya getirmek.
- *Ma zor raştî sero erdo.*
- **Rayer bonder kerdîş** yöntem öğretmek.
- *Ma çi semed ra ti bonderê rayerî kerdî?*
- **Rayer dayiş** uzlaşmaya gelmek, yol vermek, başından def etmek.

- *Heyron rayer bidî ma xo rî hillîna aver nê kû apey şeyerî.*
- **Rayer kewtiş** bozuk olan için çalışmak.
- *Bêwe hima zî rayer nêkewto.*
- **Rayer nêmendîş** çare kalmamak.
- *Ma ver dî, hinî rayer nêmendo.*
- **Rayer ontîş** yol uzamak.
- *Hewawo kû aseno ino rayer hima zaf oncîno.*
- **Rayer pawitiş** gözü birinin yolunda olmak.
- *Ma vîst serrî ya ki rayerê tu pawito.*
- **Rayer ra veceyiş** ahlakı bozulmak.
- *Ti çi semed ra rayer vecîyayî?*
- **Rayer ra vetiş** ahlakını bozmak.
- *Tu ma heme rayer ra vetî*
- **Rayer takewtiş** biriyle yolu kesişmek.
- *Rayerê ma û tu tîyakewt.*
- **Rayer tavistiş** biriyle yolunu kesiştirmek.
- *Eki şima biwaştinî şima lezi rayerê xo tavistinî*
- **Rayer û rêç zonayış** yol yurdam bilmek, çıkar yol bilmek.
- *Tu wista yî, heme rayer û rêçon zonî.*
- **Rayer verdayış** seçenek bırakmak.
- *Tu hinî ma rê rayer verdawo.*
- **Rayerê xo ra şeyiş** bildiğini okumak.
- *De wa her kes rayerê x ora şeyero.*
- **Rayerî ser kewtiş** durumu düzelmek, yola gelmek, ikna olmak.
- *Mala ti rayerî ser bikewî!*
- **Rayon kerdîş** uzağa yolculamak.
- *Ma vizêr aryon kerd.*
- **Recif dekewtiş** endişeden eli ayağı titremek.
- *Ez nêzono yew recif mi kewta ki mevaci.*
- **Ref girewtiş** sıraya dizilmek.
- *Ma newe ref girewto.*
- **Rehm tede çinî beyiş** insafsız olmak.
- *Hewawo kû aseno rehm tede çinî yo.*
- **Rehm zerre kewtiş** insafa gelmek.
- *Oncax hima newe newe rahm zerre keweno.*

- **Remil êştîş** zarf atmak.
- *Tî zî xo rê remil erzenî.*
- **Reng û sîfat ra kewtîş** benzi atmak, rengî kaçmak, sünümlemek.
- *Vizêrna ma heme reng û sîfat ra kewtî.*
- **Rengê xo bêlû kerdîş** tercihini hissettirmek.
- *Ez ewnîno çewî renga xo bêlû nêkerdo.*
- **Req û rut beyîş** kıraç olmak, verimden uzak olmak.
- *Ino hêga req û rut a.*
- **Reşme verradayîş** süsü püsü yerinde olmak.
- *Weyî çî weş tu reşm verradawo.*
- **Rez xerepnayîş** bağ bozumuna gitmek.
- *Ma aşnma payîzî yê dîyîni rezon xerepnenî.*
- **Rêç û rar kerdîş** sistemleştirmek, düzenlemek.
- *Ma hinî rêç û rar kerdî.*
- **Rêx ver mosla dayîş** bahanelerin arkasına gizlenmek, yan çizmek.
- *Tu çî semed ra rêxi ver moslaya daya?*
- **Rêxi rû gûnayîş** amel olmak, ishal olmak.
- *Ma newe rêx rû gûnayî.*
- **Rêxi ver xo dayîş** mücadeleden kaçmak, yan çizmek.
- *Tu zî sey gaye zexelî rêxi ver xo daya.*
- **Rêxi werdiş** kabahat işlemek.
- *Tu rêxi werda, tu senî bêşîretêyi kerda?*
- **Rî dayîş** yüz vermek.
- *Ma ri nêdaynî tu zî ona qeşmerêyi nêkerdinî.*
- **Rî girewtîş** şimarmak, yüz bulmak.
- *Tu dapîrda xo ra ri girewto.*
- **Rî rû dayîş** hatasını yüzüne vurmak.
- *Binêkî bişermayi, ti hergû roc ma ri rû dona.*
- **Ridê yewî di xeyr çînî beyîş** faydasız biri olmak.

- *Ma zonaynî ridê tu di yew xeyr çînî yo.*
- **Rih dekewtîş** yüzüne kan gelmek, canlanmak.
- *Ina nêweşî ra pey newe newe rih dekeweno.*
- **Rih feki yer omeyiş** çok endişelenmek.
- *Wullahî rihê ma omebi fekdê ma ver.*
- **Rih tira veceyîş** kaygıdan canı çıkmak, kaygılanmak.
- *Ino çîna wo, rih tu ra vecîyawo.*
- **Rik pabestîş** kin bağlamak.
- *Ina rika ki tu ma ya besta xeyrîni bo.*
- **Riki bide bestîş** başına musallat olmak.
- *Mi riki şîma ya nêbesta, şîma ma ya besta.*
- **Riki çarnayîş** kin gütmek, inadında ısrarcı olmak.
- *Rika ki şîma çarnenî neyar nêçarneno.*
- **Riki kerdîş** ısrar etmek, inat etmek.
- *Ihind zî riki mekerî.*
- **Rikin beyîş** inatçı olmak.
- *Ti zî ihind rikin nebi.*
- **Ripêt beyîş** yüzüstü olmak.
- *Merdîm gay êro roc binêkî ripêt bo.*
- **Risipî beyîş** akil insanı olmak.
- *Ti zî sey bawkaldê xo risipî bi.*
- **Rispînêyi ra kewtîş** yıpranmak, saygınlığını yitirmek.
- *Ma hinî rispînêya ra kewtî.*
- **Rispînêyi ra vetîş** yıpratmak, saygınlığını yitirtmesine sebep olmak.
- *Şîma hinî rispînêyi ra veta.*
- **Rişkî feteqnayîş** ruh halinde patlama yapmak, eğlendiren olmak, gözü açılmak.
- *Qey şefağna fekê tu nêvinderto, tu rişkî feteqnayî?*
- **Rişkon ra rûwen vetîş** küçük çıkarlar peşinde olmak, küçük hesaplar yapmak.
- *Ino bazirgon rişkon ra rûwen veceno.*
- **Ritenik beyîş** utangaç olmak.

- *Ti zî sey marda xo ritenik mebi.*
- **Riz û ruwe beyîş** ortalığın güllük gülistanlık olmak.
  - *Qey ti nêveyenî heme cay riz û rûwe bîyo.*
  - **Rizqê yewî di kaykerdiş** ekmeğine mani olmak.
  - *Mi nû tu rê wesîyi rizqê çawî dir kay mekeri.*
  - **Rîştaya marda xo rêştiş** annesine çekmek.
  - *Ma ha veynenî ki ti zî rêştaya marda xo rêşena.*
  - **Rîyê asonêyi nêdiyayîş** rahat yüzü görmemek.
  - *Ma heyonî êro rîyê asonêyi nêdîyo.*
  - **Rîyê xo pey mîzi şitiş** bayağı olmak, adileşmek.
  - *Mredimo kû pey mîza xo rîyê xo bişo tira bitersi.*
  - **Rîyê xo sape kerdîş** sırt vermek, yüz yüze gelmeden sıvışmak, tüyüp gitmek.
  - *Ti zuron ra durî nêkewta ki ti rîyê xo sîya nêkera.*
  - **Rîyê xo sape kerdîş yüz çevirmek, dönüp yol almak.**
  - *Senî ki ez dîyo rîyê xo sape kerd û şî.*
  - **Rîyê xo sîya kerdîş** yalan söylemek.
  - *Ti zuron ra durî nêkewta ki ti rîyê xo sîya nêkera.*
  - **Rîyê yewî vacûr û gotûr** nêkerdiş yüzünü birinden çevirmek, konuşmamak.
  - *Ez hinî rîyê şîma vacor û gotur nêkeno.*
  - **Roc koyî ser di kewtiş** gün bitimine doğru gitmek.
  - *Roc hima hima koyî ser kewtinî ma zî rar kewtî.*
  - **Roc şikîyayîş** akşam vakti gelmek.
  - *Roc ki şikîya ma zî teber kewtî.*
  - **Roc taxereyîş** güneş batmak üzere olmak.
  - *Roc hima nêtaxiriyabi ma dewi ra veciyayî.*
  - **Rocê xo vîyarnayîş** yaşlanmak.

- *Ma rewîna rocê xo vîyarnawo.*
- **Rocî silom dayîş** gün doğmak.
  - *Rocî hima silom nêdabi leşkerî êşt dewon ser.*
  - **Rocon di beyîş** ağırlaşmak, günü yakınlaşmak (gebeler için).
  - *Mongayâ ma hinî ha rocon di ya.*
  - **Roqleyî pîya beste beyîş** söz ve karrarda birbirine bağlı olmak.
  - *Cay roqleyê mi nû tu pîya beste nîyî.*
  - **Roşn kerdîş** izahat getirmek.
  - *Ma rê ina dawa roşn bikeri.*
  - **Roşna rişeyîş** gözün feri sönmek, zarar etmek.
  - *Cay roşnaya şîma rişaya, şîma ino kal belingaz kîştö.*
  - **Roşnaya çimon beyîş** çok sevilen olmak, herkesin göz bebeği olmak.
  - *Şîma roşnaya çimonê xaldê xo nî.*
  - **Roşnaya çimon rişnayîş** gözlerini oymak.
  - *Komî roşnaya çimonê şîma rişnaybî ki şîma ina cenîki werte di verdaya.*
  - **Rut beyîş** varlıksız olmak.
  - *Eki ona rut nêbîynî w aka cay çîydê tu zî bibîynî.*
  - **Rut kerdîş** soymak, çırılçıplak etmek.
  - *Tu xo ona rut nêkerdîni w aka êro keyê tu zî bibîynî.*
  - **Rut û rupal beyîş** beş parasız olmak.
  - *Ti verîna rut û rupal î.*
  - **Rut û rupal mendîş** meteliksiz kalmak.
  - *Ma inî serron peyeron di rut û rupal mendî.*
  - **Ruwenê serê tewqî beyîş** hemen parlamak.
  - *Ti timî keye di rûwenê serê tewqî bî.*

S

- **Safî kerdîş** hal etmek.

→ *Ma heyonî ina dawa safî nêkerî çewî rê asonêyi çinî ya.*

○ **Salix dayiş** izah etmek, tarif etmek.

→ *Mi rê keyeyê xo zor çibelayî salixî da.*

○ **Sap û simer têmîyon kerdîş** her şeyi karıştırmak.

→ *Şima bi nezonêyi sap û simer têmîyon kerdî.*

○ **Saxek beyîş** saf biri olmak.

→ *Eki kurd ihind saxek nêbîynî êro bêdewleti nêmendinî.*

○ **Sazê yewî dayiş** birinin hışını çıkartmak, yormak, uğraştırmak.

→ *Tu êro hinî sazê ma dawo.*

○ **Se beno wa bibo!** Ne oluyorsa olsun!

→ *Inkay ra pey se beno wa bibo kurd çfyna vinî nêkeno.*

○ **Se beyîş** geleceği bellisiz olmak.

→ *Kom çizono kû se beno?*

○ **Se kerdîş** ne yapacağı belli olmak.

→ *Ma nêzonî ki neyar se keno?*

○ **Sekrata mewtî ver di beyîş** ölümle pençeleşmek, ölüm anında olmak.

→ *Bawkalekê ma ha sekrate mewtî ver di yo.*

○ **Sekte ser erdiş** kusurlu kılmak.

→ *Ma zî nêzonî ki çi semed ra sekte ser erd?*

○ **Sellixona beyîş** avare volmak, berdoş olmak.

→ *Kalikê şima sellixone bi.*

○ **Ser di girewtîş** baskın yapmak, basmak.

→ *Dewleti serron reydir o kû ma ser di girewto.*

○ **Ser di kerdîş** savsaklamak, taşırtmak.

→ *Ti hey çûwaya xo ser di meker.*

○ **Ser di qelebnayîş** artışı geçmek.

→ *Tu yê xo ser di qelebnaya.*

○ **Ser di şeyîş** üzerine gitmek, sıkmak, taşmak.

→ *Ê tu hinî ser di şîyi.*

○ **Ser kewtîş** anlamak, başarmak, amacına ulaşmak.

→ *Dewijê ina dewi kardê xo di timî ser kewenî.*

○ **Ser pirû dayiş** başvurmak, uğramak.

→ *Ma kû mêştî ser pirûbidî.*

○ **Ser pirûdayiş** başvuruda bulunmak.

→ *Ma kû êro mêşt ra ser pirûdî.*

○ **Ser rû dayiş** üstüne gitmek.

→ *Qey rayerêkîna çinî yo, ti timî ma ser rû donî.*

○ **Seraser bedelnayîş** birebir değiştirmek, baştan aşağı değiştirmek.

→ *Ma engur û xelle seraser bedelna.*

○ **Serbê pê kerdîş** birbirine çekmek, alışkanlıkları benzemek.

→ *Mîrde û cenîyi serbê pê kenî.*

○ **Serdest girewtîş** avantajı yakalamak, üstünlük sağlamak.

→ *Ma neyarî ra serdest girewt û bindest kerd.*

○ **Serdin kerdîş** işi ertelemek, gündemden düşürmek.

→ *Gureyê xo çerray serdin mekerî.*

○ **Serdî ver recefeyîş** soğuktan titremek.

→ *Serdê dawa ver sey tura awi recefîno.*

○ **Sere berdiş** başarmak, üstesinden gelme.

→ *Şima çina ra gureyê xo sere nêberdo?*

○ **Sere bide çarnayîş** başını ağartmak, işi yokuşa sürmek, uğraştırmak.

→ *Şim arewîna sere ma çarnaynî.*

○ **Sere bide dejnayîş** uğraştırmak, işi yokuşa sürmek.

→ *Eki merdim biwazo şîyeno sere bide bidejno.*

○ **Sere derdon ra xalî nêbeyîş** dertsiz kalmamak.

→ *Mi hima nêdiyo kû sereye ma derdon ra xalî bîyo.*

○ **Sere girewtîş** başağrısı çekmek.

→ *Mi şefaçîna derde şima ver sere girewto.*

○ **Sere hewanayîş** isyan etmek.

→ *Serekkomarê Tirkîya Suleyman Demîrelî vatîni ki kurdon vîst û new hewî serehewanawo.*

○ **Sere hiytik beyîş** minyon tipli ol-

- mak.
 → *Ino lacek sere hîtoko verîn o.*
 ○ **Sere kaşkerdiş** liderlik yapmak.
 → *Şima ina çand serrî ya ki sere kaş kenî, hinî newba ma ya.*
 ○ **Sere ontîş** öncülük etmek.
 → *Şima ka sere bioncî la karê şima nîyo.*
 ○ **Sere pîdoma nayîş** peşi sıra ilerlemek.
 → *Şima sey mêşnon sere pîdima nawo.*
 ○ **Sere ronayîş** dünyadan göçüp gitmek.
 → *Peyena peynî ki ma zî sre ronî.*
 ○ **Sere rû dayîş** kafası dank etmek.
 → *Mi çand hewî sere rû dayi hewnî zî qala vengi bî.*
 ○ **Sere sîtik beyîş** taş kafalı olmak.
 → *Ino xo ra seresîtik o.*
 ○ **Sere şite û gile munde beyîş** pirtipak olmak, suçsuz olmak, kaygısız olmak, kötülüğe bulaşmamış olmak.
 → *Qusir meewnî ti sere şite û gile monde nîyî.*
 ○ **Sere tehta mezeli rû gûnayîş** işin ciddiyetini anlamak.
 → *Key ki sereyê tu tehta mezeli rû gûnayı ayo waxt hêş yeno tu sere.*
 ○ **Sere teqûreqî kewtiş** başı belaya girmek.
 → *Ma şe nêkerd ki sereye kî teq û reqî keweno.*
 ○ **Sere û goşî ason beyîş** başı derte olmamak, sorumluluğu olmamak.
 → *Ox malo sere û goşê ma hinî ason î.*
 ○ **Sere wedernayîş** isyan etmek.
 → *Kurdon vîst û new hewî sere wedernawo.*
 ○ **Sere zêdî kerdiş** nüfusu artmak.
 → *Ha aseno şima sere zêdî kerdo.*
 ○ **Seredej pirûnayîş** sorun çıkarmak.
 → *Şima çi semed ra gedon rê seredej pirûna?*
 ○ **Seredê gîştôn sero beyîş** zırzop olmak.
 → *Ma ha veynenî şima serdê gîştôn sero yî.*

- **Seredê weşî ra şaşî bestîş** başına belalamak.
 → *Komî seredo weş ra şaşî besta?*
 ○ **Seredê xo dima beyîş** büyük sözü dinlememek, zararlarla kalkıp zararlar oturmak.
 → *Ina wêsiz şeredê xo dima bî.*
 ○ **Seredê yewî dima beyîş** ölümüne katkı sunmak, ölüm fermanını çıkarmak.
 → *Çerray seredê çewî dima mebî.*
 ○ **Seregerm beyîş** heyecanlı olmak.
 → *Ciwon bi xo seregerm o.*
 ○ **Serenemir beyîş** itâatkar olmak.
 → *Merdimî serrî vîyarteyî serenemir î.*
 ○ **Sereweşêyi waştîş** başsağlığı dilemek.
 → *Ma şima hemin rê sereweşêyi wazenî.*
 ○ **Serewo ason waştîş** sıkıntıya gelmemek.
 → *Şima serewo ason wazenî.*
 ○ **Serewo weş ra şaş bestîş** gereksizlik yapmak.
 → *Eki şima serewo weş ra şaşî bestî şim akû lezi poşmon bî.*
 ○ **Sereyê xo tewredo veng rû cenayîş** boş yere koşuşturmak.
 → *Mi ra aseno şima sereye xo tewredo veng rû cenawo.*
 ○ **Sereyê yewî werdiş** birini harcatmak, ölümüne sebep olmak.
 → *Şima çi semed ra sereyê lacekdê şarî werdo?*
 ○ **Serê xo girewtîş** amaca ulaşmak, yerinde iş yapmak.
 → *Ma zor ra sereyê xo girewto.*
 ○ **Serê xo nêgirewtîş** sonuçsuz kalmak.
 → *Gureyê şima çerray zî sere xo nêgîno.*
 ○ **Serhewa kerdiş** anlamak, ayırt etmek.
 → *Mi weş zî serhewa nêkerd.*
 ○ **Serkewtêyi xo dest vîstîş** zafer kazanmak.
 → *Ma newe yew serkewtêyi xo dest*

- vista.
- **Sermiyonê keyeyî beyîş** evin reisi olmak.
  - *Ino belimgaz ina çand serrî ya kû sermiyonê keyî yo.*
  - **Serpîrêyi kerdîş** hükmetmek.
  - *Maş ima ra va serpirrêyi ma mekerî.*
  - **Serpîrêyi kerdîş** gözdağı vermek, baskın davranmak, egemenlik kurmak, zor göstermek.
  - *Dewleti ina se serra ki serpirrêyi kurdon kena.*
  - **Serra duyey aşmi xebeteyîş** aralıksız çalışmak.
  - *Merdimo xizon serra duyey aşmi xebetîno.*
  - **Serwaxt beyîş** anlayabilecek yaşta olmak.
  - *Ti hinî serwaxt bîyî.*
  - **Sewm beyîş** şok olmak, etkilenmek.
  - *Ez çina ra sewm bîyo?*
  - **Sewm dayîş** etki etmek.
  - *Ino konferans sewm kû dono yew serra ra pey belû beno.*
  - **Sewm veynayîş** etkilenmek.
  - *Mi ino konferans ra weş yew veynawo.*
  - **Sews dekewtiş** parkinson olmak.
  - *Ina mêşna sews dekewto.*
  - **Sews pirû dayîş** parkinson olmak.
  - *Sewsî dawo pirde mi rû fecir kerdo.*
  - **Sewtê xo nêkerdiş** sessiz kalmak, i-tiraz etmemek.
  - *Çi semed ra şima sewtê xo nêkenî?*
  - **Sey adirî sur beyîş** çok kızmak.
  - *Şima sey adirî hêga rû sur bîyî.*
  - **Sey aşmi akewtiş** çok şık olmak, çok güzel giyinmek.
  - *Ti sey aşmi akewta qey xeyr o?*
  - **Sey bilbilî wendiş** takılmadan okumak.
  - *Tu sey bilbilî wend la ma çewî çîy tira fahm nêkerd.*
  - **Sey biradê şinikî kerdîş** yapmak zorunda kalmak.
  - *Mi tu va ki ti sey biradê şinikî ino gureyî kenî.*

- **Sey birardê şinikî tabîh beyîş** çıkar yol olmamak, zorla kabul etmek.
- *Ti zî sey birardê şinikî tabîhê ma benî.*
- **Sey çeça adirî beyîş** çavik olmak.
- *Wullahî kom sevono wa vac ti sey çeç adirî yî.*
- **Sey çilayi vero veşayîş** iyi bakmak, iyi hizmette kusur etmemek.
- *Ma heme şew û roc sey çilayi tu vero veşenî.*
- **Sey çilayi veşayîş** atrafi aydınlatmak.
- *Ti hi weş bîya ki sey çilayi veşena.*
- **Sey goşt û estî beyîş** birbirine bağlı olmak.
- *Ma hinî sey goşt û esteyî bîyî.*
- **Sey güleyî rar ra şeyîş** çok çevik yürümek.
- *Hima pêt o sey güleyî rar ra şono.*
- **Sey kerga kori beyîş** önünü görememek.
- *Se bi ti sey kerga kori rar ra şonî?*
- **Sey kerjîyî padusayîş** peşinde olmak, peşini bırakmamak.
- *Serdestî sey kerjeyî ma ya dusayî.*
- **Sey kutîkî har beyîş** saldırgan olmak.
- *Ez ha veyneno şima sey kutikî har bîyî.*
- **Sey kutîkî lawitiş** yakışsız konuşmak.
- *Ti xo rê sey kutikî lawenî.*
- **Sey muya mastî mîyon ra vecayîş** zararsız şekilde tehlikelerden sıyrılmak.
- *Şima senî sey muya mastî mîyon ra vecîyayî ki?*
- **Sey nomedê xo zonayîş** net olmak.
- *Ma sey nomedê xo zonî ki ma kurd û welatê ma zî Kurdiston o.*
- **Sey sala destê xo zonayîş** gezilecek yerleri iyi tanımak.
- *Ez ino welatî sey sala destê xo zono.*
- **Sey simerî war kerdîş** yoğunca kar yağmak.
- *Mubarika vewri sey simerî war kena.*

- **Sey teberikî beyîş** azıcık olmak.
→ *Şima zî sey teberikî bîyî.*
- **Sey teyrî recefeyîş** endişeye kapılıp korkmak.
→ *Comîrdo temom sey teyrî recefeyeno.*
- **Sey vewra yew şewi varayîş** eşsiz güzel olmak.
→ *Ina keyneki sey vewra yew şewa varaya.*
- **Sibatek kerdîş** cinselliğe esir düşmek.
→ *Toyî nefis sistî estî ki sey pisîngon sibateki kenî.*
- **Sil** aşonayîş xo defistîş utanılacak iş yapmak.
→ *De ti hinî şo sil aşon û xo defîyn.*
- **Silom dayîş û deyndar vecayîş** yüz-süzlüğe muhatap kalmak.
→ *Ma silom da la ez vono kû ma deyndar vecîyî.*
- **Siloyî ser sella sillî beyîş** değersiz olmak.
→ *Ino merdim siloyî ser yew sella sillî nêkeno.*
- **Simerî mîyon di kunîya derzîni gêrayîş** hedef şaşırtmak, amacından saptırmak.
→ *Şima çi semed ra simerî mîyon di kunîya derzîni gêrenî?*
- **Simero parîn vaydayîş** eski defterleri açmak, eskiyi deşmek, takıntısı olmak.
→ *Ma rê simero parîn vaymedî.*
- **Sixre kerdîş** baştan salmak.
→ *Ti kardê xo di sixre kenî.*
- **Siflêya xo awi di kerdîş** emeğini çarçur etmek, değerini dağıtmak.
→ *Ma sekerî ma ra ma zî siflêya ma awi di kerdî.*
- **Siflêyi awi di şeyîş** emeği boşa gitmek.
→ *Tu sekerd siflêya ma yew hewi di awi di şeyi.*
- **Sineyê xo kutîş** ah vah etmek, pişman olmak.
→ *Ti hima zaf sineyê xo kuwenî.*
- **Sir û piyoz ra qalî kerdîş** karıştırıcı

- olmak, kötülüğü körüklemek.
→ *Ma veynenî ki şima îni toyî sîr û piyozî ra qalî kenî.*
- **Sirê xo çaresa nayîş** kuruntu yapmak, gurur yapmak, nazlanmak.
→ *Çi hind zî şima sîrê xo çares na zî, şima hûnqîşê ma nêbenî.*
- **Sitîkî ser ra çarnayîş** dayak atmak.
→ *Şima sitikon komin ser ra çarnenî?*
- **Sîya arisîyi beyîş** ağırbaşlı olmak, sabır taşı olmak.
→ *Heyron ti zî sîya arisîyi yî.*
- **Sîya dara xo di ronîştîş** çocukları kendisine yetişmek, işi kendisinde hal olmak.
→ *Hergû turn sîya darda dapîr û bawkal xo di roşenî.*
- **Sîya û sipî zonayîş** herşeyin farkında olmak.
→ *Şima hinî sîya û sipî zonî.*
- **Sîya xo ra tersayîş** ödlek olmak, korkak olmak.
→ *Hi bîyo kû merdim hinî sîya x ora terseno.*
- **Sîya zerre, sipî teber kerdîş** güzelliğin gölgesinde kötülüğü saklamak.
→ *Ti sîyayî zerre û sipîyî zî teber kenî.*
- **Sîyi ser ra şeyîş** öfkelenmek, kızmak, bir işe kafası bozulmak.
→ *Mi senî ki eşnawit sîyi mi ser ra şeyi.*
- **Sîyi tadayîş** öğlen olmak.
→ *Biewnî sîyi tadîyaya û şima hima ha keye di yî.*
- **Sodê herî ra beyîş** tıpa tıp eşek olmak.
→ *Ino merdim xo rê sodê herî ra wo.*
- **Sofreyê vergon mîyon kewtîş** hayinlerin içine düşmek.
→ *Ma xo rê sofreyê vergon mîyon kewtî.*
- **Soli qini beyîş** ha bire gidip gelmek.
→ *Ma dîy, tu vatîni qey soli qini bîya.*
- **Soli qini kerdîş** yerinde duramamak, zırt pırt gelip gitmek.
→ *Hero zexel seki soli tu qini bikerî.*
- **Surekê yewî dîna ra beyîş** dünyada yiyip içeceği olmak.

- *Xo rê surekê ma dinya ra bi nî ki asar yew qeza di xelasi nêbîynî.*
 ○ **Suriji vetiş** kızamık çıkarmak.
 → *Pitonê dewa ma hemini têdir suriji veti.*

Ş

- **Şabaş kerdiş** düğünlerde bahşiş vermek.
 → *Veyve di mi zî datê xo şabaş kerd.*
 ○ **Şabeyî ser şeyiş** yüz hatları birbirine benzemek.
 → *Şabeyê ino gedeyî bawkaldê yêyî ser şonî.*
 ○ **Şapida yewî kewtiş** sevmediğine denk gelmek.
 → *Eki ino merdim şapda xo vist heqê heqon tira gîno.*
 ○ **Şeb û şekirî têmîyon kerdiş** ayırt edici olmamak.
 → *Tu hinî şeb û şeker têmîyon vistî.*
 ○ **Şehri sere ra qin tebera beyiş** sol görünüp sağ vurmak.
 → *Ê tu zî şehri sere ra qini zî tebera ya.*
 ○ **Şeker fek ra varayiş** incitici konuşmak, yumuşak huylu olmak.
 → *Dapirê tu merdim vono qey şeker fek ra vareno.*
 ○ **Şel û pelli bêlû nêbeyiş** densizin biri olmak.
 → *Ê mi şel û pela mi bêlû nêbena.*
 ○ **Şel û pelli çinî beyiş** sağî solu olmak, güven duyulmayan biri olmak.
 → *Ma dîy ki şel û pella şima çinî ya.*
 ○ **Şelebend sist beyiş** cinsel güdüye düşkün olmak.
 → *Toyî merdimî estî ki şelebendê yîni sist o.*
 ○ **Şella yewî vetiş** birinin hışımı çıkarmak.
 → *Ma wurdînon şella yêyî veti.*
 ○ **Şelpize beyiş** perişan olmak.
 → *Ma parna şelpize bîyî.*
 ○ **Şelte beyiş** hantal olmak, tembelenmek.
 → *Kalikê şima şelte bi, şima caverdi.*
 ○ **Şelte kewtiş** hastalanmak.
 → *Êro aşmîyaki ez şelte kewto.*
 ○ **Şerbetê eşqî şimitiş** ilk kez aşık olmak.
 → *Hewawo kû mi ra aseno şima şerbetê eşqî şimito.*
 ○ **Şerme bide nayiş** zorla istemek.
 → *Ma wurdîki dîyî û şerma ma na.*
 ○ **Şerme remayiş** konuşmaya konsantre olmak.
 → *Şermeyê gedon ki rema hinî merdimî rê texpîr nêkenî.*
 ○ **Şert kewtiş** iddiaya girmek.
 → *Ma hima êro şert kewtî.*
 ○ **Şeş û bêş êştîş** har vurup harman savurmak, hesapsız olmak.
 → *Kom bi xebetîyo û kom zî şeş û bêş bierzto.*
 ○ **Şew û roc yew kerdiş** aralıksız işinde olmak.
 → *Ma şew û rocê xo yew kerdo kû ma temom bikerî.*
 ○ **Şewa koron beyiş** zifiri karanlık olmak.
 → *Ina şewa koron se beno?*
 ○ **Şewi ser di omeyiş** karanlığa kalmak.
 → *Ma hind dîy ki şewi ma ser di omeya.*
 ○ **Şewş beyiş** embesil olmak, budala olmak.
 → *Ino pitêk şewşo rewîn o.*
 ○ **Şeytar kerdiş** bölme atmak.
 → *Ma rewîna beyntareyê xo şeytar kerdo.*
 ○ **Şeyton binê çengon kewtiş** galeyana gelmek, kanmak.
 → *Ma derî se bikerî, şeyton binê çengondê yêyî kewto.*
 ○ **Şeytonêyi kerdiş** pis işlerle uğraşmak.
 → *Ma ha veynenî ki şima şeytonêyi kenî.*
 ○ **Şeytonî dima şeyiş** akıl ile hareket

- etmemek.
- *Şima çi semed ra şeytonî dima şonî?*
- **Şeytonî mîza xo dekerdiş** sabote etmek.
- *Kî vonî qey şeytonî mîza xo dekerda gürede şima.*
- **Şeytonî xapeynayiş** kurnazlıkta üstüne olmamak.
- *Ini mîrdek şeytonon xapeyneno.*
- **Şeytonî zor bide dayiş** nefesine yenik düşmek.
- *Ma veynenî şeytonî zor bide dawo.*
- **Şêmşîrê yewî ontîş** başkasını çıkarını kollamak, fikirlerini savunmak.
- *Ma heyonî êro şîmşîrê çewî nêonto.*
- **Şên kerdîş** canlandırmak.
- *Ma ina dewi hinzar serrî ya ki şên kerda.*
- **Şifilo zit beyîş** hiç bir şeyi olmamak, çıplak kalmak.
- *Şima hi kerd ki şifilo zit bîyo.*
- **Şifilo zit mendîş** meteliksiz kalmak, her şeyini kaybetmek.
- *Ma seba şima şifilo zit mendî.*
- **Şik pey erdiş** şüpheye düşmek.
- *Ma rewîna şik pey erdbi.*
- **Şildir pildir kerdîş** işi savsaklamak.
- *Ti verîna gureyê xo şildir pildir kenî.*
- **Şinik weynayiş** üstün bakmak.
- *Çewî şinik meveynî.*
- **Şit ra birrnayiş** süttten kesmek.
- *Aşmêki ya ma gede şit ra birrnawo.*
- **Şit xenîm beyîş** annelik hakkını vermemek.
- *Komo kû heqê şitê marda xo nêdo xenîmê der beno.*
- **Şitê çewreson pîrnîkî ra erdiş** anasından emdiği sütü burnundan getirmek.
- *Gidî gidî! Şima şitê çewreson ma pîrnîkon ra erd.*
- **Şitê herî werdiş** ahmak olmak, dengesiz gelişmek, ne konuştuğunun farkında olmamak.
- *Kî vonî qey ino galpatî şitê herî werdo.*
- **Şitê xo pûnk beyîş** helal süt emmek.

- *Kalo şitê xo punk merdim o.*
- **Şito helal werdiş** özlü olmak.
- *Eki merdim şito helal biwero derî tengone çînî yo.*
- **Şito herom werdiş** yakınlarını tanımadan gelmek.
- *Eki merdîm şito herom biwero ina dînya di derî asonêyi çînî ya.*
- **Şito kal werdiş** hata yapmaya müsait olmak temkinli davranmak, güven vermemek.
- *Ino lacî şito kal werdo.*
- **Şilik kerdîş** ev yönetimini yürütmek.
- *Ma zonî ti şilikê xo weş kenî.*
- **Şîret dayiş** terbiye vermek.
- *Ma bişîyaynî ma ka yew şîret biderdî.*
- **Şomîya merdon dayiş (şewa çeherşeme û pûncşeme)** ölü hakkını vermek.
- *Bawerê kurdon di şomîya merdon hewte d idi hewî dîyaynî.*
- **Şone kerdîş** taramak, tarla kenarını ayrıca sürmek.
- *Citi ki qedîyena hêga şone beno.*
- **Şuş beyîş** ileriye atılmak.
- *Mi hind dîy ki ma ver ra şuş bi.*
- **Şûrri kewtiş** fırlamak, yola koyulmak.
- *Ti hewî şûrri kewtî, kom şîyeno tu bîdelno?*
- **Şûrri ser ra şeyîş** üzerinden tur atmak.
- *Teromi hinî kuwîyaya la çandîna şûrri ser ra şo.*
- **Şûrri vîstiş** hareket ettirmek, yürütmek.
- *Komî şima ona şûrri vîsti?*

T

- **Ta devîstiş** pekiştirmek.
- *Ina qala tu yew ta devîsto ma.*
- **Tabî beyîş** geçerli olmak.

→ *Eki tabi bibîynî ez ka êro serek bo.*
 ○ **Tahma verdayiş** tadında bırakmak.
 → *Ma daya û girewteyê xo çerray tahma nêverdawo.*
 ○ **Tahnî û nuskî dîyayiş** itişip kakılmak.
 → *Çerray pillî tahn û nuskî dîyayî?*
 ○ **Taket naket kerdiş** teredüt etmek.
 → *Kardê xo di çerray taket û naket mekerî.*
 ○ **Takîşkî gêrayiş** dengesiz olmak.
 → *Ez vizêrna takûşkî gêreno.*
 ○ **Taqet ra beyiş** kuvvetten düşmek.
 → *Ma hinî taqet ra bîyî.*
 ○ **Tasa awi di xeneqeyiş** sabırsız olmak, tahammülsüz olmak.
 → *Çina wo ti yew tasa awi di xeneqînî.*
 ○ **Teber kerdiş** kapıya koymak.
 → *Pîrê ino gedeyî yû teber kerdo.*
 ○ **Teber rû dayiş** itirafda bulunmak.
 → *Eki tu verî teber rû bişdaynî wa ka êro ayo lacek weş bo.*
 ○ **Tebera mendiş** istenmeyen olmak.
 → *Ona bibo sew ma pîrû tebera mendî.*
 ○ **Tede ceraw çinî beyiş** korkak olmak.
 → *Ez zono tu di cerawi çinî ya.*
 ○ **Tede keramati çinî beyiş** yeteneksiz olmak.
 → *Mi zonaynî tede yew keramati çinî ka.*
 ○ **Tede lebîyayiş** birine yalvarmak.
 → *Ma parna tedir lebîyenî la pere nêkena.*
 ○ **Tede mezek veyndayiş** bolca yararlanmak.
 → *Şima zonaynî ma wîta nîyî û şima zî xo rê tede mezek veyndawo.*
 ○ **Tede şilik nêbeyiş** içinde yaşayamamak.
 → *Ina dewi di şilik nêbeno.*
 ○ **Tedir şilik nêbeyiş** kimseyle geçinememek.
 → *Eki şima dir şilik bibîynî ma ka cîra cîya nêbî.*
 ○ **Tefûtal kirîştîş** öteberi taşımak.
 → *Ma ino yew hewte yo kû tefûtalî kirîşenî.*

○ **Tehsî û nehsî kerdiş** gereksiz harcamak, sağa sola harcamak.
 → *Tu çina ra ino serwet tahsî û nehsî kerd?*
 ○ **Tekin nêbeyiş** az olmamak, çetin olmak.
 → *Ti tekîn nîyî.*
 ○ **Tekuzê fekdê xo beyiş** sözünü bilmek.
 → *Eki her kes tekuzê fekdê xo bibo mabenê ma kû weş mono.*
 ○ **Telaq êştîş** üçtaşımı atmak, boşamak.
 → *Ez ka telaq bierzto la ez gedon rê interiyawo.*
 ○ **Teliwo sîya fekê neqebî vistiş** iyi işleri engellemek.
 → *Hewawo kû aseno inîn teliwo sîya fekê neqebê m avisto.*
 ○ **Tem bide perrayiş** canı çekmek.
 → *Temê tu bide perra la çewî nêda tu.*
 ○ **Tem dekewtiş** canı istemek.
 → *Temê tu dekewt kebab la qêm nêkerd.*
 ○ **Teneyi ridê xo ra dayiş** yalancı olmak.
 → *Tu teneyi ridê xo ra daya.*
 ○ **Tengê xo dekerdiş** doyasıya yemek.
 → *Rarê şima durî yo, tengonê xo weş dekerî.*
 ○ **Tengê xo yemnû şonayiş** omuz omuza vermek.
 → *Kî tengonê xo yemnû şonî sew dinya nişîyena kî*
 ○ **Tengêyi zonayiş** halden anlamak.
 → *Ma tengêyi rocdorocîn ra zonî.*
 ○ **Tengone qeresnayiş** köşeye sıkıştırmak.
 → *Eki ti ma tengone nêqeresnî, ma lezi deynê tu donî.*
 ○ **Tenuri bi tîr û fisî germin kerdiş** lafla pilav pişmek.
 → *Şima tenuri bi tîr û fison germin kenî.*
 ○ **Teptapiki qerefeş** ödü kopmak.
 → *Şima bi gurmîyi teptepika ma qerefnayî.*
 ○ **Teqî tîra omeş** birinden öğrenmek.
 → *Wa teqê şima çewî ra nîrî.*

- **Terarekê xo veynayîş** tedbirini almak.
- *Ma ino şerr di weş tererekê xo dîyo.*
- **Terke welatî beyîş** yurdundan kovulmak.
- *Ma ina se serra ki terkê welatî bîyî.*
- **Terkişelat beyîş** kuralsız yaşamak.
- *Lacê tu terkîselatê dinya yo.*
- **Tern û ciwon beyîş** gencecik olmak.
- *Şima hima tern û ciwonê ma yî.*
- **Terraqa yewî weş beyîş** sohbeti hoş olmak.
- *Terraqa bawkaldê şima weşi bî.*
- **Ters nêzonayîş** korkusuz olmak.
- *Mi verîcûyî ters nêzonaynî.*
- **Terson ser di pernayîş** tehdit etmek.
- *Dewleti waşt ki terson ser di perrno la çikî tede kar nêkerd.*
- **Teterxonê mergî girewtîş** ölümcül krize yakalanmak.
- *Ma teterxonê mergî girewto xebera çewî m ara çinî ya.*
- **Tewa gonî girewtîş** can derdine düşmek.
- *Ma tewa gonê xo girewta.*
- **Tewa mergî girewtîş** endişelenmek, sabırsızlanmak, ölüm korkusuna yakalanmak.
- *Mi vizêrna yew tewa mergî girewt aki mevaci.*
- **Tewa şonî mergê sibayî beyîş** ölümünün ani olmasını istemek.
- *Mala ma tewa şonî û mergê şefaqi bigîrî.*
- **Tewqê naletî mil di beyîş** lanetli olmak.
- *Eki ti îmonê xo tadî tewqê naletî hertim tu mil di beno.*
- **Tewredê herî ra werdiş** akıl edemeyen biri olmak.
- *Tu xo rê tewredê herî ra werdo.*
- **Tewtewik beyîş** pırpırlı olmak.
- *Ino lacek tewtewiko verîn o.*
- **Texsîr nêkerdiş** elinden geleni yapmak.
- *Lacekî ma yewî rê zî texsîr nêkerd.*
- **Textaya xo kê m beyîş** zevzek ol-

mak, akli yetersiz olmak.

- *Xalê tu textaya yêyî kê mî ya.*
- **Textî sero mendîş** makam düşkünü olmak.
- *Laceko qûrre taxtî sero mendo.*
- **Têdest kewtiş** birbirine arka çıkmak.
- *Govendi di her kes têdest keweno.*
- **Têdir este şiktiş** birlikte bir ömür tüklemek.
- *Ma yew imir têdir este şikit.*
- **Têfek şonayîş** aynı paralelde ele almak.
- *Çerray hewl û xirabî tê fek meşoni.*
- **Têfînayîş** birbirine havale etmek, tutuşturmak.
- *Şima senî î nî têfîynayî?*
- **Têqerez kewtiş** rekabet etmek.
- *Ma verîna têqerez kewtibî.*
- **Têqirrik kewtiş** karşı karşıya gelmek, anlaşmazlık çıkmak.
- *Ma hinî hewî têqirriki kewtî.*
- **Têsere vistiş** anlaşmak.
- *Ma têsere vistinî la cîrpnon nêverda.*
- **Têvernayîş** karşılaştırmak, kavgaya tutuşmak.
- *Ma bilaheq têverna.*
- **Têvernayîş û rijnayîş** yapınca olmamak bozunca da olmamak.
- *Ma ina çand rocî ya ki têvernonî û rijnenî la qala veng a.*
- **Têvero mendîş** karşı karşıya kalmak.
- *Wirdî babî têvero mendî la mîyonkewtox çinî yo.*
- **Têz tede nêdeleyîş** çok yaşlı olmak, sır saklamamak.
- *Ê tu hinî tezi tu di nêdelîna.*
- **Têza yewî gûlpnayîş** birinin suçu hemen görünür olmak.
- *Ê toyinî têza yî nî gûlpnena.*
- **Têzda xo ra cigîrayîş** küçükçük şeyden alınmak.
- *Gay çew têzda xo ra zî nêcigîrîyo.*
- **Tifing bide gûnayîş** istemeyerek birini tüfikle vurmak.
- *Bêhimtê mi tifing bide gûna.*
- **Tira heybî kewtiş** birinden öğrenmek.

- *Ina dewi ayo lacekî ra heybî kewena.*
- **Tira mird beyîş** birinden aciz olmak.
- *Roc di hewî tu venayîş ra ma hinî mird bîyî.*
- **Tira non werdiş** geçimini ondan sağlamak.
- *Eki şima ino rezî bidelnî şima tiran on wenî.*
- **Tira pelek nayîş** birinden çekinmek.
- *Ma hemini mamostî ra pelek naynî.*
- **Tira serdin beyîş** eskisi gibi yakınlık göstermemek.
- *Ma hinî şima ra serdin bîyî.*
- **Tira werdiş** ütüzmek.
- *Ma inî kabeyî şima ra werdî.*
- **Tira zende wedertiş** iğrenmek, iliş-kisini kesmek.
- *Ma hewî şima ra zende wederto.*
- **Tirba xo kendîş** kendini tuzağa düşürmek.
- *Tu se kerd sew tu tirba xo kenda.*
- **Tirbi sipî kerdiş** birine fayda sağlamak, faydası olmak.
- *Cay ewlad tirba merdimî sipî keno?*
- **Tirnî kerdiş** nazlanmak.
- *Ti timî tirnî kena.*
- **Tirs û kalme hewanayîş** savaşa hazır olmak, kavgaya hazırlanmak.
- *Ma ka tirs kalme rewîna hewanî paştîya maş ima külli bî.*
- **Tirtirika mergî dekewtiş** donma tehlikesini geçirmek, donmak üzere olmak.
- *Ez nêzono çi semed ra tirtirika mergî mi kewta.*
- **Tirû pîştiş** koymak, sikivermek.
- *Qey ti komî rû pîşenî?*
- **Towbe omeyîş** tövbe etmek.
- *Hinî hêdî hêdî tövbe omeyo.*
- **Toy çiy nêbeyîş** sıradan olmamak.
- *Şima zî toy çiy nîyî.*
- **Tuf dest kerdiş** işe koyulmak.
- *Komo kû ome hêgayî ver sey paledê hîginî tuf destî kerd.*
- **Tuneka xo germin kerdiş** cebine para girmek.
- *Ma zor çibelayî binêkî tunika xo*

germin kerda.

- **Tuneki pere diyayîş** avucu ısınmak, paralı günlere kavuşmak.
- *Ê ma zî hinî tunik a ma pere weynena.*
- **Tuneki qûl beyîş** cimri olmak.
- *Kî vonî qey tunika tu qûl a, ti çerray dest nêbenî, bider.*
- **Tunenedî beyîş** cahil olmak.
- *Ihind zî tunenedî mebi, bawkalê tu kal o.*
- **Tupîştiş** uluorta sallamak, gelişi güzel konuşmak.
- *Hewawo kû m ara aseno ti xo rê tupîşenî.*

Û

- **Ût beyîş** yeme canavarı olmak.
- *Kî vonî ino ût bi xo yo.*
- **Ûtê goştî beyîş** etobur olmak.
- *Lacek sey ûtê goştî bi, ne yew vatini û ne zî di vatini hima qûltnaynî.*

V

- **Va bide gûnayîş** yellenmek, osurmak.
- *Qey cemat di zî ti nişîyenî vacî ki va bide gûna.*
- **Vacor û gotûr nêbeyîş** konuşmamak, ses seda çıkarmamak.
- *Ma ina yew serra ki vacor û gotûr nêbenî.*
- **Vazdî tede estiş** arada fark var.
- *Beyntaredê şima wirdî birayon di vazdî estî.*
- **Veneki kerdiş** uyuklamak.
- *Hindo kû ma bataliyaybî, ma karî sero veneki kerdinî.*

- **Veng qelebnayış** ergenliğe girmek.
→ *Ino xortî newe veng qelebnawo.*
- **Veng û varit beyış** bomboş olmak.
→ *Ina dewi rewîna veng û varit a.*
- **Ver defistiş** bir kenardan başlamak.
→ *Hewî ver dekewto ma, ma Kû yew bi yewî ina dinya ra ş;îyerî.*
- **Ver êştiş** yavru atmak.
→ *Terşê ma imser yew ver ver êşt.*
- **Ver şeyiş** düşük yapmak.
→ *Cenîka belingazi bi çand hewîya ki ver şona.*
- **Ver û peyê xo nêzonayış** küçüğünü, büyüğünü bilememek, tanımamak.
→ *Rafo inkayen zaf zî ver û peyê xo nêzono.*
- **Vera erd gûnayış** yere yığılmak, yığılıp kalmak.
→ *Bêqom û belingaz yew hewi di vera erd gûna.*
- **Vera heşmîyayış** başkası için savunma yapmak, böbürlenmek.
→ *Ma heyonî key tu vera biheşmîyî.*
- **Vera yewîya nayış** birine gereksiz cevaplar vermek, saygısızlık etmek.
→ *Ino kelxût ver ama niya ma şelpeze kerdî.*
- **Verapey kerdış** ters yüz etmek.
→ *Tu heme vateyê kal û pîronê ma heme vera pey kerdî.*
- **Verê beron ra gêrayış** avare gezmek, işsiz dolaşmak.
→ *Sey gezuntîyon ti çi semed ar vere beron ra gêrenî.*
- **Verê çimon ra vînî beyış** kayıplara karışmak.
→ *Ma hind dîy ki verê çimon ra vînî bîyo.*
- **Verê destê yewî di pîl beyış** başkasının yanında ustalaşmak, başkasını yanında büyümek.
→ *Ino xort vere destonê dapîr û bawkaldê xo di pîl bi.*
- **Verê varonî xo hîy kerdış** balıklama atlamak, tepkisel davranmak.
→ *Şima çi semed ra vere varonî xo hîy kenî?*
- **Verê yewî pey, peyê yewî zî ver kerdış** birinin feleğini şaşkırtmak.
→ *Ma ovarê tu yî ki ti vere ma pey û peye ma zî yer bikera.*
- **Verê yewî xo tadayış** birini küplere bindirmek, sinirlendirmek.
→ *Verê ina bêari tamedî xo.*
- **Verg kura di mendış** umut yaratılmak, umutsuzluğun umuda dönmek.
→ *Senî ki veyva xo veynena, vona ki qey verg kura di merdo tu ser adwo ma rû?*
- **Verg û kutikî cî ra nêvetiş** iyi ile kötüyü ayırt edememek.
→ *Hi bîyo kû çew vergi û kutikî cî ra nêveceno.*
- **Verg û mêşna têrêdir çerîyayış** barış içinde kardeşçe yaşamak.
→ *Gay m ahi bikerî ki wa verg û mêşna têreydir biçerî.*
- **Vergo veyşon beyış** kurt gibi saldırmak.
→ *Qey xeyro, ti sey vergê veyşonî î?*
- **Verreki radestê vergî kerdış** kuzu-yu kurda teslim etmek.
→ *Wa çew rew rew verreki radestê vergi Nêkero.*
- **Verri êştiş** kabuk değiştirmek, gençleşmek.
→ *Ti ki betlone ra agêrayî seki ti verri bierzî?*
- **Verri vistiş** bronzlaşmak, gençleşmek.
→ *Tu zî sey marî verri vista.*
- **Vewra suri pirû varayış** eleştirilere maruz kalmak.
→ *Ma ha veynenî vewra suri senî pirû vraya.*
- **Veyveki hewelnayış** düğün yapmak.
→ *Ma rewîna veyveka xo hewelnaya.*
- **Veyveyê cindon warîştış** hortum çıkmak.
→ *Ma hind dîy ki veyveyê cindon warîştış.*
- **Vezd bestiş** bir şeyeden dolayı çok sevinmek.
→ *Tu xeyro, tu ona vezd besto?*

- **Vêr sax kerdîş** geçiş yerini sormak.
→ *Ma nêmeyê şewon vêr sax kerd ki dişmen çinî yo.*
- **Villikî çimon ra perrayîş** gözleri kamaşmamak.
→ *Yew dayi mi rû villikî çimonê mi ra perrayî.*
- **Vinîyi şeyîş** nezle olmak.
→ *Serdî ver vinîyê ma henini şonî.*
- **Virsikî pirûgûnayeîş** şoke olmak.
→ *Hindo kû tewş bi seki virsikî pirû bigûnî.*
- **Viziki bide birîyayîş** bir şeyi kısılmak, alt düzeyde görmek, ışığı minimumda tutulmak.
→ *Se bi sew viziki pirû birîyayî.*
- **Viziki bide birrnayîş** bir şeyini kısılmak, alt düzeyde görmesini sağlamak, ışığı minimumda tutmak.
→ *Tu sekerd sew tu viziki ma birrnayî.*
- **Vîrê xo pîser erdiş** anımsamaya çalışmak.
→ *Bawkal hinî nişîyeno vîrê xo pîser bîyero.*
- **Vîyarî kerdîş** hamilelikte canı çekmek.
→ *Sey cenîyonê digonon ti zî vîyarî kenî.*
- **Vîzing vîzingî beyîş** param parça olmak.
→ *Bomba ki kewti çik terşê ma bi heme vîzing vîzingî bîyî.*

W

- **Waxt vîyarnayîş** eğlenmek.
→ *Şima wazenî waxt vîyarnî la waxtê ma çinî yo.*
- **Waxto waxtîye di beyîş** zamanında olmak.
→ *Ti waxt û waxtîye di nêbîynî sew ti ka şelpeze bî.*
- **Waxto waxtîye ra beyîş** evelden ol-

mak.

- *Bawkalê ma waxt û waxtîye ra esto.*
- **Way welikî ki çiy vatiş** en küçük şeye hiddetlenmek.
→ *Way welikî ki yew tira çîyêkî vaco, dinya xo hesneno.*
- **Way welilî ki!** Yeter ki! Way welilî ki ti vacî ninga xo bionci xo.
- **Webal girewtîş** günahını almak.
→ *Ez peyena cuwîyena xo di webalê çewî nêgîno.*
- **Wecaxê yewî kor kerdîş** birinin soyunu kurutmak.
→ *Şima se kerd sew wecaxê yew babi şima kor kerd.*
- **Wehir di mendîş** iş yaparı kalmamak.
→ *Ma zî nêzonî ki çi semed ra ma wehîr mendî.*
- **Weliyon ra teliyî, teliyon ra zî Welî kewtiş** iyiden kötü, kötüden de iyi çıkmak.
→ *Verînonê vatînî ki weliyon ra teliyî, teliyon ra zî Welîyî kewenî.*
- **Welli bi tu rû bo!** Yazıklar olsun sana!
→ *TWelli bi tu rû bo kû ti nişîyayî ayo melewesî pey.*
- **Welli pirû beyîş!** Yazıklar olsun!
→ *Wa serra waxt welli pirû bi kû yû ona teres vecîya.*
- **Welli pirû varayîş** ayıp etmek.
→ *Qey welli tu rû varayî ki ti nişîyayî ayo cûwalî hewanî?*
- **Welli xo ser kerdîş** pişman olmak.
→ *Yû zî zono kû welli xo ser rû kerda la hinî çîy dest ra nîyno.*
- **Welwele ronayîş** panik yapmak.
→ *Ino çi welweleyo şima ronawo?*
- **Werdiş û şimitîş ra birîyayîş** yemekten kesilmek.
→ *Hinî werdiş û şimitîş ra piyê mi birîyawo.*
- **Werê vergî û teyron beyîş** ortada kalmak.
→ *Yû hinî werê vergî û teyron o.*
- **Werî omeyiş** iyileşmek, düzelmek.

- *Hewawo kû aseno ha werî yeno.*
- **Werî ser omeşîş** yenilir olmak.
- *Ayo kû visturişî tira hes bikero werî ser di yeno.*
- **Werrek bide erdiş** gıptayla bakmak.
- *Ma êro werrek ayo waxtê kalikon û pîrikon onî.*
- **Werrek tede berdiş** keyfini çıkarmak.
- *Ma werrek tede benî ki ma asar welat di omeşîş dinya.*
- **Werte di werdiş kîştî di kewtiş** sorumluluğundan sıyrmak, görmezden gelmek.
- *Ê şîma toyîni ona ya, şîma werte di wenî û kîştî di kewenî.*
- **Werte ra wedereşîş** gözlerden ırak olmak.
- *Ma hind dîy werte ra wederîşawo zî.*
- **Wertedê Xelîl û Celîlî di mendîş** naçar kalmak, teredütte kalmak, iki arada bir derede kalmak.
- *Çerray wertedê xelîl û Celîlî di memonî.*
- **Wertere hawanayîş** faili meçhul yapmak.
- *Şîma çî semed ra lacekî şarî werte ra hewnawo?*
- **Werteşîş kitabî ra watiş** çok doğru konuşmak.
- *Ez ha werteyê kitabî ra şîma rê vono.*
- **Wesnî ser şeyîş** eve kuma gitmek.
- *Ti wazena êro roc wesnî ser şîyera?*
- **Weşîya xo romitiş** sağlığına dikkat etmek.
- *Hergû kes wazeno kû weşîya xo biromo.*
- **Weşîza seredê xo beyîş!** Başının belası olmak.
- *Wesîza seredê xo birayê ma kîştî.*
- **Weytî bide berdiş** iyi beslemek, gereği gibi emek vermek.
- *Ma serra waxt weytîşî tede benî la heyna zî qala veng a.*
- **Wirdî wirdî rar ra şeyîş** hesaplı kiptaplı davranmak, düşünceli olmak.
- *Merdimo bi aqîl wirdî wirdî rar ra*

şono.

- **Wirdî ningon yew sewl kerdîş** üzerine baskı kurmak.
- *Neyar, wirdî ningonê kî yew sewl keno kû ti derî bixebetîyî.*
- **Wirr beyîş** paspalca giyinmek.
- *Lacek wirro verîn o.*
- **Wişî nêleqeyîş** gelen giden olmak, esmemek.
- *İmserr imnonî wişî vavî nêleqîşîyî.*
- **Wişk dês ronayîş** boll keseden atmak, desteksiz yalan atmak.
- *Dewon di verîcûyî wişkdês ronayî la êro wişkdês hewanîya.*
- **Wişkbazar beyîş** pazarlığında sıkı olmak.
- *Hergû bazirgon sey îneyî wişkbazar nîyo.*

X

- **Xaçî çarnayîş** kin gütmek.
- *Sey îni toyî nezanon ti zî xaçî meçarnî.*
- **Xafil ra remayîş** beladan kaçmak.
- *Eki şîma comîrd î, xo rê xafil ra biremî.*
- **Xafilî sere di omeşîş** başı belaya girmek.
- *Xafîla ki seredê ma di omeşîya wa yê kafîrî di nîro.*
- **Xaliq pey di beyîş** tanrı seninle olmak.
- *Mala Xaliq hergû waxt şîma het di bo.*
- **Xalxalo gêrayîş** ondan bundan dilenmek.
- *Ti bonderbeye yî xalxalo gêrenî.*
- **Xas erdiş û qin pîyoz beyîş** makul görünüp pis davranmak, systemsiz olmak.
- *Şîma xas erdoş î qin pîyoz î.*
- **Xasûom!** Zengin fakir.

→ *Xasîom pey zon kû şima destdevistox î.*
 ○ **Xax û gosirmet!** Skandal, komik durum.
 → *Şima ma xax û gosirmet kerdî.*
 ○ **Xayis kewtiş** bayılmak.
 → *Ma ver di xayis kewt.*
 ○ **Xecil kewtiş** uğraşısında olmak, meşgul olmak.
 → *Şima bi xeyrdê xo xecildê ma kewtibî.*
 ○ **Xela veynayiş** yokluğu yaşamak.
 → *Şima hima xela nêdîya*
 ○ **Xelaya peydê berî waştîş** gelinin erkek kardeşinin gelini kapının arkasında tutarak hediye istemek.
 → *Rewîna xela peyde berî nêwazîna.*
 ○ **Xeracê dinya tira waştîş** suratını asmak, asık suratlı olmak.
 → *Xeracê dinya çina ra ma ra wazîno ma zî nêzoni.*
 ○ **Xerîbêyi kerdîş** yabancılik çekmek.
 → *Wîta sey keyedê şima yo, yew xerîbêyi mekerî.*
 ○ **Xesînayîşê herî beyîş** fiyatı masrafindan fazla olmak.
 → *Mî çî zonaynî ki xesînayîşê herî beno.*
 ○ **Xeyr tede çinî beyîş** yararsız olmak.
 → *Karo kû şima yew xeyr tede çinî yo.*
 ○ **Xeyr tede nêmendîş** işe yaramamak, güçsüz düşmek, kötü olmak.
 → *Karo kû ma kerdibi yew xeyr tde nêmendibi.*
 ○ **Xilik û bilik ra kerdîş** paraya pula muhtaç etmek.
 → *Tu ma xilik û bilik ra kerdî.*
 ○ **Xillik û billik ra beyîş** geleceğini kaybetmek.
 → *Hi bi ki ma xilik û bilik ra bîyî.*
 ○ **Xirabêyi di vaceyîş** alehte konuşmak.
 → *Pedeşo hesas o wa çew xirabêyi di nêvacîyo.*
 ○ **Xirabêyi di vatiş** alehte konuşmak.
 → *Eki şima xirabêyi di vato sew şima kû bedele yayi bidî.*

○ **Xirtûxomîl beyîş** unufak olmak.
 → *Qaza ra pey heme cadê mi xirtûxomîlîş bîyo.*
 ○ **Xirtûxomîl kerdîş** unufak etmek.
 → *Ina bêwijdonêyi bena şima heme cayê lacekî xirt ûxomîl kerdo.*
 ○ **Xitmi wendîş** kuran okumak.
 → *Ma hergû serri roşonon di seba merdîyondê xo xitmi wanenî.*
 ○ **Xînçi erdiş** kura çekmek.
 → *Madem kû ma pê nêkenî bîrî ma xo rê xînçi bîyerî.*
 ○ **Xo apey dayîş** riske katlanmamak.
 → *Şima çî semed ra xo apey dawo?*
 ○ **Xo bel kerdîş** diklenmek.
 → *Tu xo bel kerdo qey xeyr o?*
 ○ **Xo bide êştîş** eline ayağına kapanmak, yalvarmak.
 → *Ma çî hind zî xo bide êşt heyna zî pere nêkerdi.*
 ○ **Xo çima kerdîş** gözüne kestirmek.
 → *Mî ina keyneki rewîna xo çima kerda.*
 ○ **Xo çiqûrnayîş** yüzünü ekşitmek, küçümser gözle bakmak.
 → *Ez ha veyneno ti senî çiqûrnênî?*
 ○ **Xo çûkon rû dayîş** pişmanlık duymak.
 → *Gure gureyî ra vîyart ma hima xo çûkon rû da.*
 ○ **Xo delone nayîş** aptallığa vurmak.
 → *Çew xo delone nîno, pedeşo xirab o.*
 ○ **Xo dest ra vetîş** satışa çıkarmak.
 → *Ti se kenî bikeri ino bonî xo dest ra veci.*
 ○ **Xo dest vistiş** feth etmek, ele geçirmek.
 → *Ma asra îmkonî newe xo dest vîstî.*
 ○ **Xo di bêlû nêkerdiş** bozuntuya vermemek, kendinde hissetmemek.
 → *Ma ciwonî bî û xo di bêlû nêkerdînî.*
 ○ **Xo dinya û axîretî ra kerdîş** yalan söylemek, kendini dinden imandan etmek.
 → *Pey mildê xo medi û xo dinya û axîret ra zî mekerî.*
 ○ **Xo doq kerdîş** utanmazlık içinde

- olmak, uygunsuz hareketlerde bulunmak, kıcını havaya dikmek.
- *Ma zonî tu çi semed ra xo doq kerdo.*
- **Xo erjon kerdiş** kıymetini düşürmek.
- *Wa bilaheq çew xo erjon nêkero.*
- **Xo ferş kerdiş** delice davranmakdi.
- *Hi biyo kû dewi di se di neway hergû kesî xo ferç kerdo.*
- **Xo govenda naşiyon mîyon vistiş** cahillerle yaşamak.
- *Şima çi semed ra xo govenda naşiyon mîyon visto?*
- **Xo gûnayış** tökezlemek, akli başına gelmek.
- *Mi zî nêdîy mi hind dîy ki ez xo gûnawo û ha erd di yo.*
- **Xo hed kerdiş** kendini yüceltmek.
- *Ti xo çi hind hed bikerî zî ti çimonê mi ra kewtî.*
- **Xo herom nêkerdiş** kendine toz kondurmamak.
- *Ez tu zî zono, ti çerray xo herom nêkenî.*
- **Xo herunda yewî di girewtiş** empati yapmak.
- *Şima zî bişîyî xo herunda ma di bigîrî.*
- **Xo heseyîş** uyanmak, saği solî fark etmek, ayılmak, yeni fark etmek.
- *Qey şima newe xo hesîyayî?*
- **Xo hewl kerdiş** övünmek.
- *Xo hewl mekerî, şima ha werte di yî.*
- **Xo Homay ra kerdiş** adaletli olmak.
- *Merdimo bi wijdon gay xo Homay ra nêkero.*
- **Xo imbazê kutikon kerdiş** rezillikten yana olmak, rezillerle arkadaş olmak.
- *Ti verîna xo imbazê kutikon erdo.*
- **Xo jît kerdiş** akışına kaptırmak.
- *Şima xo jît kerdo sera?*
- **Xo kerr kerdiş** olaylara kayıtsız kalmak.
- *Kom şîyeno xo êro roc kerr bikero?*
- **Xo merg nayiş** ölüm taklidi yapmak.
- *Se beno wa bibo ma seba xoserêya xo xo merg nonî.*
- **Xo mergî ver di viraştîş** ölüme de razı olmak.
- *Qey xeyr şima xo mergî ver di viraştî?*
- **Xo mil rû dayiş** yalan şahitlik etmek.
- *Şima zonî, şima waxt'ra ha xo mil rû donî?*
- **Xo neternayış** yamulmak, yamularak yürümek.
- *Eki wêra resayî heqûmicid xo bineternî hima şîyerî.*
- **Xo ningîya gêrayiş** ağırdan almak.
- *Çi semed ra şima xo ningîya gêrenî?*
- **Xo oşurnayış** ayak diretmeç.
- *Ya ti ina keyna donî ma ya zî ma xo wîta oşurnenî.*
- **Xo pîze kerdiş** içine atmak.
- *Bi çand serebutî ki ma xo pîze nonî.*
- **Xo qotiknayış** zıkkımlanmak.
- *De mala xo qotiknî tira xery nêveynî.*
- **Xo ra durî vistiş** pas vermemek, ilgilenmemek.
- *Ma zor zhemet xora durî vist.*
- **Xo ra vîşî qalî kerdiş** çok büyük konuşmak.
- *Ha aseno şima xo ra vîşî qalî kenî.*
- **Xo rehet kerdiş** içini dökmek.
- *Se bena wa bibo mi hinî xo rehet kerdo.*
- **Xo rê bar kerdiş** kendine dert etmek.
- *Eki şima xo rê bar bikerdîni wa ka şima zî sey şarî bî.*
- **Xo rê bar pirûnayış** kendine iş çıkarmak, sıkıntı almak.
- *Gay şima xo bar pirûbinaynî.*
- **Xo rê bar û qar nêkerdiş** dertsiz gamsız olmak.
- *Eki merdim ki adet ra vecîya çikî zî xo rê bar û kar nêkeno.*
- **Xo rê ca weçînayış** kendine yer edindirmek.
- *Ha aseno şima wazenî ki xo rê ca weçînî.*
- **Xo rê çi pûnk beyiş** uyanık olmak, akıllı olmak.

- *Xo rê çi punk o, haldê xo ra nêewnîno.*
- **Xo rê kor şarî rê tortor beyîş** başkalarını yarasına merhem olmak.
- *Merdîm xo rê kor o la şarî rê tortor o.*
- **Xo rê xelaq ca kerdîş** kendine hizmetçi edinmek.
- *Qey şîma ma xo rê xelaq ca kerdî?*
- **Xo rîyî ver ra wedertîş** umursamamak, yüzü kızarmamak, yüzünün perdesi yırtılmak.
- *Qey sey şîma ya, şîma xo rîyî ver ra wederto.*
- **Xo şe le êştîş** sırtına almak, sırtlamak, omuzuna atmak.
- *Mi senî ki dîyi mi hima êştî xo şe le û ez remawo.*
- **Xo şuş kerdîş** zıplamak, ileriye fırlamak, ayaklanarak tepkisel davranmak.
- *Mi xo şuş kerd mi dest nêkewt.*
- **Xo terekneyîş** usulden çıkmak.
- *Şîma çi semed ra xo tereknawo ez zî nêzono.*
- **Xo tira pawitîş** birinden ya da bir şeyden sakınmak.
- *Ino xayîno verîn o, xo ratim tira bipawî.*
- **Xo tût kerdîş** ayağa kalkmak.
- *Şefaqîna şîma tût kerdo qey xeyr o?*
- **Xo ver di vindertîş** umudunu kesilmek, kendini frenlemek.
- *Ma zaf sero gêrayî, la peyena peynîyi ma xo ver di vindertî.*
- **Xo ver erdiş** ikna olmak, kanıksamak.
- *Ma sekerî, ma zî hinî xo ver erdo.*
- **Xo ver kewtîş** üzölmek, utanmak.
- *Wullay ma çerray zî xo ver nêkewî.*
- **Xo ver ra wedertîş** yüzösüz olmak, utanmaz olmak.
- *Şîma zî bawkalonê xo xo ver ra wederto.*
- **Xo vîzingî dayîş** acı çekmek, acıdan kıvrınmak.
- *Dejî ver vizêrna xo vîzingî dono.*

- **Xo wendiş** kendine çekmek, tavlamak.
- *Maç i qas ki xo wend yû ayo hind zî ma ra perra.*
- **Xo xişn kerdîş** kendini naza çekmek.
- *Ihind zî xo xişna mekerî, çîmkû ma weş yemnû şînasnenî.*
- **Xo yew kerdîş** birlik olmak.
- *Eki kî xo yew bikerî dinya zî nişîyena kî.*
- **Xo yewî vera nayîş** kendini siper etmek.
- *Ti zî hê xo ma verani, ma weynî ti çi hind deyax kenî?*
- **Xolûpûlo kerdîş** üç kağıd etmek, dalavere etmek.
- *Eki şîma yew xolûpûlo bikerî ez tede çîni yo.*
- **Xoser beyîş** bağımsızlaşmak.
- *Welatê ma zî ki sey ê şarî xoser bi ma yew wehn donî.*
- **Xuy bide şiktîş** şartlanmak.
- *Ê şîma hinî xuy şîma şîkîyawo.*

Y

- **Yabon ra** çerayîş toplum dışı olmak.
- *Şîma zî xo rê sey terşî yabona biçerî se beno?*
- **Yabon vîştîş** deliye çevirmek.
- *Şîma hi kerd ki ma heme yabon kewtî.*
- **Yarîya xo bide kerdîş** alaya almak.
- *Inkay zî şîma heme yarîya bide kenî.*
- **Yeksîz di mendîş (seba terşî)** soysuz olmak.
- *Yeksîz di mena keye nîyna.*
- **Yemnû dir gozon bari kerdîş** birbiriyle hesaplaşmak.
- *Merdîm gay bişîyo yemnû dir gozon bar bikero.*
- **Yemnû ra bahceyîş** birbirinden tiksînmek, birbirinden nefret etmek.

- *Şima hi bîyî ki yemnû ra bahcîyenî.*
- **Yemnû sero merdiş** ölümüne birbirine bağlı olmak.
- *Eki kî yemnû ra hes bikerî sew klî yemnû sero zî merenî.*
- **Yeçîn kerdîş** tahmin etmek, inanmak.
- *Ez yeçîn keno kû kurdî zî heme şarî azadî bî.*
- **Yew çengê awi di xeneqeyîş** tahammülsüz olmak, ahlaken dar olmak.
- *Kî gay yew çengê awi di nêxeneqîyî.*
- **Yew çilka awi di xeneqeyîş** ahlaken dar olmak.
- *Komo kû yew çilka awi di bixeneqîyo xeyr x ora nêveyneno.*
- **Yew dest beyîş** aynı cephede yep almak.
- *Ma îni dewî yew dest bibî sew ma qezenc kenî.*
- **Yew fek ra vatiş** aynı fikirli olmak.
- *Ma ki şîyî qereqol ma yew fek ra derde xo vacî.*
- **Yew fişeka xo mendîş** çapdan düşmek, bir canı kalmak.
- *Ê ma hinî yew fişek ama menda.*
- **Yew lep mendîş** ezilip büzölmek.
- *Se bîyo tu, ti yew lep mendî?*
- **Yew ningi aver nêseyîş** geriye takılıp kalmak.
- *Ina se serra ki şima yew ningi aver nêşîyî.*
- **Yew ningi ayo pol di beyîş** çok yaşlı olmak.
- *Ê ma hinî yew ninga ma ayo pol di ya.*
- **Yew ningi gorr di beyîş** bir ayağı çukurda olmak, ölüme yakınlaşmak.
- *Ê tu hinî yee ninga tu ha gorr di ya.*
- **Yew ningi mezel di beyîş** ahı gidip vahı kalmak.
- *Merdîm ki kal bi, hinî yew nişnga yêyî mezel di bena.*
- **Yew pîze zayış** bir kez doğum yapmış olmak.
- *Înî wîrdî golikê ma yew pîze zayî.*
- **Yew pol vistiş** işi bitirmek, birini e-

- vermek.
- *Ma zor çibela îni yew pol vistî.*
- **Yew rayer veynayîş** bir çözüm bulmak.
- *Ma kû şima rê yrew rayer veynî.*
- **Yew tasa awi di xeneqeyîş** tahammülsüz olmak.
- *Bawkalê şima yew tasa awi di xeneqîno.*
- **Yew vistî cayê xo di nêvindertiş** çok çalışkan olmak, çok hareketli olmak.
- *Ino gede vizêrna yew vistî hima cadê xo di nêvinderto.*
- **Yew welwele xo ser di wekerdiş** panik çıkartmak.
- *Îna çî hal o, şima yew welwela xo sero wekerdo?*
- **Yewbînyon resayîş** aynı ölçüye gelmek.
- *Ma hind dîy ki yemnû resayî zî.*
- **Yewbînyon rê çîy nêverdayîş** birbirini kırmak.
- *Wîrdî dewî têvero warîştî yew çîy yemnû rê neverda.*
- **Yewbînyon tepîştîş** birbirine arka çıkmak.
- *Ma zî sey şarî yemnû tepîşenî.*
- **Yewbînyon werdiş** birbirine rahatlık vermemek.
- *Çi semed raşima yemnû wenî mi fahm nêkerd?*
- **Yewî erzîyayîş** birine sarkıntılık etmek.
- *Lacek vizêr erzî keyneka Elê Qason.*
- **Yewî ra mird beyîş** birinden usanmak.
- *Ma hinî şima ra mirdî bîyî.*
- **Yewî rê dewernayîş** birine boyun eğmek, birine eyvallah etmek.
- *Ma waxtê kalikon ra çewî rê nêdewernawo.*
- **Yewî rêdir çemçilek kerdîş** birinin ipiyle kuyuya inmek.
- *Ma nişîyenî şima dir çemçileki bikerî.*
- **Yewî ser di adir varnayîş** birine zulüm yağdırmak.

- *Ina çi hal o, şima ma sero adir varnawo?*
- **Yewî sero gozi şiktiş** birinin üzerine hesap yapmak.
- *Wa çew mi sero gozi nêşikno!*
- **Yewî sero kabe êştiş** birinin üzerine hesap yapmak.
- *Ez ha veyneno, şima mi sero kabe erzenî.*
- **Yewî şebîyayiş** ona çekmek, benzetmek.
- *Ti pirdê xo şebîyenî.*
- **Yewî ûr yewî gûr kerdîş** uydurama, uygunca yapamamak.
- *Ino çina wo, tu ûr yewî zî gûr kjerdo?*
- **Yewî xel yewî bel kerdîş** uyumsuz yapmak, uyduramamak.
- *Tu adet kerdo, ti yewî xel yewî zî bel kenî.*

Z

- **Zem kerdîş** biri hakkında lakırdı yapmak.
- *Ma işmo zemê şima kerd.*
- **Zende wedertiş** nem kapmak, huylanmak.
- *Ma ki dîy dima ma tira zende wedert.*
- **Zerd û zeng beyîş** sarsarı kesilmek, rengi solmak.
- *Qey ti zerd û zeng bîya?*
- **Zerdikê hakî beyîş** ince ruhlu ol-

- mak.
- *Ina pita mi zerdikê hâkî ya.*
- **Zerdmilîq beyîş** rengi çökmek.
- *Ina keyneki çi şemed ra ona zerdmilîq a?*
- **Zerenga merdimî nêwendîş** keyfi gelmemek, üzgün olmak.
- *Êro zerencâ ma nêwanena.*
- **Zerre fek ra omeyîş** doğumu yaklaşmak.
- *Ina cenîka digoni zerre fek ra yeno.*
- **Zerre kewtiş** hapse girmek.
- *Qey ti çi semed ra zerre kewtî?*
- **Zerre û teber pîrr gede beyîş** henüz genç yaşta olmak.
- *Şima hima ciwon î, zerre û tebere şima pîrr gede yî.*
- **Zerre û zitik ra beyîş** çok yorulmak, çok yorgun olmak.
- *Ma hinî zerre û zitik ra bîyî.*
- **Zerre û zitik tira omeyîş** birinden iğrenmek.
- *Çi semed ra zerre û zitikê tu ma ra yeno?*
- **Zerri şikte beyîş** matemli olmak.
- *Lacekê ciwonî dima me heme zerri şikte bîyî.*
- **Zerrî ciqliqî kerdîş** içi cız etmek, özlemek.
- *Zerrî ciqliqî kena la çîy kî dest ra nîyno.*
- **Zerrî daxnayîş** birinin yüreğini yakmak.
- *Tu bi inî kerdonê xo zerrîya ma daxnaya.*
- **Zerrî dayîş** moral vermek.

- *Homay tu ra razî bo, tu binêkî zerrî dayi ma.*
- **Zerrî defistiş** gönünü kaptırmak.
- *Keynya mi hewawo kû ma zonî tu zerrî devista xortêkî û xebera ma pey çinî ya?*
- **Zerrî derî helîyayîş** birine çok acı-mak.
- *Çi xorto delal zerrîya ma derî helîyena.*
- **Zerrî girewtîş** gına gelmek, karnı ağrımak.
- *Bi qeşmerêya ino qeşmerî ma zerrî girewti.*
- **Zerrî helîseyîş** dertten çürümek.
- *Lacê mi tu bi ino vendertişê xo zerrîya ma helesnayı.*
- **Zerrî hera beyîş** tahammüllü olmak.
- *Ma binêkîna zerrîya xo heray bikerî.*
- **Zerrî pêt kerdiş** acıya dayanmak.
- *Eki şima zerrîya pêt bikerî ma kû lezi ino derd ra bixelesî.*
- **Zerrî qilçixin beyîş** pırpırlı olmak.
- *Eki tu zerrîya xo qilçixin bikerdîni ti wîta resaynî.*
- **Zerrî sıya beyîş** yaşlı olmak.
- *Ino mergî ser ra ma zerrî sıya yî.*
- **Zerrî tenik beyîş** yufka yürekli olmak.
- *Ina keynarda ma ra zerrîtenik yewîna çinî yo.*
- **Zerrî ver teqeyîş** sevinçten ölmek üzere olmak.
- *Senî ki turnê xo yo verîn dîy, kerd ki zerrî ver biteqîya.*
- **Zerrî verdayîş** kalp kırmak.
- *Ma hewa zerrîya şima verdaya.*
- **Zerrî xereqeyîş** özlem çekmek, mi-desi kazanmak.
- *Mi ki şima dîy zerrîya mi xereqîyayi.*
- **Zerrîya babonçî hera beyîş** bol ke-seden atmak, işin aslının kendisini il-gilendirmeden konuşmak.
- *Zerrîya babonçî hera ya, şima sereyi ser di biomeynî şima ona nêvatinî.*
- **Zerrîya safî ra vatiş** içten söylemek.

- *Ma zerrîya safî ra vonî ki şima hewl î.*
- **Zerrîya xo ca kewtiş** kaygısı gide-rilmek.
- *Oncax zerrîya ma ca bikewo.*
- **Zerrîya xo tede hewnik kerdiş** inti-kamını almak.
- *Şima wazenî ki zerrîya ma di hewnik bikerî.*
- **Zerrîya yewî ciqliqî kerdiş** iştahı kabarmak, tiksirmek.
- *Mi senî ki yî dîyî zerrîya mi ciqliqî kerdi.*
- **Zerrîya yewî dejnayış** birini üz-mek, çileden çıkarmak.
- *Ma rê ewnci meveynî, ma zerrîya şima dejnaya.*
- **Zerrîya yewî xo ra verdayîş** karşı-dakini hatırını kırmak.
- *Çi semed ra şima zerrîya ma xo ra verdayi.*
- **Zewacî ver di beyîş** evlilik çağına gelmek.
- *Ez zî zono şima heme ha zewacî verdî la asmîn dûrî yo û erd zî wişk o.*
- **Zewadaya kî ya ki şarî qorra beyîş** başkasının eli bakar olmak.
- *Mala zewadaya kî qorrê çewîya nêbo.*
- **Zewadaya xo berê yewî di kerdiş** sorununu başkasına havale etmek.
- *Mantiqo kû zewadaya xo berdê şarî ya keno ez yêyî mahkum keno.*
- **Zewti pirû gûnayış** işi rast gitme-mek.
- *Ê ma hewi zewti ma rû gûnaya.*
- **Zimbîlî fek di şikîyayîş** çok kaygılı olmak.
- *Ma ha veyneî ki zimbîlî tu fek di şikîyayî la metersi ma peydê tu di yî.*
- **Zimbîlî newe ereqeyîş** ergenliğe ye-ni girmek.
- *Zimbîlê ino xortî newe ereqîyayî.*
- **Zimîlê pisingî zî beyîş** her şey er-keklik olmamak.
- *Zaf zî pey zimbîlonê xo mebeşerî, zimbîlê pisingon zî estî.*

- **Zimîlonê xo ra şermayîş** boyundan pusundan utanmak.
→ *Eki zimbîlonê xo ra bişermîyaynî ti ka on anêkerî.*
- **Zirar padayîş** esas duruşa geçmek.
→ *Ez nêwezeno çew mi ver di zirara xo pado.*
- **Zirdelo beyîş** iyilikten anlamamak, işini bilmemek.
→ *Zaf zî xo zir deli mekeri.*
- **Zimbîlon tede tadayîş** bolca kazançlı çıkmak, ele düşenden keyif etmek.
→ *Şima rê herom bo, şima hemini zimbîlî tede tadayî.*
- **Zincîl rû dayîş** zincire vurmak, kelepçelemek.
→ *Ma zî nêzonî, îni merdimon zincîlon rû donî ni kû fikron zincîlon rû donî.*
- **Zincîla xo qerefnayîş** zıvanadan çıkmak.
→ *Şima hinî zincîla xo qerefnaya, kom şiyeno şima tepîşo.*
- **Zîq ewnîyayîş** baka kalmak.
→ *Qey xeyr o, ti zîq ewnîni?*
- **Zîwonî beyîş** başkalarının bağ ve bahçelerinden geçinmek.
→ *Keyê şima roco rocîn ra zîwonî yo.*
- **Zon erdiş** dile getirmek.
→ *Ma waşt ki zon bîyerî la çewî riza nênaviti.*
- **Zon fek di masayîş** heyecandan konuşamamak.
→ *Hi bîyo mi ki zon mi fek di masayo.*
- **Zon fek di nêgêrayîş** olan karşısında şaşırarak, lal olmak.
→ *Çi semed ra zon şima fek di nêreno?*
- **Zon kelle kerdîş** dilini yakmak.
→ *Wero sur di şima zon xo rû kelle kerd.*
- **Zon kirr beyîş** söyleyecek lafi olmamak.
→ *Eki sucê kî ki bi gay zonê kî zî kirr bo.*
- **Zon kirr kerdîş** ağzının payını vermek.
→ *Wullahî lacekî bi kerdonê x ozon ma rû kirr kerd.*

- **Zon kîşt ontîş** susuzluktan halsiz kalmak.
→ *Ha şima ra aseno zonê ma kîştî oncîyawo.*
- **Zon ontîş** gereksiz konuşmak.
→ *Bîlaheq zon meonci.*
- **Zon ra fahm kerdîş** sözden anlamak.
→ *Merdîm verê heme çîyî gayz on ra fahm bikero.*
- **Zondergê kerdîş** hakaret etmek.
→ *Şima çî hind zondergêyi bikeri ayo hind şima vinî kenî.*
- **Zonî sere ra qalî kerdîş** peltek olmak.
→ *Laceko kû zoî sere ra qalî keno newe wîta ra vîyart.*
- **Zope di beyîş** şiddeten yana olmak, hiddetli olmak.
→ *Çerray zope di mebi.*
- **Zope ra fahm kerdîş** zordan anlamak, iyi sözden anlamamak.
→ *Toyi merdimî estî ki zope ra fahm kenî.*
- **Zope ser ra kêrnêkerdîş** akılını işini sopa ile görmek.
→ *Mala zopeyê pîrî şima ser ra kêrnî nêbo.*
- **Zura bêgûmon kerdîş** iftira atmak.
→ *Şima yew zura bêgomîni ma kerda.*
- **Zura boçin vatiş** yalanına inandırarak.
→ *Tu yew zura boçini va ki erd lerziya.*
- **Zura teber vetîş** yalanını ispatlamak.
→ *Çerray pîlonê xo cemat di zura teber mevecî.*
- **Zura vetîş** yalanını ispatlamak.
→ *Ti çî semed ra ez zura veto?*
- **Zuri bi zura pîynê kerdîş** yalan üstüne yalan söylemek.
→ *Komî şimawo zuri bi zuri pîne bikero?*
- **Zurî kerdîş û boçî zî panayîş** yalanına şahit bulmak.
→ *Şima çî semed ra zurî kerdî û boçî zî panaya.*

1897 - 1898

1898

MAXI | BÖLÜM - II

VATEYÊ VERÎNON

1882

1883

A

○ **Adir dekewo konca wêrayî veşneno**

→ *Komî ki derd dîy, derd yêyî apey fiyneno, ya zî mijguleyê komî ki bi yû tira zirar veyneno. Muhatabê derdî yan zî mijgulîyî gay bide virîyo, nî ki yî yêyî şelpeze fiynenî.*

○ **Adir kewt keyedê zûrayî çew pê bawer nêkerd**

→ *Zuri yew çîydo weşi nîya. Zura ki bonderê zuron bi hînî tira raştî nêvecîna, merdim zî pey bawer nêbeno û hilla ki zî yew felaketi seredê yêyî ser di omeyi çew pey bîh nêkeno.*

○ **Adir koyon keweno ternî û wişkî têdir veşneno**

→ *Adir ki kewt yew cayî wişk û ternî nêvono. Nêvono kû ez wişkî veşneno wa ternî mono. Eki yew derd ki kewt welat hewl û xirabî cî ra nêvecîneno, hemin têdir tefek fiyneno.*

○ **Adir pey kila adirî hewna nêşono**

→ *Adir pey kila adirî hîna xidar beno. Eki yew gure ki kî serî ser di ome, gay kî bi weşîyî tîyabigêrî, nî ki kî bi xirabêyî tîyabigêrî sew kî hîna vîşî xirabêyî veynenî û yew tîmîyonekêya pillî zî kî rê pirûnîyena.*

○ **Adir pey qirşikon tîfîynîno**

→ *Adir vernî di bi qirşikon tîkeweno. Keye zî bi sîflêda wîrdîkon pirûnîyeno. Merdim gay verî bi kerdonê wîrdîkon ver bi guredê xo verno û bi bawerêyî rarê xo biromo.*

○ **Adir û puş tîhet nêbenî**

→ *Adir, çîyo kû veşneno. Puş zî sey tutunî yo, eki adir takewt yew hewi di veşeno. Çîyî ki zîdê yemnû nî gay tîhet nêbî, eki tîhet monî, zirar donî yemnû rû.*

○ **Adir vatiş ra fek nêveşeno**

→ *Yew çîyo kû merdim tira zirar veyneno, ti nomeyê yêyî bîyerî zon ti*

kû zirar nêveynî, la ki ti tede warîşt û ronîştî ti ki mirdîya xo zirar veynî.

○ **Adirê binê şitî puf nêbeno**

→ *Adirê binê şitî adiro girr o, bi pufî hewna nîşono. Gay merdim xo guredê giron û pîl rê zî bihederno û ayo moj tîyabigêro.*

○ **Adirî ra pirîn nêbeno**

→ *Adir kî veşneno. Çîyo kû tede buvayî esta û merdimî rê zirar zî ono tira nîzdî mendîş karê aqilî nîyo. Gay merdim xo zirar ra bipawo.*

○ **Adirî reydir henekî nêbenî**

→ *Adir ya zî çîyî ki bi adir xebeftîni hilla ki, merdim tagêreno, gay bi aqil tabigêro. Nî ki tira zirar veyneno. Bi yarî ya zî henekî merdim ki tagêra beno kû zî yew ziraro giron veyno.*

○ **Adiro surî ra û qatira hîrraya ra bitersî**

→ *Adiro kû tira çeyleyî robîyî, adiro xidar o. Eki kî bi nezonêyî tabikewî, kî veşneno, zirar dono kî rû. Qatirî ki hîrrayî ya zî kî ra çîy wazena, gay merdim pîzeyê yayî mird bikero. Nî ki barê kî nêwegîna.*

○ **Alim xo vîra keno, pênuşi xo vîra nêkena**

→ *Merdîm çî hind zî xo zonaye bihesebno zî, la çîyo kû vacîno eki nênuso bahdî vîrî şono. Çîyê vatîşon vînî benî, la çîyê nuştîyîni çerray vînî nêbenî ki kî vîrî ra şîyerî.*

○ **Aqil aqilî ser ra wo**

→ *Aqil esto aqilî ra aver o. Eki merdimî cerebon ra ki yew tercube vet, hîna zêdî bi aqil tîyagêreno û şîyeno xo zirar ra zî bipawo.*

○ **Aqil berdo bazar herkesî yê xo girewto**

→ *Hergû merdim xo bi aqil vijînenno. Eki cay yew cemati di qala bi aqilî bibo, hergû kes rîndêya aqilê xo ra behs keno û xo hemin ra aqilêr veyneno.*

○ **Aqil bi pereyî nîyno erînayîş**

→ *Aqil fahm o, ne erîyeno ne zî roşîno.*

Gonî ki ome dîna bi fahmê xo dir yeno dinya. Ino fahm yê pereyî nîyo, sey yew wesla gonê gonî yo.

○ **Aqil ki pey wijdonî şowîya, cina-
vetêya ruhî vecîna**

→ *Merdimî ki aqilê xo di wijdon hewîna, şîyeno xo zî cîrîyayonê xirabon ra bipawo. Wijdonkî têyagêrayîş zî rihê merdimî şa keno û xirabêyi ra paweno.*

○ **Aqil pereyî reydir nêroşîno**

→ *Aqil yew wesla gonîyona ki ne erîyeno û ne zî roşîno. Eki yû nêbo gonî yew gomi zî nêhewelîno.*

○ **Aqil sey defterî nîyo**

→ *Aqil defterî ra aver o. Defter çîyo kû tede wo tira esterîno û bahdî zî derrîno, dima zî erzîno. La aqil ne derrîno û ne zî çîy tira esterîno.*

○ **Aqilê şarî kî rê sermîyon nê-
beno**

→ *Merdim pey aqilê şarî heyonî konca keye keno. Heme gure ya zî cîrîyaye bi aqilê kî ser ra hawanîyeno. Eki merdim bi aqilê yewînayî têyabigêro, nişîyeno cuwiyena xo dewom bikero û xo çirax veco. Gay bi aqilê xo, xo rê keye bikero û derdonê xo rê çare û rar veyno.*

○ **Aqilê xorton teyron reydir fir-
reno**

→ *Xortî bi kelegirîyi têyagêrenî. Ge-ge zî aqil tira vecîno, seki xo rê serdê erdon di nî, hewa ra firrî. Kî ki bi kelegirîyi têyagêrayî, kî aqilî ra zî durî monenî.*

○ **Aqilî têmîyon kerdî, herkesî yê
xo vijînawo**

→ *Heme merdimî bi aqilê xo rar ra şonî û keyeyê xo kenî. Çand merdimî bîrî têhet zî, hergû kes aqilê xo vijînenno û xo hemîn ra aqilêr veyneno.*

○ **Aqilo sivik baro giron o**

→ *Eki merdim cerebon ra yew ders nêgîro, aqilê xo nêşixûlno, bahdî barê xo zî giron keno. Xo û dormereyê xo zî hewlwelaqon mîyon fîyneno.*

○ **Ar nezonî rê bîyo bar**

→ *Ar şerme wo, terbi û malîfet o. Merdimê nezonî rê ar sey yew barî yo, nêzonô, kû ar mexsusê merdimê yo, hemîn rê lazim o. Eki merdim bêar bibo, cuwîyena xo zî yê gedonê xo zî herom keno. Çayê ayo kesî cemat di nêmoneno.*

○ **Ardê serri seba serri**

→ *Merdim dabara xo gorebê serri veyneno. Eki serri gore nêxebetîyo, kar û gureyê xo serre gore nêkero, tengone bi tengonî sero derî pirûnîyeno. Serri çêher demserri ya, gay têçîynîyayêya xo inî demserron gore veyno.*

○ **Ardimê cîronon cenga didonon
a**

→ *Eki merdim dabara xo dima nêbo, pawedê ardimê cîrononê xo bimonno, roc beno kû mehtacê yîni bibo. Destonê yîni biewnîyo, bi ardimê yîni zar û zêçê xo weye bikero. Ino moj dabari zî merdimî timî mehtac fîynena û beron ver ra çarnena.*

○ **Arîye bê awi nêgurîyeno**

→ *Ariye senî ki awi nêbo nêgêreno, merdim zî dabara yêyî nêbo, şîlikê yêyî zî nêbeno. Gay merdim zî dabara xo rû mijul bibo, nî ki sey arîyedê bê awi zûwa moneno.*

○ **Arîye şîyo ma çeçeqoyî dima
kewtî**

→ *Wîta di merdim çîyê xişnî xo rê derd nêkeno, keweno çîyonê wirdikon dima û xo neçar verdonno.*

○ **Aronçî vono qey derdê heme
kesî arîye wo**

→ *Aronçî zî sey hergû kesî dabara xo dima wo. Dabara yêyî arîyeyî ser ra bena, cuka ki vono gay hergû roc wa şar bîro arîye. Eki hergû roc ki nîyerî, seki yêyî bêdabar i verdî.*

○ **Asmînî ra çina varawo kû erdî
nêpewjnawo**

→ *Asmîn ra çina varo erd rû vareno. Erd mecmur o kû varonî bipewjno.*

Eki yew biwazo, yewî rê ardim bikero, ardimveynayox zî bi zerrîweşêyi ayo ardimî pewjneno.

○ **Asparê astora şarî timî peye wo**

→ *Astorê kî ki çinî bi, bi astorê şarî merdim aspar nêbeno. Kom hilla ki tu ra waşt, gay ti biderdî. Haci ki keyedê tu ra nêqedîyayi bi haca şarî karê kî nêmcet moneno.*

○ **Astor asparê xo şinasneno**

→ *Hergû kes ya zî gon wayerê xo şinasneno. Kom derî hewl ya zî xirab o, ayo gonî yînî hewl şinasneno. Aspar zî astorî ra nêewnîyo, astor zî nêverdono kû aspar hetê dera şîyero.*

○ **Astor gorebê asparê xo hîrreno**

→ *Astorî zî sey merdimon hewl û xirabî cîra vecenî. Asparo kû weş wayerê astorê xo vecîyo, astorê yêyî zî gorebê ayo wayervetişî hîrreno. Eki aspar astorî bêwayer verdo, çina ra ki astor derî bihîrro? Astoro bêhêvî nêhîrreno.*

○ **Astor vazdono, wayer wesfonê xo dono**

→ *Ayo kû sîflêyi weno qala sîflêya xo nêkeno, la ayo kû wayerê sîflêyi nîyo bi sîflêya imbazî wesfîno. Xo rê tira bari veceno, hewla hewlon zî keno yê xo.*

○ **Astora girêdaya, cayê xo di çerena**

→ *Dewara besta dormeredê xo di çerena, aya verradaya beno kû dekewo hêgayonê cîronon û zirar zî bido pirû. Merdimê bi şîretî ra çerray çewî rê zirar pirûnînyeno.*

○ **Astora merda, vergî ra nêtersena**

→ *Merde hesabê dişmenî nişiyeno bikero. Astori ki zî merdî, nişiyena hesabê xelasi bikera, bena weytîya vergî.*

○ **Astorî donî pirû herî bindê ningon di monenî**

→ *Ina dînya di serdest û bindestî sey*

astoron û heron î. Ayî ki wayerê hikum î, serdest î; ayî ki binê hikumê yînî di cuwîyenî zî bindest î. Bindestî xalib bi vatedê serdeston cuwîyena xo romeni. Xo destonê yînî ewnîyaye veynenî, cuka ki zî timî serpirêyi bide kenî.

○ **Astorî rê zengû zengûyî rê zî aspar**

→ *Astor ki bi gay zênê yêyî zî bibo, eki zên bi, gay zengû zî bibo, eki zengû bi, gay aspar zî bibo. Nî ki ne astorî ra, ne zengû û ne zî asparî ra behs beno.*

○ **Astorî û qatirî donî pîrû herî binê ningon di şonî**

→ *Serdest, serdestî reydir pêkeweno bindestî zî binê ningonê yînî di perxeçîli benî. Hewawo kû duyelê pîllî yemnu kewenî û yê belingazî zî zilmdê yînî ver qirr benî.*

○ **Astoro hewli zengû xo nêterseno**

→ *Merdim ki hewlêyi di warîşt û ronîşt yew kemone xo rê nîyono, la ki gureyonê xirabon di ki warîşt û ronîşt xo rê kemone ono, qali xo resneno, beno hedefê lomeyon.*

○ **Astoro kû cew nêwero, nêhîrreno zî**

→ *Cew werê terşî yê hîna taûtaqetî bigîro. Eki terş ya zî dewarê barî cew nêwero barê kî zî erd di verdonî. Hirriya astorî cew ra yeno, çimkû bi cewî ta xo visto.*

○ **Aşîk çewres ra pey bonderê sazî nêbeno**

→ *Merdimî ki wîrdikêyi di xo nêda kar û gureyî ser, pîl ki bi hînî derî zor yeno. Timî xo apey dono û qelpêyi reydir tîyagêreno. Aşîk zî cuwîyena xo di çerray xebat nêdîya û ki xebati bîro ver zî derî xerîb yena û xo vernêdono.*

○ **Aşîk kelebîno, la defî nêderrreno**

→ *Merdimo zexel çerray zirar nêdono xo rû, har zî bibo, bikelebîyo zî nahfa*

xo paweno.

○ **Aşikî rê baxda yew gom a**

→ *Aşik, cematî di yew çîy vaco, bawer kerdoxî yêyî gorebê xûlqê yêyî yî. Çina vaco zî pey huwenî û tira vîrenî. Zorî ason keno, durî nîzdî, vayî zî erjon keno. La raştêyî sey aşikî nîya.*

○ **Aşma adari cenîya vîyay a; ge huwena, ge bermena**

→ *Aşma adari zimiston ra newe vecayîş o. Sewmê zimistonî sero mendewo, ge serd ge zî germ; ge va, ge zî tînc esta. Ne tam wesar o û ne zî zimiston o. Cenîya wîyayî wayerê derdonê zafon a. Cenîya vîyayî di hillî yayî yemnû ser nîşonî. Ge derd vîrî keweno, ge zî şayîyî. Raştêya dinya rê weş ri bi ri menda.*

○ **Aşma ki aşm a, lekeyê yayî estî**

→ *Aşmî sero senî lekeyî estî, bi ayo tewir merdim zî bê qûsur nêbeno. Hergû merdim zî hilla ki dono û gîno beno kû kerdonê xo di xeta virazo. Yû çî hind zî hewl beno wa bibo tira xeta virazîna.*

○ **Aşmî ki lojin ra vîyarti şewqê xo nêdona zerredê keyeyî**

→ *Waxtê verî di lojinî cor ra cêr akerdeyî bî û ki aşmî omeyî ovardeyê lojinî zerreyê keyeyî roşn kerdîni. Aya şewa tarî di aşmîki lojinî xelesnaynî zerre zî tarî di mendîni. Ê merdimî zî may û pîy ona yî. Eki yîni ra kewt merdim bêwayer o û ha tarî di mendewo.*

○ **Aw û adir vîndenî, dişmen nêvîndenî**

→ *Dişmen timî kî rê bide gêreno. Eki ferasetê xo ki bideerd darba xo kî rû dono. Şew û roc xeyalê yêyî kî ser o.*

○ **Awa herrekîya xo rê rar zî virazena**

→ *Awî ki herekîya bîyî, xo rê yew herekca zî virazena. Merdim ki zî xebatkar bi, dabar û şîlikê xo xo rê derd kerd heqûmicid risqê xo zî veceno. Keyê xo mehtacê çewî*

nêverdono.

○ **Awa qûrra giron şona**

→ *Awa ki cayê yayî yê gizma bibo gorebê mijîdê xo herêkîna. Merdim ki tira ewnîno sêki qûrrekî biherêkîyo. Merdimo qûrre zî hilla ki rar ra şono xo kîştan sero dono. Xo heme qewmî û imbazon ra şerêr veyneno.*

○ **Awa vinderta ra bitersî**

→ *Awa vinderta xalib tede xewf û ters esto, çimkû kî hetê binê yayî ra xeberdar nîyî. Bin di taloke çinA wo û çî tewir o, kî pey nêzonî.*

○ **Awa yewî timî qeyme vecîna**

→ *Merdimo kû hergû gure di yê xo raşt veyno û tede riki bikero, asar çîy şaş o. Gay nurri û durra xo zî bieşnawo. Heme fikron bi aqil û mantiqî rar ra bero, nî ki îllahî yê mi raşt û mi ra vîşêr çew raştî nêzono vatiş zî şaş o.*

○ **Awa yewkona cawo teng di veng dona**

→ *Awa ki yewkone bîyî, cawo teng ra ki vîyerti veng vecena, çimkû awî pîser a. Ê bi taûtaqet herêkîna, konca rû şîyero bi ayo hikum xo ra veng vecena. Merdim ki zî bi qewmî têya gêra hesabê yêyî beno, çimkû hikum tede aseno. Wayerê qomî nawnîno û muhatabî zî hesabê yêyî kenî.*

○ **Awî çî hind goli di bimono, ayo hind zî buyî dona**

→ *Eki gure merdimî ver di ki bi, gay taloq nêzerzo. Çimkû mêştî kî ra ver çina esto, çina cîrîyeno kî tira hagîdar nîyî.*

○ **Awî heyonî leyl nêba zeng zî nêbena**

→ *Awî ki leyl bîyî, dima zî zeng bena. Gureyê tēmîyonekî zî bi ino moj î. Gure heyonî merdim vernêno, nêzono kû gure serê xo gîno yan zî nêgîno. Eki ver bi gureyî verna, bi xirab zî rar ra şîyero, heqûmicid vernî bide gîno û dima zî gureyî raşt keno.*

○ **Awî qeymeyî sero nêşona**

→ *Awî bê mudaxele qeyme nêşona.*

Yew gure di zî ki merdimê bêcerebî tede riki kerdî, va ki îllahî ona raşt o, ayo moj şaş o, timî riki ki kerdî û ki têyagêrayişê xo di ki rar nêda aqil û mantiqî serkewtişê yêyî zî zor beno.

○ **Awî ser mar zî kî di nêdono**

→ *Merdîm yan zî yewîna gonî ki xo rê werdê xo rû mijul o, gay çew tira çîy nêvaco. Mar bîle veyno kû ti ha xo rê awî wenî, tu ra çikî nêvono û vîreno, şono. Merdim zî hilla ki xo rê kar û guredê xo rû mijul bi, gay çew tanêkewo, derî paştî vecîyo.*

○ **Awka bêveng ra bitersî**

→ *Awî ki edelnaya bîyi, xalib binê yayî di ya lincî ya zî xorînêya zêdî esta. Merdimo bêveng zî ino moj wayerê toyî çiyonê nimiton o. Kî gay hesabê asar hewayon zî bikerî. Hi hetê hewlêya û hi zî hetê xirabêya.*

○ **Awka koyon newalon di erzîna teber**

→ *Awka koyon cawo kû vengone tede esto wêra di erzena teber. Koyon di asar cayî newal î. Koyî cayê berz î, newalî zî cayê dekewte yî.*

○ **Awka şeya ra metersî, awka merda ra bitersî**

→ *Awa ki yê şeyî bîyi binê xo pûnk kena û hilla ki dere û durxon rû zî gûnena merdim vono qey yew talokeyêkî tede esto. Halbi ki awka edelnaya binê yayî di çina esto çew tira hagîdar nîyo. Çîyo kû kî tira hagîdar nîyî hîna zêd î û merdimî di zî aswas virazena.*

○ **Awka şeya ra metersî**

→ *Awkî ki şeya bîyi merdim heme hewa ra şîyeno hesabê xo veyno. Merdimî zî ayo moj o, eki zerre û teberê yêyî ki yew bi, têkildarê yêyî bi ayo moj tedir hesab veynenî. Çi tewir xidar ya zî elerz bibo, ti yêyî hîna weş şinasnenî.*

○ **Awka xorîn ra merdimê bêvengî ra bitersî**

→ *Awkî ki xorîni bîyi, eki merdim dekewo û astonawî zî nêzono, tede xeneqîno.*

○ **Awkî û adir di comîrdêyî nêbena**

→ *Merdîmî ki astonawî nêzonayî awî ra durî vîndero û eki halê adirî ra ki çîy nêzono adirî ra durî vîndero derî hewl beno. Nî ki cuwîyeni di him awî û him zî adir nêbo, gonî nişîyeno cuwîyena xo biromo, la wîta di eki merdim bi nezonêyî têya bigêro wîrdî zî yê zirarin î.*

○ **Axa pird zî bibo ninga xo tamefîynî**

→ *Axa zengîn o û xalib hetê dewleta vîndeno. Zilom û zordarêyî seba nahfî xo rê xûlq vijînawo. Cuka ki axayî çerray şarî ra nizdî nêvîndertî, şar zî axayon zilomkar û zordar veyneno. Çerray pey paştî nêbesta û nêbesteno zî. Hilla neçarêyî zî xo bextê axayî ver êştîşî ra zî paweno, çimkû axa zilom ra hes keno.*

○ **Axa û paşayî zurî kenî, zimiston zurî nêkeno**

→ *Axa û paşayî zî qûl î. Zuri mahsusê qûllî ya. La zimiston aîdê xoza wo. Xoza dost û neyarê yayî çinî yî ki derî hewl yan zî xirabi bikera. Çîyo bê nahf o, çewî ra çîyo kû biheferno çinî yo. Cuka ki çina erd kî sereyî ser di kî zonî ki aîdê rêzekona yayî wo. Ne kî ra zurî vona û ne zî seba nahfa xo kî xapînena.*

○ **Axayon di vîrena, la nêmaxayon di nêvîrena**

→ *Merdîmo kû heqê axayêyî bido tedir keye beno, la ki axayêda xo ra çîy nêzono û sey nêmaxayon têyagêreno, xo niheqêyî ver di edelneno. Çerray zî tedir ne keye beno û ne zî imbazêyî bena.*

○ **Axê biza kûlî yê bizida qûlinçin rê nêmoneno**

→ *Zilom çîydo hewl nîyo. Komo kû hetê zilomîya vîndero, zilom bikero*

○ **Axurê kî koşka şarî ra rindêr o**

→ *Wîta di avzelêya seter ra behs beno. Koşki setara hewl a, asonêyî tede zaf*

a. La hilla ki yê minetî bibo, sercelon tede zaf beno. Ayo semed ra, wa yê kî bo, wa hima sey axurî bo. Wa tede sercelon çinî bo, wa tede tehnî û nuski çinî bî, minet çinî bo, axurê kî besê kî yo.

○ **Aya ki çaredê kî di nusîyaya gay kî veynî**

→ Merdim xalib bi çarenusî bawer o. Hilla ki beno, bi çarenusê xo beno. Eki cuwîyeni di çîyo kû bîro seredê yêyî ser di, ayêyî çarenusî ra zono. Cuka ki vono kû aya ki çaredê kî di nusîyaya gay kî veynî.

○ **Aya ki gonî rê yena wa malî rê bîro**

→ Merdim ki xebetîya malê yêyî zî beno. Mal û gon ki erzîyayî têver, gon malî ra aver o. Kî ki xebetîyayî kî malê xo zî zêdî kenî, la gon zêdî nêbeno. Eki qeda û bela kî serî ser di yenî, wa malî rê bîro kû gon bahdî yêyî heyne qezenc bikero. Gon ki şî, mal moneno, la ki mal şîyero, gon malî heyne ono ca.

○ **Aybê kî, kî ra nêaseno**

→ Eki merdim xo di kemone nêveyno çerray lomêyi nêpewjneno, nêvono kû ez zî gonî yo, ez zî qûl o, xeta mi ra zî peyda bena. Ratim xo bêkemone veyneno.

○ **Ayêyî ki derdê qesba nêdîyo, derd ra çîy nêzono**

→ Dînya di derdî zaf î û tewir bi tewir ra yî. La derdê qesbada kî hemî ra gironêr o. Çimkû hergû gonî wazeno kû qewmê xo daîm bikero. Cuka ki leyir ono. Merdim zî îni gonîyon ra yew o. Derdê qesba gonîyonî rê zaf yê deşî yo. Heme derdon rê razî yo, xo ver di virazeno, la yê qesba rê têçîynaye nîyo.

○ **Ayêyî ki kerd xelesîya û ayêyî ki nêkerd fetesîya**

→ Merdim kû kar û guredê xo rû mijul o û dabara xo ra canêmoneno rayerê xelasi tepîştî û cuwîyeni di

yê serkewtişî yo. La ki kar û gureyê xo canêrd û mehtac mend, yû ki bîfetisîyo.

○ **Ayêyî ki kerd xeleşîya, ayêyî ki nêkerd fetesîya**

→ Tengone di komo kû xoverobido rayerê xelaşî veyneno û komî kû dest xo ra verrado yêyî rê xelasi çinî ya.

○ **Ayî ki destî kenî may û pîy nêkenî**

→ Merdim, kar û gureyê xo heweleyê çewî nêkero, hîna hewl o. Çimkû gure ki heweleyê yewînayî ki bi, gorebê zerrîya kî zî nêbeno. Tede sixre yan zî kemone moneno. Ayo semed ra karê kî ki bi destê kî ki bi, tede sixre zî bibo, kemone zî bibo lomeyê kî çewî ra nêbenî.

○ **Ayo kû dêzi ronono, zono kû zî çimçilikî pabestîni**

→ Merdimî ki yew gurewo zor ya zî taloke hinkerd, gay bizono kû kar ya zî zirarê yêyî çina wo.

○ **Ayo kû dêzikon virazeno qûlpon zî panono**

→ Komî ki yew gure kerd çina û çî tewir hewcî kerd, şertûşurtonê yêyî zî ayo moj ono ca.

○ **Ayo kû dikê xo nêgêro gayê xo zî nêgêreno**

→ Merdim kû çîyê wîrdîkî xo rê avzel nêveyno, yê xişnî zî xo rê bar nêkeno. Eki çîyê wîrdîkî razî nêbo, yê xişnî zî nêveyneno.

○ **Ayo kû Homayî ra nêterso, tira bitersî**

→ Homay ra terseyîş tersê wijdonî yo. Komî dir ki tersê wijdonî çinî yo, merdim tira biterso niheq nîyo. Çimkû bêwijdonî ra heme karo pîs peyda beno.

○ **Ayo kû raron sero rakeweno hewnon zî veyneno**

→ Merdim çî gure keno wa bikero, gay xo zirarî ver di zî virazo. Ge ge karo kû merdim keno, derî hewlwleq zî pîrûnono, gay yû asar hewlwelaqon

zî bigîro xo çimon ver.

○ **Ayo kû rayberê yêyî qolincik a, firrê xo cîmîyon ra nêveceno**

→ *Qolinciki xalib kirri firrena. Kura di leşi veyna, ya ha sero ya. Eki ya rayber bîiiba, ayî ki tedir firrenî nişîyeni firrê xo eyar bikerî.*

○ **Ayo kû teqeza bikero, erjelê xo keno nîzdî**

→ *Karê teqaza di xeta zaf a. Komo kû kar û guredê xo di teqaza bikero, tede zaf şaşêyi virazeno. Hergû şaşêyi di zî yew zirar esto.*

○ **Azgelô terrn weş tadeyeno**

→ *Dara azgeli daronê bîynon ra zafêr nemrikin a. Hilla ki merdimî rê hewcî bikero, binêk ki adir di mendi lezi tadeyena. Merdimo kû bi esl û fesl bibo, tira ki lomeyî bîyî, yû lezi fahm keno û kî rê beno tazîl. Kemoneyê xo ki fahm kerd, cadi tazîl dono û xo cuwîyena newa rê têkeno.*

B

○ **Bar çiqas giron bo merdim ayo hind qefelneno**

→ *Hergû merdim gorebê qîfil û hêzdê xo bar wegîno. Qîfil ki zor diya bider bar zî war di moneno.*

○ **Bar çiqas giron bo, merdim hinda xo qefelneno**

→ *Qîflê merdimî ki çi hind piraresa ayo hind baro giron xo wenono.*

○ **Bar di nêkişiyeno, la serbar di kişiyeno**

→ *Çerray heqî ra çîy nîyeno kîştîş, eki kişîno sew vîşone ra ya zî kar ra kîştîş cayiz o.*

○ **Bar nêşono herî ver, her yeno barî ver**

→ *Hilla ki kî yew kar kerd gay kî gorebê usulê ayo karî tîyabigêrî. Nî*

ki aya bêusulêyi kî rê yew asonêyi nê yew mişgule virazena.

○ **Bara nêwerdî werda ya**

→ *Komo kû werî rê xişnêyi bikero, bara yêyî zî yewîna rê şona.*

○ **Barê aqilî ningî oncenî**

→ *Eki merdimî qeraro şaş ki da hîna zêdî zehmet veyneno û pê mijul beno. Hilla ki zî ser ra gêra, ningonê xo zî betelneno.*

○ **Barê bê aqilî yê bi aqilî onceno**

→ *Merdimî ki bêaqilêyi di riki kerdî û kî şaş tîyagêra, barê yêyî zî yê aqilîyon rê moneno. Ê bi aqilî mecburî monenî ki ayo barî wegîrî.*

○ **Barê bêaqilon hertim giron o**

→ *Aqil karê merdimî ratim ason keno, la ki merdim bi aqil tîyanêgêra timî şaşêyi mîyon di moneno û bedel zî giron dono. Barê xo zî gironêr keno.*

○ **Baro kewte erd di nêmoneno**

→ *Hergû dalamatêyi yew way- erê yayî esto. Dalamatêya bêwayeri çinî ya.*

○ **Baz baz di, imbaz zî imbazî di**

→ *Hergû merdim gay hûnqîfê xo dir bido û bigîro. Nî ki bêhûnqîfêyi yew alozêyi virazena.*

○ **Bazarê keyî û yê suki yew nêbeno**

→ *Kar û gure gorebê nêt û hesabê kî nêbeno, merdim gay şart û şurtonê teberî zî bigêro çimon ver.*

○ **Begî, timî gunîwer î**

→ *Beg merdim timî xo renca yewîna ser ra dono cuwinayîş û eki çay yew vero vecîyo zî bi zilm û zordarêyi ayêyî hiş keno û sey birardê şinîki nahfa xo sero xebetneno.*

○ **Behr pey fekê kutîkî nêheremî-yeno**

→ *Merdimo xirab nişiyeno bi xirabêya xo şarî rû bişikno û yew şarî tîpîze xirab bikero. Xirab merdim timî xirabêya xo di moneno.*

○ **Bela nêvona ki ez ha yeno**

→ *Qeda û bela hilla ki kî sereyî ser di yenî bêtererekêya merdimî ra*

- yenî. *Gay merdim çerray bela xo vîrî nêkero, ayayi gore tererekê xo zî veyno.*
- **Belingazî şîyî dizdêyi aşmî yîni di vecîyaya**
→ *Siud belingazon çerray çinî yo û qiflê belingazî zî zonaye ra nêreseno. Eki yew gure zî bikerî timî aya belingazêyi derî mişgule ona.*
  - **Ber vinderte bo, paca ra aser-nêkewîno**
→ *Merdîm gay ûsilî ra çîy bizono, bêûsilêyi cemat nîyna, weşi zî nîya.*
  - **Berê şarî mekuwî, şar zî berê tu kuweno**
→ *Qet çewî hewlwelaq mefîni ki wa çew zî tu rê hewlwelaq nêvirazo. Eki ti yewî ason nêverdî, roc bibo kû yew zî tu ason nêverdo.*
  - **Berê xeyron timî akerdewo**
→ *Eki merdim ki biwazo hetê rindêyi û hewlêya vîndero, ver di yew astona çinî ya.*
  - **Berê xo zerbe bikerî, cîronê xo zî dizd mekerî**
→ *Gay merdim heme waxt tererekê xo, xo dest ra verranêdo. Bêtererekêyi kî rê seredej pirûnona.*
  - **Berz mefirri alçax zî mekewî**
→ *Fêm û qiflê xo ra zêdêr yew gureyî rê wayer mebi, eki tu dalamatê yêyî wegîrewti, wa ti bi yêyî mahcup nêbî.*
  - **Bextê kesî bibo, pirjini di zî awî edelîna**
→ *Merdîmî ki bi bext bi, karê yêyî zî gorebê zerrîda yêyî beno, raşt şono. Çimkû yû imbazê xo di raşt o, karê yêyî zî raşt şono.*
  - **Beyntareyê teresê û comîrdêyi yew muy a**
→ *Merdîmî ki teyna xo rê waşt zaf teres beno, bari nêkeno. Cîriyayon di xo vero nêdono. La ki binêkî imbazî xo rê zî ki fikrîya, nahfî hetê yêyî ya zî dayî, muya ki beyntaredê teresê û comîrdêyi di ya xelesneno û comîrdêyi vijîneno.*
  - **Bê mal û bê hal o**
→ *Merdîmo kû malê yêyî çinî yo, halê yêyî zî gorebê malê yêyî beno.*
  - **Bê zehmet qezençêkî kî dest nêkeweno**
→ *Merdîm heyonî sîflêyi nêwero, wayerê yew asonêyi zî nêbeno. Dabara bê sîflêyi çinî ya.*
  - **Bêar kewto mihînî ser, heyna zî vato;”ax sereyê mi”**
→ *Merdîmo bêar ridê bêaqilêyi ra keweno teşqe, la heyna zî bêarêyi xo nono, xo bi aqilîyon ra hesebreno.*
  - **Bêbextêyi êştâ kutikî ver kutikî nêpewjnaya**
→ *Bêbextêyi hinda ki xirab a, kutik bîle pey qayil nêbîyo û tenezulê yayî zî nêkerdo.*
  - **Bêbextêyi karê comîrdêyi nîya**
→ *Merdîmo comîrd çerray bêbextêyi imbazê xo nêkeno, sebena wa bibo zî heyna xo bêbextêyi ra paweno.*
  - **Bêdînî rê bêimon lazim o**
→ *Merdîmo kû bi ucdon têyanêgêra, xo rê heqîqet esas nêgirewt, heqûmicid raştê yew çimsurî yeno.*
  - **Bêxîret la omet o**
→ *Merdîmo bêxîretî çew yêyî qewmê xo mîyon di nêwazeno, tedir têkelîyi nêvirazeno û timî xo tira pawenî.*
  - **Bi haca xirabi, karo weş nêbeno**
→ *Eki merdimî destî haca xirabi biyî, karê yêyî zî war di moneno. Karo kû bi haca xirabi bibo yû ya nêmcet o û ya zî xirabê xirabon o.*
  - **Bi herone wo, çinî bi mergone wo**
→ *Merdîmî ki qîymetê îmkanonê xo kî nêzona, bahdî ina herayîyi pirnikonê yêyî ra heb bi hebi yena.*
  - **Bi imbazê xo mehuwî, yena tu zî sereyî ser di**
→ *Ina dînya di eki yew çîy imbazê tu sereyî ser di ome, derî ayb meveynî ki, pê mehuwî ki rocaver di zî tu sereyî ser di omeyî wa çew bi tu nêhuwîyo.*
  - **Bi ina ningî ti nêresenî çeren-**

gca

→ *Kar çi tewir ki bi, gay kî gorebê tempoyê karî tēyabigêrî. Tererekê karî gorebê karî ki nêbi, kar war di moneno û sere zî nişono.*

○ **Bi pers merdim şono qers**

→ *Merdîm heme nezonêyi ra pey persî xelesîno. Eki persa, miradê xo ya zî reseno.*

○ **Bi vergone wo, eki çinî bi zî mergone wo**

→ *Merdîmî ki hesabê rocê tengî nêkerd, çinawo kû dest kewt hima xerc kerd, bira roco teng zî vîr di ki nêmend, yû rocaver di şelpeze moneno.*

○ **Bi xebera weşi mar qûli ra vecîno teber**

→ *Merdîm ki bi qala weşi û bi zonê nemirî reydir da û girewt, heme zor û zehmeteyî ra bi asonêyi ser keweno.*

○ **Biaqilî sencenî kêmaqilî oncenî**

→ *Merdîmo biaqil hilla ki karê xo keno, verî kar û zirarî hesebneno, la kêmaqilî rê asar gure ne bar o û ne zî kar o.*

○ **Biarî va “ez arê xo paweno, bêarî va “mi ra terseno”**

→ *Merdîmê bê arî di ne şerme, ne heya û ne zî ters esto. Heme gure xo rê leyaq veyneno. Merdimê bi arî çerray nişîyeno tedir rar ra şîyero û hûnqîfê cî bibî.*

○ **Biawa sitlon pey arîye nêgêreno**

→ *Bi sermîyono şinik karo pill nêbeno.*

○ **Bibo herayî ya, çinî bo mergone wo**

→ *Merdîm esto kû çiy ki dest kewt, hesabê rocê tengî nêkeno û cadi sarf keno. Dima zî feqîrêyi û belingazêyi kaş keno.*

○ **Bikeri sey arminîyî, biweri sey axayî**

→ *Merdîmî ki xo xebati ver di viraşt û tede renci berdi, tengone di zî nêmoneno û sey axayon zî vîyarneno.*

○ **Bilbil dekerdo qafeso zêrîn vato “ax welatê mi”! Welatê**

xerîbî çi hind hewl û weşi zî bibî, heyna xêrîbêyi zor û zehmet a. Çerray welatê xerîbî tahmê welatê kî nêdonî. Welatê kî rengê romite, dîrok û erdnîgarîya kî xo di hewî-neno.

○ **Bira bira wo, miamele cîya wo**

→ *Qîymetê birayî çiyêkî rê nîyno bedelnayîş, la dayîş û erînayîş çiydo cîya wo.*

○ **Birayê werî imbazê kutikê qerî yo**

→ *Merdîmo kû timî xo werî rê bipelekno, çerray xo rê hewlêyi esas nêgîno. Û imbazê hewlî xo rê nêvîjînenno, timî tira nahfî paweno.*

○ **Birayê werî timî cigîraye wo**

→ *Çimê merdimî ki werî sero bi, yû çerray mird nêbeno û timî zî xo miradneno. Gay nahfa yêyi serê heme çiyî bibo, nî ki cigîrîno û kî ra durî keweno.*

○ **Birîndar timî darba xo zono**

→ *Merdîmî ki hewi darbi werdi, pey zono kû kura ra derî yena, xo nû qîflê xo weş şinasneno.*

○ **Birrekî lez benî verrekî**

→ *Ayîdê wîrdîkî waxtî mîyon di lezi benî xişnî, wa hima merdimi di sebr û deyax bibo bes o.*

○ **Bitorbeyê tolî astor nîyno weye kerdîş**

→ *Eki merdim biwazo yew gure di ser bikewo gay şartonê yêyi ver di zî xo virazo. Bi çikuseyi gure sere nêşono.*

○ **Biwerî sey mîrî, bixebetî sey arminîyî**

→ *Xebata xo di renca weş beri ki waxtê werdişî di wa yew tengone nêmono kû merdim bişîyo bêaswas û weswese biwero.*

○ **Biza dizdî nimitîkî yena kel û eşkera zîyena**

→ *Dizd hilla ki şono dizdêyi nimitîki şono, la bahdî waxt ki ser di vîyert heme çiyî eşkera keno.*

○ **Biza gerrini çime ra awi wena**

→ *Merdimo qûrre hertim xo heme kesî ra cor veyneno. Xo qewmê xo ra hewlêr û berzêr veyneno. Rindêyi û hewlêyi teyna layikê xo veyneno.*

○ **Biza ki biz a, verî cayê xo vira-zena dima mexel bena**

→ *Eki merdim vono wa ez bi heşma mono, gay cuwîyena xo di ca bido hewlêyi û pûnkêyi.*

○ **Bizi bi nînga xo û mêşna zî bi nînga xo leqîna(rar ra şona)**

→ *Hergû merdim bi fahm, bi ferasetê xo wardeno û roşeno û kerdonê xo ra mesul o. Çew guneyê çewî ra verpersîyar nîyo.*

○ **Bizi bi nînga, mêşna zî bi nînga xo dari di bena**

→ *Hergû merdim keredê xo ra mesul o, b, kerdonê xo cirme xo dono. Çew kerdonê çewî ra mesul nêbeno.*

○ **Bizi kom hetî ra şîyera, bizîk zî ayo het ra şono**

→ *Pillî se bikerî û senî tewir bicuwîyî, wîrdîyî zî ayo moj bide ewnînî û sey yînî cuwîyenî.*

○ **Biziki bol ra qereffiyayi lezi bena werê vergî**

→ *Merdim ki bi cematê xo ki rar ra nêşi, lezi hewlwelaqon mîyon keweno û lezi zî merdimonê xirabonî rê beno hacûhuci.*

○ **Bîro kû kî tira awi wenî kerra medekeri**

→ *Awî nêmeyê cuwîyayişî yo. Eki yew bîr ya zî awzêmerdimî ver di bi, gay merdim aya awî sey gonê xo miqat bikero. Çimkû awî cuwîyena gonîyon a.*

○ **Boça herî ya û sey verî ya**

→ *Merdimo kû nêbedelîyo, nurri durri ra sewm nêveyno û timî sey xo vindero, gorebê çerxî ki rar ra nêşi hemin ra apewte moneno.*

○ **Boça kutikî dekerda dews, hewt serrî ra pey veta ki sey xo ya**

→ *Toyî merdimî estîkî ki dormere di*

çina bicirîyo zî, yî sey xo rar ra şonî. Qet nêwazenî ki bibedelîyî û sodê boça kutikî ra yî. Bedeleyîş ra tersenî.

○ **Bon bê pîrd, merdim zî bê sermîyon nêbeno**

→ *Hergû viraşte di senî ki xefilî estî, yê merdimî zî gay yew rar ronayoxê yêyî, yew paştîvetoxê yêyî, yew pillê yêyî bibo.*

○ **Bonder beye kelebeye wo**

→ *Merdim ki bonderê belaşêyi, yê nahfî ki bi timî wazeno kû derî bîro. Eki nîro, ina hewî xo delone rû dono.*

○ **Bonderbeye harbeyî ra zorêr o**

→ *Belaşwer çerray nêwazeno kû xo bidejmeno. Çi hind sercelon zî beno wa bibo yû heyne sey xo keno.*

○ **Bonderbeyî bonder mekeri, eki tu bonder kerd, xo vîrî mekeri**

→ *Merdim ki hewî bonderê asonêyi bi û heme çîy ki xo ver di dîy gay kî timî biderdî, nî ki xirabşonêyi ono qirriki.*

○ **Bonê zurayî veşa çewî bawer nêkerd**

→ *Merdimo zura bi zuronê xo şarî di bêbawerêyi virazeno û xo ra durî fiyneno. Dima ki cay yew tengone seredê yêyî ser di zî ome, ina hewî pêbawer nêmendo ki yêyî fahm bikero.*

○ **Buya weşi qina kutikî ra nîyna**

→ *Merdim ki hewlêyi û weşêyi di nêwarîşt û nêronîşt timî gureyonê pîson dima beno.*

C

○ **Ca ca bêvengêyi, merdimî ra tengêyi fiynena durî**

→ *Merdimo kû fekdê xo bişîya, şiyeno dinya û sereyê yêyî timî teqûreqî ra durî û ason moneno.*

○ **Cawo kû adir dekweno ternî û**

wişkî tédir veşneno

→ *Merdim gay zaf hagîdar bo kû merdimê bi guneyî û bê guneyî tēmîyon nēşîyno. Sucdarî û bēsucî cî ra veco.*

○ **Cawo kû adir tede çinî bo, duy tira nêvecîno**

→ *Eki merdimî di ki yew huner çinî bo, çew hewlêyi sero qalê yêyi nêkeno û yû zî lezi vîrî ra şono.*

○ **Cawo kû koyî tede çinî yî, qotî dawaya pillêyi kenî**

→ *Cawo kû merdimê cematî tede çinî bo, pîl û giron çinî bî, ca zî acil û ocilî rê moneno. Yî zî dawaya pillêyi kenî.*

○ **Cawo kû şêrî vinderte bibî, luyî nişîyenî ta bigêrî**

→ *Cawo kû merdimê cemat û şîlikî vinderte bibo, çew ê sivik û bêşîlikî dima nêşono.*

○ **Cayê lematon weş beno, la yê galon weş nêbeno**

→ *Lematî fizik di yew herun di verdona, qalî zî derûnî di herun di verdona. Ê derûnîyi serrawaxt merdimî vîr di monena, la yê lamatî çand rocî ra pey vîrena.*

○ **Cehd tu ra mirad zî Homay ra**

→ *Merdim xebata xo biromo, cuwîyena xo di renci bero û dima bendedê hêvîyi di bimono hîna ca di beno.*

○ **Cenet ha binê ninga maron di yo**

→ *Cuwîyena gonîyon di mayî sîflêwera bêhimta ya. Eki mayî nêbo ne merdim ne zî yewîna gonî cuwîyen di nêmoneno. Gay qîymetê mari bîro zonayîş. Heqê mari rew rew leyir nişîyeno bido.*

○ **Cenîya sewlderzî timî werwa ya**

→ *Merdimo hosta hertim kardê xo rê nêbeno. Ê şarî weş hinkeno, la yê xo goşpey keno.*

○ **Cenîyi cenî ya û comîrd zî comîrd o**

→ *Cuwîyeni di rolê cenî û comîrdî cî*

ra cîya wo. Hergû yew cayê xo di bi qîymet î.

○ **Cenîyi çand raşt biba zî sey vaş-tirîyi çewt a**

→ *Ino vate bêlûyo kû hilla ki comîrd îqtîdar bîyo vecîyawo aver û cenîyi mesulê xirabêyi dîya.*

○ **Cenîyi esta keye virazena, cenîyi esta keye rijnena**

→ *Rolê cenîyi şîlik û dabari di yê verîn o. Eki cenîyi nêbo nêmeyê keyeyî xirabe yo. Kar û gure war di mende wo.*

○ **Cenîyi esta û cenîkeki esta**

→ *Wîta di cenîya ki keyeker a û xo nû kulfetê xo çirax vecena, aya cenî ra hewlêyi sero behs beno. La cenîya ki nişîyena keyeyê xo cîverveco û xo nû leyironê xo çirax veco, belingazêya asar cenîyon ra behsbeno.*

○ **Cenîyi merdimî wezîr zî kena, rezîl zî kena**

→ *Cenîya ki xo bişinasno, quwetê xo ferq bikero, imbazê xo serfiraz kena, la ki xo nêşinasno û quwetê xo zî ferq nêkero keyeyî tédîr şelpeze kena.*

○ **Cew vono kû ez birayê xellî yo**

→ *Merdimo nêerjeye xo keno merdimê erjîyayon ki wa qîymet veyno.*

○ **Cihud ki meflis bi defteronê kihinon têsêr rû dono**

→ *Merdim ki xebata newa rê xo têkerd, timî agêreno kerdonê kihinon ser di û cuwîyena xo nû kî zî tēmîyon di herom keno.*

○ **Cil o, ha ma mil di yo**

→ *Hilla ki yew merdim raro raşt di ki nêbi, hergû roc xirabêyi di ri bi ri moneno û merdimonê xo rê zî teşqeleyî pirûnono. Timî zî qewmdê xo rê bar o.*

○ **Cilê zêrînî herî sernî, her hey-na her o**

→ *Merdimî ki di cewher çinî bi, çina pirabigîro ya zî çina biwero hey-na zî eynî merdim o. Pey şeklî, merdim hewl nêbeno.*

○ **Cinawir ki bi pîr, kutik beno**

belawo qir

→ *Merdim ki kar û xebat ra kewt beno bêqîymet, acil û ûcilî rê beno dehkeraya henekon.*

○ **Citi bi aşikî nêbena**

→ *Aşik û citi pîyanêkewenî. Kar û xebata ki tira fahm bikero citi nîya. Merdimî ki nêzona heqde karî ra bîro, karî radestê yêyî kerdîş zî herom o.*

○ **Cixer a; ne ber o, ne zî pîne wo**

→ *Ewladê merdim leteyê gondê merdimî yo. Ne derrîno û ne zî erzîno.*

○ **Cixeri êşta kutikî ver, kutikî nêwerda**

→ *Ewladê merdimî çî hind zî xirab bibo, leteyê gondê merdimî yo. Ne teber beno ne zî kişîyeno.*

○ **Cîronê xo rê biwazi ki wa Homa bido tu zî**

→ *Merdim gay hertim çimveyşon nêbo, verî imbazê xo rê biwazo dima xo rê biwazo kû zerrîya yêyî di cayê barikerdişî wa zêdî bo kû sellî nê, wa rih zengîn bo.*

○ **Comîrd dostê mîyonê ningon û dişmenê sereyî wo**

→ *Comîrdo kû bi zîhnîyetê nereyî tîyabigêro hi nefspîsêyî keno hi zî wazeno zilm û zordarêyî cenîyî bikero.*

○ **Comîrd qedrê comîrdî zono**

→ *Merdimo kû comîrdêyî bişinasno û xo ra fahm bikero qîymetê merdimî zî zono.*

○ **Comîrd rayêkî mereno, teres hergû roc mereno**

→ *Merdim wazeno hetê nonîya, wazeno hetê destîya, eki omeyî bide xovero bido, yew ray tengone veyneno, la ki teresêyî xo di biyero, hergû roc mergî ra xirabêr beno.*

○ **Comîrd vateyê xo, verê kî di vono**

→ *Merdimo dirust û saxlem peydê çewî di nêvacîno. Çi qala yêyî bibo, eşkara vono, verê merdimî di vono. Pey di qalî kerdîş leqerdî yo û karo teres o.*

○ **Comîrd yew hewî mereno, te-**

res hergû roc mereno

→ *Merdimo kû ceraw tede biyî, xîret û şerefê xo ki verkewt, merg zî derî bar û kar nîyo. Bimro zî derî xem nîyo. Seba kû teresê bikero, çareyê yêyî tukerde nêmoneno û comîrdêya yêyî zî sekte weña.*

○ **Comîrdêyî bi galon nîya**

→ *Bi wesfon merdim comîrd nêbeno. Gay firîzeyê merdim yê hewlî bibî ki behsê comîrdêya merdimî zî bibo.*

○ **Comîrdêyî karê herkesî nîya**

→ *Comîrdêyî fedakarêyî wazena, sîflêyî wazena, renci wazena. Hergû kes nişîyeno fidakar bibo kû comîrdêyî zî bikero.*

○ **Cor di Homa esto**

→ *Merdim çîna keno wa bikero, gay çerray heq û huqoqê merdimî xo vîra nêkero. Ecrê cîronî giron o. Wijdon di hesabê yêyî gay bîro persayîş.*

○ **Cukû şêrî dinya ra wederîyayî, luyon dinya xerepnaya**

→ *Merdimi teresî û bêeslî çerray ne xo rê û ne zî qewmdê xo rê interînî. Timî yê rijnayîş î.*

○ **Cuwalo veng pay ra nêvîndeno**

→ *Çîyo kû yew ta tede çînî bo rew rew tik nêedelîno ya zî eki yew merdimî dabon çînî bi, yû zî cuwîyeni mîyon di zor pay ra vîndeno.*

○ **Çalonîya kutikî ra non nêwerîno**

→ *Çalonî cawo kû kutik tede lepê xo weno asar yew hac a. Asar yew haci di firingzehmetî zaf o. Merdimî ki pîsêyî ra xo nêpawit lezi pîs beno. Çimkû dormere di çîyo kû tu pîsêyî mîyon fiyno bar û serbar î.*

○ **Çareyê heme çîyî esto, la yê eh-**

maqêyi çinî yo

→ *Nezonêyi di riki kerdiş ehmaqê ya. Merdim ki ehmaq bi, ne hewl ra ne zî xirab ra fahm nêkeno. Komî veyno, çina veyno raşt zono û ayo semed ra zî timî apey mende wo.*

○ **Çareyê heme çiyî esto, yê mergî çinî yo**

→ *Çik gonîyî ki estî senî ki verî rapincînî û ki rocê xo ki zî dekerd, mergê yînî ki zî ome yew bi yew mereno. Ayo semed ra merg ferz o. Sey roc û şewi yew raştêya yêyi esta.*

○ **Çerçî yo, heme çiy o**

→ *Çerçî di heme teftalo wîrdi mirdi esto. Ino karşe di zî merdim seyarkî gêrano, gay heme tewir ra teftal xo dir biçarno. Merdim zî sey çerçiyî tewreyê xo zengîn tepîşo tira yew havila gird veyneno.*

○ **Çew adirê gîrrî ver ra nêremeno**

→ *Merdimo kû buya hewlêyi, weşêyi, rindêyi û zengîneyi tira bîro herkes xo heta nono. Eyomo serdin di adiro kû toni vila bikero kom tira remeno. Çiyô kû merdim tira havil veyno tira nêremeno zî.*

○ **Çew bêqûsir çinî yo**

→ *Gonîyo ki rapinciyawo zaf ra toy beno kû yew kemone tede virazîyo. Ê toyini verba çimî yo, ê toyin zî nêasaye wo. Qûsir mexsusê merdimî yo. Hergû merdim gorebê xo qûsirî şinasneno û xo gay tira bipawo.*

○ **Çew çewî vera nêmereno**

→ *Merdim nişiyeno yewî vera bimiro, la şiyeno barê yêyi tedir bar bikero. Merg komî serî ser di ome, yêyi xo dir beno. Gonê komî ki tira vecîya, yû mereno.*

○ **Çew çiyêk xo dir nêbeno aya dinyaya bîyni**

→ *Temahkarêyi çiydo pîs o, gay merdim gondê xo rê, ewladê xo rê teksêr nêkerô. Çimkû merg esto û merdî ra vişêr çiyêk zî tirbi nêsono.*

○ **Çew duyê xo rê nêvono tîrş**

→ *Merdim yew tewir mehluqo kû çerray gişti nêono çiydê xo ser. Timî yê xo rê hewl û weş vono û yê ayo bîynî rê şikneno.*

○ **Çew malê xo ra nêşermayeno**

→ *Merdim seba kû cuwiyena xo bîromo xo rê mal qezenc keno û hilla ki werdiş wacib kerd zî derî teksîr nêkeno. Tira ne terseno û ne zî şermayeno. Mal malê yêyi yo.*

○ **Çew marda xo pîze di bonder nîbiyo**

→ *Merdim ki rapincîya ver ra ver ra xo nû dormereyê xo şinasneno. Ayayi gore zî bonder beno. Bonder beyîş zî sey gedeyêyi yo. Çewî zonaye pîzedê marda xo ra xo dir nêdero. Cuwiyeni mîyon di bonder bîyo.*

○ **Çew merdeyî dir nêmereno**

→ *Hergû gonî verî rapincîno dima cuwiyena xo romeno û eki qewlê xo ki zî dekerd mereno û çerray merdî reydir zî çew nêmereno.*

○ **Çew mezêlê çewî nêkeweno**

→ *Hergû merdim kerdedê xo ra mesul o û keweno gorrê xo. Çew guneyê çewî nêwegîno. Hergû kes bardê xo ra, kerdedê xo ra, hewl û xirabêya xo ra mesul o.*

○ **Çew nêvono;”dizdo keyê tu awon bo”**

→ *Merdim ki yewî ra razî mend tira vono keyê tu awon bo. Dizdêyi fahla ki merdim tira zirar veyneno asar yew fahl nêweş a. Çew dizd û dizdêyi ra razî nîyo kû tira vaco keyê tu awon bo.*

○ **Çew nişiyeno qismetê çewî biwero**

→ *Her kes şiyeno qasê xo biwero, nasîbê xo biwero. Ayo kû zî moneno qismetê ayo bîynî yo. Çew nişiyeno nasîbê çewî biwero.*

○ **Çew pey zuri nêmerdo**

→ *Zuri hetê cematîya nîyna vijinayîş. Raşt a, zuri merdimî nêmerînana, la şaş kena, fehş kena û qîymet ra*

fiynena.

- **Çew pîzedê marda xo di bon-der nîbîyo**
→ *Merdîm heyonî êro çina bonder bîyo, vericûyî keye ra, dima imbazî û cirononê xo ra, hîna dima zî bonderca ra sewm veyneno û bonder beno. Çew heyonî nêveyno û nêcerebno, rew rew nişîyeon bonder bo.*
- **Çew veyşonêyi ver nêmerdo**
→ *Gonîyo kû dinya di cuwîyeno gorebê xîretê xo risq veyneno. Eki biwazo çerray veyşon nêmoneno.*
- **Çewres hewi bifikrî yew hewi vaci**
→ *Merdîm gay zêdî qalî nêkero, hîna zêdêr bifikrîyo. Eki fikrîya û veng ra qalî nêkerd, hîna toyî zirar veyneno, ya zî zirar dono yewî rû.*
- **Çi gureye tu tira leng o**
→ *Yew gurewo kû kî alaqedar nêkero, gay kî aver ya zî apey çîy nêvacî. Çimkû kî rê yew tengoneyê yêyî çinî yo.*
- **Çi hind pey qirşî tabigêrî, ayo hind zî buy dono**
→ *Yew gurewo kû ti biwazî çareser bikerî gay ti zaf tînedî. Derheqê yêyî di nêverdî çew aver ya zî apey cay çîy vaco.*
- **Çimo kor ra roşnêyi nêvejîna**
→ *Merdîmê teresî ra comîrdêyi nîyna. Merdîm ki yê cematî nêbi, derd û belayî ki nêdîyî, ne tengone ra û ne zî rindêyi ra çîy nêzono. Havila yêyî yêyî rê nêbena ki çewî rê bibo.*
- **Çimo pawite tîmî vete wo**
→ *Gorebê toy merdimon nezar esto û gay çîyê xo çimon ra bipawo kû nazar nêbo. La cuwîteni dii yewîna raştêyi esta, çîyo kû zaf pawîyawo tîmî dest ra şîyo.*
- **Çinawo kû dono û çinawo kû gîno Homa yo**
→ *Bawermendî vonî ki çîyo kû xoza di gurîyeno û esto heqûmicid yew dayoxê yêyî zî esto. Eki dayoxî waşt, gon*

kerra zî fiyneno, la ki nêwazo gonîyo ki serê gonîyon o zî tira emaneta xo zî gîno. Ayo kû kî xelegneno, kî gîno zî dayoxê . . .

- **Çiqas del û dew î, ayo hind zî xal û xaltî yî**
→ *Çi hind mal û millkê tu zêdî bo, ayo hind zî pira çerayoxê yêyî zî zaf benî. Merdîm nurri û durra xo dir çî hind merdimêyi rono, dostêyi virazo, ayo hind zî merdimonê xo, îmkanonê xo zêdî keno.*
- **Çîyê merdimê çikusî şarî rê camoneno**
→ *Merdîm ki çikus bi, malê yêyî zî sewbîna merdimon rê moneno. Merdîm gay qezencê xo biwero kû kar zî derî helal bo. Nî ki ezît xo gon kerdiş hesebîno û yû zî eciro pîl o.*
- **Çîyo herom helal nêbeno**
→ *Çîyo kû merdîm tede renci nêbero, ereqê çareyi tede nêrişnonêbeno yê merdmî. Gay yew renci tede bibo kû kî rê helal bibo. Çîyo kû wayerê yêyî yewîna bo, nêbeno yê kî û kî rê zî nêbeno helal.*
- **Çîyo kû çewt bo, çewtikî zî bide yeno**
→ *Eki merdimî yew qalî ya zî yew fikrê çewtî ververna, heyonî peynî zî çewtikî romîno û yew çîyo çewt tira vecîno werte.*
- **Çîyo kû nêbeno nêbeno**
→ *Hilla ki yew çîy nêbo, şertûşurtê yêyî nêvirazîyî, kî tede riki bikerî, kî vacî ki wa îllahîm bibo, ayo waxt zî beno kû ayo çîy serê xo nêgîro, ê beyî nêbo.*
- **Çûwa cenet ra vecîyaya**
→ *Seki ino vate di zorî rê fitwa bidîyo û derî meşrutîyet biveynîyo. Wa çûwa merdimî ser ra kê m nêba, bê zor û zordarêyi derdê yêyî nêoncîno. Wite di zordarî seba zorî fitwa veta.*
- **Çûwa xo dest bikeri, hima qala kutikî bikeri**
→ *Merdîm gay bê tererek nêbo. Se*

keno, çina di wardeno û roşeno, gay ayêyî gore tererekê xo zî veyno.

- **Çûwaya xo gorebê xo weşoni**
→ *Wa hergû kes gorebê qîflê xo û fahmê xo rar ra şîyero. Çew wa çûwaya xo paştîya çewîya nêbesto.*

D

- **Da mi vil û kulbizikî, da şarî gayî û bizikî**
→ *Merdîm ki bêsiud bi, derî çîyê bê nahfî nesîb benî û yê bi siudî rê zî yê nahfî nesîb benî.*
- **Dara çewti sîya yayi zî çewt a**
→ *Merdîm ki guredo şaş û xelet di warîşt û ronîşt, yû zî sey kar û guredê xo şaş o, çewt o. Eki merdîm raşt nêbo, raştêyi nêgêro, kerdeyê yêyî zî çewt î, şaş î û xelet î.*
- **Darba dişmenî weş bona, la yê dostî weş nêbena**
→ *Merdîm xalib dişmenê xo ra çîy nêpaweno. Eki dişmen derî xirabi zî bikero pey nêdejeno. La ki merdîmê yêyî derî xirabi bikero, bi aya xirabi celîyeno tede qeherîno.*
- **Darba gûlon weş bona, darba qalon weş nêbena**
→ *Merdîmo qali zexel, hîna zêdî merdîmî xo ra durî fîyneno. Çimkû merdîm yew gonîyo tendar o. Zîhnîyetê xo di qedrê merdîmî zonayîş nê, la qala zexeli reydir, vatiş û eşnawitişê xo reydir merdîmî dejneno.*
- **Darba ki kî bidê xo rû ne derd û ne zî dermon o**
→ *Merdîm ki nezonêyi di ward û roşo, lezi xo rê tengone ono. Ê bi destê xo ono. Tengonewo kû destê kî, kî rê bîro dermonê yêzî zî zor o.*
- **Darbi darbi ra nêşermîyena**
→ *Merdîm hilla ki cuwîyena xo*

romeno, beno kû raştê toyî derdon zî bîro. La dinya di merdîm bê derd nîyo, la hîma derd zî esto kû derdî ser ra wo. Kî çî hay derd veynî zî, beno kû zî kî derdê hîna gironêrî zî veynî.

- **Darbi ki serdini bîyi, dejê yayi vîşî beno**
→ *Hilla ki yew qeda û bela merdîmî sere di yenî, vernî di merdîm bêhêş keweno. Ayo çîy derî yew sewmo xirab pirûnono. Xo di yew hêşdarêyi,*
- **Dari çiqas ki berz biba zî pelê yayi gûnenî erd rû**
→ *Dest polê merdîmî çiqas ki zî derg benî wa bibî, bêcematî mendîş veng o. Merdîm timî bi qewmê xo cuwîyeni di pay ra moneno û gayr atim hesabê qewmê xo zî bişkero..*
- **Daruyê ehmaqêyi çinî yo**
→ *Ehmaqêyi nezonêyi ra yena. Merdîmî ki kar û zirarê xo nêzona hertim vînî keno, apey moneno. Ayo semed ra nezonêyi heyonî ki nîro kîştîş, merdîm zî nişîyeno raşt bikero.*
- **Daruyê keçeli bibo, ê xo ra saweno**
→ *Merdîmê neçarî het çare çinî yo. Eki çare het bibo, pey derdê xo çareser keno. Merdîmo keçel zî ona wo, eki daru tede bibo çina ra ki keçel bimonno.*
- **Daruyê waştîşî dayîş o**
→ *Yew ki mehtacê kî bi, daruyê aya mehtacêyi haci ca erdiş o. Eki merdîm xo bişinasno, gay mehtacêya merdîmon rê xo apey nêdo ki rocî ki yû zî mehtac bi, wa edê yêyî zî ca bîro.*
- **Dayox zî girewtax zî Homa yo**
→ *Bawermendon gore Homa xelegnayox o, heme gonî bi rehme yêyî benî. Him gon defîneno û hi zî gon tira gîno. Dayox zî girewtax zî yû wo.*
- **Deli Baxdad di bilawo, kutik wîta ra şono**
→ *Zoxa di hergû gonî him cinsê xo rû pelekno. Hewcîyêya têdir mendîşî*

mîyonê heme gonîyon di yew qanûnê xoza wo. Cûwîyeni di toyî merdimî merdimî xûlq pîsî estî ki buya belayi lezî kaşkenî û hima cadî xo taresnenî. Bela konca bo, xo ocnenî wêra.

○ **Deli heyonî boça xo tênîşono kutik dima nêgêreno**

→ *Ino yew çîyo xozayî yo. Xalib makî tênonê cînsî rar fîynenî û nerî zî tabîh benî. Têne cînsî bi waştîş beno, eki makî nêwazo, yê nerî zî xo ver di vindeno.*

○ **Deli nişîyena kî bigîra, la kutikon kî hesnena**

→ *Merdimo kû gureyonê teremeron, tewşon û bêedebon dima bibo nişîyeno bi îni gureyonê xirabon merdimî apey fîyno, la qelbê kî xo ra verdono.*

○ **Deli pey hewt koyon di bilawo, kutik xo bide resneno**

→ *Merdimo xirab bi qalonê xo yê bêûsilon durî zî bibo dormereyî kî hesneno. Waştîşê têkelîya cînsî zî yew çîydo xozayî yo. Eki gonî di asar tên hasil bibo, gay xo imbazê xo na biresno, xo ver di laqî nêwazeno.*

○ **Delu deluyî ra terseno**

→ *Merdimo kû gêj bo, yê biaqilî timî bitênonê nazikon nîzdî vindeno û ayo kû sey yêyî gêj o, bi îni tênonê nazikon nîzdî nêmoneno. Ters û xewfê ayo bîynî pîze fîyneno. Tayê cî yî û cî ra zî weş fahm kenî.*

○ **Delu raştê deluyî ki ome çûwaya xo xo peya nono**

→ *En weş delîyî haldê yemnû ra fahm kenî. Hilla ki yemnû zî dîy, bê tererek nêbenî. Hesabê hilla xirabi zî kenî.*

○ **Deluyî rê hergû roc veyve wo**

→ *Toyî merdimî estî ki çerray çikî xo rê derd nêkenî. Qalî xo di nêbestenî û dînya di bi xem nêcuwîyenî. Hergû rocê xo sey cî veynenî.*

○ **Derd ki bi, dermonê yêyî zî esto**

→ *Xoza di heme tewir mijgule virazîno, la heyna heme çîy bêçare*

nîyo. Eki merdim xo rê bar bikero, ayo mijguleyî zî çareser kenno.

○ **Derdê heşî mixmix î**

→ *Heş yabonî yo û mixmixî zî fêkîyê yabon î. Merdimî ki yew çîy xo rê derd kerd, xo lezi bide resneno.*

○ **Derdê qeşba zor o**

→ *Merdim sêba kû neslê xo dewom bikero ewladê xo serê heme çîyî tepîşeno. Ewladê yêyî zurîtê yêyî yo. Ayo semed ra nêwazeno kû cay çîy bîro yêyî sereyî ser di.*

○ **Derdê şarî qer o, yê mi qerbellek o**

→ *Derd esto kû derdî ser ra wo. Derdê yewî ki bi, vono qey ê mi ser ra derd çinî yo. Oxmo kû dînya yê derdî ya. Hergû derd esto kû yê kî ver di çikî zî nîyo.*

○ **Derdê veyşonî yew non a**

→ *Merdimo kû veyşon bibo pawer ra zêdêr nonî dima wo. Non ki dîy derdê yêyî daru bîyo. Mehtacêya xo ki erdi ca sewbîna çîy derî xem nêbeno.*

○ **Des bi aqilî nişîyenî heqdê yew deluyî ra bîrî**

→ *Merdimî vererdîş zehmet o. Kî xo çî hind bi aqil bihesebnî zî merdimî ki hukêki kerdî gay ti raron bide bîgîrî û verbîyerî.*

○ **Dest destî ra wazeno**

→ *Merdim hilla ki yew çîy bido yewî bi destê xo û rizaya xo dono. Hilla ki zî peyser wazeno, bi ino usîl tira gîno.*

○ **Dest destî ser ra wo**

→ *Zonaye binê tekelê çewî di nîyo. Eki merdim biwazo xo heme zonaye û teknîka resneno. Fahmê hergû kesî cîya wo. Aver zî û hîna averêr zî estî.*

○ **Dest destî şoweno, dest agêreno rîyî şoweno**

→ *Merdim eki merdimî rê paştî vecîyo û tengone ra bixelesno, ayo merdim roc bibo kû ina hewlî xo vîrî nêkero. Eki qewmîyayî yû zî sewbîna merdimonî rê paştî vecîno.*

○ **Destê hukmatî derg o**

→ *Hukmat yew sazîyê dewletî yo. Îmkanê dewletî yê şarî ra zêdêr î. Eki dewletî biwaz o, heme qûl û paceyonê kî bonder bena. Hergû hetî ra sazîyê dewletî estî. Sazîyê dewletî destê dewletî yî.*

○ **Destê nonî derg o**

→ *Non seba kû merdim taûtaqet ra nêkewo avzel o. Eki non werdiş di şerme bibo veyşonêyi zî bena, eki veyşonêyi bibo merdim ta ra keweno. Non werdiş cawo xerîb di zî keye di zî gay ferq nêkero. Çimkû pîze ningon çarneno, gay hewcîyêya pîzeyî zî biveynîyo.*

○ **Destî leyminî nê bî, fek ruwenin nêbeno**

→ *Leymê deston xebata deston a. Destî ki şixûlîyayî leymin zî benî. Merdim gay bişixûlîyo û destonê xo zî leymin bikero kû fekê yêyî zî wer veyno. Bê xebat fek ruwenin nêbeno. Merdimê xebatî hi destê yêyî leymin î û zî dabara yêyî ca di ya.*

○ **Desto betal ha pîzedê veyşonî ser o**

→ *Merdîm ki betal mend hêş û aqilê yêyî zî ha pîzedê veyşonî sero yo. Çimkû pîze ningon çarneno. Pîzewo veyşon zî betalêya merdimî ra wo. Merdim gay çerray xo betal nêedelno kû veyşonêyi zî vêrûvacêrê yêyî ra vecîyo.*

○ **Desto kû birkeyî bitepîşo, çerray veyşon nêmoneno**

→ *Birkê yew haca aleti yo û bi dest tepîşîno. Hilla ki citi beno yû destê citêrî di yo. Citi zî karo giron o. Merdimo kû ayo karî rê mijul o rew rew veyşon û mehtac nêmoneno.*

○ **Desto veng ra şalpî nînya**

→ *Merdîm çi het ra beno wa bibo, eki lexe bi, bê dabar û bê şilik ki bi, yew havil tira peyda nêbena. Gay ya tunik dekerda bo û ya zî paştîya merdimî bi hêz bo kû bişîyo yew kar bikero, ya zî yew soz bido.*

○ **Devî rê ki bar lazim bibo milê xo rakeno**

→ *Eki yew merdimî rê çina hewcî kerd, yû ayî şarî ver di xo virazeno. Senî ki deve barî ver di milê xo derg keno, merdimo kû yê karî bo, derî xebatî hewcî bikeşo, gay yû zî bi ayo moj xo karî ver di virazo.*

○ **Dewletî herî zî biba mewenîşî**

→ *Verînon cerebnaybî dewletî her daîm nahfa xo pawena û vecena aver. Niştacayî çi aqobet veynenî wa veynî, la dewletî gay heme waxt bîro pawitiş. Ayo semed ra mîyonê dewlet û niştacayîyon di ratim yew bêbawerêyi menda.*

○ **Dewletî pird zî bibo ser ra meşo**

→ *Dewletî hi kerdo ki mîyonê xo nû niştacayîyon di yew nîfaq viraşta. Niştacayî dewletî ra hi tersayî ki vato; ya pird zî bibo ser ra meşîrî. Çimkû nahfa yayî yê niştacayîyon ra aver a û beno kû zî seba nahfa xo şarê xo rê yew tengone zî pîrîna.*

○ **Dewletî ridê pisîng û kutikon ra zî yena berdê kî ver**

→ *Dewletî verba şarê xo daîm hukmê xo nawnena. Ge-ge zî seba yew qirşî zî şarê xo rê derd pîrûnona, derî tengone zî virazena. Yew çîyê sivikî semed zî gironeyê himwelatîyonê xo tepîşena û tira hesap zî persena. Pisîng û kutikon sero berî ver omeyîş, çîyê wîrdîkî ser şarê xo ason nêverdayîş o.*

○ **Deyax pey qirşon kerra qûl keno**

→ *Merdîm ki yew tengone derî pîrûnîya gay bi sebir tîyabigêro, nî ki zirar keno. Peynîya sebrî hertim bi silomet o. Kî ki dejî ver, qeza û belayon ver di xo pêt tepîşt, peyena peynî kî qezenc kenî. Merdimo kû bi sebra tîyagêra, xo xeta ra zî paweno û bi tîni tîyagêrayîşî ra zî paweno.*

○ **Deyn bi dayîşî, rayer bi şeyîşî**

qedîyeno

→ Merdimoy deyndar gay çerray deynê xo apey nêfîyno, rayon zî rarê xo nêtexirno. Çimkû beno kû rocîna zî derî deyn hewcî bikero, eki dayox ki nêbi, la hînî çew deyn nêdono bide. Rayer zî sey deynî yo, ekirayon rayer nişîyero nêqedîyeno. Gay merdim raro û deynê xo sero zaf qasidî vindero.

○ Deyn roco rindê rê mêmûn o

→ Mêmûn ki senî ome bi ayo moj zî agêreno, deyn zî ayo tewir o. Deynê merdimî zî gay bi ino nizdî beyîş fahm bibo. Yû hi hewl o û hi zî xirab o. Eki tu nêda yû tu şikneno û hînî çerray yew zî deyn nêdono kî. Deyn roco kû kî pey şayî benî û gureyê xo pey raşt kenî ha keyedê kî di yo, mêmûnê kî yo.

○ Dês pey kerronê xo, merdim zî pey zerrîya xo pay ra wo

→ Dês bi kerron virazîno, eki kerreyê dêsî cado hewl ra bibî, yû zî bi yîni weş pay ra vindeno. Merdimoy kû zerrîya yêyî weş a, zarê yêyî weş o, yû zî bi zerrîya weşi şarê xo mîyon di paştî veyneno û qîymet gîno. Ratim çare takerde û beşni zî tik pay ra edelnaya ya.

○ Dêso raşt çerray nêrijîno

→ Merdimoy raşt zî sey dêsê raştî saxlem o û qasidî yo. Raştêyî çerray kî rê xirabi nîyona, la ki tu xo da çewtê û xirabêyî ser, ti hînî xeyr xo ra nêveynenî. Dêso raşt senî ki varonî ver, dijni ver; bomlerzî ver pay ra tik vinderte wo; merdimoy kû mehmeledê xo di raşt o, yû zî çerray tengone nêveyneno û kar û gureyê yêyî zî timî raşt şono.

○ Dêso tu rê vono veyve bieşnawi

→ Eki merdimî waşt yew şîret bido dormeredê xo di yewî, bi nomedê yewînayî ayo şîretê xo ono zon. Wazeno kû muhatab zî bi ino rayer xo rê şîretî ra yew ders bigîro.

○ Dêza va"ez zêrîn o, kewndêzî

va ki ez kura ra yeno"

→ Merdim hilla ki cuwîyeno, wa nêvaco kû çew mi ra hagîdar nîyo. Imbaz û cîronî kerdonê kî weş taqîb kenî û kî ra zî çiy zonî. Çimkû şew û roc kî ha têmîyon di yî.

○ Di bigoştari, yewi vaci

→ Merdim cematon di gay zaf bigoştariyo û kê mî zî qalî bikero. Merdimî ki qalî zafî kerdî, ina hewi toy çiy bonder beno. Timî yê xo raşt pewjneno, xo bi aqil hesebneno. Eki merdimoy va û zaf zî eşnawit, beno kû yê imbazonê xo ra zî derso pîl bigîro. Eşnawitiş vatişî ra weşêr o.

○ Diaya kutikon bipewjîyaynî, waka asmîn ra estereyî bivaraynî

→ Merdimoy ki xirab bi, çew xatirê yêyî nêzono. Xirabêyî ra xeyr nêveynîno û merdimoy xirab zî bi xirabêya xo çayêk nêreseno. Ne çew qîymet dono bide û ne zî haca yêyî onî ca. Kom wazeno kû xirabêyî rê cîron bo!

○ Didonê xizonî helîr di şikîyeno

→ Dînya di siudê xizonî çinî ko. Bela çerray feqîr û feqîrêyî ra durî nêmoneno. Çimkû terarek zî bi dabari beno. Dabara xizonî zî kê mî ya û çina bîro seredê yêyî ser di zî neçar o. Belayo wirdîk ya zî gird ferq nêkeno, çimkû dabara yêyî çinî ya.

○ Dijeyî dest lîrdê xo rû kerdo, vato kû çi hind nemir î

→ Lîr wirdîk o, şêrîn o û qesbaya mar û pîrî yo. Çiqas ki yê ters û xewfî zî bibo heme gonîyon rê zaf şêrîn veno. Dije telîyin o, merdimoy nişîyeno kû bi deston tepîşîyo, la aya wirdîkêyî ver kî tira xuy nêkenî.

○ Dimê kutikî seserrî zî debo qalibi heyne sey verî yo, raşt nêbena

→ Merdimoy ki cuwîyena xo ra yew cereb, yew ders nêgîrewt, kemone û xetayê xo duzî nêkerdî, imrê yêyî seserrî zî bibo, heyne zî qala veng a.

Pillêyi kî raşt nêkena, ders girewtîş merdimî veceno raro raşt. Serron ra zêdêr cereb, merdimî ono raro raşt.

○ **Dinya bi dewr a, ne bi zor a**

→ Ina dinya di heme çîy mumkun o. Mirdêyi zî, deyndarêyi zî, merg zî mîyon di heme çîy kî sereyî ser di yeno. Û ina dinya di kî bi dewr rapincînî û dewr zî merenî. Zor ra çew nîyomewo dinya, la beno kû yew bi zor kî dinya ra pûnk bikero. Tengone û mehtacêyi, êro mi rê ya, mêşti tu rê ya.

○ **Dinya bi xo ware ya, çewî rê nêmonena**

→ Gonîyo kû yeno dinya seki merdimî ki şonî ware bi ayo moj o. Payiz ki bi, serd ki ronîya şarê waron zî têçînayîşê agêrayîşî veyneno. Gonî zî bi ino moj eki imrê xo dekerd, ina dinya ra bar keno. Dinya gonîyî rê daîm nîya û nêbena zî.

○ **Dinya bi xo zura ya**

→ Ina dinya di kî êro estî, mêşti zî çinî yî. Çina bîro vatiş, beno kû cayê xo nîgîro, çimkû heyonî mêşti ti estî ya zî çinîyî bêlû nîya. Dinyaya kî xo di seternena û roc ki ome kî peyser zî gîna bena.

○ **Dinya bi yew rocî nîya**

→ Dinya di merdim gay kîrr nêfîkrîyo, nêvaco kû êro gureyê mi raşt û tira pey se bena wa bibo. Roc beno kû merdim tengone di bo, roc beno kû zî herayî di bo. Gay merdim timî hesabê tengonî bikero.

○ **Dinya çewî rê zî nêmonena**

→ Dinya hi yê omeyî û hi zî yê şeyî ya. Gonîyo kû yeno dinya, zono kû zî merg esto. Çew ina dinya di nişîyeno xo bioşirno. Heme ki dewrê yîni ome koç kenî û ina dinya ra şonî.

○ **Dinya kî xapeynena**

→ Dinya û malê dinya şêrîn î. Kî ki mal rû sur benî tenduristîya kî, merdimêya kî, cîronêyi û imbazêya kî zî kî vîr ra şona.

○ **Dinya ona omeya û ona zî şona**

→ Ina dinya di zî yew qonî û pergalê xoza esto. Çew zî nişîyeno ino duzen û pergalî di kay bikero. Mudaxele kerdîş nê bi qîflê çewî yo û ne zî raşt o.

○ **Dinya pêxemberon rê nêmenda ki mi nû, tu rê bimonon**

→ Ina dinya fanî ya, yew gonî rê zî qaîm û daîm nêbîya ki mi nû tu rê bimonon. Pêxemberî ki cematî mîyon di hewlê hemîn bî, heme hewayon ra fahm kerdînî, nişîyayî dinya di bimonî. Yewîna gonî zî merdimî yo û senî ki dinya ra bimonon?

○ **Dinya senî hewa omeya ayo hewa zî şona**

→ Dinya çî tewir pirûnîyaya, kom şart û mercon di virazîyaya, beno kû merdim bizono, la heyonî ayî şart û şurtî werte ra hewanênîyayî, dinya zî ha cadê xo di ya. Eki bibedelîyo, bi himtê xo bedelîna. Nî ki merdim qîflê yêyî ina dinya û şartonê ina dinya ra nêreseno.

○ **Dinya sîya dar a, ge ino het ra ge zî heto bîyn ra qelebîna**

→ Sîya dari ge rocawonî ser di û ge zî rocwelatî ser dî yena. Şewî ki zî bîyi werte ra hewanîyena. Dinya zî gonî rê ge weş û hewl a û ge zî xirab a. Gonî rocê xo no yewî weşêyi reydir, roco xo no bîynî zî nêweşêyi reydir vîyarneno. Heyonî ki werte ra hewanênîyawo.

○ **Dinya veng a**

→ Dinya yê omeyî û şeyî ya. Kî senî ki yenî dinya, xebetîni wenî û imir vîyarnenî, kî ayo tewir zî imrê xo dekenî û ina dinya ra bar kenî, şonî. Dîna veng a û çewî rê zî nêmenda.

○ **Dinyanedî rê yew lac bîyo, warîştö kirê yêyî derrakerdo**

→ Dinya di tewir bi tewir ra merdimî estî. Merdimö kû dinyanedî bi, cuwîyeni xo rê herom keno. Çerray sey yewî nêkeno, timî yê xo di riki keno. Eki rocî şjudê yêyî bîro berî ver zî, hima ayo roc xo rê bela

veceno, siudê xo zî bi destê xo peyser açerneno.

○ **Dinyaya ki esta roc bi roc a**

→ Ina dinyaya di imir roc bi roc o. Dinyaya di cuwîyayîş rocon reydir o. Roc ki debi cuwîyên zî bedelîna. Hergû roc ki vîyart, cuwîyena hergû gonî ra vîreno, yû imrê xo kemîneno.

○ **Dişmenê bawî nêbeno dostê lawî**

→ Merdimî kû mergê pîrîdê kî dima bo, ya zî xirabêya pîrdê kî biwazo, kî rê zî dost nêbeno. Eki yew merdim xirab bifikrîyo û qewmê tu ra yew merdimê hewlî rê xirabi biwazo, bizoni ki xiraba tu zî dima wo.

○ **Dişmenî kî, kî rê dost beno la dostê dişmenê kî, kî rê dost nêbeno**

→ Merdim ki dişmenî dir pîome, kî yemnu rê dost zî cîron zî benî. La ki dişmenêyi biromo dostê dişmenî bih nêbeno, yû kî rê dostêyi nêkeno, verra maben heremneno û bi nahfa dişmenî gurîyeno.

○ **Dişmenî ra lomêyê kî nêbenî**

→ Merdimî kû dişmen o, ne gazincê kî û ne zî lomêyê kî pey benî. Çimkû nome ha sero yo, dişmen o. Derheqê kî di hewl nîyo. Senî tu rê hewl bifikirîyo. Merdim ki çi mantiqî rê tira hewlî bipawo, ya zî tira lomêyî bikero?

○ **Dişmenî ra minet nêbeno**

→ Gay merdim çerray dişmenê xo ra hewlêyi nêpawo. Oncax kî dost û merdimonê xo ra paştî pawenî. Dişmen kî rê xirabi zî bikero, kî tira lomêyî nêkenî, çimkû neyar o, ayo hind tira pawîno. La qewm û dostê kî gay sey dişmenon nêbî.

○ **Dişmeno bi aqil imbazê bê aqilî ra hewlê o**

→ Merdimî ki di aqil bi, hewl û xirabi ki cîra vetî, seba xo zî bibo xo bela ra, zirar ra paweno û kî rê zî zirar nîyono. La dosto bê aqil hi xo rê û hi

zî kî rê zirar ono.

○ **Dişmeno comîrd kî kişeno zî kî wedereno zî**

→ Merdimî zî kî dabo bi, tede eslûfesl zî esto. Wayerê yew kesîyêya hewl o. Eki kî rê dişmen zî bibo, pîsêyi di nêmeleqnenê. Gorebê aya kesîyêya xo dişmenê xo dir mahmelê veyneno.

○ **Dizd ki bi, şewî tarîyî zaf î**

→ Merdimî ki xo dizdêyi ver di viraşt derî şewê tarîyî zaf î. Kom hilla ki feraset bide erd, aya hilli şew a û tarî ya.

○ **Dizd ki keye ra bi havila mefteyî çinî ya**

→ Dizd ki keye ra bi, ti keyeyî mefte zî bikerî veng o. Çimkû rar ronayoxê dizdêyi zerredê keyeyî ra yo, hi halê meftî û hi zî yê keyeyî dizdî rê weş salixî dono.

○ **Dîk mereno çimê yêyî silo di moneno**

→ Risqçayê dîkî silo yo. Şewi ra teber hergû hilla yêyî wêra di vîrena, imbazêyi û şerrê xo zî zafone siloyî semed û siloyî sero keno. Eki bimiro zî, çimê yêyî silo di yo û silo ra teber derî çîy bar û kar nîyo.

○ **Dîkî ki bê wext veynda, sereyê yêyî tira beno**

→ Merdimî ki bê wext yew gure kerd, ayo gure serê xo nêgîno. Ayo gure kar ra zêdêr derî zirar ono.

○ **Dîkî rê silo layiq o**

→ Dik xalib serê siloyon di risqê xo gêreno. Kar û gureyê xo zî, şerrê xo zî wêra di keno. Silo ki vacîya dîk yeno merdimî virî, yû wêra di omewo şinasnayîş.

○ **Dîyarbekir o, xopon o; cawo pîl o, de bî tede peyda bikeri**

→ Şaristono girdi çew çewî nêşinasneno. Hi cawo xom o û hi zî xeribê ya. Asar cayon di mala çew mehtacê çewî nêbo, eki bibo zî, yû veşa. Çimkû cawo gird di xapî û dekî zaf î. Merdim zî cerawî nêkeno kû

yewî biqesîdîyo.

○ **Dost bibi ki wa dostê tu bibî**

→ Merdimon rê bibi ki wa merdimî zî tu rê bibî. Eki tu destê xo çewî nêvist, eki tu xo rê dost peyda nêkerd, ti nişiyenî çewî ra çîkî zî bipawî. Ti ki ardimhes bîyî ti şiyenî ardim zî bipawî, la ki tu xo ardimî rê apey da heqê tu çinî yo ki ti çewî ra ardim bipawî.

○ **Dost ridê kî di vono, dişmen zî peydê kî di vono**

→ Merdimo raşt û durist çina vaco, ridê merdimî di vono. Eki yewî waşt cay derheqê dostê xo di çîy vaco, gay ri di vaco pey di nê. Eki pey di bivacîyo, yû hewlêya dostê xo nêwazeno û derî zî dost nîyo.

○ **Dost û dişmen roco tengi di bêlû beno**

→ Rocê tengî merdimî rê sey yew imtihon (vacvêr) o. Merdim ki tengone kewt û komo kû destê xo ayo merdimî vist, dost ayo yo. Merdimo kû dost o, hewlêya dostê xo wazeno û roco teng di zî dostê xo het di beno.

○ **Dostê mari nêbeno kî rê yar**

→ Merdimo kû nefpîsêyi rê bipelekno çerray kî rê dost nêbeno. Eki merdim marda kî rê, nomîsê kî rê bipelekno, wazeno kû keyeyê kî biraşono. Ayo mehel zî beno dişmen, çimkû dişmenê kî, xiraba kî wazeno.

○ **Dostê mari ra pîy, dişmenî ra dost nêvecîno**

→ Dostê marda kî, kî rê nêbeno pîy û dişmen zî heyonî ki dişmen o, yû zî kî rê dost nêbeno.

○ **Dostê mîyonê nington dişmenê serî yo**

→ Merdim ki yesîrê nefîsê xo mend, hînî heme kesî rê zî dişmenêyi zî keno. Gay merdim xo dostê nefîsî nêkero. Eki nefîsî waşt yêyî defîno doma xo, gay yû zî bide biverîyo. Nî ki nişiyeno xo dişmenêyi ra bipawo.

○ **Dostê raştikînî merdimê kî ra hewlêr î**

→ Dosto kû dost o, merdimê kî ra nizdîyêr o. Dostî ki nahfî nêpawit û tengone di dostî ki het bi, birarê kî ra zî hewlêr o.

○ **Dostê werî timî cigîrîyaye wo**

→ Merdim ki nahfperest bi timî çimê yêyî werî şer o, nahfî sero yo. Eki wer nîyaso, çerray xo aver nêdono. Eki xo aver zî da û cirmê xo ki zî nêgirewt cigîrîno. Wazeno wa misqala zerretîn tu rê bîbo, gay verba ayo destvîstîş cirmê xo bigîro, nî ki cigîrîno.

○ **Du birayê mastî yo**

→ Du zî mast zî şit ra peyda benî. Merdimî ki qewmê yemnû hesebînî, ino tewir cî ra nizdî yî. Ê hilla ki beyntare di yew mişgule bi, gay şertûşurtê nizdî beyîşê xo zî bîyerî ca. Durêya yînî sey duyî û mastî veynîna. Daye û girewte di inêyî gînî çimono ver.

○ **Du waştîş û kudik nimitîş nêbeno**

→ Merdim eki dewi di cu-wîyeno, hilla ki mehtac bi, mehtacê yêyî çinayî esta, bi firaqa ayo çîyî şono berê cîronê xo ver. Hi mehtac bibi û hi zî bê firaqi şo berê cîronî ver nêbeno. Ti çina mehtacîyayî û çî hind mehtacîyayî gay wayer vey- no kû derdê tu rê daru bîbo.

○ **Durî ra temeşe weş o**

→ Eki merdim yew gure di renci nêbero û durî ra temeşe bikero, zehmetê ayo gureyî ra zî çîy nêzono. Derî temeşe kerdiş weş omewo la tede şixûleyîş bar û kar nêbîyo.

○ **E**

○ **Ecrê cîronî cîronî ra wazîno**

→ Cîronêyi cemat di wayerê yew erja pîl a. Eki merdimî cîronê cî bîyî, gay derdê yemnû rê zî daru bibî. Cîronêyi ge ge zî birardê kî ra nizdîyêr a. Merdim heyonî birayî bireso gureyê yêyî gureyî ra vîyereneno.

○ **Eki bi hahew, eki nêbi zî Homay pîl o**

- Merdim hilla ki beyî miyon di bi, hesabê rocê tengî nêkeno. Hima senî ki yeno ayo tewir zî sarf keno. Û ki qedîya zî vono; rocê tengî rê Homay pîl o. La belê hilla ki dest keweno gay tererekê rocê tengî zî biveynîyo.
- **Eki derd esto, dermon zî esto**
→ *Derd û daru(dermon) sey şew û rocî yî, cî ra durî niynî fikrîyayîş. Derd û dermon zî ayo moj î. Merdim ki derdê yêyî ki bi derî dermon zî hewcî keno, gay daruyê derdê xo rû mijul bo.*
- **Eki ez merde nêbîynî, vergon zî herê mi nêwerdînî**
→ *Merdimo kû bi hêş û aqilî têyabigêro rew rew zirar nêveyneno. La hilla ki zirar biveyno, xo di mikur keno ki hêş û aqil kemînawo û taûtaqet ra birîyawo. Cuka ki zirar dîyo. Hîni xo, çap ra kewte veyneno, ê kar û gureyî nêveyneno.*
- **Eki ingîmînê tu bibo, meyesi Baxda ra yena**
→ *Eki buya nondarêyi merdimî ra bîro, ningî tavistoxê yêyî zafî benî. Vengonê nondaron vete wo û çiqirnidê dinya ra zî derî biryanî(mêmûnî) yenî. Wa hima yû xo nondarêyi ver di virazo bes o.*
- **Eki kutik ki hetê vergona bi, aqobetê malî zî bextê vergon beno**
→ *Kutikê keyeyî ki gureyê xo nêerd ca, malê keyeyî zî yê vergon beno. Kutik keyeyî paweno. Eki yew qewî miyon di ki xirab merdim bi ayo qewm se bikero zî xeyr xo ra nêveyneno. Yû ki keye, qewmî xo rê bar û kar nêkero, keyeyî zî qewmî zî dizdi rê, vergî rê bikero çerengca.*
- **Eki merdim comîrd bo, rocê comîrdêyi zaf î**
→ *Merdim cuwîyeni di heme herayî û tengonêyi rê ri bi ri moneno. Eki merdim biwazo derdon rê daru bo, rocê comîrdêyi zaf î, la ki xo xeta comîrdêyi di biedelno!*
- **Eki merdim çina onceno nezonêya xo ra onceno**
→ *Nezonêyi yew haca xirab a. Eki çina ki kî rê bîro nezonêyi ra kî rê yeno. Kî çî tengone ya zî herayî di bibî, ridê zonayî ra wo. Zonaye gironêya cuwîyeni him bêmişgule keno û zî sivik keno.*
- **Eki nale ninga astori ra kewt, her yeno aqil dono bide**
→ *Merdimo erjeye ki erji ra kewt kêmaqilî zî derî aqildar benî. Ayo waxî hindi kû bêqîymet o, sey kêmaqilî zî erji nêveyneno.*
- **Eki ti nêzonî keye bikerî, xo rê cîronê xo ra biewnî**
→ *Tercube kura bi kî xo rê tira havili ginî. Cuwîyeni di dest destî ser ra wo, eki kî yew gure nêzona, kî xo rê imbazî ewnîni û bonder benî. Zonaye çiqirnidê dinya di zî bibo, sax kerdîş û bonder beyîş ayb niyo.*
- **Eki tînce şefaçî kî germin nêkero, havila yê yereyeni kî rê çinî ka**
→ *Eki merdimî ewilê xo di roco hewl ki nêdîy, axirdê xo di veyno zî derî yew havili nêkeno. Çimkû extîyar beno, tede nêweşî vecîyeni, ne wer derî çare beno û ne zî piraygirewte derî meraq beno.*
- **Eki tu nêzona xo rê yew zonayî ra pers bikeri**
→ *Dinya di qe kî heme çiy nêzonî, la çiyê kû nêzonîno gay merdim xo rê ciron û imbazon ra bîperso.*
- **Eki xeyrê kihinon bibîynî, re-saynî gewendeyon**
→ *Çiyê kihin imrê yêyî debîyo kû merdim ya dono yewî ya zî erzeno. Çiyê êştîşî ne gewendî rê û ne zî yewînayî rê havil nêkeno.*
- **Elîyon ra welî, Welîyon ra zî telîyî kewenî**
→ *Ge ge merdimê hewlî ra ewlado xirab û ewladê xirabî ra zî merdimê hewl keweno. Merdim ki eslê rê*

wayer nêvecîya, may û pîyê xo ki nêşinasnayî kokê xo di xayin vecîno.

○ **Emel bi merdimî nêbeno**

→ Merdimî bi xo şito kal werdo. Gay kî bicerebnî û pey bawer bibî, beno kû kî rê xirabi zî bifikrîyo. Ayo semed ra ratim bi merdimî bîh mebesti û bicerebni hîna weş beno, tede poşmonêyi nêvirazîna.

○ **Emonet o, heyonî qîyamet o**

→ Yew çîy ki emonê kî ki bi, gay kî derî wayer vecî û goşpey nêkerî, miqat bikerî û heyonî peyena peynî.

○ **Emonetî rê xîyanet nêbeno**

→ Eki merdimî yew çîy emon girewt, gay sey çimonê xo miqat bikero kû çîyo xirab nîyero seredê ayo çîyî ser di. Nî ki yew dalamati wenîyeno merdimî. Û ina peygoşêyi zî bi xîyanet yeno salix dayiş.

○ **Erd non dono, citêr wesfonê xo dono**

→ Eki erdî di huner çinî bo, herra yêyî hewli nêbo, citêr çî hind pey xo bibeşerîyo zî veng a. Gay erd, erdê citi bibo kû citêr zî tira havil veyno.

○ **Erd wişk o û asmîn zî durî yo**

→ Hilla ki merdim bêtererek bibo û eki yew tengone ki yêyî sereyî ser di ome, çikî zî dest ra nîno. Eki merdim ki destî vengi bi, neçar bi, derî erd wişk beno û asmîn zî durî moneno.

○ **Ereqê imnonî germê zimistonî yo**

→ Merdimî ki imnonî kar û gureyê xo apêy nêfîyna, dabar û şîlikê xo dima bi, zimistonî zî asonêyi veyneno. Merdim imnonî nêxebetîyo zimistonî ki çina biwero, ya zî pey çinayî xo germin bikero.

○ **Erjelê bizi ki ome şona zawadaya şonî wena**

→ Şone pawebê zawadaya xo no û bizi ki zawadaya yêyî ki werdi derî çîy nêmoneno. Ayo mehel zî şone hîrsê veyşonmendişî bizi ser ra teber keno.

○ **Erjelê marî ki ome şono rarî sero**

xo serqoloçî dono

→ Merdim gay cayê sebrî nêweşno û çewî nêfîtikno kû wa çew yew xirabşonêyi dî nêwardo û nêroşo.

○ **Espîjî ki kewtî gijik şone dest ra nêkeweno**

→ Eki merdim tenduristîya xo dima nêbo, weşîya xo goşpey bikero beliyê gonê xo beno û hewi ki beliyê gonê xo ki bi, hînî se bikero zî veng o. Nêweşxone ra vetiş zî beno xeyal.

○ **Estereyê asmînî zergûnêya erdî ya**

→ Estereyî erşûela di wayerê tewir bi tewir ra pergalon î. Eki yî nû pergalonê yînî ra nêbo, erd zî zergûn nêbeno.

○ **Esteyê kutikî bişikni tira buyi yena**

→ Çina ki leteyê çina yo, yû çîyo kû tira wo, yêyî ser şono. Kutik xozada xo di cuwîyeno, ge gemari di ge zî pûnkêyi di. Xalib bi buyinon di cuwîyena xo romeno û ayî buyinon zî estedê yêyî di sewm viraşto. Merdimo xirab hergû fahlda yêyî ra şaşêyi, xeletêyi, nêweşêyi û ewncî varanî. Ayo semed ra ferq yêyî û kutikî zî nêmoneno.

○ **Esteyê zonî çinî ko**

→ Zon, yew wesla ya ki, kî pey xo pawenî û têbeyn fîyenenî, asar yew wesla kî yo. La ki merdim raşt nêbo, raştêya yêyî çinî bo, mezgê yêyî di yew ewnîyayiş û veynayişo raşt çinî bo, bi ino zonî çî tewir ki fek ra ome ayo tewir vacîno.

○ **Ewil di zî, axir di zî kî teyna yî**

→ Merdim hilla ki yeno dinya teyna yeno, bi yew nefş rapincîno. Û heyonî ki cuwîyena yêyî qêm kerdi, bi ayo nefşî zî cuwîyena xo romeno.

○ **Ewladê bêxeyrî rê şitê mari zî helal nîyo**

→ Ewlad, verî heme çîyî gay bêxeyrêyi ra xo bipawo, eki bêxeyr bibo mar û pîrê xo zî erzeno. Eki ewlad mar û pîrî rê ki nêbi, çewî rê zî nêbeno û

şitê mayi zî derî helal nêbeno. Çimkû heqê yîni ewladî sero zaf o.

○ **Ewladô bêxeyr wa qet çinî bo**

→ Ewlad ki bêxeyr bi, sereyê xo, ê mar û pîrê xo, ê qewmê xo hemini teşqeleyî miyon fiyneno. Heme qewm ki tira acizîya, defter ra esterdiş zî ason beno. Çimkû hi xo rê hi qewmî rê bar o.

○ **Eyarê bénomisêyi hera wo**

→ Merdimî ki xo bénomisêyi ver di viraşt tede eyar nêmoneno. Ne raştêyi, ne hewlêyi û ne zî xîret û nomis moneno. Ayayî ra bê eyar o, çina tira vacîyo, peygoş keno, pey huweno û tira vîreno.

○ **Eyel zerdik o, turn dendik o.**

Turn şêrînî sey gedonê kî. Gede ki xişn bi cayê heskerdişê xo gedon xo rê caverdono. Nî ki gede zî qesbaya merdimî ya.

○ **Eyni pune ra aciz o, pune zî şono çimeyî ver di zergûn beno**

→ Pune nêverdono kû awi bi xozada xo di biherekîyo, cuka ki eyni zî tira aciz o. Havildayox zî nêwazeno nahşperest nîzdî der bibo, wazeno kû hewcikerî tira havil veynî.

○ **Eyşik a, bi rişik a**

→ Eyşiki xebatkari temsîl kena û rişiki zî gemari temsîl kena. Xebatkar nişiyeno xo gemar ra bipawo. Gemari û xebat tēmîyon di yî.

○ **Eyşik a, bi şik a**

→ Eyşiki merdimî, yanî qûlî temsîl kena. Merdim, hi yû şik imbazî ra keno û hi zî sewbîna merdimî tira şik benî.

○ **Ez bîyo dizd, aşmî bîya pûncîs**

→ Dizd wazeno dizdêyi bikero, la şertî dest nêdonî ki dizdêyi sere bero. Biryar birnawo, la waxtî musayît nêveyneno, heme çiy verba çimî yo. Şart û şurtê dizdêyi di taloke esto. Aseno kû cayê dizdêyi di taloke esto.

○ **Ez bîyo dizd, aşmî bîya roşn**

→ Wîta di talihê dizdî ra behs beno.

Dizd xo dizdêyi ver di virazeno, la ewnîno kû dizdêyi nêbena, tede taloke esto.

○ **Ez mîre, ti mîre, kom gayon bero binê nîrî**

→ Xebati di mîreyêyi nêbena. Merdimo kû karker bo, gay xo bido karî ver. Eki dawaya mîreyêyi kerdî, kar zî war di moneno.

○ **Ez vono heş hinî yo, yî vonî rêç konca ya**

→ Hilla ki yew gure qewmîyeno, eki ti biwazî bi verbaçimî tēyabigêrî alimati ki ha werte di yî, kî rê bes î. Kerdox ki werte di bi, kî şade nêgêrenî. Merdim gay şaşêyi sero riki nêkero.

Ê

○ **Ê mallayî zî azon veyndayiş o**

→ Karê mallayî azon veyndayiş û nimac kerdiş o. Sewmo kû şarî ser di virazo vatiş o, tira daşt nişiyeno çikî bikero. Bi vatiş çinawo kû bedelîya, ayo wo.

○ **Ê mergî yew hew a, ê tersî hinzar hew a**

→ Merg yew donimi kî sereyî ser di yeno û gure qediyeno. La ki kî tersonikî bibî, hergû roc ki kî tersî vero bimirî û heyna tedar gonî bibî.

○ **Ê qasidon vatiş o**

→ Qasid yew wesîyi semed dalamatî wegîno. Yêyi ki wesîya xo ca resnayî û tira pey yew dalamatêya yêyi zî nêmonena.

○ **Ê veyvi zon çinî yo, ê visturîyi ne dîn o û ne zî îmon o**

→ Veyvi xo binê zextî di veynena û nişiyena xo îfade bikera. Visturîyi zî ki bê wijdoni bîyi, werte di ne dîn moneno û ne zî îmon moneno.

○ **Ê vizêrî omeyî, ê perereyon**

xapînenî

→ Merdimo kû imrê yêyî wirdîk o, şîyero ê pîllon ver di qalî bikero, weş nêbeno. Çimkû tede cereb çinî yo, zonaye kêmi yo, çimkû cayil o, xom o. Senî ki yê pîllon bixapîno. Eki ona bikero, xo xapînenno.

○ Ê zimistonî yew şew a, ê pîron yew tew a

→ Şewî zimistonî bi vengon î, heme çîyê zimistonî zor û zehmet î, la gîştî nîna şewonê zimistonî ser. Ê pîr û kalon zî yew tewa, yî sey gedon î. Pergalê leşî ki lexer kewt, homta kewt, yîni ki yew tewî gîrewtî hîni rew rew nêriyenî.

○ Êro dinya ya, mêştî axîret o

→ Merdim zî sey heme gonîyon yeno dinya û imrê yêyî ki debi dinya ra koç keno. La tebiatê merdimî yêyî reydir nêmereno, tira pey zî qalê tebiatê yêyî benî. Ay semed ra gay yew xûlqo weşa bicuwîyo kû axîretê xo zî vîni nêkero û bi hewlêyî qala yêyî bibo.

○ Êro esto, mêştî çinî yo

→ Dinya roc bi roc a. Merg zî yew raştêya xozada gonîyon o. Beno kû gonî êro esto, mêştî çinî bo zî.

F

○ Fek heyonî ki helawi nêwero şêrîn nêbeno

→ Pey qalî gure nêbeno. Kî çihind qala helawi zî bikere, kî ki werdi, kî veynenî ki fekê kî şêrîn bîyo. Çi gure beno wa bibo heyonî ki kî tira havil nêveynî, bi qala gureyî çîy merdimî dest nêkeweno.

○ Fek ki bonderê zuron bi hîni derî vindertiş çinî yo

→ Merdimî ki fekê xo bonderê zuron ki kerd hîni nişîyeno fekê pey. Çimkû zurî kerdîş derî xuy bîyo. Gay hinda

ayo demeyî zurêyî di devirîyo kû bişîyo tira bixelesîyo.

○ Fek pîrr gunî zî bibo, gay kî teber nêdî

→ Seba kû merdimî sero çî zext ya zî zordarêyî bena wa bibo, eki hewcî ki nêkerd gay merdim sîrrê xo çewî di bari nêkero. Hilla ki yêyî sîrrê xo yewî dir bar kerd, eşnawitoxî zî imbazê xo ra vono û beno kû zî merdim tira zirar veyno. Sîrra kû yewî ra vacîyawo hîni yû sîrr nîyo, zirar veynayîş zî ihtîmal pil o.

○ Fek weno, ri şermayeno

→ Merdimî ki waşt yew gureyê xo yewî kerdîş bido, yew cemê nonî dayîş beno sebebê şermî û kar zî hîna ason yeno bide kerdîş. Çimkû xatirê ayo cemê nonî toyek nîyo, yew sewmo pîl merdimî ser virazeno.

○ Fekê kutikî ki bonderê gunî bi hîni ason nêvindeno

→ Kutik weytîya xo zafêr çîyê gunin ra temîn keno, derî wero weş zî ayo kû gunî ra peyda beno. Eki hew bonderê gunî bi, hîni timîyê gunin rê peleknenno. Merdimo xûgewer zî, belaşwer zî ayo moj o, eki bonderê belaşêyî ki bi, hîni tira fek verranêdono.

○ Fekê luyi ki enguri nêresa, vona ki tirş a

→ Gurewo ki qîflê kî ra ki vete bi û heyna zî kî hewîs bide kerd û ki nêbi yê tu, ti kû pirû bişiknî. Derî lufon bigêrî.

○ Fekê şarî nêderzîno

→ Fekê merdimî yê dêştîşî nîyo, yê padayîşî yo. Merdim nişîyeno fekê çewî ver di vîndero. Hergû kes û şîretê xo.

○ Fekê şarî şelebendê kî nîyo kû kî girê bidî

→ Merdim yew gonîyo kû derheqê himcisê xo di aver û apey heqûmicid çîy vacîno. Kî nişîyenî ki çewî ra vacî ki fekê xo bestî. Û bestîşê fekê çewî zî kî dest di nîyo. Cay fekê çewî kêseyê

kî nîyo kû kî bestî.

○ **Fekê tu pirr gunî bo zî, dişmenî ver di tumekeri**

→ *Dormeredê merdimî di hi dost û hi zî hesnêkerdoxî estî. Merdimî xirab zî qalon gêreno ki pey beyntare biheremno. Xayleyê yêyî weşêya imbaz û cîronî nîya.*

○ **Feko akerde çerray veyşon nêmoneno**

→ *Eki merdim biwazo çerray veyşon nêmoneno. Werdiş ya zî veyşon mendîş bi waştîşî dest di yo. Kî tenezulê waştîşî nêkerî kî senî pîzeyê xo mird bikerî.*

○ **Feqîrêyi ayb nîya, xizonêyi ayb a**

→ *Feqîr xebetîno, la nişîyeno çîy pirjini ser fiyno. Xizon ayo moj nîyo, yû kar û zirarê xo cî ra nêveceno. Halo kû tede wo, derî çare zî nêgêreno. Ê feqîrî ona nîya, mirdîya xo xebetîno, la qîflê yêyî ayo hind pirareseno. Ayb ayo kû merdim derdê xo rê çare nêgêro.*

○ **Feqîrêyi merdiş ra zorêr a**

→ *Feqîrêyi çinî beye ra yena. Hilla ki yew çîyê kî ki çinî bi, kî ki se bikerî. Kî qeherîni û xo ver di vîndenî. Merdiş yew hew a, la çinîbeye dii cuwîyayîş zaf zehmet o. Ayo samed ra merdiş ason o sey feqîrêyi.*

○ **Feqîrî ki kergi werdi, bizonî ya Feqîr nêweş o û ya zî kerga Feqîrî nêweş a**

→ *Merdimo feqîr zaf zî wayerê îmkanon nîyo. Eki yew kergi zî berê yêyî ver di bibo, wazeno kû derî hakon bikero û gedeyê yêyî biwerî. Rew rew îmkanonê xo bilaheq xerc nêkeno. Eki şomîya yêyî di goşt esto, ne keyf ra wo, heqûmicid zaruret ra wo.*

○ **Feqîrî ra persenî; “tu kura ra erd, zengînî ra vonî ki omarkîn bo**

→ *Feqîr merdim rocêkî wayerê yew çîyî bibo zî, cîrononê yêyî rê ecîbî yeno. Gelo înyêyî, ino kura ra erdo û*

pey çinayî erdo? La yê zengînî senî nêbo esto pers zî hewcî nêkeno, ê yêyî rê yew qali monena, aya zî omarkîn kerdiş o.

○ **Ferqê kutikê sur û sîyayî cî ra çinî yo**

→ *Merdîm çina piraygîno wa bigîro, xo çî dexil fiyneno wa fiyno, yû heyna aynî merdim o. Reng ra zêdêr esl ûfêsl muhîm o. Ca û caraxi muhîm a.*

○ **Fesadêyi û verpêdayîşî ra çewî xeyr nêdîyo**

→ *Merdîmî ki verpêdaye di û fesadêyi di warîşt û ronîşt, peyena peynî yû paverdono û cuwîyeni xo nû şarî pîya rê herom keno.*

○ **Fesadî ra nêbo, verg û verrekî pîya çerenî**

→ *Fesad timî xirabêyi rê xebetîno. Wazeno kû birijno, wazeno kû raşono, wazeno kû çew mirdî nêwero. Eki kerdoxê îni gureyon werte di nêbo, heme têdir sey biraron benî. Çew çewî rê nêpelekneno û dişmenêyi zî werte ra çengelek nêkena.*

○ **Fesalî timî bide nîyna**

→ *Berê siudî timî akerde nîyo. Eki akerde bi û raşt zî ome, gay merdim heq ra bîro. Bide omeyîş zî yew siud o, rew rew bider nîyno.*

○ **Fikrê dewrîşî ki çina bi, zikrê dewrîşî zî ayo yo**

→ *Merdimo derwiş xo rindêya û hewlêya resnayox o. Merdimo raşt çina ki fikrîya, ayêyî zî keno. Zerre û teberê yêyî sey cî yî.*

○ **Firset ki hewî kî dest ra vecîya hînî zor kî dest keweno**

→ *Firset rew rew merdimî dest nêkeweno. Eki kî dest kewt zî gay merdim heq ra bîro. Nî ki dest ra ki vecîya, hînî ayî şertûşurtî tênevîrazîni û nîynî têhet*

○ **Fisiker raştê têzikerî yeno**

→ *Xirab, xo xirabî heta nono. Çimkû xirabêyi xirabî rê xûlq bîya. Kura di yew xirab û xirabêyi bibo, yû bide*

gêreno, xo taresneno. Têziker zî
imbazê fisikerî yo.

G

○ **Ga citi keno, wayer pê xo was-
fîno**

→ Citi di sîflêya zaf û gironi gayî sero
ya. La wayerê gayî pey xo heşemîno,
hewla xo keno. Sîflêya quwetê esasîyî
ki nîro veynayîş, pey xo heşmeyîş zî
veng o. Eki ga çinî bo, citi zî bi wayerî
nêbena.

○ **Ga ki erd rû gona kerdî zafî
benî**

→ Ga ki yê mergî bi, nurri û durri
ra goştî rê pelek nayoxî zafî benî.
Merdimê xirabî ki serdest ki girewt û
îmkonî xo dest vistî hinî çew niştyeno
vernîyi bider bigîro. Merdimê xirabî
rê ki bider omeyi kî rê teksîr nêkeno.

○ **Ga mereno çerme moneno,
comîrd mereno nome moneno**

→ Ga ki merd tira pey çermeyê yêyî
moneno û merdim tira yew havil
veyneno. Eki merdim zî merd, bi
kerdonê xo wayerê xo rê ya hewlêyi
û ya zî xirabêyi caverdono. Merdim ki
hewl bi hewlê sero qala yêyî bena û
ki xirab bibo xirabêyi sero qala yêyî
bena.

○ **Galagalaya ki cuwen di bena wa
hêga di bibo**

→ Eki yew gure di mişgule vecîno, wa
vernî di vecîyo. Mişgulewo kû vernî
di virazîno wirdik o û hîna vîşî zirar
tira peyda nêbîyo. Eki peynî di vecîyo,
beno kû çare zî têmîyon bikewo û
mişguleyî zî giron bikero.

○ **Garis birayê qerî yo**

→ Garis zî qer zî zaf erjeye nîyî. Bêxêra
palaziyon garis çewî rê lazim nêbeno.
Qer zî cawo cerron o û tede çikî zî

werî nîyno. Cuka wirdî zî bêhavlî î.

○ **Gawo sîya çermê xo nêbedel-
neno**

→ Sîya esaletî temsîl keno. Gawo sîya
zî kar di cerebnaye wo û yê rocê zorî
yo. Çermê gayî zî nêbedelîno, la gayê
bi esaletî xûlqê xo ra fek verranêdono.
Merdimî bi esl zî çewrray xûlqê xo yê
raşt ra apey gomi nêzereno. Çimkû
zono kû sereye resnîyî ki kî dest ra
verradîya hinî derî edalî çinî ya.

○ **Gawo zexel nîyno nîreyî ver**

→ Ga ki zexel bi nîre ra remeno, citira
remeno. Merdimî ki bonderê betalêyi
bi, rew rew xo karîrî ver nêşoneno.
Heyonî ki dest ra bîro, karî kî rê
caverdono û xo kar ra paweno.

○ **Gay bi vatiş bibo ne bi çûwa**

→ Têkilîyi gay bi qala weşi bîro
viraştîş, nî ki bi zor û çûwa! Eki
vererdiş çinî bo pey zorî merdimî
xo çikî zî veronêdono. Çikî zî bi zor
nîyno pewjnayîş.

○ **Gay kî bizonî sereyê kî ha kom
kerra sero yo**

→ Merdim gay çina yêyî sereyî ser
di yeno ya zî ha çi tewir hewlwelaq
di yo pey bizono. Çimkû merdimî rê
esas o kû cerebonê xo ra ders veco.
Tengonewo kû ha ver di yo, çina wo û
çi tewir o, fahm bikero.

○ **Gayê ma nexşîn î, cillê ma zî
hêşîn î**

→ Hilla ki halo meşru ki werte di
nêasa, qala cematî ki nêvacîyayi û
merdim ki nezonkî rar ra şî meşruiyet
nêmoneno. Gay çîyo kû cemat yeno
werte ra hewanîneyo, eki hewanîya
heme şaşêyi virazîna.

○ **Gede ki inta gay xo pîs bikero**

→ Intîyi yew alamata xo pîs kerdîşî
ya. Gede ki zî bi inta, gay kî bizonî
ki yû xo pîs keno. Halo xirab ki bi
yew alamati nawnîya gay merdim ser
ra bibo kû tbişyotererekê xo veyno.
Heme kerdenî verî ra bi yew alamata
xo halî nawneno la gay kî bişyî ser

ra bibi.

- **Gede kî erşaweno berê neyarî ver zî**

→ *Gede nome ha sero yo, qij o, fahm nêkeno. Dost û dişmenêyi ra çîy fahm nêkeno. Çina ra? Çimkû gorebê giridon fahm kerdox nîyo, eki waşt zî gay kî derî payda bikerî. Nî ki kî aşik û puşe keno, fiyneno zor û zehmet û erşaweno berê dişmenî ver zî.*

- **Gedeyî ki kî ya resayî, neqûri kî zî gi resena**

→ *Heyonî ki keye di gede çinî yo, yan zî wîrdîk o, merdim çi biryarî bigîro hîna bi taûtaqet o û zude yo. La ki gedeyî zî miyon kewtî serekî zafî benî û hergû gede yew sere onceno. Werte di kar zî, gure zî şelpeze beno, heşmi zî şikîyena.*

- **Gedeyî roqlonê xo di kaykerdo zî, pey bawer bî**

→ *Gede weş û xirabi ra çîy nêzono. Yû se bikero, nezonêyi ra keno. Weslonê xo zî derrabikero, gay kî fahm bikerî. Yew qest, yew pîsêyi kerdedê gedeyî di nêbena.*

- **Gefak esta nêmeyê quwetî ya**

→ *Sey heme kesî kar kî ra nîro zî, gefi xo dayiş zî weş o. Çimkû vono kû ez keno, ez virazeno. Yanî rika kerdişî romitiş zî nêmeyê kerdişî yo.*

- **Gi bi gudîvewri nênimîno**

→ *Giyî sero vewri varo zî yew deme ra pey vewri ki helîyayi, aya pîsêyi zî vecîna werte. Gurewo pîs zî nênimîno. Eki merdim çîyêki binimno zî yew deme ra pey sewmê ayo çîyî ki qedîya, aya pîsêyi zî vecîna werte.*

- **Gi çi hind têbideyo, ayo hind zî buyi dono**

→ *Gureyê xirabî ser qali çawitiş, ayo gureyî hîna zêdî verba xirabêyi beno. Çimkû gurewo kû xirab o, gay ti sero zaf nêvinderî û yêyî zî werte ra hewanî. Nî ki tēmîyonekêyi zêdêr bena.*

- **Gi pey gudi vewri nînimîno**

→ *Werte di yew kemone ya zî ki suc bi, ayêyî nimitiş çare nîyo. Merdim ki raşt nîzdî vindertişî xo rê esas nêgîro, bi çareserêya şaşî zî gure safî nêbeno.*

- **Gilgil zî xo nahmet ra heseb-neno**

→ *Gilgil zî yew tihom o la rew rew hetê merdimona nêwerîno. Xalib dîyeno gonîyonê palazîyon. Merdimonê erjeye xo yê erjeyon ra bihesebno zî qala veng. Bi çi erji ki xo erjeye ra veyno, xo sey merdimê havildarî bihesebno. Dara bêsfîyi ra kom havil veyneno?*

- **Giyê xo, xo berzîn di mekeri**

→ *Gi pîs o, çihind kî ra durî bo, ayo hind zî hewl o. Eki merdim mecburê pîsêyi bimonon zî, gay çewînayî miyon nêfîyno û dormereyê xo tira bipawo û tira xo nû dormereyê xo durî bigîro.*

- **Gîştî ki qûlona bigêro rocêkî mar pide bido**

→ *Gonîyo kû cawo meşru di nêdo û nêgîro rocêkî paverbido. Qûllî xalib cawo tarî yî, ne xeyrîn î zî. Komo kû cayonê tariyona bigêro roc beno kû paverdo, zirar veyno.*

- **Gîştî ki zonaye bibirno, gunî tira nîyna**

→ *Merdimo zonaye yew gure di ca bigîro, yû şaş tēyanêgêreno. Hesabê peyena peynî zî keno. Alaqedarî, çew zî tira yew zirar nêveynenî, eki bêhimt zirar zî virazîyo yû bi zonaye telafî keno.*

- **Gîştî, gîştî resaya ga kîştî**

→ *Wîta di tîşaqê zorî ra behs beno. Zor ki zorî resa werte di pêkewtiş virazeno, mişgule hasil keno. Yû zî beno sebebê sewbîna hewlwelaqon.*

- **Golikê keyeyî, keyî ra nêter-seno**

→ *Merdimo kû ha timî kî heto, heme hewa ra kî şinasneno û hesabê kî zî ayayi gore keno. Çimkû heme hewa ra xûlqê kî zî zono, çina ra ki kî ra biterso.*

○ **Gon şêrîn o**

→ *Gon şêrîn o, çimkû hergû gonî wazeno dinyaya bigêro, veyno, biwero. Seba kû gon şêrîn o, gay gon zî miqat bo, vero bigêrîyo û heme taloke ra bipawîyo.*

○ **Gonê herî ki deja astorî ra hewlêr vazdono**

→ *Her çiqas ki giron o zî wayerê yew quwetê girdî yo û eki dej bide nawîya, yû astorî ra zî quwetlêr beno. Merdimo zexelî zî ki ters dîy hima xo barî ver ra keno.*

○ **Gonî pîze çarneno**

→ *Gonîyî kû serê erdon ra wo heqûmicid risqê xo fetelîno û pîzeyê xo zî dekeno. Bi zêdî, bi kêmî, bi weş, bi nêweş muhaqeq xo mird keno. Devirîyayîş seba kû gonî bimonon.*

○ **Goşê dêson estî**

→ *Merdimî ki ya çîy va, ya zî yew kerde di warîşt û ronîşt gay hesabê xo ra teber zî merdimon bikero. Vatiş ason o la hesabê vatedê xo dayîşî zî gay bigîro çimon ver. Ayayi ra hesabê teberî zî kerdiş avzel o.*

○ **Goşt bê este nêbeno**

→ *Este û goşt birayê cî yî. Eki goşt ra behs bibo este zî pawo. Este zî goşt zî yemnû temom kenî. Merdim zî gay timî kar nêgêro, hesabê zirarî zî bikero.*

○ **Goştê herî nêwerîno, la pereyê herî werîni**

→ *Goştê herî nêwerîno la sîflêya herî merdimi sero zaf a. Eki merdim herî biroşo pereyê herî zî werîni. Merdim bi peronê herî şîyeno zexîreyê xo dekeron û serê xo nû gedonê xo newe bikero.*

○ **Goştê ninga xo biweri, minetê qasabî meonci**

→ *Merdim çî zehmet kaşkeno wa kaşbikero la gay xo mehtacê çewî nêkero. Mehtacêyi yêyi neçar zî fîyno, gay yû bi çaredê xo ya têya bigêro.*

○ **Gošto teze û pîr yew lî di nê-**

pewjîno

→ *Gošto pîr, qert o û erê pewjîno, gošto teze zî lezi pewjîno. Cura ki yew ca di pewtiş; yewî weyî ra keno, ayo bîynî zî kal edelîno. Hewl û xirabêyi ra yew çim ewnayîş ca di nîyo.*

○ **Gošto û nengu cîra derranêbenî**

→ *Goşt nengû ra derranêbeno, çimkû ha pîya beste yî. Goşt ra nêbo, nengu caya nêedelîno. Merdim û qewmê merdimî zî sey goşt û nengu yî. Eki yew ca di bihewîyî, cî ra zî derranêbenî.*

○ **Govendi durî ra weş a**

→ *Govendi yew kulfetê yayi esto. Eki merdim wayerê govendi ki bi, gay kulfetê govendi ver di zî xo virazo. Nî ki kî wayerê govendi nîbî, govendi di kay kerdiş zî û temeşe kerdiş zî weş o.*

○ **Goza puçî lezi şikîna**

→ *Gozi ya weş nêvirazîyaya puç a û ya zî yew nêweşî dekewta cuka ki puç a. Goza puçî çukleyê yayi rind nêderesîno û hilla ki merdim zî bişikno lezi şikîna. Merdimo xirab zî lezi vecîno werte û xirabêya xo di zî şono.*

○ **Goza puçî xirxir kena**

→ *Goza puçî zerreyê yayi ki weş nêderasa teze wişk bena û hilla ki merdimî verpîdayi zî xirxiri kena. Merdim ki zî cuwîyen di weş nêderasîya, nêpewjîya sey goza puçî qalonê vengon keno, çerray qala yêyi zî cemat nîyna.*

○ **Gulala giyî şona giya dusena**

→ *Çi çîy kura di ki xelegîya û şîya tira havil veyno, wêra di cuwîyena xo romeno. Gulala giyî, gi ra xelegîyaya, xora şona xo gîya dusnena. Merdimo pîs zî eki pîsêyi nêbo, yew hilli zî nişîyeno kû cuwîyena xo biromo.*

○ **Gunî ki rişayi arînedîyena, este ki şikîya pîyaduseno**

→ *Dinya di ha verba çimî ya, eki gunîya ki domar ra veng bîya hinî aya gunî domar ra peyser şeyîşê yayi*

nemumkun o. La ki yew este bişikîyo, ayo cawo şikte pîya ki bestîya, têdir maya besteno û piyaduseno. Merdim zî gay hewlêyi û xirabêyi vericîyi fahm bikero û ayayi gore têyabigêro.

○ **Gunî pey gunî nêşowîna**

→ Gunî zaf erjeye ya, çimkû gunî gonîyi çarnena. Eki beyntaredê di merdimon di yew merselaya guni bibo, merdim gay gunî rişnayiş di riki nêkero. Çeray gunî bi gunî nîyna pûnk kerdiş. Verra merdimî qesasê gunî girewtîşî rê mecbur verdona. Qesas zî hewl yew çiy nîyo.

○ **Gunîya ki birişo domari di nêvîndena**

→ Gunîya ki rişayi ha tebera ya. Gunîya ki ber debo û birişo domari di zî nîya û nêbena zî. Qali ki hew vacîyayi hinî peyser nêgîrîna, havil zî nêkena.

○ **Gure ki çep şî, erê raşt beno**

→ Gure çep şeyiş yew siûdo xirab o. Eki merdimi di ki siûd nêbi gureye yêyi zî çep şono. Û ki gure hewî çep şî raşt omeyişî yêyi zî deme wazeno.

○ **Gurewo pîs serê xo nêgîno**

→ Gurewo kû hetê cematîya nêpewjîyo, paştî nêveyno serê xo zî nêgîno. Çimkû gureyi rê wayer lazim o, eki çew gurî nêpewjno û pîs veyno wayerê gureyi zî pîs veynîno. Senî ki serê xo bigîro?

○ **Gurmîya tîfingon durî ra weş a**

→ Gurmîya tîfingon eki kî rê têkil nêbo, weş a, bi keyf a. La gurmîya tîfingî ki kî têkil bikero, kî bifîno yew şaşêyi mîyon, xirabşonêyi virazena, kî şelpeze kena û peyena peynîyi peynîya kî zî ona.

H

○ **Ha heqê şarî, ha jehrê marî**

→ Heqê yewî merdimî sero mendîş caîz nîyo, helal zî nîyo. Eki merdim tenezulê heqê yewî bikero, jehrê marî biwero, tira rindêr o. Heqê şarî risqê gedonê şarî yo, senî ki merdimî rê helal bibo.

○ **Ha nomis ha baxdenos**

→ Nomis xîret o. Eki merdim xîret nêkero, xîretî erjeye veynayiş zî derî bar û kar nêbeno. Ina hewi xîretî, nomisî sey çiyê werî veyneno, sey yew çiyê erînayiş û rotîşî veyneno.

○ **Ha sil, ha silo çi ferq keno**

→ Sil ra silo virazîno. Sil û silo yemnû temom kenî. Ha merdimo pîs û ha xûlqo pîs ferq nêkeno. Çimkû xûlq zî aîdê merdimî yo. Yî wirdî zî yemnû temom kenî.

○ **Haci bi wesît nêqedîyena**

→ Haci yew alet a ki gureyê kî veynena. Eki kî rê hewcî bikero, bi wesît nêbena. Gay kî şîyerî biwazî û bidestonê xo berî radest bikerî.

○ **Hakê kergi ra zerenci nêvecîna**

→ Çiyô kû xozada xo ra teber, bi yewîna çiyî biro xelegnayiş ya zî viraştîş nemumkun o. Û ki bixeleqîyo ya zî bivirazîyo zî xozada xo di nêcuwîyeno. Hakê kergi ra kergi yê zerenci ra zerenci vecîna. Ino sey lulê daron nîyo.

○ **Hay daya qalon her zî dawo vergon**

→ Merdimê qalonê zafon timî bi zirar têyagêreno. Hilla karî qalon di wardo û roşo zirar keno. Merdim gay wurdinon zî tahma verdo, nî ki zirar ra nêxelesîno. Eki merdimî kar û zirar cî ra nêvetî, herî zî dono vergon, şerrî zî ono berî ver.

○ **Hayaya pîzedê mirdî yê veyşonî ra çinî ya**

→ *Merdimo pîze mird halê pîze veyşonî nişîyeno fahm bikero. Merdimo kû tengone nêveyno û veyşonêyi tahm nêkero, halê çewî ra zî hagîdar nêbeno. Çimkû çerray yew veyşonêyi kaş nêkerda ki halê veyşonî zî fahm bikero.*

○ **Heba xelleyî gêrena gêrena çime-dê arîyeyî rû war şona**

→ *Ariye seba xelle tahnayîşî yo. Eki xelle yê tehnayî bi gay çimedê arîyeyî rû war şîyero. Eki merdimî yew çîy rê mehtacêyi diyi, rayer xo ayo çîya resnayîş o. Gay aya mehtacêyi biyero ca. Sewbîna rayer çinî yo. Hewl û xirabî aîdê merdimi ya.*

○ **Hekîm kom o, ayo kû darbi gûnaya pirû**

→ *Eki merdimî darbi werda, wayerê cerebon zî beno. Hilla ki derheqê aya darbi di cay yew tira çîyêk biperso, tede cerebî mewcut î. Yî zî heme zonaye hesebînî. Hekîmêyi zî cereb û zonaye ra yena.*

○ **Helawa belaşi ingîmînî ra rindêra**

→ *Çîyo belaş weş zî nêbo, heyna zî merdimî rê şêrîn yeno.*

○ **Helawî sebrî reydir bena helawîyi**

→ *Helawîyi helaw ra vecîna la zaf bi yew zehmeto pîl vecîna. Eki merdim bi sebir têya nêgêro, teqaza bikero û biwazo hillîna aver nî ki apey helawîyi veco, ino zî mumkun nêbeno. Çimkû ayî merheleyî meşeqetî nî û derî sebir wazîno.*

○ **Heme çîy Homay rê eyon o**

→ *Xeleqnayox waqîfê heme çîy o. Çinawo kû kura wo û bi çi hewcîyon cuwîyena xo dewom keno tira hagîdar o. Heme şertûşurtî bi qîflê yêyi têyagêrenî û kewenî rar.*

○ **Heme kes beno mird, la çimveyşon çerray mird nêbeno**

→ *Hergû merdim yew debeyêya pîzedê yêyi esta la yê veyşonî asar çîy tede*

çinî yo. Çimkû çimveyşonêyi keno. Dêrdê yêyi pîze mird kerdiş nîyo, keno kû heme çîyî bikero yê xo.

○ **Heme qeymeyî dima yew sere-cêr zî esto**

→ *Cuwîyeni di merdim timî asonêyi di nêbeno. Roç bibo kû merdim dekewo tengone zî, zor zî veyno. Eki herayî esta gay kî hesabê tongonî zî bikerî. Hetta merdim verî hesabê tengonî bikero hîna hewl o. Çimkû herayîyi heme kes hewanono, la tengone zor o.*

○ **Heq a, gorebê seqa ya**

→ *Yew gure ki kî da yewî û heqê yêyi zî ki temom nêhesebna, ayo merdim zî gorebê aya heqî karê kî keno. Ya zî eki gure weş nêbo û merdim hîna zaf heq biwazo zî bi ayo moj weş nîyo. Gay gorebê seqa merdim rika heqê xo bikero.*

○ **Heq o, se vaciyo zî sey heqî ya**

→ *Cawo kû heq û niheqêyi tede bîrî têver gay merdim sey heqî vaco. Çimkû dinya pey heqî pay ra edelnaya ya. Eki heqa xo zî nêvaco, niheqêyi dinya bena, niheqêyi merdimêyi bena. Roc bibo kû yû zî bibo dişmenî heqî.*

○ **Heq û niheqî nêbena yewi**

→ *Heqî; heme kes tira weş o la niheqêyi teyna niheq tira weş o. Dinya pey heqî pîya edelnayaya. Heme gonî zî ina heqî ra havil veyneno, derî wayer zî vecîno. La niheqêyi senî ki sey heqî bibo, teyna niheqî têkil kena. Wayerê yayî teyna niheq o.*

○ **Heqê bê dînî ra bê îmon yeno**

→ *Merdimî di kaîde ya zî bawerêyi ki çinî bîyi, merhemet ya zî wijdon nêbeno. Ayo semed ra heqê merdimê bê wijdonî ra oncax ê bê mermetî bîro. Çimkû cawo kû tede wijdon nêmono heme gure peyda beno.*

○ **Heqê biza kûli yê biza esturî-yinî rê nêmoneno**

→ *Merdimo zordar çi hind zorî dima zî bibo rocêkî heqê zordarêyi tira bîro persayîş. Dest destî ser ra wo, yewîna*

zordar ki warîşt yû zorî rê ri bi ri moneno.

○ **Heqê çewî çerray çewî rê nêmoneno**

→ Heq yew çîyo kû heme gonî rê lazim beno. Komo kû hetê heqîya xo neheq bikero, neheqêya xo çimê merdimî di şêrîn binawno, wa bizono kû neheqêyi rê heyonî peyena peynî bêveng nêmonîno. Roc bibo kû merdim aya neheqêyi ser di şîyero û binpay bikero, heq zî kî ra bîro girewtîş.

○ **Heqê mari (mayi) çerray zî nêdîyeno**

→ Mayi, aya ya ki gonîyî xo pîze di têkena û ona dinya. Tira pey zî heyonî ki temom bibo weye kena. Asar yew erji heqê yayî kû senî bîro dayîş. Ne yew seati, ne yew roc, serron reydir aynî derd û kullî reydir yew kî weye bikero û kî ra verba ina weytî zî çîy nêwazo, heqê aya erji senî dîyeno?

○ **Heqê meyîti wedertiş o**

→ Meyit merde wo. Merde rew erê gay wederîyo. Hergû hilla meyît edelnayîşî sewmo xirab wayerê yêyî sero virazeno. Çew merdî reydir nêmereno û heqê merdî zî hillîna aver nî ki apey wedertiş o.

○ **Heqî heyonî sewlonê xo pay kena, zuri Baxda di teber kena**

→ Heq û heqîqet renc û sîflêyi wazeno, zuri rê yew renc ya zî sîflêyi hewcî nêkena. Hima bişî yewînaya biresni bes o. Ya hinî hiris dewon ra vila bena. Heqî ona nîya, tede taloke esto, sîflêyi esta, wayer vetîş esto, ters û xewf esto. Ayo semed ra zuri lezi çiqirîndê dinya resena.

○ **Her hewt tewîr ra estonawî zono, la hilla ki yeno çemî ver hemini xo vîrî keno**

→ Merdimo belingaz û zehmetkaş eki bide qewmîyayi xo vîrî keno, çîyo kû zî zono têmîyon fîyneno. Beno kû zî wayerê zaf hunerî yo la ki kewt rafê xo mîyon û kar bide qeresîya xewf

keno. Çîyo kû zî zono vîrî ra şono, sodê herî ra beno.

○ **Her ki çol di mend wayerî ra quwetlêr çewîna çinî yo**

→ Merdim ki tengone kewt gay verba tengonîyi xebat biromo û xo çirax veco. Nurî durri ra pawitiş neçarê ya. Wayerê tengonîyi heme kesî ra zêdêr hi qifildar o û zî fêmdar o.

○ **Her ki lincî di mend gay wayerê yêyî pît bo**

→ Herê merdimî ki lincî di mend gay wayer zî ayayi gore xo pêt bikero. Bi xebat û xoverodayîşî bela û qeda merdimî ser ra dehîf bena. Eki merdimê qeda û belayi ki xo sist kerdî, yî zî ser ra dehîf nêbenî, her tim ha viye di yî.

○ **Her selexnawo boçî di verdawo**

→ Yew gure ki virazîya û merdim peynîyi nîzdî kerdî gay tira fek verranêdo. Çimkû polo zor şîyo yê asonî mendewo.

○ **Her timî zî her o**

→ Merdimî ki cerebon ra yew ders nêgirewt, nezonêya xo di riki kerdî, sey verî derdê nezonêyida xo mecbur moneno kû bionco. Nezonêyi aybi nîya la ki merdimî nezonêyi ra yew cereb nêvet, aya derî herêyi hesebîna. Ha nezonêyi di riki kerdîş, ha herêyi di mendîş! Çi ferq keno?

○ **Her xebetîno, astorî zî wenî**

→ Her seki kirrîjali semed xelegîyawo û astorî zî seba kû wayer wenîşeno, bi forsa têyabigêro weye benî. Kar zî astorî rê nê, herî rê moneno.

○ **Hera ma datkeynaya herida şima ya**

→ Herî her a, ferq nêkena. Ha hera tu ha hera yewînayî, maya yîni zî her a. Merdimî ki aqil nêçarna, ferq yêyî herî zî nêmoneno. Bê aqil kura beno, yê komî beno, wa bibo, ferq çina wo? Aqil nêçarneno, cuwiyen ra ders nêveceno.

○ **Herê kî ki çol kewt, gay kî herê**

- xo çol ra bixelesnî**
 → Eki yew tengone kî sereyî ser di ome, gay kî ayo tengonîyî xo ser ra dehf bikerî. Seba tengonîyî zî gay merdim xebati bikero, sîflêyi biwero. Sewbîna çare yêyî çinî yo.
- **Herê xo saxlam girê bidi hima teslîmê Homayî bikeri**
 → Merdim çi kar keno wa bikero, la gay tererekê xo saxlem bikero. Eki kî bêtererek têyagêrayî, beno kû kî şaş zî têyabigêrî. Tererek ki saxlem nêbi, paştî zî kul a. Çewî ra lomêyi kerdiş zî caîz nîyo.
- **Hergû çiy yew edetê yêyî esto**
 → Hergû çiy yew rêzeka beste wo. Bêrêzekon cuwîyeni nemumkon a. Gonîyon xoza di cuwîyena xo gore xo rê rêzekî viraştî. Ayo semed ra heme çiyê kû dinya di mewcut o, heqûmicid têkildarê yêyî zî estî, yû zî bê edet nîyo.
- **Hergû dîk silodê xo sero pêt o**
 → Hergû merdim wayerê xo rind zono û şinasneno, şartûşurtonê xo weş têvernono. Eki serpirrêyi ya zî comîrdêyi bikero, bi bawerêya ayo şarton keno. Pêtêyi zî wêra ra yena.
- **Hergû gonî bi ninga xo leqîno**
 → Her kes gunedê xo ra verpersîyar o. Kom çina bikero, xo keno, kerdonê xo ra mesul o.
- **Hergû kes axayê keyedê xo no**
 → Hergû keye di yew sermîyon esto. Ayo sermîyon zî heme kar û guredê keyeyî ra, weş û nêweşîya keyeyî ra verpersîyar o. Ayo semed ra pillê keyeyî yo û axaya keyeyî yo.
- **Hergû kes dekeweno tirba xo**
 → Hergû merdim kerdonê xo ra mesul o. Çew nişiyeno çewî kerdonê yewîna merdimî ra mesul tepîşo.
- **Hergû kes kelawî keçelê xo sero tepîşeno**
 → Hilla ki yew weşê ya zî nêweşêyi qewmîyayi hergû merdim xo ra verpersîyar beno. Waxta kû merdimî

- xo beyon ra ki miqat kerd, kelawa xo zî keçeldê xo sero tepîşeno. Û çew nişiyano çewî ra lomêyi bikero ya zî çewî suçdar bikero.
- **Hergû kes lacê pîrdê xo no**
 → Gonîyo kû mar ra bîyo bêpîyi nêbeno. Heqûmicid pîyê yêyî zî esto. Hililla ki yew cîrîyaye qewmîya şinik gird xo ver ra wayerê yew dalamatî yî. Xoverodayiş heqê hemîn o. Tengone di ya zî herayî di hergû kes xo vera bedel dono.
- **Hergû kes meyîtê xo sero bermenno**
 → Hezn ya zî mergê meyîtî aîdê komî ki bi, yû pey dejenno. Û ezada yêyî di xem onceno, derî bermenno. Tengone ki komî sereyi ser di ome aîdê yêyî beno. Çare zî yêyî ra pawîno.
- **Hergû kes qesbada xo rê veşeno**
 → Qesbaya hergû kesî yew leteyê leşa yêyî yo. Kom qesba rê dej bîro, wayerê aya qasba dejî xo di tèn keno. Mişgule komî ser bicirîyo mesul ayo yo û mişgule yêyî mijul keno yan zî dejneno.
- **Hergû kes qîsmetê xo dima wo**
 → Hergû gonî seba kû cuwîyena xo biromo gay qîsmetê xo dima bo. Derî renci bivewno, dima bikewo kû xo mird bikero û cuwîyena xo daîm bikero.
- **Hergû kes qîsmetê xo weno**
 → Qîsmet çiyê kû merdimî rê nasîb beno, ayo yo. Eki merdim hilla ki çayî şî, ya zî sofrî sero ronîşt, çina wo kû ome ver, ayo nasîbê yêyî yo. Ayêyî ra vîşêr nêmekîno biwazo.
- **Hergû kes rizqê xo weno**
 → Risq, çiyê kû gonî weno û pey cuwîyena xo dewom keno, derî vacîno. Hergû gonî seba kû cuwîyena xo biromo gay risqê xo zî dima bibo.
- **Hergû kes û şîtê xo**
 → Şît, merdim şinikêya xo di marda xo ra şimeno. Eki merdimî xûlqê mar û pîrî girewto, ayo derî şît hesebîno û

derî vacîno kû şit helal. La ki karê xo di sixre kerd, derî vacîno ki şit herom û ayo mehel zî teber ra xûlq girewto.

○ **Hergû kes xo vera mereno**

→ *Merg zî sey rapinceyîşî yew raştêya xoza ya. Gonîyo kû rapincîno rocê yêyî ki debîyî ina hewi mereno. Ê mergî zî çew çewî vera nişiyeno bimiroy, çimkû gonê çewînayî tedir nîyo kû vera bimiroy. Darbi komî sere di omeyî dejê darbi zî yû kaş kenoy.*

○ **Hergû kes yew dunimi yeno dîna**

→ *Dinya omeyîş ya zî rapinceyîş yew hew a. Hergû gonî ki ome dinya û rocê xo ki dekerdî mereno, derî newerna gonî beyîş çinî yo.*

○ **Hergû kesî ra ver wayer bi fisa xo hesîno**

→ *Eki yew ewnca merdimî biboy, wayer verê heme kesî pey zonoy. Çimkû ewnci kura ra omeya û çî tewir dekewta bide, wayer herkesî ra weşêr mîlqetika yayî hesînaye wo.*

○ **Hergû tengonî dima yew herayî esta**

→ *Dinya bê tengone û herayîyî nîya. Ge ge herayîyî, ge ge zî tengone kî rê virazîno. Gay merdim bizonoy kû tengone bi sebir û xebatî kî ra durî kewenoy û dima kî ki herayîyî semed rencî berdî, kî herayî ra mihêr nêmonenî.*

○ **Hergû teyr bi baskê xo firreno**

→ *Hergû teyr pey pelonê xo firreno. Gonî çina benoy wa biboy, yû pey weslonê xo têyagêreno. Hergû merdim zî bi îmkanonê xo dinyaya gêreno.*

○ **Hergû teyr rafde xo reydir firreno**

→ *Hergû şaxsîyet gorebê xûlqê xo û gorebê temenîya xo imbazî veynenoy. Kal kalî dir, ciwon ciwonî dir, gede zî gedeyî dir imbazêyî ki kerdî cuwîyeni hîna bi tahma şona..*

○ **Hergû vaş kokê xo ser zergûn**

beno

→ *Xoza di hergû vaş kokê xo ser zergûn benoy. Merdimoy ki zî yeno dinyay, komî romiteyî mîyon di çimê xo akerdî, bi ayo romite wardenoy û roşenoy. Cuwîyena xo zî xozada xo di dewom kenoy.*

○ **Herî dinyay di zaf î la heme yew ca di nîyî**

→ *Merdimo bêfêm û karê xo nezon sodê herî ra wo û heme ca di zî estî. La heme ha yew ca di nîyî. Eki îni herî heme yew ca di bibî, hi xo rê û hi zî imbazê xo rê dinyay wêron kenî.*

○ **Herî şonî heron het bonderê tirron û fison benî**

→ *Merdim çî çîyo xirab yan zî hewlî bonder benoy, imbazê xo ra bonder benoy. Xirabî het kî bonderê xirabêyî û hewlî het zî kî bonderê hewlêyî benî.*

○ **Hero merde vergî ra nêtersenoy**

→ *Verg, yew terşê yabonî yo û goştweroy. Gonîyo kû goştê yêyî wenyoy û qîflê yêyî pirabiresoy derî efoy nêkenoy. Gonî gonî ra tersenoy, merde çinayî ra bitersoy? Çîyo kû vîni bikero ya zî qezenc bikero hîni nêmendoy.*

○ **Heş ha vindertewoy herundi gêrenî**

→ *Yew çîyo kû werte di biasoy, merdim herunda yêyî nêromenoy. Herundi dima beyîş, ayo çîyî nêpewjnavîşoy, derî lufî û manayî gêrayîşoy.*

○ **Heş ki bi pîl, lîrî pey kay kenî**

→ *Çina ya zî komoy kû serrî tira şîyî yû hîni benoy yê hewîyî. Şinik pey yêyî hewîya xo onoy, pey roc vîyernenoy.*

○ **Heş ki extîyar bi lîrî zî pey kay kenî**

→ *Merdim ki serrî tira şîyî, ver ra ver ra hêşê xo kemînenoy, taûtaqetê xo kemînenoy. Eki kemone tede virazîya çew zî sey verî erjeye nêveynenoy. Eki bide omeyî zî pey henekonê xo kenî.*

○ **Heşma comîrdî ha binê destê cenî di ya**

→ *Cenîya keyeyî ki biwazay, keyeyê xo*

û comîrdê xo bi kerdonê xo nê hewlon heşma edelnena, eki nêwazo keyeyî zî û comîrdî zî bi kerdonê xo nê xirabon erd rû war kena.

○ **Heşo veyşon nêreqesîno**

→ Gonî pîze çarneno. Eki pîze veyşon bi, gon zî nêçarnîno. Ê heşî zî pîze esto. Heş ki veyşon bi, senî kay bikero. Gay pîze mird bibo kû gonî zî karê xo bikero.

○ **Hettonî raştî vecîna, zuri dinya xerepnena**

→ Qala raştî rew rew hesabê çewîya nîyna û vila zî nêbena. La zuri lezi zemîn veynena û vila bena. Sewmê zuron ê raştan ra zêdêr o. Wayerê zuri hesabê peynîda xo nêkeno la yê raştî nêwazeno kû yew dalamatêyi sero bimono.

○ **Hettonî sere dejeno wa ri bi-dejo**

→ Seredejêyi ridejêyi ra xirabêr a. Eki merdimî yew xeta kerdi bi ridejêyi xo ser ra delhf bikero hewl o la ki seredejêyi tede virazî yo, seredejêyi xirab a. Çimkû ridejêyi di şerme esto, şerme beno kû zî hewlêyi rê rar zî akero. La seredejêyi di mişgulewo zêdî virazîno, tira xeleseyîş zî bi zehmet beno.

○ **Hewa peyeni dima hewîna zî esta**

→ Merdim gon çarneno, heyonî ki gonî yo derî weşêyi lazim a. Eki yewî di gureyê xo dîy gay nêvaco kû qey dinya yew hew a. Çimkû heyna zî merdim mehtac keweno, cay dinya yew roc nîya ki!

○ **Hewl bi hewlêya xo di, xirab bi xirabêya xo di moneno**

→ Merdim heyonî ki tira omeyi wa hewlêyi bikero, wazenî wa hewla yêyi nêhesebîyo zî. Çimkû roc bibo ki hewlêyi ya zî xirabêyi bigîro çimî ver. Ayo mehel qala hewlî zî yê xirabî zî bena.

○ **Hewl bibi ki wa şar zî tu rê**

hewl bibo

→ Merdim gay bê hesab hetê hewlêya mono kû yû zî ayo moj hewlêyi veyno. Eki hewli yewî yayî ra bipawo, hewl zî nêbeno û hewlêyi zî nêveyneno.

○ **Hewli bikeri, awki di mekeri**

→ Hewli mexsusê merdimî ya û gurewo kû merdimî şero ferz o, yewi zî tira hewl beyîş û hewli kerdiş o. Hilla ki merdimî hewli kerdi gay verba yayî çîy nêpewo û qala aya hewli zî vatiş caîz nîyo. Eki qala yayî kerdi, yew qîymet tede nêmoneno û seki bero awi di bikero.

○ **Hewli vînî nêbena**

→ Merdim ki hetê hewla mend, hewli veyneno û çerray zî hewli vînî nêbena. Wa hima merdim hewli ra nahfi nêpawo, eki hewli tadayi nahfi ser, tira çikî zî nêmoneno.

○ **Hewli zî xirabi zî yê wayerî ya**

→ Hewli zî xirabi zî kerdeyê merdimî yî. Merdimî ki hewli kerdi, hewlêyi sero qalê yêyi benî, nê la ki xirabi kerdi ina hewi xirabêyi sero qalê yêyi benî. Ayo samed ra hewli zî xirabi zî mexsusê wayerî ya.

○ **Hewn û merg birayê cî yî**

→ Merdim ki rakewt xo ra şono û tede hayigêyi zî nêmonena. Çîyo kû beno bide zî pey nêzono û xora nişiyeno çikî zî bikero yewî. Ayo samed ra merg zî hewn zî sey cî yî.

○ **Hewnê birîndaron yeno la hewnê veyşonon nîyno**

→ Merdim ki veyşon bi heme weslê yêyi weş nêxebetîni. Mezgi di xeyal heme hilli veyşonêyi ser şono. Ê birîndarî teynîya xeyalê yêyi darbi ser o. Wesla ki birîndar a, yayî sero moneno. Ayî bîynî guredê xo di benî.

○ **Hewnê merdimê veyşonî nîyno**

→ Merdim ki veyşon bi, hêş û aqil veyşonêyi di moneno û hewn zî remeno.

○ **Hewt hebî deyirê heş î, heme hewt zî seba saya tîrş î**

→ *Mekonê heşî ko yo. Koy di zî çîyo tahl û tirş zêdi yo. Enguri şêrîn a, la waxto kû teyinc a, biwero ya zî tirşa tirşon a. Merdim ki nezon yan zî teng ki bi timî çîyo kû bonder bîyo tede riki keno. Nêwazeno kû dormere ra çîyêkî bigîro.*

○ **Heyonî aqilo peyen yeno verîn zî kî dest ra şono**

→ *Merdim ki bi tênon têtayêra zaf zî bi aqil nêfikrîya, şaş birrê xo dono. La ki aqilî têverno rarê şaşî zî nêvecînenno û bahdî zî poşmon nêbeno. Çîyo kû kî verî sero weş nêfikrîyî waxtê yêyî ki vîyert, hinî çîy kî dest ra nîyno û dima zî merdim poşmon beno.*

○ **Heyonî awi verî leyli nêbo, zengî zî nêbena**

→ *Gure ki sero pêkewte bi, rayer çina beno wa bibo gay yew pol bikewo û dima yew sulhîya bibestîyo. Nî ki alozêya ki esta, gurîyena û hîna aver şona, sey awi ya. Verî ki awi leyli bîyi dima zelal bena.*

○ **Heyonî deli boça xo têtêşono kutik dima nêgêreno**

→ *Merdimî ki pîşeyî ra qardaş waşt, pîşeyî zî şona vîyedê yêyî wenîşena. Gay merdim xo pîşeyî ra bipawo kû pîşeyî zî hîde nêşawîyo.*

○ **Heyonî gonî rê yena wa malî rû bîro**

→ *Merdim ki xebeşîya, lezi wayerê malî beno. La ki gonê xo ra bibo, mal tira pey bêwayer moneno. Qeda û bela ki malî rê omeyî, kî binêkî xîret kenî, xebeşînî û hewna malî xo dest fiyenenî.*

○ **Heyonî hêşo peyen yeno, verîn şono**

→ *Merdim gay timî ferasetî ki yenî ver tira havil bigîro, nî ki feraset ki vîyert poşmonêyî havil nêkena. Çimkû poşmonêyî sewmê hêşê peyenî ya. Eki yê verîn vîyero, ê peyenî zî kî rê yew qezenc nêverdonno.*

○ **Heyonî keyfê axayî biwazo zir-**

tikê mirîbayî vecînî

→ *Axa çimvevşon o. Çiqas ki mirîbayî bixebetno zî derî mird beyîş çinî yo. Heyonî kî zî keyfê axayî xebata mirîbayî rê bîro, gonê yêyî zî vecîno. Zengîn xebata rencberon ra çerray zî mird nêbeno.*

○ **Heyonî ki kî deston sero nêgêrî, kî qîymetê nîngon zî nêzonî**

→ *Merdim heyonî ki tengone nêveyno, heqê herayî zî nêdono. Ningî; merdimî çarnenî, eki merdim weş yîni nêewnîyo, nêweş fiyno, ayî weslonê xono bîymon zî lezi vîni keno. Poşmonêya peyen zî havil nêkena.*

○ **Heyonî ki merdim pîyoz nêwero buyi zî tira nîyna**

→ *Merdim heyonî ki gurewo pîş nîkero, bilaheq nomeyê yêyî sero nêvecîno. Kî ki pîyoz werd hima buyi kî ra yena. Gurewo nêweş ya zî fahlê xirabî heyonî ki hetê merdimîya nîrî kerdiş, çina ra kî nomeyê yêyî aya nêweşîyî sero biveçîyo!*

○ **Heyonî ki ti bîrî, kesa şona dari, dar ra yena war**

→ *Merdimo karhewnik destê yêyî giron î û giron têtayêreno. Merdim ki karê xo di giron bi, rocî mîyon di wîrdi wîrdi têtayêreno. Hergû waxt kar ra camoneno, imbazîya nêreseno.*

○ **Heyonî kî nêdekewî govendi kî nêreqînî**

→ *Merdim heyonî sîflêyî nêwero, wayerê yew çîy nêbeno. Ayo semed ra, gay merdim verî xo bidejno, biereqno, bixebetîyo ki wayerê çîyêkî bibo.*

○ **Heyonî kî xirabon nêveynî, kî hewlon zî xo vîrî nîyonî**

→ *Hewl û xirabi cî ra vetiş karê hergû kesî nîyo. Merdim xalib zî dînya duzi veyneno. Merdimê rind û xirabî zî ya nişîyeno veyno ya zî hesabê yêyî ya nîyna, nêwazeno kû veyno. Eki xirab ki dîy tira pey hewlî xo vîrî ono, ayo waxt beno kû zî pere nêkero.*

○ **Heyonî kî xo erzenî sîya luyon, kî xo kenî şomîya vergon**

→ *Merdim gay çerray xo beraberê bêbextî û xirabî nêkero. Çi tengone di beno wa bibo, gay lezi lezi xo nêerzo bextê bêxireton ver. Tede veyşonêyi zî, mergi zî bibo, xo leyaqê xirabî veynayiş yew çîyo weş nîyo.*

○ **Heyonî ma mîrê xo elewit, şarî nonê xo zî pewt**

→ *Merdimî tewir bi tewir ra yî, toyî tede gon gironî, toyî tira zî gon sivik î. Merdimo gon giron hêdî têyagêreno, la yê gon sivikî bi teqaza têyagêreno, kar û gureyê xo zî waxti di keno. Yû kar ra canêmoneno, eki kar zî tira camono zî çî pey nêbeno.*

○ **Heyonî nêcawîyo, war zî nêşono**

→ *Çîyo kû fek di bo, gay bicawîyo kû war şiyero. Nî ki çîyo xom gonî qirrik rû nêşono, tede moneno û feteseno.*

○ **Heyonî nêxerepîyo, nêvirazîna zî**

→ *Kar, gure ya zî yew çîy heyonî merdim sero xo nêdejno, nêxerepno, nêrijno derî viraştîş zî çinî yo.*

○ **Heyonî nomeyê merdimî vecîno wa gonê merdimî vecîyo**

→ *Xirabêyi merdimî apey fîynena û dejnena. Eki nomeyê merdim vecîyo, tede şikîyeno û acizîno. Heyonî nomeyê merdimî vecîno, bimirow derî hîna hewl o. Çimkû gay şarî mîyonê cematîya bigêro û non biwero. Bi nomedê xirabî senî bigêro û bixebetîyo.*

○ **Heyonî sere dejeno wa ri bidejo**

→ *Wirdînon di zî teşqele esto. La gureyê ridejon yê seredejon ra rindêr î. Merdim ki guredê seredejî di gurîya civatî mîyon ra gêrayiş zî derî zor beno. Ridejêyi zî xirab a, la yê seredejêyi ra sivikêr a.*

○ **Heywonî bêzar û bêzon î**

→ *Heywon çî qas zî zonê yêyi bibo zî sey merdimî qalî kerdiş ya zî tênonê*

xo zon erdiş mumkun nîyo. Derheqê xo di ya zî kî di nişiyeno çîyêk îfade bikero. Gay merdim zî ina bêzarêyi û bêzonêyi ra fahm bikero.

○ **Heywono kû heywon o awa hergû çimeyî nêweno**

→ *Heywon zî sodê merdimî ra wo, tahm ra çîy zono. Heywono kû hewl o, rew rew cayo xirab ra awi nêweno. Yû zî tahmî gore awi vijînenno. Merdimo hewl zî gay xo xirabi ver di nêvirazo.*

○ **Heywono xirab rîyê wayerê xo sîya veceno**

→ *Heywono xirab bêhêz o. Kar û gure di, şixûlnayiş di timî wayerî rê tengone pirûnono, wayerî kar ra caverdonno. Hilla ki biro rotîş zî pere nêkeno. Wayer yêyi sero nişiyeno kû yew soz bido, çimkû bide bawer nêbeno.*

○ **Hêviyi Homayî ra nêbirîna**

→ *Merdimo bawermend xelegnayoxê xo na beste wo û bide bawer o kû tengone di ya zî herayî di tedir o. Hêviya yêyi xelegnayoxê yêviya besta ya.*

○ **Him nezon o, him zî qîna xo pune nono**

→ *Merdim ki nezon bi û nezonêya xo nêpewjnayî, wazeno aya nezonêyi yê xo nêhesbno, xo timî sey zonayeyon binawno. Timî nezonêya xo bi yewîna luftî xo ra durî gîno. Bi ino moj zî bedelê nezonêya xo zî xo rê giron keno.*

○ **Him tereknenno, him zî ferek-neno**

→ *Hilla ki merdimî yew çîy ra fek verrada, ya zî têkilîya xo tira birrnayî, gay ser di nêagero û derî weş nîro. Eki murri durra ayo çîyi di perra û seki vîrêya ayo çîyi bikero. Ona bi tén têyagêrayiş ayo çîy nêtereknîno. Çimkû ha vero gêreno, xo dest di fereknenno.*

○ **Hima ina nîyna ya, tirnîna ha menda ya**

- *Nîna hewl a, tirnîna xirab a. Kî ki xo yew gureyî mîyon vist, gay kî hesabê çîyê xirabî zî bikerî. Xo karî ver di virastiş ason o, la yê zirarî ver di virastiş gureyê heme kesî nîyo. Comîrd ayo kû xo zirarî ver di zî virazo.*
- **Himom bi tîrr û fison germin nêbeno**
- *Himom cawo kû merdimî şonî tede xo leymi ra şowenî, pûnk kenî. Asar ca pey xebat, pey sîflêyi, pey renci germin beno. Pey qalonê vengon ne himom germin beno û ne zî merdim leymi ra şowîno, pûnk beno.*
- **Hînda xo qalî bikeri**
- *Gay merdim cuwîyeni di gironêya xo nû cayê xo weş bizono. Ayayi gore zî hînda xo qalî bikero û cayê xo zî xo gore vijîno.*
- **Hîni ki dest ra vecîya peyser nîyna**
- *Yew gure heyonî ki bi kî beno, gay kî biyerî ca. Eki kî dest ra vecîya peyser erdiş zî nemumkun o. Poşmonêya peyen zî havil nêkena.*
- **Hînzar hewi bifikîri yew hewi vaci**
- *Merdîm wayerê hêş û aqilî yo. Hilla ki vatiş wacip kerd, çînawo kû ome fekê merdimî ver gay nêvaco. Çîmkû qala ki merdim sero nêfikriyawo, beno kû zî zerrî verdo. Seba inayi gay kî hînzar hewi bifikîri, yew hewi vacî ki, wa zerrîya çewî kî ra nêmono.*
- **Hîris û di didon î, hîris û di dewon ra benî vila**
- *Gureyê feki ra yew zî çîyoko veynîyawo û eşnawîyawo dormere ra vila bikero. Ayo semed ra yew merdimî ki çîyêk eşnawit, ayêyî imbazonê xo na zî biresno, yî zî yê xona biresnî. Ha hîris û di didonî, ha hîris û di dewî ferq çîni yo.*
- **Hîrrîya estorê nerî, bi paştîya gaye citi ra ya**
- *Astoro nerî ki pîzeyê yêyî mird bi hîrreno, har beno. Ina harêya yêyî, eki bi gayê citi hêga nêromîyo, yû kura ra ono û hîrrîyi bi kom hîmî dormerî serfiyneno. Yû deyndarê gayê citi yo.*
- **Hîse kirê herî yo, ha serberîya wo**
- *Kirê herî şero yew hesab nêbeno. Eki malê merdimî ki çîni bi, bendedê hîseyî di mendiş bêhavil o, minetê hîseyî zaf o. Kî ki ziqbêra berî ra goma xo êşti zerre, yû cadi kî vîrî keweno. Sewmê minetî xidar o, merdimî şikneno.*
- **Homa bareyê feqîron o**
- *Bawermendon gore yew xelegnayoxê îni gonîyon û erşûela esto. Ino zî bi xelegnayoxî salix dîyawo. Yû timî hetê raşt û edeletîya vindertewo. Eki yew niheqê bibo, yû hetê bi heqiya vindeno û bareyê feqîron o.*
- **Homa bido, nêvono kû ti lacê keçelî**
- *Eki siudê merdimî ki bi reng û fizîkî ra nêewnîno. Merdim wazeno wa kor bo, ya zî keçel bo, ferq nêkeno. Eki da, reng, şekil û welat ra nêewnîno.*
- **Homa boxazo xelegneno û rizqê yêyî zî xo het ra dono**
- *Gonîyo kû xelegîyawo xoza di derî ca hera wo, eki biwazo, xo ason mird kenno. Şîyeno xoza di xo rê rizq bigêro. Wa hima yû biwazo, bes o.*
- **Homa çewî mehtacê mixenetî nîkero**
- *Mixenet zaf teng, teres û çîkus o. Merdimê teres û çîkusî dir ne çironêyi, ne imbazêyi bena. Cuwîyena xo nû kî pîya heremneno. Eki merdim mehtacê asar yew merdimî bibo, zaf neçarêyi kaş kenno û ezîf veyneno.*
- **Homa derd dono, dermon zî reydir dono**
- *Merdîm bê derd nêbeno. La heme derdî rê zî yew dermon zî esto. La gay merdim hewcîyêya dermonî veyno ki bigêro bide, nî ki dermon nîno ningonê kî ver.*

○ **Homa derdê qesba dişmenî nê-nawno**

→ *Derdê qesba heme derdon ra zorêr o. Çimkû yew gonî xebetîno kû cisê xo biromo. Nêwazeno kû derî kemone bîro. Ayo semed ra wazeno kû dişmenê yêyî zî derdê qesaba nêveyneno û cisê xo dewom bikero.*

○ **Homa di beron kî rû nêgîno**

→ *Merdimî ki di hêş û aqil bi, kura di ber pirûbigîryo wêra di vernî bide gîno. Çimkû heme çîy bi aqil û fêmbeno. Merdimî ki aqil gurîna rew rew nêverdono kû neçar mono û di i berî pirûbigîrî.*

○ **Homa dostê raştî mehtacê dostê çewtî nêkero**

→ *Merdimo raşt eki şîyero berê yê şaşî ver, raştêyi nexd ra kewena û erja xo ra qîymet vîni kena. Dostê merdimê yê raştî, eki mehtac beno, wa yê raştôn bibo kû raştêyi zî nexdê xo ra qîymet vîni nêkero.*

○ **Homa koyî veyneno, ayêyî gore zî varon varneno**

→ *Hikumdar şert û şurtonê merdimî ra ewnîyo û dima honqûf gîno. Xo rê beyoxî timî aver veceno û vijîneno. Rindê xo rê rindêyi û xirabî rê zî xirabêyi leyaq veyneno.*

○ **Homa mala axirê kî xirab nêkero**

→ *Axir peynîya temenîya kî yo. Eki merdim peynîya cuwîyena xo di xirabêyi veyno, derî zehmet o. Ne qîfil mendo, ne sebir mendo û ne zî imir mend o.*

○ **Homa mala çewî bê riza nêverdo**

→ *Bê riza mendîş şewq şiktiş o. Asar yew çîy zî merdimî tahmê dinya ra caverdono. Merdim senî ki yew raştê ya, çîyo kû aidê yêyî yo, ayo çîy zî bi ayo moj yew raştêya yêyî ya.*

○ **Homa mala çewî şaş nêkero**

→ *Şaş beyîş xeta kerdiş o. Merdimî ki xo şaş kerd lezi xeta keno. Xeta kerdiş*

zî dormereyî kî ra aciz keno. Ayo semed ra mala çew xo şaş nêkero û nêbo sebebê xetayon.

○ **Homa mala destê raştî mehtacê destê çepî nêkero**

→ *Mehtacêyi zor a. Merdim ki mehtac kewt zaf apey moneno. Kar û gureyê yêyî war di moneno û ki ona zî bi, hetê dabar ra apey şono. Mala çew zî mehtacê çewî nêbo.*

○ **Homa merdimî şaş nêkero, eki şaş kerd zî wa tewş nêkero**

→ *Merdim ge ge şaşêyi keno, şaşêyi aidê merdimî ya. La ki şaşêya xo di riki bikero, tewşêyi di moneno. Merdimon xo ra durî fiyneno, aciz keno û tewşêyi ra agêrayiş zî hîna zehmet o.*

○ **Homa pîll o**

→ *Bawermendî serê heme çîyî Homayî veynenî. Çi hind pîllêyi veynî zî Homayî heme pîllon ra pîllêr veynenî.*

○ **Homa timî yew berê xêron akerde verdone**

→ *Dîna di çîyo hîna zaf erjeye aqil û hêş î. Merdim ki bi aqil tîyagêra heqûmicid bero kû tede weşêyi esta, rindêyi esta û akerde wo veyneno. Xo zî bêxêrêyi ra durî gîno.*

○ **Homa wa çewî şaş nêkero eki şaş kerd wa erd ra kaş nêkero**

→ *Şaş beyîş mexsusê merdimî yo. Hergû merdim beno kû xo şaş bikero, la şaşêya xo di riki kerdiş xirab o. Eki merdim şaşêya xo di riki bikero, ziraro pîl veyneno. Seba kû zirar nêveyno gay şaşêyi di riki nêkero.*

○ **Homa wa kî şaş nêkero la eki şaş kerd wa fehş nêkero**

→ *Şaşêyi mexsusê merdimî ya. La şaşêyi fehş beyîşî ra rindêr a. Merdim şaşêya xo ra apey agêro rind o, eki hîna zêdî riki bikero, ina hewi fehş beno, şelpeze beno. Çewî xo het nêveyneno.*

○ **Homa wa merdimî xînt bikero la wa ehmaq nêkero**

→ Merdim xîntikî têtayabigêro zî yê ehmaqî ra hewlêr o. Daruyê ehmaqêyi çewî nîdîyo, la yê xîntêyi esto. Merdimî xînt şîyeno xo rê dermon veyno, la ehmaq senî veyno, pey çinayî têtayabigêro ya zî xo rê daru veyno.

○ **Homa wayerê bêwayeron o**

→ Merdim bêwayerî rê wayer vecayîş karê hergû merdimî nîyo. Çimkû wijdon û edalet wazîno, yû zî heme kesî di çinî yo. Ayo kû ters û xewfê merdimêyi tede nêmeno, yû rew rew hesabê murri durri nêkeno.

○ **Homayî cizma exteri daya merdimî**

→ Cizma exteri cereb o, zonaye wo û aqil û fikir î. Eki merdimî inîni ra yew havil nêgirewta, ina cizma exteri çerray yew çîy nêhesebnaya.

○ **Homayî derd dawo dermon zî nawnano**

→ Dinya di senî ki derd esto, dermonê derdî sero vînderto û derî çare zî dîyo. Eki merdim xo vero bido, rayerê dermonî zî lezi veyneno.

○ **Homayî ki va ez dono “nêvono kû ti giharij î”**

→ Siudê merdimî ki hikumdarî het di bi, yû bareyê merdimî ki bi, ti kura ra benî bibi ferq nêkeno, ti gureyo xirab di benî bibo yû heyne zî polê tu yo. Siud, welat û nomedê merdimî ra nêewnîno. Şertûşurtê, kar û gureyê merdimî derî benî sebebo hewl ya zî xirabi!

○ **Homayî se vato, ayo beno**

→ Homaybawer bi bawerêya xo dinya di kar û gure veyneno. Bawerêda yêyî gore Homayî çina derî leyaq dîyo, ayo nesîbê yêyî beno. Heyonî ki erk destê hikumdarî di yo çina wo kû vaco gay sey yêyî bibo.

I

○ **Imbazê qolinciki heyonî yerêyî neqûra yêyî gi di ya**

→ Qolinciki gîyî ser ra gêrena, ayo kû imbazê qolincik o, yû zî asar yew gureyî rê mijul beno. Merdim ki xirabî reydir imbazêyi bikero, yû zî sey xirabî têtayagêreno.

○ **Imbazê xo di xayin mebi, wa xayinêyi nîro tu ver**

→ Merdimî ki xo leyaqê xayinêyi nêdîy, xayinêyi rê tahamul nêkeno û xayinêyi rê zî musade nêkeno kû seredê yêyî ser di zî bîro. Çimkû xayinî reydir ki daye û girewte çinî bi, ya zî tira durî monena.

○ **Imbazî ki derzîni tu kuti ti zî guçîni bide biku**

→ Zorê yewî rê tahamul mekerî, eki yewî zor kerd tu, ti zî di qat zor bide bikerî ki wa zorî nêcerebno û çewî rê leyaq nêveyno. Êro zorê wîrdîlekî tu rê leyaq veneno, mêşti hewt qat zorê girdî yewînayî keno.

○ **Imbazo hewl roco tengi di bêlû beno**

→ Merdim gay rocê zorî gure xo rê imbaz vijîno. Eki yew tengone ya zî bela ki seredê yêyî ser di ome, imbazo hewl vazdono kî het, yê xirabî vîr di bile nêmoneno.

○ **Imrê rarê tengî kirr o**

→ Raro teng hewcîyêyi nîyono ca. Çîyo kû hewcîyêyi nêveyno, çew tira razî nêmoneno û nêmpapê yêyî zî kirr o.

○ **Ina dinya merdimî xapeynena**

→ Dinya di merg esto. Merdim êro esto mêşti çinî yo. Dinya zî daîm nîya, roc bibo kû merdim tira barê xo weno.

○ **Ina dinya yê derdon a**

→ Dinya di çî hind behsê keyfî zî bibo, ayo hind zî dinya di derd esto. Heme çîy qîflê merdimî di nîyo kû merdim

derdî werte ra hewano.

○ **Ina nînaya tirnîna ha menda ya**

→ *Hilla ki yew teşqeleyê merdimi bibo vernî di sivik o, hilla ki waxt ser ra vîreno yew gironêyi zî xo reydir ono û teşqeleyî zêdêr giron keno.*

○ **Ingîmî pey ruwenî, aqil pey wijdonî beno rind**

→ *Ingimîn û ruwe pîya weş werînî û tahmê yîni zî xo ser ra wo. Eki wijdon zî nîbo, aqil zî niheqêyi keno. Wijdon qaponê aqilî yo, wijdon heme fahlonê merdimî wêra di senceno. Niheqê ki virazîyayi merdimêyi hewaniyena û werte di merdim zî nêmoneno.*

○ **Î**

○ **Înson dinya nêweno la dinya însônî wena**

→ *Dinya ne werîna, ne kucîna û ne zî merena. La heme gonî peyena peynî mereno. Toyî tira wenî û toyî zî tira werînî.*

○ **Înson pîr ra nê mar ra sê moneno**

→ *Cuwîyena heme gonîyon di cayê mayî arizî yo. Merdim ki zî merd bê mari zaf tahda veyneno. Seba kû mayî çinîya yew kemonewo pîl veyneno.*

○ **Înson sey keleka awi yo**

→ *Keleka awi ge awi ser di, ge zî teber di ya. Merdim zî sey keleka awi yo, ge keyfê xo di mijul o û ge zî derdê xo di mijul o.*

○ **Însonî şito kal werdo**

→ *Merdim bi xo kura di nahfperestêyi keno, ya zî konca di imbazê xo di xayinêyi keno kî pey nêzonî.*

J

○ **Jêhat jêhatêyi di moneno**

→ *Merdimo jêhat çi hend jêhat bo heme jêhatêya yêyi derîn monena.*

K

○ **Kalme qolixê xo nêbirneno**

→ *Qolix gorebê kalmeyî virazîyawo, hilla ki debi zerre, cadê xo rû war şono. Merdim zî çerray zirar nêdono setara xo rû. Çimkû cayê cuwîyen vîyernayîşê yêyi yo.*

○ **Kar seqaya merdimî yo**

→ *Merdimî ki karê xo daîm û qasidî kerd, cuwîyena yêyi di zî yew seqa bena, îtibar virazeno, ino zî kar ki dîya merdimi çimî ver girîno.*

○ **Kar sey herî yo; ti vacî “de”şono, eki ti vacî “hewşe” vindeno**

→ *Kar hetê merdimîya yeno kerdiş. Eki merdimî karî xo rê bar û kar nêkero, kar ki senî bîro kerdiş? Merdim gay kare xo dabara xo bizono kû kar zî rar di biromîyo.*

○ **Kar û zirar birayê cî yî**

→ *Dinya di merdim bê kar nêbeno la ki kar zî kerd beno kû zî tede zirar zî bibo. Gay kî hi karî rê û hi zî zirarî rê xo bihedernî. Cawo kû kar esto, bê zirar zî nîyo.*

○ **Karî kerdî ki barî mendî**

→ *Eki merdim yew kar rû mijul nêbo, çîyêk hasil nêkero, nişiyeno çikî zî bikero. Werte di yew mexil ki çinî bi bara barî zî çinî benî.*

○ **Karî ra metersi, wa kar tu ra biterso**

→ *Merdim hilla ki şî karî ver û xo karî rû şidîna, kar kerdoxî ver di nêmoneno. La ki şî karî ver û xo sist kerd, gevelêyi xo di erdî, kar zî zorê yêyi beno.*

○ **Karkerê kardê xo bi, delalîyê dormeredê xo bi**

→ *Merdim ki kardê xo rû sur bi, dabar û şîlikê yêyi zî weş bena û mehtacê çewî zî nêbeno. Eki mehtac nêbi, haci raşt keno, delalî beno û heme merdim tira razî monenî.*

- **Keçel mereno beno porrsîya, kor mereno beno çimsîya**
→ *Merdim heyonî ki cuwîyeno erja ki heq keno nêveyneno û ki merd tira pey zî ki kerd erjeye hînî yew qîymet nêmoneno û qala veng a.*
- **Kelî yê xono gonî girewta, qesabî zî yê xono vezdî girewta**
→ *Nahfa dinya şêrîn a. Merdim ki zî çimveyşon bi, wijdon di sîndur nêmoneno. Wazeno kû heme çîy derî nahfîn bişbo.*
- **Kerda seqînaya ceng nêtepîşena**
→ *Kerda ki seqînayaya yê gurînayî ya û cengi zî nêgîna. Çîyo kû gurîyeno rew rew çapi ra nêkeweno û nêerzîno kîştî.*
- **Kerdi destê zêrînî nêbirrîna**
→ *Desto zêrîn, desto kû kar di qewîyawo. Merdim ki xebeteyox bi hergû mehel bi qîymet o û çew tişra acişz nîyo, hemîna rê zî erjîyaye yo, zêrîn o.*
- **Kerga estewrîni dîko xet o**
→ *Eki kergi bêdîkî mono, hakon zî nêkena û qirpi zî nêkewena. Eki dîk zî bêhavil bibo, xet bibo kergi rê havila yêyî nêbena û kergi zî estawrin monena. Merdim ki bêhuner û zenat bi çew tira yew havilî nêveyneno. Çewo kû kî tira havilî nêveynî kî zî yêyî çîy nêhesebnenî.*
- **Kerga êroyeni rind a sey qoza mêştîyeni**
→ *Feraseto kû êro esto beno kû zî mêştî çinî bo. Mêştî sebena û kî çîna veynenî çew nêzono. Ayo semed ra rocî gore têyegêrayîş hîna bi hesab o.*
- **Kerga feqîrî yew bi yew hakon kena**
→ *Merdimo feqîr siudê yêyî sey ê zengîn nêbeno. Siudê feqîrî gorebê ferasetê feqîrê yo. Çi hind feraset ayo hind zî siud.*
- **Kerga veyşoni hewndê xo di gilgil veynena**
→ *Merdimo xizon timî xo rê xeyalonê weşon dima beno. La raştêya dinya ona nêvona. Hewn û xeyal rê xebati hewcî kena, êki xebati nêbo binê xeyalon zî veng moneno.*
- **Kergi nişîyena hakê qozi bike- ra**
→ *Merdimê bî qiflî û bêqiflî gorebê şertonê xo şîyenî bicuwî. Merdim xizon çerray bi îmkanonê zengînî nişîyeno bicuwîyo û merdim xizon zî bi îmkanonê xizon reydir cuwîyîşî rê tahmul nênawnenno.*
- **Kermê dari dar ra nêbo, dari puç nêbena**
→ *Eki yew pîzedê kî ra, zerredê keyedê kî ra çîy nêzono, nişîyeno rew rew zirar bido kî rû.*
- **Kermê dari, merdimê xemî yo**
→ *Merdim ki xemê yêyî zerre ra bi û hewawo kû kerm dari zerre ra puçî keno, ayo xem zî zerre di derdî tewerneno û wayerê xo derd di veşneno û qedînenno.*
- **Kerra cayê xo di giron a**
→ *Merdimî ki zona kura di û çî tewir wardo ya zî roşo timî bi qîymetê xo na moneno.*
- **Kerraya gironî cayê xo ra nêhewelîna**
→ *Kerraya ki giron a, timî ha cadê xo di ya. Merdimî ki cayê qalida xo vijîna, çerray zî yewseredêj nêveyneno û qîmet ra zî nêkeweno.*
- **Kerraya gironî timî ha cadê xo di ya**
→ *Merdimî ki cayê xo zona û qîymetê xo zî ferq kerd, timî bi erja xo na moneno.*
- **Kesa nêwetona herri biwera, vona ki herri qedîyena**
→ *Kesa serrawaxt ha herri miyon di ya, la wêra di zî çîkusêyî kena, vona qey herri qedîyena. Merdimo çîkus zî vono qey mi malê xo werd yû qedîyeno la ferq nêkeno kû xo di nêweşîyon virazeno û cuwîyena xo qedînenno.*

- **Keso aqilgiron û destsivik maqûl o**
→ *Merdimo kû aqilê yêyî giron o û destê yêyî zî sivik o, cematî di her timî hetê weşîya tira behs beno, maqûl veynîno.*
- **Keso kû şiyero mêmûnêya(embiryonêya) vergî, kutikê xo zî xo dir beno**
→ *Yewo kû hetê honqarê xirabşonêya vindero gay tererekê xo zî gorebê xirabşonêyi veyno.*
- **Keye qûla pirjin a. Qûla pirjini erjeye ya. Çimkû hewl û xirabî cîra cîya kena. Keye zî merdimî seterneno û kî tede bonderê hewl û xirabî benî î cîra vijînenî.**
- **Keyewo bêsermîyon malo bêweyer o**
→ *Keye ki tede yew pîl û yew pîşengi ki çinî bi, keye zî lezi raşonîno. Merdimo pîl keyeyî derd û belayon ra paweno, pîl nêbo, pîşeng nêbo keye senî gurîyonê xo nê tēmîyonekon cîverveceno.*
- **Keyewo kû cenîyi virazena Homa nêvirezeno**
→ *Cenîyi hewlwaşttox a, viraşttox a, hetê rijnayişîya renci nêbena. Eki ya kî dir bibo, keye di pîya mendîş ya zî yew qalî di beyîşî ver di tengone çinî yo. Û keye zî timî yê viraştîşî yo.*
- **Keyê bawon di hirrihîr a, keyê mîrdeyî di nîrrinîr a**
→ *Zewac cîwonon ver di barêkî giron o. Zewacwaştîş hergû keyna rê heq o.. La keye pirûnayış derd pîl o. Keyneyî keyê pîron di asar derdî ra hayig nîyî, keyfonê zewacî ver di zî şaş î. Û hilla ki zewecînî hima barê gironî serrabeye zî nîyî.*
- **Keyê bê karon çinî yo**
→ *Merdîm ki bê kar bi, nişîyeno xo rê mal qezenc bikero, keye pirûno, dabar û şîlikê xo veyno. Keye pey xebatî, pey sîflêyi, pey renci pirûnîyeno. Eki inî ki çinî biyî keye zî çinî yo.*

- **Keyê çewî merijni ki wa çew zî keyê tu nêrijno**
→ *Komo kû hetê xirabêya vindero yû zî xirabêyi veyneno. Merdim gay xirabi ver di birijno, nî ki beno kû rijnayîş zî bara yêyî bikewo.*
- **Keyê keyna adirê çarron o**
→ *Hilla ki comîrdî îqtîdar xo dest visto, bi yewîna çim ewnîyawo cenîyi ra. May û pîy hetê lacona omeynî weye kerdiş. Keyedê keynon di çewî nêwaştînî ki biseterî. Keyê keynon di setereyîş derî bêvate omeynî.*
- **Keyê zurayî veşawo çewî bawer nêkerdo**
→ *Merdîm ki zura bi nişîyeno çewî xo ra bawer verdo. Bi zuronê xo bîh beyîş qedînawo. Hilla ki raştî zî vaco çew pey bawer nêbeno.*
- **Keyfê dizdî cawo tarî di yeno**
→ *Merdimo dizdî karê xo gay şewî bikero. Dizdêyi ya şewî bena û ya zî gay çew nêveyno kû bibo. Dizdî asar waxton di ser keweno.*
- **Keyna ki omeyi zewac, qeqobnena sey zerenci**
→ *Keyna bena, lac beno eki waxtê zewacê yînî ki ome, kerdonê xo di zewac waştîşî nawnenî. Hal û tēyagêrayîşê yînî zewac waştîşî dono dest.*
- **Keynaya keyî çilaya keyî ya**
→ *Keyna kevonîya keyeyî ya. Çimkû keyna ristê xo yê cuwîyeni marda xo ra bonder bîya, seba kû cuwîyeni di ristê xo bê mişgule kay bido, xo çirax veco weş xebetîna. Keyeyî hewanona û ronona. Kemoneyê keyeyî werte ra hewanona. Seba kû sîflêyi daya hi ya û hi zî keye sey çilayi bereqînî.*
- **Keyneyî adirê şarî yî**
→ *Ino vate di îqtîdarê comîrdî, keyna çim ra vista. Keyeyê yayî zî yê şarî hesabnawo, ya zî timî xo ra durî girewta. Ayo semed ra havila yayî zî bêvate dîya.*
- **Kird ki bi zengîn ya cenîyi rem-**

nenno, ya zî comîrdî kişeno

- *Wîte di kird nezon omewo veynayîş. Nezonêyi ra heme xetayî vecînî. Nî ki; zengîneyi zî, remnayîş zî û kîştîş teyna mexsusê kurdon niyî. Nezonî ki pîze mîrd kerd, lezi xeta tira peyda bena.*
- **Kîrdê herî ra kebab nêvirazîno**
→ *Kîr rîye û domaron ra virazîno, kebab zî goşt ra virazîno. Merdimê xirabî di mantiqê hewlêyi çînî yo, hewla yêyi çewî nêresena. Hewlêyi rê nê, oncax xirabêyi rê bibo.*
- **Kîrê herî sey verî**
→ *Merdîmî ki hetê xonewekerdişîya ningî erd şeyî, timî sey verî moneno. Dinya bedelîna, la yû seba kû nêbedelîyo xo vero dono.*
- **Kî cilonê xo zî awî ra vecî weş o**
→ *Ina dinya di merdim xo rê zî bibo, weş o, senî nêbo çew tira aciz nêmoneno.*
- **Kî çandi têdî, ayo hind zî zirar tira vecîno**
→ *Eki yew gurewo pêkewte merdimî ver di bi, gay merdim zaf têser rû nêdo. Eki devireyo sew beno kû zî dormere ya zî alaqedarî tira zirar veynî.*
- **Kî çewres hewî yewî ra vacî delû, yû zî beno delû**
→ *Merdîm wayerê yew derunîya hasas o. Kî senî ki nizdî bîyî, tenîyatîya yêyi zî ayo moj fasali gîna. Kî teqdîr bikerî, aver û kî bişeqeznî apey şono.*
- **Kî çina ki êştî destari, ayo tira yeno war**
→ *Destari merdim çina bierzoz zerre ayêyi tahnena. Merdim bi çî romiteyî cuwîyena xo vîyarno, warîştîş û ronîştîşê xo zî bi ayo romiteyî romeno.*
- **Kî çina romî kî ayêyi çîynenî**
→ *Merdîmî ki hewl kerdî, hewli veyneno û eki xirabi kerdî xirabi veyneno.*
- **Kî gay kerra verî ver xo bidî, dima zî ver imbazî bidî**

- *Merdîmo raşt gay verî kemoneyê xo veyno û bîyero zon ki bişîyo kemoneyê imbazî zî bîyero zon û tira lomeyi bikero.*
- **Kî giyî çî hind têbidî, yû ayo hind buyi dono**
→ *Merdîm gay xirabi sero zaf qali nêcawo. Xirabi sero vindertiş sewbîna xirabon rê zî rayer akeno.*
- **Kî kerra ver kutikî donî la kî wayerî ra şermayenî**
→ *Merdîm çî hind nêrjeye bibo zî yew wayerê yêyi esto. Merdimî ki cay yew neheqêyi yewî kerdî gay hesabê wayerê yêyi zî bikero.*
- **Kî ki dekewtî govendi kî xo têşonenî zî**
→ *Merdîmî ki xo yew gurewo vet, gay çî şert û şurtî ayo gureyî estî gay xo hemîni ver di virazo, hewl ya zî xirab nêvaco.*
- **Kî ki dekewtî himom kî ereqînî zî**
→ *Eki merdimî xo yew gurewo vet, gay sere bero. Gure nêmxenaq nêmoneno. Bedelê gureyî çina beno wa bibo, gay merdim xo tira apey nêgîro û sere bero.*
- **Kî ki govendi girewtî, kî ereq zî erzenî**
→ *Yew gure ki merdimî sereyi ser di ome, gay renca ki pê tira vecîno tede bero. Nêvaco kû ez senî ino gureyî ser ra yeno, ez ina siflêyi senî weno? Eki waşt, sifleyi zî werîna û gure zî virazîno.*
- **Kî ki kewtî govendi gay kî bireqesî**
→ *Merdîmî ki xo yew gureyî ver di viraşt, gay xo betaleyîşî zî, tahda zî, siflêyi zî, hercûxurcî ver di zî virazo.*
- **Kî ki noni gêrayî, lete zî kî dest ra şono**
→ *Merdîm gay çimveyşonêyi nêkero. Gay toyî razî bibo kû wayerê zafî zî bibo. Eki xişnî bigêro toyî zî dest ra şono.*

- **Kî ki raron ser di rakewtî, kî hewnon zî weynenî**
→ *Merdimî ki yew kar di birr da, ayo kar di çinawo kû vecîno ver gay bipewjno. Kar di timî qezenc nêbeno, gay kî zirarî ver di zî xo virazî.*
- **Kî komî ra va rind, yû vecîno tu sereyî ser**
→ *Kî gay çewî dest vîyarnaye nêkerî, zaf zî ridê yêyî di hewlêya yêyî ra behs nêkerî ki wa xeta xo na raştî ra nêveçîyo.*
- **Kî nonê komî ki werd, kî çelê ayêyî oncenî**
→ *Merdimî nonê komî ki werd, xeta yêyî ra şono, rarê yêyî romeno.*
- **Kî nonê komî ki werd, kî şimşîrê ayêyî oncenî**
→ *Komî nonê komî bido, ayo merdim nondayoxî rê xebetîno û yêyî dima meşîyeno.*
- **Kî pey komî huwayî, aqobetê ayêyî zî kî serî ser di yeno**
→ *Merdim çerray gay pê çewî nêhuwîyo. Wa bizono kû ina dinya di hewli ya zî xirabi heme çîy, heme kesî sereyî ser di yeno.*
- **Kî pey Paşayî di marda Paşayî zî nonî**
→ *Pey merdimî di qalî û xeberî kerdiş çîyo ason o. Gay merdim bişîyo rašta xo verê merdimî di zî vaco. Ri di raştî vatiş ca di ya, seki kî pey di vacînî.*
- **Kî qadê guli rê teli zî xo pistin nonî**
→ *Qadê çîyê rind û weşî rê merdim xo sîflêyi ver di virazeno. Çîyo ki virazîno yû yê weşêyi û rindêyi yo, merdim çi zehmet weyneno zî wa veyno, seba weşêyi û rindêyi erjîno.*
- **Kî ra cor Homa esto**
→ *Merdim kura beno wa bibo, çi gure keno wa bikero, gay heq û heqîqetî xo vîrî nêkero.*
- **Kî yew hewi merenî**
→ *Gonîyo ki yeno dinya dinyayî nêbeno. Yew hewi rapincîno û nêmpaçê yêyî*

ki debi ina dinya ra raçerîno. Eki xo heme tewir ra gureyon ver di virazo hewlêr o.

- **Ko çi hind berz zî bibo ninga kî takewena**
→ *Merdim gay nonkor nêbo. Nêvaco kû ez mehtacê çewî nêbeno. Cuwîyeni di heme çîy mumkun o. Beno kû çîyo kû ya zî merdimo kû ti hesabê yêyî nêkenî, roc bibo kû zî ti bide biqesîdî.*
- **Ko koyî ra berzêr, aqil aqilî ra serêr o**
→ *Ina dinya di gay kî nêvacî ki mi ra hewlêr ya zî aqilêr çew çinî yo. Merdim merdimî ser ra, hewl zî hewlî ser ra, aqil zî aqilî ser ra esto.*
- **Kom bişîyo fekîdê xo, şîyeno dîna**
→ *Çi xirabêya ki merdimon mîyona gêrena sebebê yayî fek o. Fek merdimî wezîr zî keno û şelpeze zî keno. Eki merdim fekê xo bişîyo, şîyeno heme merdimon.*
- **Kom gîştî ki dejayi aya gîştî jon kena**
→ *Dej ya zî tengone komo kû weyneno yû tira weş fahm keno.*
- **Kom kor o, xom kor o**
→ *Merdimo xom derheqê dehkera di nezon o. Eki merdim, ca ya zî dehkera rê xom bibo, kor o. Çimkû derheqê yînî di wayerê yew zonayî nîyo.*
- **Kom qazî, xo ra razî**
→ *Komî ki dest di yew wazîfe esto, heme kerdonê xo ra zî razî mendewo. Vono qey mi ra vîşêr çewîna sey mi nêzono asar karon cîverveco.*
- **Kom sekeno, xo keno**
→ *Wazeno wa merdim hewli bikero, wazeno wa xirabi bikero, peyena peynîyi xo keno. Çina wo kû hetê yêyî ya beno, derî ya kar ya zî zirar ono. Kar zî zirar zî yêyî aleqedar keno.*
- **Komî çimê tu veto”, merdimê mi ”çimê mi veto”**
→ *Eki yew xirabi yewî kî sereyî ser di bîra, heqûmicid bi destê şinasnayoxon*

- yena. *Şinasnayoxî zerre û teberî kî ra weş hagîdar î.*
- **Komî ki nonê komî werd, rêça ayêyi romeno**
→ *Dinya di mendiş dabara beste wo. Eki dabara kî yewî ser ra bibo, kî zî mecburê şimşîrê yêyi ontîşî monenî.*
  - **Komo kû biwazo şit biwero, gay mongaya xo biçereyno**
→ *Eki merdim biwazo dabara yêyi bibo, gay sîflêyi biwero, kar û dabari di renci bero. Eki sîflêyi nêwero, renci nêbero dabari yêyi zî cadî nêbena.*
  - **Komo kû dostê xo rê yar o, Xizir zî cî rê imbaz o**
→ *Xizir weşeyî û dostêyi ra hes keno. Eki merdim imbazon û merdimonê xo rê dost bibo, hewl bibo, Xizir zî, imbazî zî derî hewl û dostî benî.*
  - **Komo kû eslê xo înkâr bikero, heromzade wo**
→ *Merdimo kû eslê xo vînî bikero, înkâr bikero, hînî yew nexdo kû pabimono çinî yo. Heme gurewo xirab tira peyda beno. Hînî ha heromêyi di wardeno û roşeno.*
  - **Komo kû kindar o, Xizir dişmenê yêyi yo**
→ *Kîn merdimêyi rijneno û merdimon mîyon di xiltêyi ronono. Komo kû kindar bibo, rijnayiş di wardeno û roşeno, dostê yêyi zî Xizir nêbeno.*
  - **Komo kû zuri ra durî yo, heqî ra nizdî yo**
→ *Zuri û raşt dişmenê cî yî. Cawo kû zuri esta, raştî çinî ya, eki raştî esta, cayê zuri çinî yo. Raşt merdimî timî heq û heqîqetî ra nizdî edelnena.*
  - **Korî Homayî ra waşto yew çim, Homayî dawo bide di çimî**
→ *Çiyêki merdimî rê ne xeyal o û ne zî vîr û vacêrdê yêyi di esto, eki nesîbê der bi, pey şayî beno û şaş zî moneno.*
  - **Korî weşî ra va, mi ti gilik nawo**
→ *Merdimo kû xetayon di bimeleqîyo, guredo nêbeye di wardo û roşo û*

dima zî yê bê xetayonî ra lomêyi bikero, sercelon bikero; vaco kû ti mi ra xirabêr î, asar yew nizdî beyîş karê korî yo.

- **Koron rarê xonon dîyo**
→ *Merdim hewi bonderê yew cayî ki bi hînî wêra şeyîşî xo vîrî nêkeno û eki kura zî şiyero ninga xo taşîyneno.*
- **Kura di meraq, ewca di bereq**
→ *Merdimî ki yew çiy ya zî mişgule meraq kerd, wêra di yew çare, ya zî yew hewlêyi veyneno.*
- **Kurriyi pîl biba zî heyne her a**
→ *Merdim ki nêbeye bi, merdimêyi û hewlêya di nêwarîşt, nêronîşt, gedeyê yêyi zî xûlqê yêyi degînî û sey yêyi yew merdim benî. Keye ki hewl nêbi, gede zî tira sewm veyneno û sey keyeyî beno.*
- **Kutik estî kuceno la hagîdarê peynîya xo beno**
→ *Merdim çi gure di mijul beno, wa bibo gay peynîya xo zî xo çimîver di tepîşo û xo vîrî nêkero.*
- **Kutik goştê kutikî nêweno**
→ *Merdimo xirab çerray merdimê xirabî nêerzeno. Çimkû xirab, xirabêya imbazê xo seba xo pardax keno.*
- **Kutik ki bi pîr, vergî keno xo vîr**
→ *Kutik ki pîr bi weslê yêyi zî reydir apey şonî û hasasîyeto kû derheqê hagîdarî di esto, yû zî waxtî reydir mereno. Taqeto kû verg çarnaynî apey şiyê, hînî derî vergûmerg bar û kar nêbeno.*
- **Kutik ki lawa, bazirgon vîreno**
→ *Kutik heywono hina şiyar o. Hi hetê buya û hi zî hetê veynayîya aver yew hewon o. Bazirgon wayerê perî yo û dizdon û serokerdoxon rê zî çereng cay î. Dizdî û serokerdoxî zî timî maldaron rê peleknenî. Merdimo gelt û gerpal timî yê çeç û şekî rû pelekmeno.*
- **Kutik kutik o, ha sîya ha spî, çi**

ferq keno

→ Çew rengê kutikî ra nêewnîno. Merdim ki zî xirab bi, yû lacê komî beno wa bibo, ferq nêkeno. Fahle yêyî avzel î.

○ **Kutik kutikî weş şinaseno**

→ Senî ki kutik kutikî şinaseno, merdimo xirab zî merdimê xirabî şinaseno. Çimkû yêyî ki veyneno seki xo veyno. Xo zî weş û weş şinaseno.

○ **Kutik nêperreno wayerê xo**

→ Kutik cawo kû tede pîzeyê xo mird keno, xayinêyî zî bide nêkeno.

○ **Kutik pay ninga kutikî nînono**

→ Senî ki kutik kutikî taloke ra paweno, merdim zî imbazê xo xirab û xirabêyî ra paweno.

○ **Kutik qatqatî ra çina fahm keno**

→ Merdimo xatir nezon xatirî ra çîy fahm nêkeno. Hewawo kû kutik ti çina bierzî ver ayêyî weno, yû xatirê hewl û xirabi ra çîy fahm nêkeno.

○ **Kutik vono qey wesar nîyno**

→ Kutik xalib wayerê yew setara şexsî nîyo. Kura ki di deberîya. Ino moj cuwîyayîş zî derî tengone virazeno. Zimiston ki zî bi, aya zorêyî ra acîzîno û zimistonî derg veyneno, vono qey wesar nêbeno.

○ **Kutik wayerê xo şinaseno**

→ Kutik seba kû merdimon ya zî nahfa yînî bipawo yew wayerê yêyî esto. Wayer zî gorebê nahfa xo kutikî weye keno, cuka ki yû zî wayerî şinaseno. Her kes merdimê xo cî ra veceno, wazeno wa hewl bo, wazenî wa xirab bo.

○ **Kutikê bêvengî ra biremi**

→ Kutiki kû merdimi bigîro rew rew nêlaweno, vericû talokeyî çarneno. Kom o, çina wo û sekeno? Kutiki kû hima cadi lawa, yû talokeyî zî hesab nêkeno.

○ **Kutikê harî şar kişeno**

→ Merdimê xirabî rê çew nêdewerneno û ki merdimon rê tengone viraşt benasat kerdişê yêyî zî lezi beno

○ **Kutikê lawiteyî ra metersi**

→ Kutiko ki laweno nêperreno çewî la kutiko ki kî rû pelekmeno gay kî asar kutikî ra xo bipawî. - 1.

○ **Kutikî rê kate lazim o**

→ Kutik kateyê reqûrutî ra hes keno. Merdimo xirab zî eki nişfya xo weşêyî di biedelno, sey kutikî tenezulê çîyê xirabî keno.

○ **Kutiko siya sipî nêbeno**

→ Senî ki kutiko siya sipî nêbeno, merdimo xirab zî hewl, hewl zî xirab nêbeno. Çimkû hergû merdim bi fahlonê xo şinasîno.

○ **Kutiko xirab, vergî ono berê wayerî ver**

→ Kutiko ki hagîdar nîyo, gevel o, wer û pîzeyî rê mijul o, vergi zî ono berê wayerî ver. Merdimo xirab zî bi firizonê xo nê xirabon wayerî rê dişmen veceno û ono berî ver.

○ **Kutikî çina werd ayêyî keno**

→ Hewawo kû kutikî ki çina werd, ayêyî keno, merdim zî çinawo kû tewredê yêyî di bi, ayêyî ra behs keno û gorebê ayî kerdonê xo rar fiyneno.

○ **Kuwariyo veng, kudo bêbin o ha bipeymawi ha bipeymawi**

→ Kuwari veng di çîy çinî yo ki merdim bipeymawo. Kud ki zî binê yêyî ki çinî bi, tede çîy nêedelîno kû merdim bipeymawo.

○ **Kûtikê kî ki xirab lawa, xafilon ono berê kî ver**

→ Merdim gay yemnû dir vîyartox bo û keyeyê xo zî xirab û xirabêyî ra bipawo. Eki yew şîreto hewl û yê têdir vîyartî nêdawo gedonê xo, yî ki heme waxt derî xafilon biyerî berî ver.

L

○ **Lacê kî çukleyê goz o, turnê kî**

dendik o

→ *Lac gird, turnî zî wîrdîlekê keyeyî yo. Wîrdîk kom o, ratim hesê hemini yêyî rê yeno û heme zî yêyî sereyî xo ser di tepîşenî.*

○ **Lacê pîrî gi dekerd ekbiri**

→ *Merdîm xalib mar û pîrîdê xo şono. Eki mar û pîrî ra yew xûlqo weş nêgirewt, vatiş û eşnawitişê xo di merdimî dejneno û xo ra durî fiyneno.*

○ **Lamati kî nêdejnena la qali kî qûli kena**

→ *Qali ki gironi bîyi, merdim tede dejeno û herunda yayi zî monena. La lamati ona nîya, yew deme ra pey dejê yayi vîreno û merdim aya lamati zî xo vîrî keno.*

○ **Laser zî guneyê xo bi kerra ono**

→ *Laser hilla ki erzîno pêser eki kerron ra nêbo, heme cayon têzerre keno. Yû zî lomonê xo kerron ra keno.*

○ **Lewê mi lewê zurna nîyî, ningê mi ningê nîna nîyî; qey heyna bar esto**

→ *Merdîmê bêhumerî, bê karşeyî rê asonêyî çinî ya. Gay timî bar wegîro, zehmet kaş bikero.*

○ **Lîrê luyi, luyi dima şono, yê kuzîyî zî kuzîyî dima şono**

→ *Hergû gonî lîrê xo çarneno, cuwîyena xo bide dono şinasnayîş. Çimkû komo gonîyo kû komî ra bîyo, bonderê ayo gonî yo, tebiatê ayo gonîyî gîno. Mecburo kû yêyî dima bo.*

○ **Lîrê marî bê jehr nêbeno**

→ *Lîr ya zî leyîr xûlqê mar û pîrê xo gîno. Çîyo kû mar û pîrî di yo, wazeno wa xûlq ra bîro, wazeno wa leşî ra bîro, yêyî donî leyîrê xo. Ayo semed ra leyîr bê xûlqê mar û pîrî nêbeno.*

○ **Lojini bêduy, keye bêwayer û terş zî bêşone nêbeno**

→ *Lojina keyeyî di ki duy nêvecîya, keye ki bêwayer bi û terş zî ki bêşone bi, bizoni ki wêra di cuwîyeni rar di nîya.*

○ **Lojini çiqas ki zî çewt biba, duy tira raşt vecîno**

→ *Lojini, dês di çewt zî virazîyo hilla ki duy tira vecîya, 'duy qeyme şono û sey xo şono, yanî rarê yêyî raşt o. Merdim ki raşt bi, çerray çewtêyi sewm bidênêkena.*

○ **Loxmewo xişn biweri qala xişni mekeri**

→ *Qala xişni vatiş, xo xişn veynayîş ra yena û merdimî dejnena. Merdimî ki hesabê imbazî û têkelîya bi qoniyî nêkerd, xo ra xişnêr qalî keno û dejneno.*

○ **Luya gêraya şêrê bestî ra hewlêr a**

→ *Şêr ki beste bi, pêtêya yêyî ra kom havil veyneno. La luyi ki gêrayi bîyi, beno kû yewîna gonî fendê yayi ra havil bigîro.*

○ **Luya gêraya, şêrê kewtî ra hewlêr a**

→ *Şêr ki kewte bi, pîr bi nişîyeno risqê xo dima bikewo la luya ki gêrayaya risqê xo dere û durxon di dima bena, çarnena û kekî risqê xo vet.*

○ **Luyi ki fison kena, kergî dima kewenî**

→ *Luya ki fison bikero pîzeyê yayi mird o, kergî zî tira nêtersenî.*

○ **Luyi terne nêresaya, vato ki bêwe çi solin o**

→ *Ge ge yew kar, gure ya zî çîyîna ki merdim nişîya yêyî yê xo bikero pîrû şikneno. Hewawo kû luyi terneyî rê hewl nêfikrîyaya.*

○ **Luyi xo zonaya hesebnena la pusteyê yayi suki di roşîno**

→ *Luyi çi hind dekin û fendiker zî bena, heyna dek û dolavonê seydaron ra nişîyena xo bipawo û bena seyde seydaron. Peynî di zî pusteyê yayi roşîno.*

M

○ **Ma ha keye di yî, kirê ma ha mehmele di yo**

→ *Merdimo kû qet yew gure di ca nêgirewto, elmadar û hagîdar nîyo la heme mesuliyetê kerdon yêyî viye di mendewo.*

○ **Ma ra cor Homa esto, Homayî ra bitersi**

→ *Gay merdim çerray xo wijdonî ra durî nêgiro. Eki ters û xewfê heq û hiqûqî ki merdimî di çinî bi, heme gurewo xirab zî tira yeno.*

○ **Malê bêşonîyî buka vergon o**

→ *Terş ki bêşone yabona mend, vergî rê beno alef. Verg zî ayo werî di mizek veyndono, pey keyf keno.*

○ **Malê dinya dinya di moneno**

→ *Merdim kom hilli bibo mereno. Hilla ki zî merd, heme malê yêyî kefenê yêyî yo. Malê dinya, dinya di caverdono.*

○ **Malê dinya qirrika çewî di nê-mendo**

→ *Mal çîyo kû merdim tira havil veyneno ya zî weno. Çîyo kû yê werî yo qirrika çewî di zî nê-mendo, ha herom ha helal.*

○ **Malê mallayî radestê Homayî**

→ *Heqê qûllî radestê qûllî yo. Merdim çîyo kû diyawo bide derî wayer vecîno û eki edê yêyî nêbo zî gay radestê wayerî bikero.*

○ **Mallayî ki fisî kerdî, cemat zî têzon keno**

→ *Hergû cemat yew pêşengê yêyî esto. Pêşeng senî rar ra şîyero, cemat zî ayêyî gore pêşengî xo rê hezek gîno. Malla zî pêşeng hesebîno, hilla ki raştî nîşon nêdo û zurî bikero, cemat ki zî sey yêyî bikero û xo rê pêşeng vijîno.*

○ **Mar girewte herunda resnî ra zî terseno**

→ *Merdim ki hewi darbi pirûgûnayı,*

hînî hesabê neknêkîrî keno. Çimkû hewi çimê yêyî tersayî.

○ **Mar ki hewn di bi, tamekewî**

→ *Maro kû hewn di xo, gay merdim tanêkewo. Eki xo aqilîya hînî hîrson ver, kî rê teksîr nêkeno. Çîyo kû haldê xo di yo gay, çew ta nêkewo. Çimkû halo newe bêno kû zî toyî bedelnayon virazo û ki inî bedelnayeyî şertonê verînon di pînêkerî sew mişguleyonê têmîyonekon virazenî.*

○ **Mar qûla xo şinasneno**

→ *Qûlli warecayê marî ya. Yû zî sey heme gonîyon wareyê xo şinasneno. Hergû gonî sey marî yo.*

○ **Marîfetê herî zirrayîş o**

→ *Her bi zirriyi vengonîn o. Zirreyîşê herî zî zafone veng ra wo. Her zirreyîşê xo, xo rê malîfet veyneno. Hergû gonî wayerê toyî xuyon o. Xuyê xo romitîş mexsusê tabiatê yêyî yo.*

○ **Maro kû mar o, awi sero kî di nêdono**

→ *Gonî hilla ki şîyero awi bişimo, mar bi xo zî ayo meheli omarkin veyneno û tanêkeweno. Wer werdiş mafo binkeyîn o û gonî asar yew maf ra hagîdar î.*

○ **Mase sere ra tepîşîno**

→ *Hergû çîy yew usilê yêyî esto. Mase sabirkin o, gay merdim sere di tepîşîyo ki bişîyo yêyî zafî bikero. Ayo samed ra bi usil rar ra şeyîş avzel o. Eki bi usil güre nêbo sew mişgule virazîno.*

○ **Maşe ki bi, adir bi dest nîyno girewtîş**

→ *Merdim gay heme gure di bi ererek bo. Çîyo kû bi talloke bibo, merdim gay rayerê talokî ra teber derî çare veyno.*

○ **Maya hewt lacon siloyî sero merda**

→ *Gure ki pawebê zaf tenon bi, seba kû hewaleyê yemnû kerdiş biyo war di mendişê yêyî zî mumkun o. Hergû kes yemnû ra paweno kû gure biro ca.*

La çew zî wayer nêvecîno û gureyî nîyono ca.

○ **Maya kî hergû waxt lacon nîyona**

→ *Merdîm heme waxt bi siud nêbeno, ge ge zî gureyê yêyî çepi gêreno. Dinya di ge ge zirar, ge ge zî kar vecîno kî ver. Hewawo kû hergû mayi heme hewi lac nîyerdo.*

○ **Maya kî timî dilet nêona**

→ *Hertîm siudê kî nêbeno. Ge ge zî kar û gureyê kî çepi gêreno. Merdîm gay xo zirarî ver di zî virazo. Kar û zirar birayê cî yî.*

○ **Maya toyinin ha wîta ya, maya toyinin zî awi di şîya**

→ *Cuwîyeni di merg zî, qeda û bela zî, siud zî yew raştêya cuwîyen î. Merdîmo bi siud gureyê yêyî rar di yo la yê bêsiudî heme çîy çîrçîbela wo.*

○ **Mayi ra biewnî keyna biwazî**

→ *Xalib keyneyî xo rê mara xo vijînenî û dezgeyê yayi gînf. Eki maya kî şarî mîyon di hewl û weş asayî, keyneyê yayi zî hima hima dezgedê yayi di yî. Mîlo kû mayi ser ra kî keyna vijînenî cematî mîyuon di cayo arizî gîno.*

○ **Mayi yew a, cenîyi des a**

→ *Maya merdîmî yew a. Yew mayi kî ona dinya la cenîya kî merdîm tedir bizewecîyo beno kû zî yew ra vişêr zî bibî. Hilla kî yemnû dir pînêkerî yemnû verradonî û şîyeno yewînayî cenîyi reydir zî bizewecîyî. Mayi nêbedelîna la cenîyi û comîrd bedelînî.*

○ **Mayî timî comîrdon nîyonî**

→ *Merdîmo kû xo rê bîbo, cematê xo rê bîbo, rew rew nîyno meydon. Gay xûlqo kî merdîm pey şayî beno, bi ayo xûlqî reydir mîrê yêyî bielawîyo kû comîrdêya yêyî ra behs bîbo.*

○ **Mebermi seba mîrdeyî, biber-mi seba weşîyi**

→ *Gon kî weş bi, cenîyi şîyena yewîna zewacî xo rê vijîno. La hilla kî merdî û gon ra bîyi, yewîna zewacî ra zî*

mehrum bena. Seba mîrdeyî nê la seba weşîyi kî hagîdar bî hîna ca di yo.

○ **Mekewi peyê berî ti benî xeberî**

→ *Eki merdîmî kî kar û gureyê xo nimitikî kerd û ino moj tîyagêra, verba çimî nêbi, derheqê yêyî di zî aver apey zaf qalî vacînî.*

○ **Merdeyî zî vonî kî qey gonîyî hergû roc helewîyi weni**

→ *Merdon ra pey fekê meyitî diyeno û ino fekê meyitî zî bi helawî yan zî helwa diyeno. Merdeyî dima dabar û şîlikê gonî cadî nêşona, yî zî xo güre tengone, mişgule veynenî. Cuwîyeni heme waxt bi ûsilê weşî nêvîrena.*

○ **Merdîm bê xeta nêbeno**

→ *Tewir tewir ra merdîm xelegîyawo. Hergû merdîm wayerê yew xûlqî yo. Çi tewir yew romîte di pîl bîyo sew ayayî gure zî tede yew xûlq virazîno. Xeta kerdîş zî ino xûlq rar dono bide.*

○ **Merdîm bi persî, rayerî keno kîrr**

→ *Merdîm qe heme çîy nêzono. La hilla kî yew çîyo xom ya zî raro xom derî hewcî kerd, biperso hîna lezi meromê xona reseno û waxtê xo zî kîrr keno.*

○ **Merdîm dizd bîbo, şewê Homayî zaf î**

→ *Dizdêyi teyna şewon nêbena. Eki merdîmî xo dizdêyi ver di viraştî sew, derî şertûşurtî avzel î, teyna şewi nê. Şewi yew feraseto weş o.*

○ **Merdîm ewnîno wayerî ra hima kerra erzeno**

→ *Merdîm gay xatira imbazî bizono, eki yew kemone zî vecîya gay imbazî biewnîyo hima tîyabigêro. Cayê xatirî verdayîşî avzel o.*

○ **Merdîm hewtê xo di çîna bi, hewtayê xo di zî ayo yo**

→ *Merdîm heyonî hewt, mar û pîrê xo ra şîret degîno, xo di yew xûlq werî ono û ino xûlq heyonî hewtay zî tede sewm keno.*

○ **Merdîm heyonî bi şînikî şa**

nêbo, bi xişnî zî çerray şa nêbeno
→ Gay merdim çimveyşon nêbo ki bi şinikî şay bibo û heyonî ki şinikî zî şayî nêbo şayêya xişnî zî çimî nêveyneno.

○ **Merdim heyonî cefa nêveyno, qedrê sefayî zî nê zono**

→ Merdim ki zor di mend, tengone ki dîy qîymetê asonêyi zî dima zono. Kî heyonî cefa nêveynî, kî zor nêveynî, kî hesabê sefayî zî nêkenî.

○ **Merdim heyonî nêweş nêkewo, qedrê weşîyi nêzono**

→ Merdim hilla ki cuwîyeno, zaf çîyon zî cuwîyeni reydir xo rê cereb keno û tira yew ders veceno. Hilla ki weş o, nêweşî qet virî nêkewena. Kekî seredê yêyi ser di omeyi, ayo mehel çukonê xo rû dono, gazincîno.

○ **Merdim ki berz firra, lezi erd ra derg beno**

→ Gay merdim timî xo xişnêyi ra bipawo, nî ki xo xişn hesabna û nişfya heqê xişnêyi zî bido sew heyonî rocê axirî zî vinî keno.

○ **Merdim ki cenîyi rê lufî gêra, vono kû ti ki ardûn vijînena, ti qîna xo têşonena**

→ Roco kû comîrd îqtîdar bîyo û heyonî roco êroyen cenîyi timî xo ra cêr dîya. Çerray xetaya xo nê la yê cenîyi cadi veynaya û ri rû daya. Eki merdim bêmantîq ki bi seba nahfa xo zî lufon cadi bider ono.

○ **Merdim ki erd rû gûna, destê xo erzeno xo ver**

→ Merdim ki yew darbi pirûgûnayi hewcîyêya paştî veyneno, merdimonê xo ra paştî paweno.

○ **Merdim ki kewt awi gay asti-nawi bizono**

→ Eki merdimî ki xo yew gureyî sawit, gay şert û şurtonê yêyi zî bizono kû bindê barî di nêmono.

○ **Merdim ki kewt govendi gay xo kaybido**

→ Govendi bê kaydayîşî nêbena. Merdim ki kewt govend çîyo kû

govendi di beno xo yêyi ver di zî gay virazo. Eki merdim xo gureyêkî ver di viraşt şertî zor zî bibi gay xo ver di virazo.

○ **Merdim ki rind nêbi, derî roc nêakeweno**

→ Merdim kî hewl ya zî rind ki nêbi, hewlêyi ya zî rindêyi di nêwarîşt û nê ronîşt, roco rind zî nêveyno. Merdimê xirabî rê çerray roc nêakeweno.

○ **Merdim ki şî mêmûnêya (key-bergêrêya) vergî gay kutikî zî xo dir bero**

→ Eki merdimî xo yew gureyî ver di viraşt, gay ayo gureyî gore zî tererekê xo zî veyno. Niki mişgule di moneno.

○ **Merdim ki xo rê nêbi, çewî rê zî nêbeno**

→ Eki merdimî ra yew huner biro, verîcûyi xo rê beno. Eki xo rê ki nêbi, çewî rê zî nêbeno.

○ **Merdim kutikî rû dono la wayerî ra şermayeno**

→ Merdim gay xatir zonayox bo. Eki verba yewî şaşê bikero, gay hesabê pillonê yêyi zî bikero û tira bişermayo.

○ **Merdim merdimî yew rayî xapînenno**

→ Eki merdim bonderê xapînayîşî bibo, zaf zaf yew-di rayî imbazê xo bixapîno. Eki dormereyî tira çîy fahm kerd, peynîya xapînayîşî zî onî.

○ **Merdim mereno nome moneno, ga mereno çerme moneno**

→ Gawo hewl ki merd çermê yêyi şer pere keno. Merdim zî hilla ki cuwîyeno gay hesabê mêştî û mergî zî bikero. Bi hewlêyi sero bido û bigîro kû hilla ki merd, wa derî nome bimono.

○ **Merdim nêwerîno la xuyê merdimî werîno**

→ Merdim nîyno werdiş. La ki xuyê yêyi weşbê merdimî şîyero, tedir daye û girewte zêdi virazîno. Werdiş ra bigî heyonî xebatî çew xuyê yêyi yê weşî ra mird nêbeno.

○ **Merdim û şitê xo**

→ Eki merdimî ki çi şîret mar û pîrî ra girewt, bi ayo şîretî cuwîyena xo romeno. Bi ayo şîretî cuwîyeni di daye û girewte virazeno.

○ **Merdim yew rayi yeno dinya û yew rayi zî mereno**

→ Sey heme gonîyon merdim zî yew hewi yeno dinya û yew hewi zî mereno. La gay qîymetê gon û gonîyon bizono kû bişîyo cuwîyeni ra tahm weyno.

○ **Merdimê bi bextî hi kî kişeno û hi zî kî wedereno**

→ Merdimo kû bext tede esto, eki yew zirar bido kî rû zî heyna agêreno kî ser di heqê bextê xo zî ono ca.

○ **Merdimê comîrdî ra mecigîrî, merdimê teresî di zî melebeyi**

→ Merdimo comîrd cigir heq nêkeno, çimkû rew rew gîştî xo ser nîyono. La merdimê teresî dir kî çiqas kî bilebeyî zî yû xo xişn keno, lebîyayîş zî heq nêko.

○ **Merdimê currî ra bitersî**

→ Merdimo curre zaf vitvitok o, eki gureyî dima kewt zaf hewanono û ronono. Daye û girewtedê xo di meht o û tuj o. Kî zaf zî nişîyenî pey bîh bikerî.

○ **Merdimê kî, kî kişeno zî û kî wedereno zî**

→ Merdimê kî yew leteyê cuwîyena kî wo. Eki dormere ra ca çîy qewmîya û kî sereyî ser di biro, yû mecbur o kû kî rê wayer vecîyo. Çimkû zono kû eynî çîy mêştî yêyî sereyî ser di yeno û merdimê yêyî derî lazim benî.

○ **Merdimê pîsî rê awi û adir hesr î**

→ Merdimo pîs qîymetê awi û adirî zî nêzono, yê hewl û xirabî zî fahm nêkeno. Nêvono kû çina ra hesrî? Yîni erjeye nêveyneno û sey hesron awi û adirî omeye û şeye weyneno.

○ **Merdimê xirabî seba çîyê xirabî têvernonî**

→ Kar û gurewo kû tede nêweşeyî esta, xirabî ayî karon di wardenî û roşenî.

Nahfa xo xirabêyi di çarnenî.

○ **Merdimî di ki kar nêkerd ha vaci, ha vaci**

→ Merdimî ki xo delonê na, qali zî tede nêgurîyena. Kî çi hind pîrû vacî zî xo di tèn nêkeno, seki bira ti derî nêvacî.

○ **Merdimî ki pîllê xo şinasna, Heqî zî nêşinasno**

→ Merdimo kû pîllonê xo şinasneno wayerê yew şîretê mar û pîrî yo û heme erjonê xo rê zî rêzdar o. Heqî zî heqîqetî zî zono, şinasneno.

○ **Merdimî ki roc çilayi weşnayi, şewi tarî di moneno**

→ Merdim ki nişîya hesabê kar û zirarî bikero, senî ki raşt ome ayo moj zî xebetîno. Ereqê çaredê xo ki nêzono kura di xerc bikero, rocê tengi di zî fiço di moneno. Cawo kû hewcî nêkeno kî tede sîflêyi biwerî kî zî sîflêya vengi nêwenî.

○ **Merdimî şito kal werdo**

→ Merdimî ki şîretê mar û pîrî nêgirewt, esl û feslê xo nêşinasna, heme pîsêyi tira peyda bena. Şiti di qest şîret degirewtîş o.

○ **Merdimo bê bext hi kî kişeno û hi zî kî erd di verdono**

→ Merdimo bêbext di merhemet û wijdon çinî yo. Intereyîş nêzono kû çina wo. Kî kişeno zî tirmê kî zî erd di vergonî rê, teyr û teburî rê verdono.

○ **Merdimo bêbext keye di zî bibo, bela seredê yêyî ser di yeno**

→ Merdimo bêsiud qûtî di zî bibo heyra bela yêyî weyneno, yû çi hind xo tira bipawo zî.

○ **Merdimo bêbext pird zî bibo ninga xo meerzi ser**

→ Merdimî ki di erjê merdimêyi çinî bîyî û ki hetê erjona ki sist bi, lezi bêbextêyi kî keno. Merdimê bêbextî gay çew pey bawer nêbo.

○ **Merdimo bêqûsur çinî yo**

→ Ewnci merdimî ra peyda beno. Merdim bi xo hilla ki rapincîno ewnci

reydir rapincîno. La ki bi gird, ina hewi yû ewnci di wardeno û roşeno, ewnci keno. Çi hind merdim xo bêewnci zî weyno heqûmicid cayî di kêmi moneno.

○ Merdimo bêveng zî sey awka xorîni çew xûlq û xozada yêyi ra çiy nêzono. Eki yew duşê der bo, merdim nêzonî kû çina ono yêyi sereyî ser di. Ino semed ra kî tira xewf bikerî ayb nîyo.

○ Merdimo bi aqil fikrîyeno, ê bê aqilî zî xo rê vacîno

→ Merdim ki bi aqil bi, hewl û xirabi cîverveceno û xo serfiraz zî keno. La yê bê aqilî zî xo rê qalonê vengon di mijul beno û timî ha nelomet di yo.

○ Merdimo cahil kî resneno keyedê dişmenî

→ Merdimî ki ver û peyê xo nêzona, keye ki vist tengone, kî mehtacê dişmenî zî keno.

○ Merdimo çimveyşon herî bara zî weno

→ Eki merdim çimveyşon bi, nêzono kû mirdêyi çina ya. Helal û heromî têmîyon keno.

○ Merdimo ehmaq, timî zî ehmaq o

→ Merdimî ki xo ehmaqêya na, rew rew xo nêbedelno. Rayerê xo yê hemîn ra hewlêr weyneno.

○ Merdimo ezeb, lezi yeno xezeb

→ Merdimo ezeb hima ciwon û bê cerebon o. Têkelîyi di lezi xapîyeno û dekeweno yew xezebêyi mîyon.

○ Merdimo her, timî her o

→ Merdimî ki gorebê mehtacêya rocî xo nêbedelna, bêfêm, nezona, ehmaq û sey herî moneno. Û ki herêya xo di zî riki kerdî, çerray nêbedelîno, timî sey xo moneno.

○ Merdimo hewl, lezi yeno qala hewli ser

→ Merdim ki bi esl û fesh bi, qala raştî zî lezi pewjneno. Hewl hewlêyi ra xirab zî xirabêyi ra fahm keno.

○ Merdimo jêhat çerray tengi nêweyneno û jêhatêya yêyi timî zî derî kar ona. Aya jêhatêyi sey yew wesla yêyi bena û konca ki şî ha tedir a.

○ Merdimo neheq mirdî nêweno

→ Merdim ki neheqêyi sero gêra, yû çerray mirdî nêweno. Heq werdiş neheqêyi kerdîş o, heqê şarî werdiş o. Ino xûlq heyonî konca merdimî beno. Rocêk merdim paverdo.

○ Merdimo teres nengon çîyneno

→ Nengi karo teres o. Merdimo kû şîretê mar û pîrî girewto yû çerray tenezulê asar karê teresî nêkeno.

○ Merdimo veng, rew beno teng

→ Eki merdim zonaye, wende, weynaye û bi romite nêbi, lezi hîrs beno û xo teng keno.

○ Merdimo xayin mirdî nêweno

→ Merdim ki imbaz ya zî cîronê xo dir ki xayin bi, timî raştê xayinêyi yeno û daye û girewtedê xo ra xeyr nêweyneno.

○ Merdimo xebatkar nonê xo kerra ra zî veceno

→ Merdimî ki xo xebati ver di viraşt û xîret kerd, zor û zehmet tede kar nêkeno. Çi hind raştê zorêyi zî biro heq ra yeno.

○ Merdimo xirab qala xirabi dima wo

→ Merdimî di ki yew cerawi çinî bîyi, yew esl û fesh tede çinî bi, daye û girewte di zî apey mende beno. Asar merdim zî xirabeyi rê hedre wo. Mîr ki xirab elawîya, merdim zî xirab beno. Xora merdimo xirab zî qala xirabi dima beno.

○ Merdimo xirab, nomeyê yew keyeyî heremneno

→ Merdim ki xirab bi, zirarê yêyi teyna yêyi rê nêbeno. Yêyi reydir qewm zî zirar weyneno û nome ra kewenî.

○ Merdimo zura wistayê zuron o

→ Merdimî ki xo hetê zura da, lezi şîyeno zurî ra qalî bikero. Zuri yew

malîyetê yayi bi madîyatîya çinî yo.
Çay zuri bi peron a ki wistayî rê yew
malîyet bîyero.

○ **Merdişê herî kutikî rê beno veyve**

→ Her ki merd leşa yêyî kutikî rê bena wer. Rocon reydir tabigêro zî nêqedîyena. Yû herî di mezek veyndono, derî keyf virazîno.

○ **Merdî reydir kî nêmerenî**

→ Hergû merdim zî peyena peynî mereno. La hilla ki meytê merdimî ki bi yû reydir nêmereno.

○ **Merg berê hemini kuweno**

→ Gonîyî heme senî ki rapincînî, rocêk nêmpapê (nêmqînatê) yîni ki debi, bi ayo moj zî ina dinya ra bar kenî.

○ **Mergê bizi ki ome, şona nonê şoneyî wena**

→ Erjel ki ome sebeb zî lazim o. Eki bizi şîyera zewadaya şonî biwera, yêyî zî veyşon verda, ino beno yew sebebê kîştîşê bizi. Cuwîyeni di heme çîy bi sebeb o.

○ **Merhemet ra merez peyda beno**

→ Merhemet yew çîyo kû merdimêyi rê xizmet keno. Komo kû vono ez merdim o û merdimêyi mi rê zî lazim bena, gay bi merhemeta têtayabigêro. La ge ge zî heqê merhemetî ki nêdîya tira merez peyda beno.

○ **Merîyê awi rardê awi ra şikî-yeno**

→ Kom çî gure di wardo û roşo bi teşqeledê ayo gureyî di cuwîyeno, hewlêyi ya zî xirabêyi veyneno.

○ **Merre çikî zî nîyo, la dereyî heremneno**

→ Merre çiqas ki wîrdîk o zî nomeyê yêyî hetê pîsêya vete wo û sewmê yêyî zî giron o. Eki çay ra vîro zî mahdê merdimî tira heremîno.

○ **Merre nişîya dêsî ser bikewo, gota geziyî zî xo qina besteno**

→ Merdim gay qiflê xo ra xeberdar bo û gorebê qiflidê xo bar wegîro. Eki

qiflî ra teber merdimî xo binê barî ra kerd, binê ayo barî di moneno.

○ **Meşka bénomison hera ya**

→ Eki merdimî di dabon çinî bi û domara xîretî ki zî tede sist bîyi, tahmulê yêyî zî zêdî beno. Heme gala xirabi ver di milê xo ronono. Meşka yêyî bénomisêyi rê hera ya.

○ **Meyesi çikî nîya la qelbê kî ona**

→ Meyesi çî hind wîrdîk a zî cayonê pîsona gêrena. Cayonê pîson di zî heme firingzehmetî esto û ya zî inîn çarnena, cuka ki qelbê kî zî tira yeno. Merdimo xirab zî timî xirabêyi di têtayagêreno, ayo semed ra tedir têkelîyi nêviraştîş raro raşt o.

○ **Meyesi zî bibo, gay kî hesabê yayi bikerî**

→ Merdim gay wîrdîk û xişnî nêvaco. Misqalê zerretin yew taloke ya zî zirar ki bi, gay bişîyo tira çîy fahm bikero û xo tira bipawo, teretrekê xo ayaî gure veyno.

○ **Mêmûn mêmûnî ra xuy keno, wayerê keyeyî hemin ra xuy keno**

→ Mêmûn waxta kû mêmûnî ser resa, çaf tira şayî nêmoneno û hilla ki mêmûnî têsê resayî barê keyeyî zî giron kenî. Wayerî zî ki ina gironêyi hewanînayî yû zî yîni ra aciz beno.

○ **Mêşna bi nînga xo, bizi bi nînga xo leqîna**

→ Kom gonî beno wa bibo, hergû yew gorebê yêyî taqetê yêyî esto. Çew nişîyeno bardê xo ra zêdêr bar wegîro.

○ **Mî rêşt merreyî xo kiro pişt**

→ Merdimo kû rencber o û sîfleynî weno, eki tira pey keye di çew qîymetê ina renci ki nêzona, xebati çolî û gulî di bena.

○ **Mird veyşonî ra hagîdar nîyo**

→ Mirdêyi weş yew çîy a, la gay çew veyşonî xo vîra nêkero. Dinya di rayerê heqî apey kewto û veyşon zî, maxdur zî zêdî biyî. Merdimo kû gureyê yêyî rar di yo çerray yê neçarî

ra hagîdar nîyo.

○ **Misafir nesîbê xo, xo dir ono**

→ *Merdimo kû misafirî pewjneno, ayêyi gore zî dabara xo veyneno. Merdimo misafirperwer çerray deraqê misafirî di xo teng nêkeno û tererekê sofredê xo zî verî ra veyneno. Merdimî gore zî tererek veynî.*

○ **Misafir oncax qismetê xo biwero**

→ *Misafiro kû omewo keye, çinawo kû wayerê keyeyî derî îkrom kerdo oncax yû ayêyi biwero. Sewbîna yew çîy pawitiş ne mumkun û ne zî weş o.*

○ **Milçikî rê yew şeyti lazim a**

→ *Milçiki wirdîk a, gonê yayi zî gorebê yayi lexe o, nişiyena xo vero bida. Hi ya wirdîk a û hi zî gon wirdîk o. Merdim vaco ez yayi kişeno derî yew şeyti bes a. Guredê wirdikî rê leqi xo dayiş bes o.*

○ **Mînderê kî yo wişk rind o sey doşekê şarî**

→ *Yew çîy wa yê kî bo, wa hima noxson bo, kê m bo. Çimkû minetê çewî kî çinî yo, kî şiyenî pey şikir bikere.*

○ **Mîrdeyê di cenîyon risîyayê di dinyayon o**

→ *Mîrdeyê di cenîyon, di şexsîyeton dir dono û gîno. Hergû yewi ra ki çîyêk va beno zura, beno risîya. Û ewilûaxir di zî risîya wo.*

○ **Mîre zî mereno, evdal zî mereno**

→ *Merg yew raştêya xoza ya. Çew nişiyeno mergî ver di vindero. Eki nê mçap ki debi kom beno wa bibo yû xeyr xo nêkeno û mereno. Merg zengîn û feqîrî nêvono, mîre û evdalî zî nêvono.*

○ **Muş herri keneno, xo ser keno**

→ *Muş xalib binê herri di cuwîyeno. Hilla ki herri keneno erzeno xo ser, xo zirar di verdono. Merdimo nezon zî sey muşî bi kerdonê xo dinya û axîretî ra keno. Yû zî bi kerdonê xo di timî zirar dono xo rû.*

N

○ **Naşt zemon o, daşt dewron o**

→ *Vernî di zemon hewcî keno la bahdî bedelnayiş lazim o. Ayo mehel zî waxto derg hewcî yo.*

○ **Ne berê xo akerde verdi û ne zî cîronê xo dizd bikere**

→ *Merdim cuwîyeni di gay hesabê heme gureyonê xirabon zî bikero û tererekê xo zî ayayi gore veyno. Û kemone ra pey zî wa çewî zî sudar nêkero.*

○ **Ne kutîkî weyni ne zî wayerî bedelni**

→ *Ne xirabî weyni, ne zî xirabêyi di tîyabigêri. Wa xirab tu ra durî bo ki ti xirabêyi nêveynî.*

○ **Ne mezeli ver ra vîri û ne zî hewnonê xirabon weyni**

→ *Merdim gay xo cayê ters û xewfi ra bipawo kû zirar zî derî nîro.*

○ **Ne pîyoz biwerî ne zî wa fekê şima veşo**

→ *Eki merdim nêşiyero belayî nêyero xo nêsawo, bela zî derî nîyno û seredej zî derî pirûnênîyeno.*

○ **Ne roşîno û ne zî kişîno**

→ *Merdimo xirab ki kî sawîya nê kî ra esterîno û ne zî erzîno. Gay merdim poxê merdimêyi rê ayo qehirî bionco.*

○ **Ne serê serradi, ne zî binê pirjini**

→ *Hilla ki zexire seradi bi gemari sero monena û eki pirjino rû zî bi heyna gemari bin bena. Ayo semed ra serê seradi di mendîş û binê pirjin rû beyiş zî hewl nîyo. Eki merdim nişîyo zaf zî cawo hewl di vindero sew, gay xo xirabêyi ra zî bipawo kû cemat derî cayêkî bimon.*

○ **Ne sîr buki, ne zî wa buyi bido**

→ *Eki merdimî yew gure ra xuy kerd, gay ayo gureyî mîyon di ca nêgêro.*

○ **Ne şeytonî weyni ne zî qûll-**

huwallayi biwani

→ Merdim gurewo kû ters û xewf tede esto sew gay tanêgêro, çimkû ino ters û xewf derî zirar ono.

○ Nefs kî defîyneno heps

→ Hewî ki kî radestê nefîsî bîyî hinî yû gironeyê kî ver ra nêdono û kî gureyonê xirabon dima nono, sereyê kî zî belayon mîyon fîyneno.

○ Nefsî ki va “goşt”, ti vaci “ewşt”

→ Merdim ki nefîsî dima kewt peynî di zirar keno, çayêk di paverdono. Eki nefîsî zor kerd gay merdim xo ra durî fîyno û xo yesîrê nefîsî nêkero.

○ Nengî qalî veng î

→ Nengi çîynayîş tenya vatoxê xo şiknena. La çîyo kû çîynayî rê bîro çinî yo. Nengi teyna kemone wayerî xo rê ona.

○ Nengû cefa ra, gijik sefa ra beno derg

→ Destî ki xebetîyayî nengûyî zî reydir dergî benî û hilla ki merdim keyfî ver gijikî vero gêra, gijik zî ewnîyayîşî vero derg beno.

○ Nezon o, rehetgon o

→ Merdimo nezon nişîyeno heme gureyon fahm bikero. Gorebê aya nezonêyi çîy derî derd nîyo.

○ Nezon o, xizon o; çaroxê ningon erzeno

→ Merdimo nezon û xizon hesabê kar û zirarî nişîyeno cî mîyon ra veco û xalib zî ezût gonê xo keno, zirar xo keno.

○ Nezonêyi belaya seredê merdimî ya

→ Nezonêyi çîyo xirab a. Heme waxt wayerê yayî tengoneyî ver di mendewo û zirar pirûgûneno.

○ Nezonêyi ya zerre, ya zî sereyê kî dejnena

→ Nezonêyi ki hewi ser kewti, merdimî di dej ronona û merdim pey qeherîno. Zerre û teberê yêyî dej di yo.

○ Ningî heyonî leyminî nêbî fek ruwenin nêbeno

→ Ningî ki xebetîyayî, leym gêrenî, eki dejayî zî fek çîyê weşî weno. Merdimî ki xo kar di qewîna, xebetîya, leym nêva, zor nêva roc kî bide ome, yû ververnono keyfa şilikê xo keno.

○ Nî destê çewî di gilze bi, nî zî paştîya yewî di derze bi

→ Ina dinya di gay kî ne çewî rê bar bibî, ne zî kî fekî çewî ra biewnî. Merdim xo hewîya çewî nêkero û fekon nêfîyno hewlêr o.

○ Nomis êşt o kutîkî ver kutîkî zî nêwerdo

→ Nomis xîret o, rar rû raşt şeyîş o, bêxîretêyi kutikî zî nêwedereno.

○ Nonê kî yo wişk peqlawaya şarî ra rindêr o

→ Merdim nonê xo nê wişkî biwero, rind o seki minetê yewî bionê. Nonê kî di minet çinî yo, ayo semed ra peqlawaya şarî ra zî weşêr o.

○ Nonê pereyî, derdê bêdaruî yo

→ Eki non bi xebata kî nêbo, bi pereyî bibo, sey derdê bêdermonî kî rê tengone virazeno. Kî defîneno hewlwelaqon mîyon.

○ Nonê şarî kî pey mird nêbenî

→ Eki kî non yewî ra pawit, kom hilli keyfê ayo merdimî waşt nonê kî birrnenno. Eki renca destonê kî nêbo, mehtacêyi yew roc nîya ki bîro ontîş.

○ Nonê tu ki çontedê imbazî di ki bi, ti timî veyşonî/a

→ Merdim gay dabara xo heweleyê yewî nêkero. Merdim bi ereqê çaredê xo di ki nêgurîya bi ardimê yewî kî nişîyenî cuwîyena xo biromî.

○ Nonê xo, cenîya xo, karê xo bizoni

→ Comîrd gay hîrî çîyon zaf erjeje veyno. Verîcûyî cenîya xo, dima zî karê xo nû nonê xo erjeje bizono.

O

○ Omeye şeye wo

→ *Ha gonî, ha merde, eki ome şeyîş zî dima wo.*

○ Omeşê zimistonî payiz ra bêlû wo

→ *Eki merdim bişîyo cerebonê xo ra yew ders veco, şîyeno şertûmercê êroyî ra yê mêştî zî hesab bikero. Û veyno kû mêştî çina qewmîno, yeno yêyî sereyî ser di.*

P

○ Palewo xirab vaştirîyi bedel- neno

→ *Pale ki sist bi, xirab bi, karî ra ramaye beno û seba kû karî caverdo derî mahneyî gêreno. Ge vaştirîyi bedelreno, ge naşt û ge zî daşt perreno.*

○ Paşnaya xo bilîsi, mixenetî rê minet mekeri

→ *Mehtaceyê zor a. Merdim veyşonêyi ver di bimiro zî gay xo mehtacê mixenetî nêkero.*

○ Paştîya astorî veta bibo, qeşebun ra xuy keno

→ *Cayo kû darbi pirûgûnaya gay merdim aya darbi rê daru bigêro, nî ki bide virîyo. Merdimê darbi gay darbi bişinasno û yewîna darbi ra xewf bikero û xo tira paweno.*

○ Pay boça kutikî meni, wa tu gaz nêkero

→ *Merdimê xirabi vîye mekewi, wa yû zî fekê xo nêrzo tu.*

○ Pere kalî zî xort keno

→ *Hilla ki pereyê merdimî bi, zaf derdon merdimî ser ra dehf keno.*

Merdimî xem ra durî gîno û merdim cuwîyena xo bi şayî vîyarneno. Şayêyi zî xortê ya, ciwonê ya.

○ Pere sey nonê pêwtî yo

→ *Merdim ki xebati ra rema, pereyê yêyî kû dest di yo lezi ût beno. Xerc kerdişê pereyî sey non û awi yo.*

○ Pereyê zengînî çeneyê feqîrî betelreno

→ *Merdimo feqîr û xizon wardeno, roşeno zengînî sero vacîno, pey zengînêya zengînî xo betelreno.*

○ Pers vîrê merdimî nêkeno mird

→ *Pey persî teyna merdim ca nêreseno, gay hewcîyonê persî zî bîyero ca*

○ Pey filonkesî û bêvonkesî paştî mebesti

→ *Merdimo kû cemat pê bawer nîyo û şarî mîyon di yew erja yêyî çinî ya sew gay kî zî zaf pey emel nêkerî û dima nêşîyerî.*

○ Pey haci wesîyi nêqedîyena

→ *Merdimî ki yew wesîyi kerdî gay bi destonê xo yayî bîyero ca, nî ki bi haci wesîyi nîyna ca. Xebati wazîna, renci wazîna.*

○ Pey kihinonê şarî çew germin nêbeno

→ *Kihîn pewjnayîş mehtac beyîş o. Bi mehtacêyi merdim ne mird beno û ne zî germin beno.*

○ Pey nonî veyveyî kutik nêbeno gird

→ *Veyve serri di yew ya zî çand hewî beno. Kom nonê veyveyî bipawo sew serri di çand hewî gon veceno.*

○ Pey persi kî resenî qers

→ *Heme nezonêyi bi persî hal bona. Eki merdimî cay çîyêk ya zî cayêk nêzona bipersî miradê xo cakeno.*

○ Pey qala weşî mar qûl ra on- cîno

→ *Merdimî ki qala weşî eşnawiti hîna nemir beno û kî kar zî bidî ver bi keyfweşêyi ayo karî zî keno. La ki gizma tira qali vacîyayi, yû zî nehsêyi keno.*

○ **Pey qalon kar nêqedîyeno**

→ *Kar bi kerdişî beno, nî ki qalî kerdişî. Karî sero ki qalî biyî kar zî apey keweno. Kar cayê qalon nîyo.*

○ **Pey qalon pîze mird nêbeno**

→ *Pîze mird kerdişî rê xebati hewcî kena. Eki merdim nêxebetîyo, pîze zî mird nêbeno. Çimkû mirdêyi rê dabari lazim a.*

○ **Pey tozîya şarî seyd nêbeno**

→ *Gure, desarmon û ki pale keye ra nêqedîya pey xebatkaronê şarî gureyê merdim peynî nêbeno. Eki kî bendedê yîni di monî sew kî zî mişeqet monenî.*

○ **Pey yew guli, wesar nîyno**

→ *Eki yew bedeleyîşî hewcî kerd sew gay cemat heme ayo bedeleyîş di ca bigîro kû bedeleyîş zî serê xo bigîro. Nî ki bi yew merdimî bedeleyîş nêvirazîno.*

○ **Pey zimîlon çew nêbeno comîrd**

→ *Comîrdêyi rê zihniyeto weş hewcî keno. Zimîlî zaf gonîyona estî. Bi purt merdim comîrd nêbeno. Zaf comîrdî estî ki zimîlê yîni sey qorri yi la çîyê comîrdêyi pa çinî yo.*

○ *peyena peynî ki zilom zî veyno. Çimkû “ti çina biromî, ti ayêyî çîynenî”. Komî kû merdim û merdimêyi nêpawiti, rocî ki meh-tacê yîni zî bimonu. Heqê merdimê feqîrî yê merdimê zordarî rê nêmoneno.*

○ **Peynîya dinya yew kefen o**

→ *Merdîm hilla ki mereno çiqas zî zengîn ya zî nomedar bo, bi çand mîtroiyî kefenî wederîno. Çiqas malê yêyî zaf zî bibo, heme tira pey moneno.*

○ **Peynîya zuri qerej o**

→ *Merdîmo zura çiqas zî bi zuron cuwîyena xo biromo zî peyena peynîyi tira ziraro pîl veyneno.*

○ **Peynîya zuri yew vincew a**

→ *Peynîya zuri zaf derg nêbena. Hilla ki yena kerdiş zî zaf deme beyntare di*

nêşono, hima cadî vecîna werte.

○ **Pêxembero kû pêxember o, dawaya cenîya xo kerdo**

→ *Cenîyi nêmeyê keyeyî yo û hergû comîrd gay dawaya cenîya xo bikero. Merdimo zonaye û bi aqilî wayerê imbaza xo, cenîya keno.*

○ **Pêxemberon zî dawaya nefsê xo kerda**

→ *Nefs aîdê gonî yo. Gonî seba kû gon çarneno, gay nefsê xo semed zî xo vero bido. Dawaya nefsê xo kerdişî meşrû yo.*

○ **Pisînga hewlî, çewî bonderê seydê xo nêkena**

→ *Hergû gonî nefsê xo semed, nahfa xo semed xebetîno û rew rew humerê xo zî yewînavî dir bar nêkeno.*

○ **Pisînga ki mast biwera, çimonê yayi ra bêlû wo**

→ *Pisînga veyşoni haldê yayi ra veyşonêya yayi bêlû ya, çimê pisîngi wayerî ya monena. Eki pisîngi mirdi bibo, mirdêyi yayi xo dona dest û ki mast werd sew fekê xo lîsena.*

○ **Pisîngi giyê tu dari, ma vistî kuhari**

→ *Kuhari cayê zexîrî yo, pisîngî zî asar cayon xo rê mekon tepîşenî, hi hetê werîya û hi zî hetê setar beyîşîya.*

○ **Pisîngi ki merre dîy, penconê xo lîsena**

→ *Pisîngi seydê xo bi pencon kena. Eki merre tira asa, pey keyf kena. Penc zî wesla pawitişê toyî gonîyon o. Cuka ki pisîngi ki merre dîy hedrêya xo veynena.*

○ **Pisîngi ra vato kû giyê tu daru yo, ya zî şîya kerdo kuhari**

→ *Kuhari cayê zexîrî yo. Pisîngi xalib giyê xo seternena sey yew daruyî pawena. Giyê pisîngi zexîrî mîyon di zî bîro, wêra di kena û bi zexîrîyi zi nimnena, keye heme aya pîşeyi ra nasîbê xo gîno.*

○ **Pisîngi ra vato kû giyê tu daru yo, yayi zî weli ser kerda**

→ *Pisingi giyê xo erjeye veynena û eki ome zî dekena binê herri. Erjeyeyê xo nîmnena.*

○ **Pit hetonî ki nêbermo, çew çice feka nînono**

→ *Merdîm heyonî ki derdê xo yewî dir bar nêkero, derdî dermon zî nêveynîno.*

○ **Pit ki inta binê xo heremneno**

→ *Merdîmî ki çîyêkî di birr da ayo çîyî zî keno.*

○ **Pîlla pîllon zî esta**

→ *Cuwîyeni di hergû yewî darba pîlli esta ki, hergû yew derdo pîl esto kû toyîna derdî derî la bile panêkenî.*

○ **Pîlla pîlon ra bitersi**

→ *Dinya di derd derdî ser ra, pîlli zî pîlli ser ra esto. Merdîm gay ratim hesabê pîlla pîlloni bikero.*

○ **Pîllê keyeyî cemat di têzon bike-ro, şinikê keyeyî zî keyeyî gi di mederneno**

→ *Eki keye di pîllon hesabê hewlî û xirabi ki nêkerd, şinik zî pîllon xo rê rayber vijînenno û yînî ra cerawi gîno dima zî keyeyî xerepnenno.*

○ **Pîllê mi baz o, karê mi serfiraz o**

→ *Baz teyrêko nomedar o. Eki merdîm xo rê bazî hezeki bigîro, karê xo zî bi serfirazêyi ono ca.*

○ **Pîlli esta hima pîlli ser ra ya**

→ *Merdîm gay hergû waxt hesabê beladê pîlli bikero. Çimkû merdîm nêzono tira ver çina esto. Eki timî xo gorebê hîna pîlli têbikero sew hewlî beno.*

○ **Pîrê memiri wesar yeno, kalo memiri kenger yeno**

→ *Merdîm gay timî hêvîdar bo. Hêvîya xo aver rocî ra nêbirno. Bêhêvîyêyi merdîmî qom ra birnena û cuwîyeni ra durî şîynena.*

○ **Pîrî paleyî arîdayî, keyneki vaşturîyî tirawitî**

→ *Pîy xebati semed palon warezneno la çimê keyneki palon di mendewo*

û wazena ki palon di waxto veng vîyarno. Keye di may û pîy xalib sîflêya zaftî wenî û gedeyî zî tede mezek veynîdonî.

○ **Pîrî rez romito, lacî tira enguri nimita**

→ *Pîy ewladonê xo rê heme erjon leyaq veyneno la ewlad hinda pîrî nêbeno. Sîflêya pîrî zî derî leyaq nêveyneno.*

○ **Pîy arîyera yeno, lac salixon dono**

→ *Pîy cerebon di meleqîyawo, lac vono qey ez şîyeno pîyê xo rê rar ronno.*

○ **Pîy setara keyeyî yo**

→ *Pîy xalib risqê keyeyî çarneno û keyeyî talokonê teberî ra zî paweno. Ino semed ra setara keyî yo.*

○ **Pîyî ningi hewanaya, lacî tirû ceya**

→ *Lacî xalib pîronê xo taxlîd kenî û wazenî ki sey pîronê xo bibî. Ayo semed ra tenîyatîya yînî zî pîron şona.*

○ **Pîyoz çi hind firq bibo, ayo hind sere keweno**

→ *Tihomo kû debeno erd û sere besteno çi hind ki firqî ronîya, ayo hind zî sereyê xo gird keno. Çîyo toyek zî timî bi qîymet o.*

○ **Pîze nîngon çarneno, nîngî pîzeyî nêçarnenî**

→ *Gonî ki pîzeyê yêyî veyşon bi, bi pîzewo veyşon nişîyeno bigêro. Veyşonêyi ver nîngî nêgurîyenî ki veyşon rar ra şîyero.*

○ **Pîzewo mird halê pîzeyê veyşonî ra fahm nêkeno**

→ *Merdîm ki mehtac nêbi, halê mehtacî û mehtacêyi ra zî fahm nêkeno.*

○ **Pîzewo veyşon kerron tehnenno**

→ *Gonî ki veyşon bi seba kû xo vero bido, gon biçarno, çina dest bikewo ayêyî weno.*

○ **Pîzewo veyşon mird beno, la çimo veyşon mird nêbeno**

→ *Gonî ki veyşon bi, lezî zî mird beno. La çareyê çimveyşonêyi çinî yo. Çimkû xayle ki mirdêyi nebîyi,*

veyşonêyi timî cayê xo pawena.

○ **Poşmonêya peyeni havil nêkena**

→ Merdim ki bêhesab têyagêra, bahdî zî poşmon beno. Peynî di xetaya xo ferq bikero zî poşmonêya peyeni havil nêkena.

○ **Pûnc gîştê destê kî sey cî nîyî**

→ Hergû merdim yew şaxsîyetêya (tenîyêya) yêyi esta û cî ra çîya ya. Çew hetê xûlq û şax- sîyetêya çewî nêmoneno.

○ **Qafika derdini di aqil nêmoneno**

→ Kî ki wayerê derdon bîyî, derdon kî zî sereyê kî dejna, dej zî sereyê kî masneno û hinî hêş kî di nêverdono.

○ **Qala comîrdî yew hewi ya**

→ Merdim ki bi esl ûfêsl bibo, yew hewi qala xo vono. Çina vaco zî pey di vindeno. Çimkû terbi û şîretê mar û pîrî ona girewto.

○ **Qala çewti sereyê merdimî dejnena**

→ Eki merdim bi tênon fikrîya, qalonê dejayon zî vono û lezi zî xatir xo ra verdono.

○ **Qala ki kewti binê hiris û di didonon dekewena hiris û di dewon zî**

→ Yew qali dekewo yewî fekî, ayo fek hinî lezi aya qali fekonê bîynona resneno. Imbazê fekon zî kî kî fikrîyayî tonon reydir merdimî kenî.

○ **Qala pilli mevaci**

→ Merdim gay çerray qala pilli nêvaco. Çew nêzono kû mêşti sebena û çina kî sereyî ser di yeno. Gay hesabê mêştî zî bîro veynayiş.

○ **Qala raştî giron a**

→ Toyî merdimî estî ki qala raştî hewanêno, xo rê giron veynenî. Eki qala raştî derheqê yîni di vacîyayi, qet weşbê der nêşona.

○ **Qala raştî tahl a**

→ Eki qala raştî cemat di vacîyayi û weşbê kî ki nîşîyi, aya qala merdimî rê tahlî yena, giron yeno.

○ **Qala raştî, raşt a**

→ Qala ki cemat bîro qala raşt a. Qali ki zî raştî bîyi, lomeyê çewî tira nêbeno.

○ **Qala şiniki, nono tenik weş o**

→ Qali ki callêyi reydir nêvacîyayi merdimî rê hi sivik û hi zî qoni di yena. Nono tenik zî mahdê merdimî rê giron nîyna. Ayo waxt him qala siviki û hi zî nono tenik weşbê merdimî şonî.

○ **Qala weşî marî qûlli ra oncena teber**

→ Merdim çi hind bi qala weş têkilêyi virazo, ayo hind merdimî tira weş monenî. Eki yewî ra cay çîy vaco zî yû çimon ser pewjneno.

○ **Qala xirabi rê çew nêvono “amîn”**

→ Eki merdim qala xirabi bikero sew çewî ra rayi nêgîno. Xirabêyi rê kom paştî vecîyo, yû zî xo xirab keno.

○ **Qala xirabi wayerê xo şinasnena**

→ Gay merdim qet çewî ra qala xirabi nêvaco, çimkû qala xirabi gêrena gêrena peynî di agêrena wayerê xo ser di.

○ **Qala xirabi yê wayerî ya**

→ Merdim xirabêyi sero cay yew qali vaco, wa bizono kû qali qala yêyi ya û yû pey xirab beno. Hilla ki yewî sewalê aya qali kerd, ya lezi yêyi ya resena.

○ **Qala zonayoxî goşê xo di goşere biki**

→ Merdimo zonaye rew rew qalî nêkeno. Heyonî qali bide nîyero, yû elatewşki nêvacîno. Eki qalî zî kerd, gay merdim xo rê tira yew ders veco.

- **Qali bigîri ya gedeyî ra, ya zî delûyî ra**
→ *Gede ya zî merdimo delû nêzono qala ki eşnaweno tado û yew nahfi reydir vaco. Çi hewawo kû eşnawita ayo hewa zî vono. Ino semed ra qala raşti ha yîni het di ya.*
- **Qali esta qali ser ra ya**
→ *Senî ki merdim merdimî ser ra esto, qali zî esta qali ra weşêr û hewlêr a.*
- **Qali fekê comîrdî ra yew hewi vecîna**
→ *Eki merdim xo bişinasno qala xo yew hewi vono. Eki eşnawitox comîrdêyi ra fahm bikero sew aya qali erd di nêverdono.*
- **Qali fekê merdimî ra vecîna**
→ *Qali cayê yayi fek o. Merdimî ki qala xo ki va, gay derî wayer zî vecîyo. Çimkû qala ki tira behs bîya fekê yêyi ra vecîyaya.*
- **Qali ki feki ra vecîyayi peyser nêgîrîna**
→ *Qala ki merdim vono gay bizono kû peyser nêgîrîna. Eki qala xo ra poşmon beno sew gay verîcûyî des hewî tefekur bibo û qala nêweşi nêvaco.*
- **Qali pîne nêbena**
→ *Qali ki vacîyayi gay çiy panîneyo û ki panîyayi zî ina hewi bena nege. Merdim ki qala xo ra poşmon bo nişiyeno qali pîne bikero, eki nurri durri di cay çiy vaco zî zuron panono.*
- **Qali qali akena**
→ *Merdim ki yew ca di ronîst û yew dehker a sero vacîya, hinî heqûmicid qali qali akena. Dehkeraya yewini vernîya dehkerayonê bîynon zî akena.*
- **Qali yew hewi di weş a**
→ *Merdim ki zonaye bi, qala xo yew hewi vono û war di zî nêverdono. Eki war di verdo sew qali cawîna.*
- **Qatiri ki hîrrayi, sere dejnena**
→ *Qatiri ki hîrrayi, vona ki ez veyşon o. Bîyeri mi mird bikeri ki ez barê tu wegîro, nî ki barê tu war di moneno.*

Barê tu ki war di mend dabara tu kêmiyena, dabara tu ki kêmiyayi şilikê tu nêbeno û peynî di sereyê tu dejeno.

- **Qatirî ra pîrsayî, vato kû piyê tu kom o? Vato kû xalê mi astor o**
→ *Qatir cîsê xo ra niyo. Mayî estor a û piyî zî her o. Ayo waxt zî astor beno xalê yêyi. Merdim ki zî bêcis bi sey qatirî beno.*
- **Qatirî û estorî donî pîrû, herî kewenî binê ningon**
→ *Hilla ki yew lej beyntaredê girdon di vecîyo, wîrdîkî binê ningon di perxeçilî benî.*
- **Qatiron dima bi, estoron bina bi**
→ *Qatirî estoron gore hîna giron î, kî ki dima bîyi, kî pey nêacîzîni. Merdimî ki wayerê hikmi yî dima beyîş, ladê yîni vaydayîş xizonon rê ezît o, merdimo xişzon ayo mehel binê zordê yîni di ezit veyneno.*
- **Qazî yo, xo razî yo**
→ *Qazî xo zonaye hesebneno û kerdonê xo zî raşt veyneno. Razîyêya yêyi xo bawerêya ra yena.*
- **Qeda nêvona ki ez ha yeno**
→ *Merdim ki hagîdar nêbi, lezi raştê qedayon yeno. Çimkû qeda xeber nêdona kî ki ez ha yena.*
- **Qeder nusîno, merdim zî rê-seno**
→ *Merdim qederê xo dima şono. Çiy kû merdimî xo rê têkerdo derî beno qeder. Hewl bibo ya zî xirab bibo, hinî yêyi xo rê rêsto.*
- **Qedimo verba xo yo**
→ *Qedim hilla ki gurîyeno tolaşeyî xo ra ver erzeno. Merdimo nahşperest zî timî xo rê wazeno, nahfî hetê x ona onceno.*
- **Qedrê zêrî saraf zono**
→ *Saraf metihê zêrî yo. Çi tewir beno wa bibo, eki yewî cay çiy berd het, yû tira weş fahm keno. Merdimo metih zî*

zonaye wo û merdimi ra, merdimêyi ra weş fahm keno.

○ **Qelb qelbî sînîno**

→ Merdimî ki yewî ra hes kerd, wa bizono kû yû zî tira hes keno. Çimkû kî yewî ra bicelî, gay kî pey bizonî ki yû zî kî ra celîyeno.

○ **Qesba nêرزîna**

→ Gede qesbaya merdimî yo. Merdim xebeîno kû zîrutê xo biromo. Eki çîy bîro seredê yêyi ser di nişiyeno tira fekl verrado.

○ **Qesbaya mari, qesbaya her a**

→ Heri, kom çî bikero bide zî çerray xeta xo ra şaş nêbena. May zî sodey heri ra ya, maki ya, çî tahda bide bibo zî qesbaya yayi xoverodona.

○ **Qeyserî pey hesab virazîya wo**

→ Merdimî ki hesabê xo nêkerd û nêveyna, lezi zirar veyneno. Qeyserî nomeyê ticaretî yo, cayê hesabê hewlî yo. Hesabo xirab merdimî Baxda ra açerneno.

○ **Qij cayê xo di yo, pîl cayê xo di yo**

→ Merdimo qij gorebê xo wayerê yew erji yo û hinda xo di erjeye veynîno û gird zî gorebê xo erjeye veynîno.

○ **Qina ki (ti) virazî gi tu rû nîyno**

→ Merdimo bêhuner çîyo kû virazo rew rew yew hewcîyêyi ca nêono.

○ **Qina kutîkî ra buya weşi nîna**

→ Kutik, hetê tenduristîya zaf weş nîyno veynayîş û merdimî timî yû xo ra durî girewto. Seba kû heme tewir ra jon çarneno. Merdimo xirab zî çerray gurewo hewl tira nîyno.

○ **Qina spî û qina sîyayi roco teng di bêlû bena**

→ Merdimo hewl û ya zî xirab rocê tengî di xo nawneno. Merdim ki tengone di merdime xo rê wayer vecîya, paştî dayi bider yû imbazo hewl o û yê tengonî yo.

○ **Qini ki bonderê têzon bîyi hînî nêvindena**

→ Hewi ki merdimî di xuy şikîya, hini lezi lezi nişiyeno xo bedelno.

○ **Qiseyî zêr î**

→ Bi qiseyî kerdiş heme raşti û şaşî vecîna werte. Eki qalon ya zî qiseyon ra nêbo merdim nişiyeno têsere fîyno, mabenê xo xirabêyi ra bipawo û raro raşt veyno.

○ **Qismetê heşê korî Homa dono**

→ Kom ya zî çinawo kû pîze çarneno bê qismet nêmoneno. Xozâ heme gonîyon rê wayer a.

○ **Qismetê heşê korî yeno nîngonê yêyi ver**

→ Heşo kor qewmê xo mîyon di wayerê yew gironê yo. Heyonî korêya xo yêyi xizmet kerdo û tira pey zî heqê yêyi esto kû qismet derî bîro nongonê yêyi ver.

○ **Qiymetê qali esto, la gay merdim qiymetê qali bizono**

→ Qali bi qiymet a, marî bile nazik kena. Eki merdim qala ra çîy fahm bikero ona ya, eki merdimî nêzona qali bikero gureyî xirab keno û çaqedê xo di zî dono pirû.

○ **Qolinciki nêbena bilbil**

→ Hergû teyr yew xozayêya yêyi esta. Hergû cisê gonîyî yew raştêya yêyi esta. Yew nişiyeno sey ayo bîynî bicuwîyo.

○ **Qorçê beronî beronî rê bar nîyo**

→ Hergû wesla yew gonîyî yew gure veynena û qorçî zî gureyê pawitêya yê terşon veynenî. Ayo semed ra derî bar nîyî, zaruretîn î.

○ **Qotîlê verîni verdî aşma adari rê**

→ Aşma adari yê zimistonî nîya la sewmê zimistonî yayi sero zaf o. Gay kî nêvacî ki serd nêbeno, adari di hesabê yê tengonedê pîllî zî kerdiş hîna bi mantiq o.

○ **Qûl bêxeta nêbeno**

→ Qûl eki xeta nêkero bonderê raşti zî nêbeno. Xalib merdim bi rarê şaşbeyî

û cerebnayî bonder beno.

○ **Qûsirê kî, kî ra nêaseno**

→ Merdim xalib xo bêqûsir zono. La heyonî ki yewî tira lomêyî kerd, ona romeno. Lomêyî qûsirê kî vecenî werte û rayerê raştêyi kî rê akenî.

R

○ **Rar çi hind derg zî bibo, pey yew gomi ververnîyeno**

→ Rar ha derg, ha kirr pey şeyîşî ververnîyeno û qedîyeno. Eki ti rarî gomî nêkerî sew rar zî sey xo vinderte moneno.

○ **Rar ra bimoni, hewl ra memoni**

→ Merdim leyaqê guredê weşî yo. Hewlî zî yew çiyodo weş o. Eki merdim rar ra zî mono zaf zirar nêveyneno, bahdî rarê xo romeno, la ki hewl ra mono nişîyeno hewlî veyno.

○ **Rarê xirabî ayo yo kû tira şîyo**

→ Merdim xirab dormereyê yêyî tira aciz o. Eki yew aqobeto xirab zî seredê yêyî ser di bîro çew pey dejeno, derî leyaq veyneno.

○ **Raro kû kî nêzona, kî tira nîşonî**

→ Eki merdimî yew rar ya zî yew çiyî ra fahm nêkerd sew gay ayîni nêcerebno. Beno kû aya nê- zonêyi kî rê yew zirar zî biyero.

○ **Raro xeyrîn qeyme wo**

→ Raro kû tede sîflêyi esta, tede renci esta ayo rar zor o, zehmet o. Ereqê çareyî timî kî rê xeyr ono, qezenc tede esto, rispînêyi tede esta.

○ **Raştêyi pere nêkena**

→ Heme kes raşti ver di têbeye niyo û nişîyeno hewano. Eki yew sere ra ina raşti bide bireso îtiraz keno û raşti puçi veceno.

○ **Raştêyi ra durî mekewî**

→ Raştêyi ra durî kewtiş yew têmîyonekêya pilli virazena. Eki cayê raşt û zuri kî têdir bedelîya xozaya cuwîyeni xerepîna. Raştêyi ra durî cuwîyayîş alamatê xirabêyi yo.

○ **Raşti ra çewî zirar nêdîyo**

→ Raşti xo zerre di edaletî hewînena. Adelet zî çewî rê yew kemone nêvirazeno û heme kes zî edaletêyi ra şay moneno, zirar zî nêveyneno.

○ **Raşti, qûla derzîni ra vîrena, zuri kêber ra nêvîrena**

→ Raşti çitewir bena wa bibo, kura di vacîyayi wa vacîyo meşru ya. Raşti hergû c adi vacîna û yew mişgule zî nêvirazena. La zuri meşru niya, konca di bîro vatiş zî heyne zur a. Vatoxî rê tengone pirûnona.

○ **Rayero kû çew nêzono tira meşo**

→ Rayerê xomî di buvayi zaf a. Çimkû kî tira xom î û nêzonî ki sera şono û kura di çi xafîli vecîna kî ver.

○ **Rayero zonayeyîn; tu ra hewt serrî û hewt aşmî durî zî bibo heyne şo bigîri**

→ Rayero bi zonayeyî di weşê û rindêyi esta. Cemati ya zî merdimî aver beno. Ayo semed rayero zonayeyîn konca beno wa bibo gay kî xo bide biresnî.

○ **Remayîş nêmeyê comîrdê yo**

→ Merdim ki bela ra rema çerray zirar nêveyneno. La ki herone kerd xirapşonêyi virazîno û ziraro kû tede apey agêrayîş çinî yo tira veyneno.

○ **Rî rîyî ra şermayeno**

→ Merdim hilla ki yew kerden di wardeno û roşeno, gay hesabê imbazî ra şermayîşî zî bikero. Çimkû têdir yew cuw îyeni romenî, timî yemnû ri kewenî, gay hesabê şermîyi zî bikerî. Rî rîyî ewnîno û tira şermayeno.

○ **Rindêya keyeyî pey gedon xemelîna**

→ Gede keye di şayêyi û weşêyi xo dir ono, xemlûxêzêyi virazeno. Yû bi xo

xemlûxêzê keyî yo. Eki keye di gede çiniyo sew derd zî zaf o, mişeqetêyi zî zaf a.

○ **Rindêyi biwazi ki ti rindêyi veynî**

→ Merdim ki hewlêda imbazî di warîşt û ronîşt, çewî rê xirabi nêkerdi, çew zî derî xirabi nêkeno.

○ **Riyê pereyî germin o**

→ Pere merhamet, wijdon û rindêyi ra teber dermonê heme çiy o. Eki merdimî dest di bibo waştekonê merdimî çareser keno.

○ **Rizqê misafirî Homa dono**

→ Merdimo kû misafirî pewjneno xo hewinayîşê misafirî ver di zî virazeno. Dabara misafirî verî ra veynîna.

○ **Riyê sîyayî rê teneyi lazim nîya**

→ Zemîno kû sîya wo derî teneyi hewcî nêkena. La ki merdim risîya wo sew xora zura wo. Zurikerî rê ha sîya ha teneyîn, çikî zî ferq nêkeno.

○ **Riyê zurayî timî sîya wo**

→ Zuri binê yayi çinî ya. Komo kû zuri bikero riyê yêyi sîya vecîno, çimkû zuri raştî ra durî yew çiy a.

○ **Riyo kû filhon di dejeno, wa firize di bidejo**

→ Filhon bahdê firozon seba serra bîynî romîno. Eki merdim dej veyneno wa şinikêyi di veyno, cayilêyi di veyno. Çimkû hewinayîş û hemil kerdiş hîna ason o.

○ **Roc çinî ko nîbîyo yere**

→ Roc ki akewt verî taştêre, dima yere û mexreb û eşayi zî sernonî. Heme têdir hillê rocî yî. Senî ki roc lezi yere beno, ayo moj zî serrî zî lezi vîrena û imir zî debeno.

○ **Roc ki vîyert peyser nîyno**

→ Roco kû vîro hinî apey nêagêro. Gay ti vericûyî hesabê xo veynî ki ti bahdî poşmon nêbî û axûwax tede nêberî.

○ **Rocê Homayî zaf î**

→ Eki merdim bi sihata bibo, serrî û rocî zaf î. Wa hima merdim bi xeyr û tenduristîya têyabigêro bes o.

○ **Rocê omariteyî lezi vîrenî**

→ Yew gure ki ome kî ver derî waxt wazîno. Ino waxt zî bi seat û rocê omeriteyon vîreno. Roc rocî fetelmeno û waxt zî bi rocon debeno, wa hima merdim bi sebir bo.

○ **Rocî bîyî dergî, kewonîyî bîyî kergî, pîzeyî zî bîyî vergî**

→ Rocî ki derg benî karê kevonîyon zî zêdî beno. Hilla ki kevonî kar rû mijul bena û wazena cîverveco, wer zî apey moneno, pîzeyî zî veyşon monenî.

○ **Roco hewl û xirap şefaçî ra bêlû yo**

→ Roc hewl zî bibo, xirab zî bibo, eki akewt tira hewlêyi û xirabêyi asena. Merdim zî romitewo kû tede pewjîyawo, tira aseno kû merdimêyi çi tewir girewta.

○ **Roco sîya di yew peye zî peydê kî di nêyaseno**

→ Roco tengi di peyeyê yewî beyîş karo ason nîyo. Çimkû inson bonderê nahfî bîyo, zexel bîyo. Nahfî kura ya, yû ha wêra di yo. Tengone zî derî bar û kar nêbeno.

○ **Roco tengi zî ki vîyero**

→ Rocî omarite yî. Cûwîyeni di hi tengone û hi zî herayî esta. La merdim seba kû tengoneyî xo ser ra dehî bikero gay bişixûlîyo û bi sebir têyabigêro.

○ **Ruwenê keçeli bibo, vericûyî yê xo ra saweno**

→ Eki merdimê neçarî di çare bibo sew verî derdê xo rê çare veyneno.

○ **Rû vîyarnawo, nişîyeno layi bivîyarno**

→ Rû xişn, layi zî wirdîk a. Merdimo kû tengonedê xişnî ra vîro, wayerê cerebonê girdon beno û yê wirdîkî ra haydî haydî vîreno.

S

○ **Sayi ewnîna sayi ra suri bena**

→ Eki hilla deresayîşî ki bi mêwe ewnîno mêwî ra dereseno. Merdim zî ewnîno merdimî ra bonderê hewlêyi ya zî xirabêyi beno.

○ **Sayi gûnena binê sayer rû**

→ Mêweyê dari keweno binê dari. Merdim zî eki bi kar ya zî zirar têtayabigêro, vericûyi sewmê ayo karî ya zî yê zirarî merdimonê yêyi reseno.

○ **Sayi ki suri biyi heme kes çûwa verbidedono**

→ Sey hergû mêwî sayi ki derasayi hergû kes şiyeno şepleyê xo ver dara sayeri bido. Xort ya zî keyneki hilla ki deresenî heqûmicid yew ki yewî rê wayer vecîyo.

○ **Seba qesbada xo kî teli xo pistin nonî**

→ Merdim seba qesbada xo hergû buvayîyi gîno xo çimî ver, wa hima zirar qesbada yêyi ra durî bimonon bes o.

○ **Sebir di silomet esto**

→ Merdim çina yeno seredê yêyi ser di, gay bi sebir têtayabigêro. Merdim sebreyaye debreyaye wo. Sebirî rêdir ki merdim têtayagêra hîna ason çare weyneno.

○ **Sebrîyaye debrîyaye wo**

→ Merdim sebrîyaye timî asonêyi di yo. Eki bi sebir têtayabigêro, seredejêyi zî tira durî monena.

○ **Serd o, keşîş pali di merdo**

→ Serdê paliyî vengonîn bi. Hilla ki yew serd ronîya, ina qala verînon merdimî vîrî kewena ki serd di gaybi tererek bibo.

○ **Sere bibirni, la tern mebirni**

→ Tern sey merdimê ciwonî weynîno û ternî birnayîş zî xoza di sey qetilî weynîno. Seba kû gonî hîna zêdî tira havil weyneno omewo qedexe kerdiş.

○ **Sere ki şî konca, ningî zî dima şonî**

→ Sere mekonê mezgî yo. Leşi hetê mezgîya. ~~darê~~ bena. û eki sereyî çî tewir biryar da sew ningî zî dima şonî.

○ **Serewo bêmal wa çinî bo**

→ Merdim kî bêdabari ya zî bêmal bi, derî zaf tengone virazîno. Cuwîyena bêmalî û bêdabari merdimî roc di hewi mereynena.

○ **Serewo keçel binê kelawi di rind o**

→ Darbi ya zî birîni eki nimita bimonon, xo firingzehmetî ra pawena û merdim zî zaf pê apey nêkeweno. Eki merdim wayerê yew dejî ki bi sew çew zaf tira hagîdar nêbi hîna rind o. Çimkû qali cawîna.

○ **Serewo kû nêdejeno, kî şaşi tira nêbestenî**

→ Eki derdê merdimî çinî ko sew merdim xo rê derd nêgêro, hîna ca di yo. Bi ino moj sere ason tepîşîno.

○ **Serewo weş şaşi nêwazeno**

→ Eki merdim bê derd bi, gay derdî dima nêkewo. Xo derd ra miqat bikero kû derd bide nêsawîyo. Serewo bêderd timî weşêyi di beno.

○ **Sereyê heme çiyî wa weşî bo**

→ Vernîya heme çiyî di ki weşêyi çinî bo, merdim nişiyeno çikî zî cî mîyon ra veco. Weşêyi heme rayerî kî rê akena.

○ **Sereyê koyê berzî çerray mij ra pûnk nêbeno**

→ Kowo berz warecayê varonî yo. Varon verî wêra vareno, çimkû serê koyê berzîya mij virazîno û mij zî witê xo asmîn resneno, varonî zî wêra di têrakeno. Merdim erjeye zî çerray teşqe ra pûnk nêbeno, çimkû heskerdoxî yêyi zaf î.

○ **Sereyê merdimê raştî timî berz o**

→ Merdimî ki têkelîya xo di ser zuron rû nêda, timî sereyê yêyi tuckerde

- beno. Çimkû bi zuron têyagêrayiş yew firîzewo hewl nîyo kû çîydo weş tira pey bimono.*
- **Sereyê tu balîşna ser bo, goşê tu dinya ser bo**
 → *Gay merdim çerray dinya duz nêveyno, heme waxt şîyar bo, hagîdar bo kû yew seredejêyi nêveyno. Eki dîyi zî bi hagîdarêya xo, xo ser ra dahf bikero.*
- **Sereyê zurîkerî timî ver rû kewtewo**
 → *Merdimo zura bi zuronê xo, bi fahlonê xono yê xirabon merdimon dejneno û dejayoxê xo ki dîyi mecbur o kû xo ver rû biewnîyo.*
- **Serê awi di mar bile kî di nê-dono**
 → *Awî ser di mar kî di nêdono. Çimkû kom gonî beno wa bibo hilla şimîtiş çew çewîya nêkeweno. Ino zî gonîyon mîyon di sey yew qanûnî yo. Ino zî nawneno kû gonîyon mîyon di yew hiqûq esto.*
- **Sergovend govendi ra, gedeyî zî kay ra mirdî nêbenî**
 → *Sergovend govendi rar ra beno, hi keyf gîno û hi zî keyfî vila keno. Gede zî sey sergovendî kayi ra keyf gîno û nêwazeno kû kayê xo caverdo.*
- **Serrê Homayî zaf î**
 → *Hilla ki yew çîy merdimî sereyî ser di yeno, gay xo teng nêkero. Çimkû tira ver rocon ra zafêr serrî estî. Heme zorêyi bi sebir dahf bena.*
- **Serrî yenî ser, perdeyî zî yenî ver**
 → *Serrî, serrî sernîyena û hilla ki merdimî waşt perdeyî kaş bikero, perdeyî onceno ayo çîyonê keyî ver. Deme esas o û çîyo bîyn zî heqûmicid ino esasî sewm kano.*
- **Seydar hewnê xo di seydê xo weyneno**
 → *Kom ki çi gure rû mijul bi, ayo gureyî xo rê derd keno, xeyal keno û hewnon pa weyneno.*
- **Seyî şîybî dizdeyî, aşmî yînî di vecîyaybî**
 → *Merdimo bêkes çerray wayerê siudî nêbeno. Eki derî bide zî bîro heqûmicid yew tengone pirûnîyeno. Çimkû ayo kû hesabê bêkesî bikero çinî yo.*
- **Sibat a, gi heyat a**
 → *Waxtê verî di zimistono xidar aşma sibati di bîynî û hindo kû vewri varaynî heme gonî zerre vistînî. Sibati di yew vewri varaynî ki wesar dicay ra vîyertînî, heyna zî vewri erd ra pûnk nêbîynî.*
- **Sifre di dat û birarzeyî, şerr di xal û warzeyî têdestî yî**
 → *Ina qalî yê çerxê îqtîdarê cenî ya. Hilla ki cenîyî îqtîdar di bî, herayî di dat û birarzeyî têdest di bîynî, şerr di zî, tengone di zî xal û warizayî têdest di bîynî. Wêra di mayî hîna aver bî sey pîrî.*
- **Sifreyê merdimî gay timî erd di bo, Xizir o**
 → *Merdimî kû roc dîyo, zono kû keye bêmêmûnî nêbeno. Aya gore zî hesabê merdimê misafirî zî keno.*
- **Sirrê xo mavaci imbazê xo ra, yû zî vono imbazê xo ra**
 → *Eki merdimî nêzona û sirrê xo imbazê xo dir bari kerd, wa bizono kû imbazê imbazdê yêyî zî esto. Ayo sirr lezi wêra reseno.*
- **Sitilî va “binê mi zêrîn o”, kewndêzî va ez kura ra yeno**
 → *Merdim çi hind xo zî hewl bihesebno, dormereyê merdimî tira weş hagîdar o û serûbinê yêyî zî tira weşêr zono.*
- **Siya lûyî di ramekewî, bidegêrî wa şêr tu biwero**
 → *Luyî yew heyvona ki çimê merdimî di kewta ya, şêr zî çimê merdimî di vengdar o. Hetonî ki merdim guredo nêerjeyeyî di awêyi dîyeno, wa yê erjeyî di awê bidîyo hîna hewl o.*
- **Sîya kerreyî sîya birayî ya**
 → *Bira paştîya bira yo. Sîya kerreyî*

senî ki qalîn û hewnik a, paştîya birayî zî ayo moj kî ason kena.

○ **Suc bînc o, çew nêgîno xo ser**

→ Suc yew çîyo xirab o. Eki merdimî bi zonaye ayo suc kerdo, yû rew rew yêyî yê xo nêhesebneno û derî wayer nêvecîno.

○ **Sucdar sucê xo zono**

→ Merdim çî gure bikero, zono kû xirab o ya zî hewl o. Kerdonê xo di suc çîna wo, weş tira hagîdar o.

○ **Suwarê astora şarî rar ra moseno**

→ Astori ki yê kî nêbîyi, rocêkî wayer vernîya suwarî bigêro û astora xo zî dest ra bigîro, yêyî zî peye verdo.

Ş

○ **Şadeyê herî boça herî ya**

→ Boça herî weslonê herî ra yew a. Çinawo kû yeno herî sereyî ser di ya zî pa ya. Cîrîyayê ki keye û kulfetî mîyon di qewmîni şadeyê yîni zî kulfetê keyî yo.

○ **Şarî ra biewnî keyeyê xo bikerî**

→ Merdim ki sey yew tira omeyeyî heme kar û gureyê xo nişîya cîverveco, wa xo rê cîronî ra biewnîyo, cerebonê cîronon ra havil veyno.

○ **Şelaga tu wa hinda qiflê tu bo**

→ Merdim çî kar keno wa bikero, gay heme ca di qiflê xo bigîro xo çimî ver. Eki qiflê xo gure bar nêwegîro, zirar keno û paverdono.

○ **Şewa tarî yere ra bêlû yo**

→ Yere ki bi şewi çitewir bena, bêlû ya. Çimkû aşmî yere ra asana û şewi zî roşn kena, eki aşmî yere ra nêasaya, şewi zî tarî bena.

○ **Şeytonî ra vono kû şo adaşt, ez ha wîta wo**

→ Merdim esto kû şeyton derî la

panîkeno. Hindi kû çixilbeko yo, şeytonî ra vono kû ti kom î, ez ha vindertewo.

○ **Şêr cayê xo ra bêlû yo**

→ Şêr heme ca di nêwardeno û roşeno. Eki merdim zî hewl bi, hewlê di warîşt û ronîşt, qasî hewlêdê xo, xo rê ca gêreno.

○ **Şêr şêr o; çî makî, çî nerî yo**

→ Hilla ki behsê şêrî beno, qala makêyi û nerêda yêyî nêbena. Merdimo comîrd ha cenî ha comîrd ferq nêkeno. Qali qala comîrdê ya, ya zî conikê ya, yê nerêyi ya zî makêyi nîya.

○ **Şêrî ki nêasayî luyî zî bi lekonon gêrenî**

→ Şêr qorri di nomedar û bi ters û xewfîn o. Luyî zî en bêqifla qorri ya. Eki şêr nîyaso, ya zî bêters û xewf gêrena. Eki merdimî hewlî werte di nîyasî, xirabon rê zî feraset virazîno.

○ **Şimşîrê ecemî difek o**

→ Difek sey yew turzî yo, yew pol ra birneno û yew pol ra zî keneno. Şimşîrê ecemî zî sey di fekî yo. Çî tewir ki hesaba ome, ayo tewir keno.

○ **Şinikê keyeyî kutikê keyeyî yo**

→ Şinikê keyeyî dalmata keyeyî vîyedê yêyî di mendaya. Eki yû zor zî veyno, zehmet zî veyno, kutikêyi zî veyno, gay yû ayo barî hewano.

○ **Şit ra ki fekê kî veşa, kî du puf kenî**

→ Merdim ki hewî yew çî ra tersa, hinî hesabo xorîn veyneno. Wazeno wa sivik, wazeno wa giron bo.

○ **Şîn û şayîyi birayê cî yî**

→ Şîn di zî şayi di zî yew tîyagêrêyi esta. Şîn zî, şayi zî weşeyî û rindêyi temsîl kenî. Wirdî zî seba hewl û rindêyi yî.

T

- **Tasa dişmenî ra awi meweri**
→ *Merdim ki wayerê dişmenî bi, gay xo mehtacê dişmenî nêkero. Eki mehtac bibo, hi dişmenî ver di şikîyeno û him zî dişmen derî hewl nêfîkrîno.*
- **Tasi ki çiringîyayi ha pîrr ha vengi**
→ *Eki yew qali vaciya û vila ki bîyi, ha raşt ha zuri, ya yew sewm dormere ra vila kena.*
- **taûqet nêveyneno kû sewbîna gureyon zî hêş bikero. La bahdî ki hêş ome merdimî sere veyneno kû serreyê yêyi ha teşqeledo pîl di yo.**
- **Tecrube belaş o**
→ *Merdimêyi bi cerebî ina daraxa resaya. Hilla ki merdim yew çîy cerebneno, cay tede yew masraf zî nêkeno, pereyê yêyi tede nêşono. Hima wa yû xo rê cerebî esas bigîro bes o.*
- **Teli herunda teli di yeno**
→ *Hergû dar ya zî nebat herunda xo di ya zî kokê xo sero yeno. Teli zî, nebatê bîynî zî û merdim zî kokê xo taqîb keno.*
- **Teli ra weli, Weli ra zî teliyi keweni**
→ *Ge ge merdimê hewlî ra xirab, xirabî ra zî hewl keweno.*
- **Teliyê xo destê şarî ra meveci**
→ *Darba ki kî bidî yewî rû gay kî heyna aya darbi ser di nêagêrî. Ayo ser di agêrayiş beno kû merdimî rê tengoneyêki pîrûno.*
- **Temakar timî poşmon o**
→ *Tema kerdîş yew xuyo xirab o. Merdim hilla ki tema keno, dima veyneno kû ha şaş tîyagêreno, poşmon zî beno, la hînî veyneno kû erê kewto.*
- **Temakarêyi maya guneyon a**
→ *Tema kerdîş sey yew xuyî merdimî*
- gîna binê sewmê xo. Kî ki tema kerdî, kî hi xo dejnenî û gune di verdonî û hi zî ayî ki kî dir gurîyeni kî yîni dejnenî û guneyê yîni vîr xo donî.*
- **Tenekewo veng veng veceno**
→ *Senî ki tenekewo veng leyri kî bi veng vecenô, merdimî ki zî veng ra qalî kerdî, teyna veng veceno û sewbîna yew havili çewî nêkeno la veng ra qalî kerdîş sere dejneno û inson tede acizîno.*
- **Tengone ra pey timî herayî ya**
→ *Merdim hilla ki cuwîyeno teyna herayîyi nêveyneno. Ge ge zî tengone veyneno. La senî ki hergû qeymî dima yew seracêr esto, hergû tengonî dima zî herayîyi bena.*
- **Teqaza karê şeytonî yo**
→ *Teqaza di sixre esto. Karo kû bi teqaza bibo, bê sixrî nîyo. Têni ki merdimî teşwîqê teqaza kenî rayerê sixrî akenî. Ino sixre zî beno sebebê yew xirabêyi. Şeyton zî xirabêyi temsîl keno.*
- **Teqezaker rew betelîno**
→ *Merdimî ki teqaza xo sernayi, waşt ki karê yew rocî yew seati di bikero, lezi zî betelîno û kar zî bi sixre beno.*
- **Teqûreq; nî wer o û nî zî heq o**
→ *Teqûreqi merdimî reydir cuwîyena. Sey yew mijgulî ya. Merdim bê mijguleyî nêbeno. Teqûreqi wer nîya û merdim zî inayi heq nêkeno la belê roc bê teqûreqi nêvîreno.*
- **Teqûreqa dinya nêqedîyena**
→ *Senî ki seba cuwîyeni xebati hewcî kena, cuwîyeni zî bê teqûreq nêbena. Heme kar û gureyon di wirdêk ya zî gird toyî teşqeleyî virazîni.*
- **Teresêyi baro giron a**
→ *Merdimî ki teresêyi xo di erdi, cematî mîyon di cayê yêyi zî kemîyeno. Bi aya teresêya xo, xo rê ca teng keno û derd pîrûnono.*
- **Tern û wişk pîya veşenî**
→ *Eki merdim niheqêyi sero bigureyo, merdimê bi guneyî û bê guneyî cîra*

- cíya nêkeno. Hemini têdir gunekar veyneno ú bi guneyí ú bê guneyí píya ceza keno.*
- **Ters verê ercelí nêgîno**
→ *Merdimo tersonek çi hind xo tersonê xo ra bipawo zî, rocêkî ayo çíyo kú tira terseno yú berê yêyî kuweno. Gay kí merg zî miyon di hesabê heme tewir xafilon bikerî.*
  - **Tersê luyi, mergê luy o**
→ *Luyi yew qíflê yayi esto, eki qíflê xo ra teber têyagêra hinî biterso zî veng a. Hilla ki kewti kemone bitersa zî havil nêkena ú ino ters zî sereyê yayi weno.*
  - **Tewbeyê vergi mergê vergi yo**
→ *Eki verg tewbe bikero, vaco kú ez çewíya nêkeweno, veyşonêyi ver mereno. Tewbeyê yêyî zî peyníya yêyî ono, tewbe risqê vergî ver di yew tengone wo.*
  - **Tewreyê zurayî timî qûl o**
→ *Zuri kullî zirar a. Cuwíyeni di hima yewî tira havil nêdíya. Komî kura di çi zuri kerda, yêyî demeyo derg di tira ziraro pîl díyo.*
  - **Textê xo birijni, la bextê xo merijni**
→ *Merdim textê xo ra bibo çíy pey nêbeno. La ki tede bext nîbo sew xo zî pa awêdono. Ayayi ra bêtext vîrena la bêbext nêvîrena.*
  - **Teyinci sebrî reydir bena enguri**
→ *Sebir bendedê waxtî di mendîş o. Teyinci heyonî ki waxtê yayi nîyomewo ya engur nêbena.*
  - **Teyrî toyî ra nêva bes, kewt mer-rî dima debi qafes**
→ *Eki pey toyekî şikir nêbo, beno kú bi temayi kî rê seredej zî pirûbiníyo.*
  - **Têza feqîrî vengîn a**
→ *Merdimo feqîr misqala zerretîn yew kemoneyê yêyî zî bibo, çimonê hemin ra şono ú derî xişn bena, heme ca ra vila bena.*
  - **Ti kar ra metersi, wa kar tu ra**

biterso

- *Merdim seba dabari eki kar ra tersa, veyşon moneno. Eki kar tira tersa, şíyênê xo çirax vaco ú serfiraz bibo.*
- **Ti mavaci "ez rind o" wa şar tu ra vaco rind o**
→ *Merdim xo rind bikero pey şikîno. Eki şar rindêya merdimî ra behs bikero, merdim pey çare tukerde beno ú serfiraz beno.*
- **Ti nêzonî veyveyê komî yo, ti kewçikon arîdonî**
→ *Eki merdim ki dehkera ra hagîdar nêbi ú derheqê dehkera di aver ya zî apey çíy vaco, asar yew halî rê ri bi ri moneno.*
- **Ti pey xo mewesfî, wa şar wesfonê tu bido**
→ *Wesfê xo dayîş karo teres o, merdim pey şikîno. La ki şar wesfê kî bido sew kî pey bextiwar benî ú şeref gîní.*
- **Tifingî rê nişon, astorî rê meydon lazim o**
→ *Eki yewî ki tifing xo desta kerd, derî yew nişon hewcî keno kú tifingî bicerebno. La hilla ki astorî suwar bi, gay yew meydon bibo kú tede astorî xarno ú bicerebno.*
- **Tifu kerdo ri, bêarî vato kú varon vareno**
→ *Gay merdimî di ar ú arbet bibo. Eki merdimî xo bêar kerd, tufî ridê yêyî zî bibo derî xem nîyo. Vono qey rîyê mi bi varonî hîy bîyo.*
- **Timî yew ber akerde wo**
→ *Tengonê ú herayî hergû waxt ha kî ver di yî. Berê herayî pabidíyo, yê tengonî abena. La ki merdim çareyî sero bişixûlíyo, berê akerdeyî zî ca keno. Tengone ú herayî birayê cí yî.*
- **Tirba gêstî mergî çinî ya**
→ *Merdimo kú omewo dinya seba nonî xoverodono. Ú hewl ya zî xirab cuwíyena xo romeno. Ina dinya di xoverodayox çerray veyşon nêmoneno ú gêstî di zî nêmereno.*

○ **Toyî bi malê xo, toyî bi gonê xo fedakar î**

→ Fedakarêyi aîdê merdimî ya. Eki merdimî ra biqedîyo malê xo ra ferexet keno. La ki merdimî ra nêqedîyayi, hînî çîyîna tira nîyno bi gonê xo hetê fedakarêya moneno.

○ **Toyî cenîk î, toyî zî cenîkek î**

→ Cenîki esta zonaya û erjeyaya, dalmata xo ra hagîdar a. Û cenîki esta ki nezon a û nezonêya xo zî fahm nêkena, nêwazena ki dalmata xo ra zî hagîdar biba.

○ **Toyî kenî, toyî zî wenî**

→ Dinya di niheqêyi zaf a, toyî xebeytîni cefa kaş kenî û toyî zî roşenî sefa veynenî.

○ **Toyî ki merdî keye rijîno, toyî ki zî merdî dewî rijîni**

→ Toy merdimî estî ki havila yîni teyna yîni nêresena û ki merdî keyeyê yîni zirar veyneno. Toyî zî estî ki şarê xo rê zî havildar î û hilla ki merdî tira zaf çîy rijîno û şar tira zirar veyneno.

○ **Toyî vonî; nêkenî, toyî zî nêvonî la kenî**

→ Tewir tewir xûlq ra merdim esto. Tira toyî vateyê xo vonî, derî kerdiş çinî yo, toyî tira estî ki bilaheq qalî nêkenî, yîni rê kerdiş sey vatişî avzel o.

○ **Tunika kefenî çinî ka**

→ Merdim çi qas zî vîşî bixebetîyo hilla ki merd ina dinya ra çikî zî xo dir nêbeno aya dinyaya bîyni. Çinawo kû kerd û werd ha ina dinya di mendewo. Çewî tuniki kefenîya nêviraşta.

V

○ **Va “dêso tu rê vono, veyve biesnawî”**

→ Eki merdimî waşt dîrek mesaj

nêdo yewî, vateyê vatedê xo bênome verdono. Peyomî bi nomedê çewî nî, bê nome erşaweno.

○ **Va dêsê teberî rû dono**

→ Dêsê teberî keyeyî zaf çîyon ra paweno, tira yew zî va wo. Pawitoxê keyeyî, dêsê keyeyî yo û timî hedefê talokon o.

○ **Va koro tu rê çina? Va mi rê yew çim**

→ Çinadê kî ki çinî bi, kî ayeyî wazenî û mereq kenî. Kori rê çina avzel o? Çimî derî hîna avzel î sey heme çîyon. Yû zî xo rê çimî wazeno.

○ **Vaciyo kû asmîn di veyve esto, cenîyî nonî nerduni di caverdonî**

→ Cenîyi remza şayî ya. Eki şayî bibo dest û polê cenîyi ruwen di zî bibo, aya şayî şeyîşî rê yew rar gêrena.

○ **Varikê neweyî hakonê nexşinon kenî**

→ Merdimo kû tede yew cereb çinî yo, bi nîzdî beyîşê xo nê bêcerebon ê wayerê cerebon rê rar ronono.

○ **Varonî ra ver va yeno**

→ Roco kû eyom varonî ser di şîyero, verîciyî yew vawo kû buya varonî tira yena xo tên kerdiş dono. Eki çîyêkî xirab bicirîyo tira ver toyî alamatî wîrdîkî zî cirîyenî la gay merdim bişîyo fahm bikero.

○ **Vaşê verê keyeyî tahl o**

→ Vaşo kû verê keyî di yeno yew het ra bi pîsêya keyeyî tahmê yêyî giron keno û het bîyn ra zî bê qîymet keno. Ayo samed ra vaşo kû keye ra hîna durî yo hi bê pîsêya keyeyî yo û sîflêyi tede esta, hi zî yû bi qîymet o. Merdimê keyeyo erjaye zî ino moj erja yêyî nêveynîna, ratim bêerj o.

○ **Vatewo veng ca keno teng**

→ Merdimî ki qalê xo nêpêdawit va, bi qalonê xo cayê xo zî teng keno û xo rê hewlwelaq û seredej pirûnono, şarî zî dejneno.

○ **Vatiş ason o**

- Eki yew gure qewmîya, derheqê ayo qewmeyî di zaf çîy yeno vatiş. La derheqê ayo gureyî di çîy kerdiş, gom êştîş ason niyo, xebati wazîna, kerdiş wazîno.
- **Vatiş ra vatiş, hesab esto**
→ Vatiş esto kû merdimî melhemî ra nemrêr keno, vatiş esto kû dejî ver merdimî teterxon keno.
- **Vatiş û kerdiş yew nêbenî**
→ Eki vatiş bê kerdişî yo sew yew vate tede nêmoneno. Merdimî ki yew çîy va û nêkerd, kî vatişê yêyî yê vengî pey sekenî û çî erji tede esta.
- **Vayî ver ra remono varonî ver**
→ Merdim ki bêcereb bi, nişî- yeno xo rê wayer vecîyo. Inî xo yew dalamatî ra xelesneno, ina hewi xo erzeno yewîna dalamatî hîna gironi ver.
- **Vazdê pisîngî timî merek a**
→ Merek cawo tarî û xalî yo. Eki cay yewî pisîngî fetelnayî ya zî ya yew seydi viraza cadi mereki di cîf gîni. Çimkû cawo çepe û xalî merek a, çew rew rew wêra nêreseno.
- **Vengê dawilî durî ra weş yeno**
→ Merdim heyonî zor nêveyno, gureyî mîyon nêkewo, vono qey ez şîyeno tenga xo heme zorêyî ver ra bikero.
- **Vergo veyşon timî zirreno**
→ Veyşonêyî terş û dewarî di bena sebebê barrî û qîrrîyî. Verg ki zî veyşon bi, bi barrî û zirrîyî terşî kaş keno xo ser.
- **Verî bedelî, dima bixemelni**
→ Eki merdimî waşt yew çîyî bixemelno gay vericûyî newe bikero, dima bixemelno ki sîflêya yêyî vengi ra nişîyero.
- **Verî bi fikîrî dima qalî bikeri**
→ Merdim eki nêfikrîya vacîya, mumkuno ki qelb zî verdo û dekewo şaşêyî û xeletêyî mîyon zî. La vericûyî ki fikrîya qala yêyî kura resena û yena çî vate û dima ki vacîya qala yêyî cayê xo gîna.
- **Verrekê kerdî yo, comîrdê şerrî**

yo

- Verrek kavirê teze yî. Goştê yîni zaf weş o. Hergû merdim asar goştî gêreno. Merdim ki wîrdîk ki bi heme kar erşawîno û ki bi comîrd zî tengone ya zî şerr di ki xovero da, inî kerdeyê yêyî yêyî sînayê kenî.
- **Verreko hewl kûzik di bêlû yo**
→ Kûzik, cawo kû verreki tede cuwîyenî. Eki verreki bi esl û fesl bibo, hilla ki kûzik di yo imbazonê xo mîyon di vijînayewo û wayer zî tira heskeno.
- **Vewra koyê berzî zaf a**
→ Kowo berz di zafvewri varana. Cayê berzî ki zimiston dîy tira zaf sewm veyneno, serdê cayê berzî, vewra cayê berzî, mijê cayê berzî nomedar î. Merdimo nomedar zî dalamatê yêyî giron a.
- **Vewri helîyana, ko nêhelîyeno**
→ Ko kerre wo, herr a, dar û ber o. Inîni rê helînayîş çîni yo. La koyî ki vewri girewtî, germî ki serna vewra yêyî zî tira helîyena. ; Merdimo erjaye zî çerray erja xo vinî nêkeno la ne rejaye zî sey vewri helîyeno.
- **Vewri zî sipî ya la merdim gîyê xo sero keno**
→ Merdim ki bêxûlq û bêwijdon bi, çî hind zî fasala yêyî weşî bibo, heyna zî zehmet veyneno û binê ningon di moneno.
- **Veyşon her çîy weno, dejin zî her çîy vono**
→ Merdim ki veyşon bi çîna biro ver nêvijînenno. Eki merdim ê dejî ki zî bi, yû zî dejê xo ver hergû çîy kî ra vono.
- **Veyşon her çîy weno, nezon her çîy keno**
→ Merdim ki veyşon bi çinawo kû biro ver ayêyî weno. Merdim ki nezon zî bi gureyê hewl û xirabî nişîyeno cîverveco û hergû gurewo xirab zî tira hasil beno.
- **Veyşon vono qey ez mird nêbeno, mird zî vono qey ez veyşon nêbeno**

→ *Hergû merdim halo kû tede wo tira fahm keno. La halo kû tira durî yo bira vîr û vacêrdê yêyî di çinî yo.*

○ **Veyşonêyi çimê kî kor kena**

→ *Merdimê veyşonî ra ta vetewo û eki veyşon kar û gure rû mijul bi tewşiki têyagêreno. Veynaye zî, fêm zî kêmi gurîyeno.*

○ **Veyva bê zar û bê zonî, visturî-ya bê dînî û bê îmonî**

→ *Veyvi visturîyi gore him eyel û him zî xomi hesebîna. Gay visturîyi veyvi rê bi gizma rar nêrono û derî marêyi bikero kû ya zî waxtî mîyon di bonderê keyedê newî bibo.*

○ **Veyve bi dawil û zurna şono, meyit bi hezn şono**

→ *Cayî gore keyf ya zî hezn beno. Merdim veyve di nişiyeno hezn tepîşo û hezn di zî nişiyeno bireqîşîyo.*

○ **Veyve durî ra weş o**

→ *Merdim heyonî ki yew gure di nêbo, sîflêya ayo gureyî nişiyeno rew rew fahm bikero.*

○ **Vonî ki kor kom o, kor xom o**

→ *Merdim ki xom bi denezon o, derheqê yew çiyê di wayerê yew zonayî nîyo. Ayo nêzono kû se bikero û sera şiyero. Cuka ki xom kor hesebîno.*

W

○ **Wa awri bo, kekî zayi**

→ *Wa siûdê merdimî bibo, wa êro nêbo mêştî bo. Bêsiûdêyi bêwaxtêyi ra xirabêr a.*

○ **Wa cenîyakî keynaya axayî bo, wa aqilê yayi yê keynaya aşikî bo**

→ *Wa cenîya kî keyedo erjeye ra, keyedo zengînî ra bo, eki binêkî kêmaqilî zî bîyi çiy pey nêbeno. Çimkû daruyê kêmaqilêyi malê cenîki*

veyneno.

○ **Wa gonê kî vecîyo, wa nomeyê kî nê vecîyo**

→ *Merdim ki nomeyê yêyî xirabêyi sero vecîya, heyonî hilla mergî zî çewî vîr ra nişono. Kura di ki qala yêyî bîyi, bi leqerdîyi derî toyî zî panîyenî. Ayo semed ra daraxa ki bide resawo hinî mergê xo zî wazeno.*

○ **Wa hinzar dostê kî bibî la yew dişmen zî kî rê zaf o**

→ *Cuwîyeni di merdim gay dişmen û dişmenêyi sero zaf hewl bifikirîyo. Çewî dişmenêyi ra havil nêdîya la dostêyi weş a. Eki merdimî dostêyi romiti, tengone ra zî lezî vecîno. Dostêyi virazena û dişmenêyi zî rijnena.*

○ **Wa Homa kî rê dost bo, wa dinya kî rê bar bo**

→ *Merdim pey paştîya qasidî zaf bawer o. Eki paştîya merdimî di Xeleqnayoxê yêyî bibo, yû xo tengone di nêveyneno. Cuka ki vono; wa Xeleqnayox paştîya mi bo, wa ina dinya zî barê mi bo. Verê xo raşt veyneno û sewbîna sebeb zî nêgêreno.*

○ **Wa kî pillê kutikon bî, wa kî şinikê birayon nêbî**

→ *Şinikê keyeyî heme dalmati bide wenîya monena. Merdim heme tahda ver di xo virazo zî şinikêyi yewîna dalamati hewcî kena. Ina zî sey kutikêyi barê yayi giron o.*

○ **Wa lojina merdimî duy bikero, wa bari bari bikero**

→ *Duy kerdişê lojini yeno vateye kû ino keye di merdim cuwîyeno. Wa tede merdim bicuwîyo, wa tede şilik bibo, wa binêki bi kemone bicuwîyo.*

○ **Wa ne şîş veşo, ne zî kebab veşo**

→ *Waxta ki yew mişgule virazîya, gay merdim nahfa wirdî polon bipawo. Gay merdim bişîyo werteyê pî omevîşî veyno. Rizaya wirdî polon avzel a.*

○ **Wa pironê xo ruwenin bo, wa sereyê xo gunin bo**

→ *Wa merdim mirdîya xo weş bicuwîyo, eki tede sıflêyi zî biveyno çîy pey nêbeno.*

○ **Wa siûdê kî bibo, wa yew felqeyê qina kî çinî bo**

→ *Siûd yew çîyodo zaf rind o. Eki merdim bêsiûd bibo, cuwîyena yêyi zafêr qeda û belayon reydir vîrena. Merdim leşa xo di yew kemone veyno zî şîyeno pey şikir bikero la hergû waxt bêsiûd beyîş û qeda û belayon di têkoşin dayiş zahmet o.*

○ **Wa sur bo, wa pûnc qurişê yêyi zêdî bo**

→ *Sur rengê cuwîyen o kû tede hewlêyi û rindêyi esta, ayêyi temsil keno. Eki erja yêyi binêkî zêdî zî bibo çew pey nêdejeno.*

○ **Wa xeyr bo, wa erê bo**

→ *Yew gure di ki xeyr nêsa, rew zî bibo ne xeyr o. Eki tede xeyr asa, erêyi zî bibo merdim tede yew tengone kaşnêkeno.*

○ **Wahdeyê Homayî heq o**

→ *Merg wahdeyê kî yo. Cuwîyeni kî nêçapê xo ki dekerdi wadeyê yayi zî temom beno. Ino zî yew heqîqet o, yew raştêya xoza ya.*

○ **Wahdeyê mijmewli ki ome şona taştîya şonî wena**

→ *Wîta di yew gure ki bêwaxt û raştêya yêyi ki nêgîrîya çimî ver, zirarê ayo gurî ra behs beno. Merdim heme gureyê xo di raştêya ayo gureyî bigîro xo çimî ver hîna hewl beno.*

○ **Wayerê arî arê xo paweno; bê ar vono qey mi ra terseno**

→ *Merdimê bi şîretî timî şerefê xo rê interîno la yê bê şîratî di yew dabon çinî ya. Çinayî rê ki biinterîyo û biterso.*

○ **Wayerê hewli timî silton o, wayerê xirabi timî poşmon o**

→ *Çewî xirabi ra yew havili nêdîya û timî kerdonê xo dima zî poşmon bîyo. Merdimo kû wayerê hewl o, hewl keno û hewl veyneno û şa yo zî.*

○ **Wayerê karê xo bi, şêrînê imbazê xo bi**

→ *Merdimo kû karê xo dima wo, civatî mîyon di şîncaye wo. Heme kes tira weş û imbazonê xo mîyon di zî şêrîn o.*

○ **Wayerê kutikî kutikê xo ra çîy zono**

→ *Hergû kes wazeno wa imbaz bo, wa gedeyê yêyi bo, ya zî wa merdimê yêyi bo, yû tira ra weş hagîdar o û heme fahlonê yîni zî weş veyneno û weş şinasneno.*

○ **Wayerê meyitî kor o**

→ *Merdim ki yew tengone di ya zî yew seredejêyi di ki bi, sey merdimê korî yo. Zaf xo ra hagîdar nîyo, yew kelgirîya pilli di yo. Heme hilli şîyeno xo rê yewîna tengoneyî zî pirîno.*

○ **Wayerê sucî sucê xo zono**

→ *Hergû kes rocî mîyon di çinawo kû keno weş pey hagîdar o kû xirab ya zî hewli kerda. Eki kerdeyê yêyi yê sucî, ya zî nîyi, yû rind pey zono.*

○ **Waywelîk ki kî cay çîy bivatîni**

→ *Merdim ki zonderg bi çew nêwetono kû derheqê yêyi di cay çîy vaco. Çina biro vatiş, xo rê sercelon hesebneno û gizma vero vecîno.*

○ **Wede pey fison germin nêbeno**

→ *Bi qalonê vengon kar nêbeno, ya zî yew renci nêdiyena. Renci rê zî xebati hewcî kena.*

○ **Welatê koron di şaşî benî paşayî**

→ *Eki yew welati di merdimî dormeredê xo ra hagîdar nîyi, sey koron têyagêrenî, inî koron mîyon di zî şaşî sey paşayon erjeye yî. Çimkû zaf ra toy cîrîyayon ra hagîdar î.*

○ **Welî ra teli keweno, telî ra zî welî keweno**

→ *Ge ge merdim bi xûlqê mar û pîrî têyanêgêreno. May û pîy hewl î la gedeyî seki bira ayo keye ra nêbî. Xirabi hi jehr çarnayî ki çew bila yîni nêşinasneno.*

- **Werdişê astorê qirî sayedê gadê cita ra wo**
→ *Gayê citi nêrewo giron milê yêyî sero yo. Heme kulfetê keyeyî sayedê yêyî ra wenî û pey beşerîni. Keye di zî dalamatî vîyedê merdîme pillî di ya, ayî bîynî sayedê yêyî ra loqtêzeki kenî.*
- **Werekê aqilê peyenî**
→ *Aqilo peyen ratim hîna ca di beno. Çimkû ferasetê merdim esto kû sero hîna zaf bifikrîyo.*
- **Werî dima vazdi zime**
→ *Merdîm ki pîzeyê yêyî mird bi, mirdêyî dima cawo serd in ya zî xebatî derûî zêdêr weş a. ., cawo zime ya zî xebatî xem nîyo.*
- **Wesaron zirrayişê heron o**
→ *Wesar ki bi heme gonî tengone ra xelesîno, herî zî wayerê heme tewir ra çerîyî benî û keyfon ver zirrizirra yîni bena. Weytîya ki çerî ra gîni yîni zirrayiş dona.*
- **Wesfon bidi xortêyî di, zuri biki pîrêyî di**
→ *Merdîmo xort çaxê xo di wayerê heme tewir ra taûtaqetî yo, eki wesfonê xo zî bido merdimî rê şik pirûnênîyeno. La merdimo pîr kelxût bîyo, wesfonê çinayî ki bido eşnawitoxonî rê virrî yenî.*
- **Wijdon, destnimajê aqilî yo**
→ *Destnimac pey nimac beno, wijdon zî merdimî cuwîyen di xeta raştî di edelnenno û wayerê erji kenno.*
- **Wişkî reydir tern zî veşeno**
→ *Yew merdimî ki hesabê nurri û durra xo nêkerd, hewlî û xirabî têdir qîymet ra fiyneno.*

X

- **Xatirê kutikî çinî yo la xatirê**

wayerî esto

→ *Merdîm ki xirab bi, cayê xatirî ki nêverda, beno nêerjeye. Eki xatirê mar û pîrê yêyî zî çinî yo sew kutikî ra xirabêr beno.*

○ **Xebatî seqa merdimi ya**

→ *Xebatî raştêyî ya zî sixrekerêya merdimî vecena werte. Eki merdim çi hind saxlem bibo, xebata yêyî saxlemêya yêyî nawnena.*

○ **Xebera ki kewtî yew fek, kewena çand dewon zî**

→ *Xebera hewlî ya zî xirabî bi fekî vila bena, eki merdimî yew qalî eşnawiti, aya qalî lezi imbazonê xona resneno û imbaz zî imbazê xona resneno.*

○ **Xebera nexeyr lezi vila bena**

→ *Xeberî ki weşêyî tede çinî ya, ina xeberî lezi wayerî resena. Çimkû tede yew dalamatî çinî ya û yew bar hewanîniyeno.*

○ **Xebera vaya awî, vaya awî sero vecîna**

→ *Xebera hergû dehkera cadê dehkera sero vecîna û wêra di gurîyena, aver şona.*

○ **Xelle û simer têmîyon di yî**

→ *Simer xellî ra peyda beno. Sapê xelleyî xelleyî deresneno. Eki xelle virazîya û kuwîya sapê yêyî zî simer beno. Heme wirdî zî yemnû ra yî. Hewlî û xirabî zî yew ca rayî, merdimî ra peyda benî, heselîni.*

○ **Xemê korî yo ki çilay hewna şîya**

→ *Korî ra roşn nîyaseno kû çilayî û roşnêya çilayî veyno. Roşn û tarî derî ferq nêkenî. Merdimo nezon derdî ra, tengonî ra hagîdar nîyo, nişîyeno kû cîverveco çi cirîyawo, çi qewmîyawo û pey bixemîyo yan zî şa bo.*

○ **Xeta çewt binê seredê gayê pîr ra vecîna**

→ *Eki keyeyî mîyon di pillî yew xeta di nêbî, bi şaşêyî têyanêgêrî, şinikî xeta ra, çewtêyî ra hagîdar nêbenî.*

○ **Xeyr bi pere nêpêmawîno**

→ *Wayerê xeyrî bi pere têyanêgêreno, xeyr beno kû zî bi pereyî bibo la wayerê xeyrî gay xeyrê xo ra behs nêkero. Gay xeyrê xo zî pey pereyî nêpêmawo.*

○ **Xeyrê çimê raştî çimê çepî rê çinî yo**

→ *Kom wesla ki bidejo, aya wesli xo vera jon kena. Derdê ningon ra polî hagîdar nîyî. Merdim ki derdin bi hagidarêya çewî wayerê derdî nêbena.*

○ **Xidir o, xatir o, hergû roc tê-dir o**

→ *Keso kû merdimê tu bibo, yew leteyê gonê tu hesebîno. Çiqas zî xirab bibo heyna yê tu yo û nêertzîno.*

○ **Xirab xirabêya xo di moneno**

→ *Merdim ki şarê xo rê ki nêbi û nêto xirab têyagêra çerray ser nêkeweno. Timî xirabi veyneno û xirabêyi di cuwîyeno.*

○ **Xirabêya ki gonî rê yena, wa malî rê bîro**

→ *Mal wayerî ra aver nîyo. Wayer malî qezenc keno la mal nişiyeno wayer qezenc bikero. Xiraba ki wayerî rê yena, wa malî rê bîro yê gonî ra hewlêr o.*

○ **Xirba kî tirba kî ya**

→ *Cawo kû merdim tede rapincîno keyeyê yêyî yo, welatê yêyî yo û wêra di zî cuwîyeno. Heyonî hilla mergî setara yêyî keyê yêyî yo û ki merd ayo welat zî derî mezel beno.*

○ **Xizon xizonêya xo nêzono**

→ *Merdimo xizon xizonêya xo ra hagîdar nîyo. Eki xizonêya xo bihesîyo sew xizon nêmoneno.*

○ **Xo bizoni ki wa şar zî tu bizono**

→ *Merdimî ki cayê xo, gironêya xo, qîymetê xo ki zona, şarî het zî wayerê yew erjî veynîno. Heme erjê kî ha kî destî yî.*

○ **Xuyo şêrîn heyonî pîrêyi yo**

→ *Xûy sey wesla merdimî waxtî reydir*

virazîno û kî dir cuwîyeno. Heyonî hilla mergî, xûyê kî zî kî reydir cuwîyeno.

Y

○ **Ya her barî ver, ya zî bar herî ver**

→ *Eki merdim wayerê barêk bi, ya gay rakerdox şîyero ayo barî ver, ya zî gay merdim barî bîyero rakerdoxî ver.*

○ **Yarî cayo tarî di bena**

→ *Yarî ra zaf hewî dawa pirûnîyaya. Eki merdim yarî bikero gay hesabê cayê tengonî zî bikero. Ca esto ki merdim nêwazeno çew tedir yarî bikero. Yarî di ca vijînayiş şert o.*

○ **Yarîya heşî hi lemat a û hi zî afat a**

→ *Heş yew heyvono xidar o. Eki çewî dir yarî bikero, lemata xo zî kîya fiyno seki kî rê afatî pirûbinayo. Yarîya zilmdarî merdimê bindestî rê hi qehr o û hi zî tofon o.*

○ **Yew çim bibermo zî çimo bîyn nêhuweno**

→ *Eki merdim yew xem di bi, keye û kulfetê yêyî têdir xem ra sewm veynenî. Çimkû heme yew ca di cuwîyenî.*

○ **Yew dew a, yew hew a**

→ *Hewî nomeyê yew cenî yo. Nomeyê Hewî keyberî gêrayişî sero vetewo. Hilla ki lazim bena, çew nişiyeno ca di veyno, cuka ki vonî " yew Hew a, yew dew a".*

○ **Yew goliko rîxajin nomeyê yew naxirî xirab keno**

→ *Merdimo xirab nomeyê xo zî, yê qewmê zî heremneno. Teyna xo çim ra nêfîyneno, qewmê xo zî çim ra fiyneno.*

○ **Yew kî ra hes bikero, cilê hera kî**

zî raşt bikero bes o

→ Eki cay çewî ki kî ra heskerd, misqala zerretîn yew havili zî ki biresno bes o. Xayle gironêya havil resnayişî nîya, xayle nizdî beyîş o.

o Yew mergi di hinzar tewir vaş yeno

→ Yew keye ra ya zî yew cemat ra hewl zî xirab zî vecîno.

o Yew merre yew embarî pîs keno

→ Merre bi xo merdim tira serd o û zaf cayonê pîsona zî gêreno. Eki merre dekewo yew ambar, çîyo kû ayo ambarî di yo bi pîsêya xo ambarî heremmeno.

o Yew mîx yew nalî xelesneno, yew nale zî yew astorî xelesneno

→ Nale pey mîxî ninga dewarîya moneno. Eki mîx ki çinî bi nale zî panêmoneno. Eki mîx nêbo, nale nêbeno, eki nale nêbo, estori zî nişîyena rar ra şîyero.

o Yew mûzir, hinzar hûzir xerepeno

→ Mûzir bi xo hewla imbazî nêwazeno. Eki mûzir dekewo yew cematî mîyon, mûzirêya xo zî yînî saweno û keno sey xo.

o Yew pîy şîyeno hinzar ewladî biewnîyo, hinzar ewlad nişîyeno yew pîyî biewnîyî

→ Pîyê kî yew o. Hilla ki ewladon onî dinya des zî bibî, se zî bibî derî zaf xem nîyo. Bê hewlwelaq ewnîno bide û derî wayer vecîno. La ayî des ya zî se ewladî pîrê xo hewelêyê yemnû kenî û werte di verdonî.

o Yew siloyî sero di di dîkî nêweydonî

→ Dêkêyi binêkî zî zordarê ya. Hergû silo di yew dîk wazeno kû serpirêya dîkonê bîynon bikero û wêra ra biqewerno. Kom dîko kû ona bikero beno qiralê siloyî û nêverdono ki yewîna dîk ayo siloyî sero dîkêyi bikero.

Z

o Zehmetê mayî nomeyê pîrî yo

→ Keye di baro giron cenîyi wenayewo la ayo baro giron rispînêya comîrdê keyeyî ya.

o Zemê şarî mekeri ki wa zemê tu zî nêbo

→ Merdimo zemker eki cayî di ronîşt bê zemî deyax nêkeno. Yewido kû bonderê zemî bibo, wa bizono kû şar zî zemê yêyî keno.

o Zengînî ra vonî ki omarkîn bo, feqîrî ra vonî ki tu kura ra erdo

→ Çew sewalê malê zengînî nişîyeno bikero. Him toyekêyi û zafêyi semed û hi zî zext û zafî semed çew nişîyeno têkilê zengînî bibo.

o Zengû yew eyar o

→ Senî ki astor bê zengû nêbeno sew merdim zî gay yew eyarê yêyî bibo. Astoro bêzengû wayerê xo rar di zorî ver di verdono, merdim ki zî bê eyar bi cematê xo sey astorê bêzengûyî zorî di verdono.

o Zerenca qafesî hepsî ya

→ Teyro kû qafes di beno nişîyeno azadkî bicuwîyo. Sey merdimê hepsî bêrizo û bi tengone cuwîyena xo romeno.

o Zerenci zî rind a la dekenî qafes

→ Zerenci vijînaya ya la merdim seba nahfa xo dekeno qafes. Merdimo kû zî hewl o pergal, yêyî seba nahfa xo dekeno zîndonon.

o Zerrê zaf mewesfî, ez tu gir a saweno

→ Merdim gay çerray pey hewlêya xo nêwesfîyo. Beno kû dinya di heme rocî zerrîba kî nêvîrî û kî xo ser ra zî tengonon veynî.

o Zerrî kewta pişkili, pişkili zî werda

→ Zerrî çinayî ra hes bikero ayêyî xo

rê vijîna. Çinayi ki kewti bi şert û şurtê ayo çîyî têyagêrena. Çimkû çîyo kû vijînayî dir vîyarneno zerrî ya.

○ **Zerrî sey şuşî ya, hew ki şikîyayi hînî pîya nêdusena**

→ Şuşe, comi ra viraşte wo. Hewki şuşe şikîya hîna sey verî pîyanêduse. Zerrî ki zî şikîyayi hînî weşî beyîşê yayi zî zehmet beno.

○ **Zerrîya babonçî hera ya**

→ Merdimo kû tengone ya zî xirabêyi nêdîyi heme kesî sey xo zono û berz ra vacîno.

○ **Zerrîya herayi extîyar nêbena**

→ Merdimî ki zerrîya xo herayi tepîştî erê derdî ra sewm veyneno û erê zî extîyar beno.

○ **Zerrîya şikta canîyna**

→ Zerrî ki şikîyayi hînî zor cakewena. Weşêya zerrî nêşiktiş di ya. Merdim gay verî şiktişî mahkûm bikero, eki bahdî poşmon bibo zî hinî veng a, çimkû zerrî şikîyaya.

○ **Zerrîya teniki xorton kerda mi rê riki**

→ Wayerê zerrîya teniki tendar o. Lezi tennon ser keweno. Eki xorton di wardo û roşo, xortî zî wayerî zerrîya hera yî û pikerdiş zehmet beno.

○ **Zewac ya key sayî ra, ya zî wa key dayî ra bo**

→ Zewac cawo kû keyna tede ya ya wêra ra beno û ya zî poldê mari ra beno. Çimkû heqê asar gureyon zafêr mayî yeno û dormeredê xo ra veynena.

○ **Zimistonî dima wesar o**

→ Zimiston demserro bi tengone wo û wesar zî zimistonî dima wo. Û demserrê wesarî di herayîyi esta heme çîy di bollixêyi virazîna.

○ **Zimîlê pîsîngon zî estî**

→ Gonîyo kû pirtin o, heqûmicid zimîlê yêyî zî estî. La zimîlî gonîyî jîhat nêkenî, nomedar nêkenî, hewl yan zî xirab nêkenî.

○ **Zon di kate çinî yo**

→ Zon wesla gonîya ki heme hetîya tadiyahena bi ayo moj yew wesl a. Hilla ki ome qalon zî ser, ayo zon sey xo qalon têpeya nono.

○ **Zon paleyê wayerê xo no**

→ Zon seba kû wayerê xo bipawo gurîyeno. Xizmetkarê wayerî yo, mezgê wayerî ki senî waşt, yû ayo tewir gurîyeno.

○ **Zonê leqleqi, sereyê teqûteq o**

→ Zon ki weş îdare nêbi, merdimî rê seredej pirûnono. Sereyê wayerî hewlwelaqon fiyneno.

○ **Zonê tu ra nêbo, wa ka qolincikî çimonê tu vecî**

→ Merdimo wesfdar eki zonê yêyî ki zî nêbo nişiyeno cemata bigêro. Eki qalon ra nêbo, yû heme çiyon ra meht mendewo.

○ **Zorê kutikî ki şî, tozîyi rê beno pêt**

→ Merdimo bê huner hilla ki tengone di moneno, komî ra ki çimê yêyî birna hirsê xo zî ayêyî ser ra teber keno.

○ **Zura çeherşemeyî, pûncşeme di vecîna teber**

→ Zuri roco kû vacîna ha tebera ya. Zuri nênimîna, êro bibo mêştî bibo ya ha teber veta ya.

○ **Zuri bîya veyveki, kesî nêgi-rewta keyedê xo**

→ Merdim zuri çî hind bixemilno zî, ya bi xo zur a. Koncawo kû zuri dekewta, wêrayî xeyr xo nêkerdo.

○ **Zuri key raşt vacîyaya ki**

→ Çiyê zuri û raştî pîya çinî yo, tersê cî yî. Çewî çerray zuri raştî ra nêhesabnaya ki rocî ki zuri raştî vecîyo.

○ **Zurî ra çew nêmerdo**

→ Merdim çerray pey zurikerdişî nêmerdo la pey nêerjeye bîyo û mergî ra zî xirabêr kerdo.

1872 - 1873

1874

1-1

1885

1

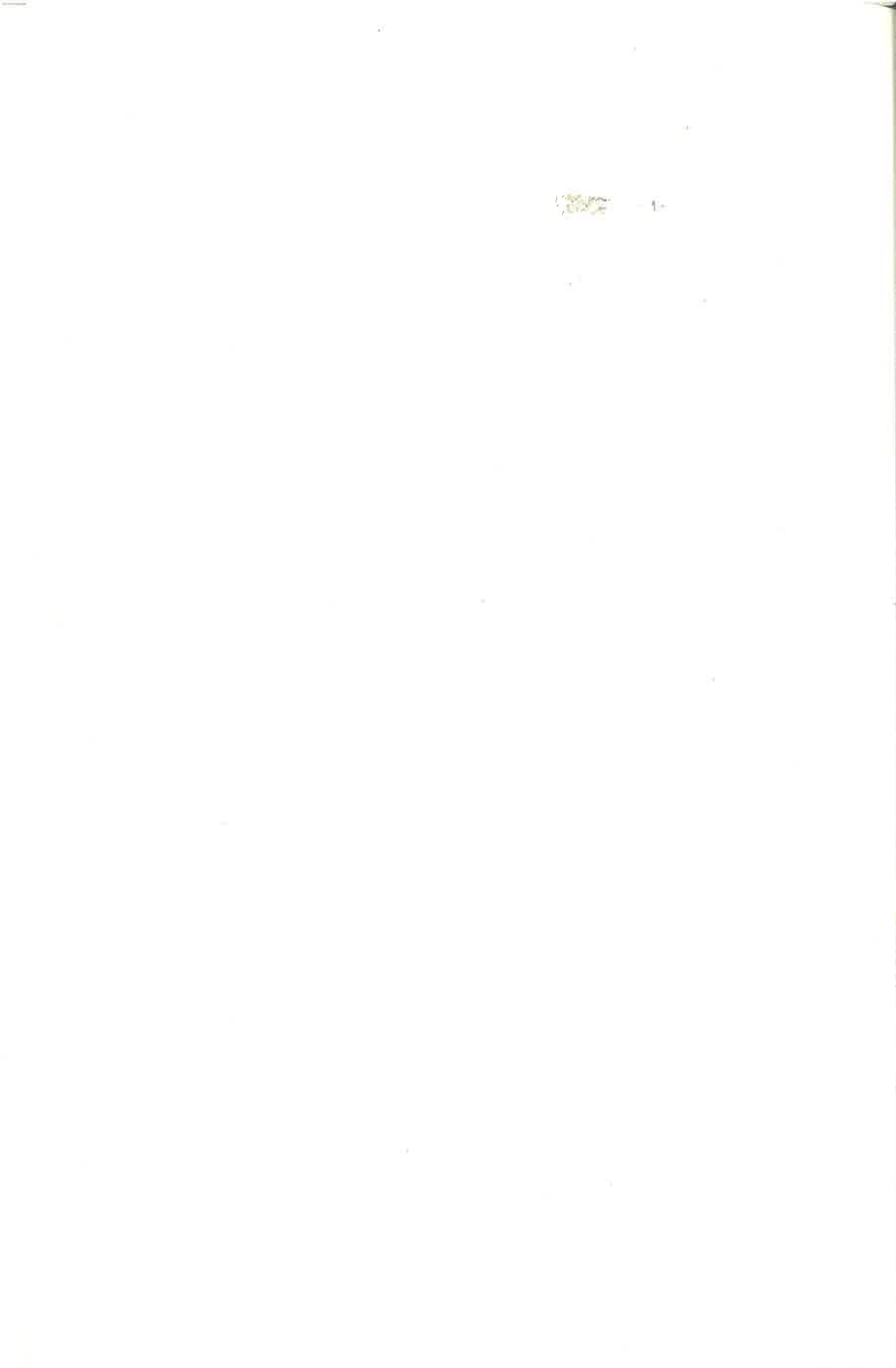
2

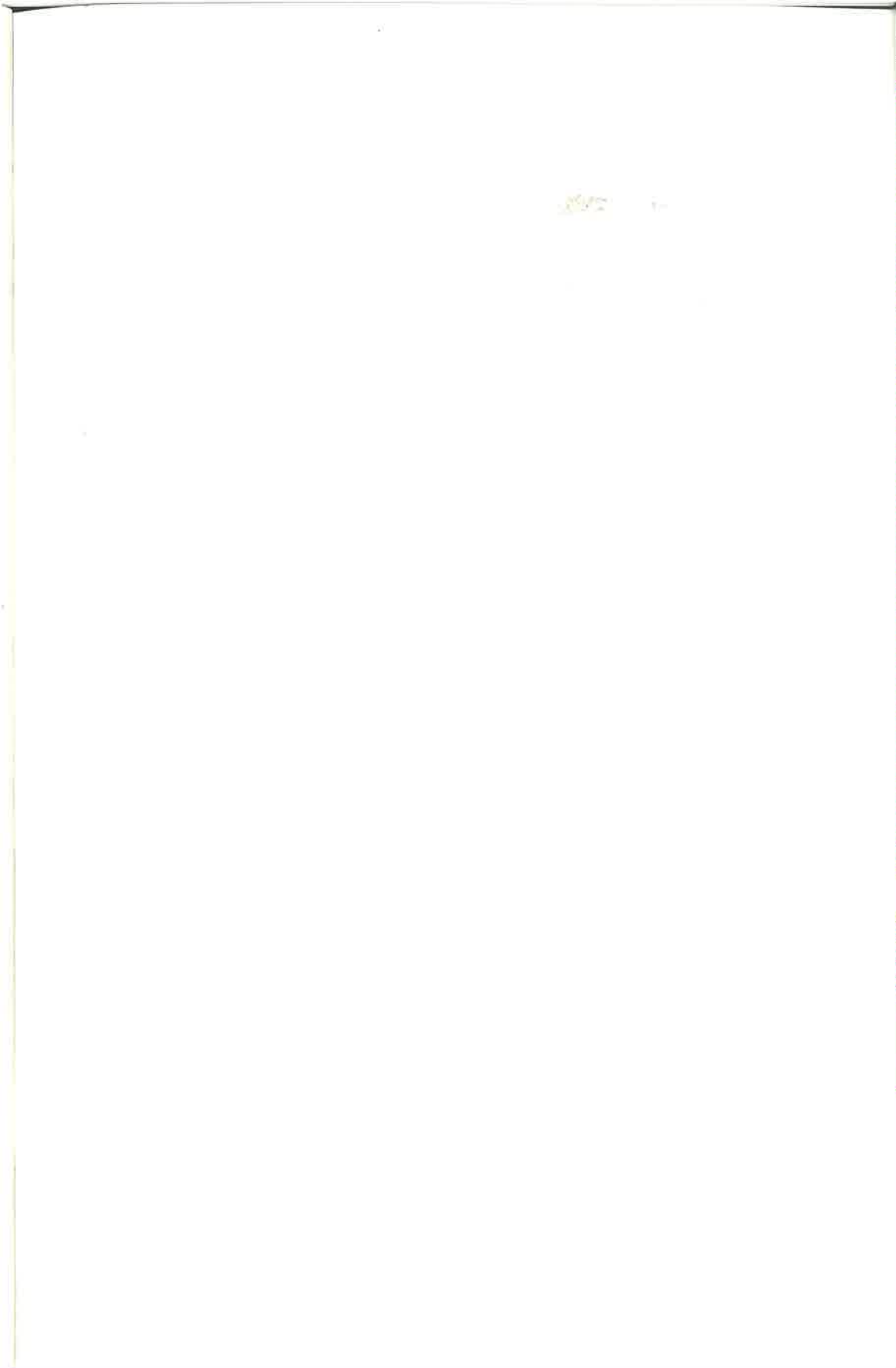

1872

1872

"Kirdki Maya Zoné Mayi yo!"

AJANS J&J

Kooperatifler Mh. Tuzan Aga Cad. Ö: Emek St. A Blok No: 33/1 | 21160 Yemqehr | DİNARBAKIR

www.ajansj.com | www.jajans.com | ajansj@gmail.com | info@ajansj.com

+90 412 228 36 06

+90 533 436 58 54

+90 533 436 58 54

ajans.jk

ajans.jk

ajansjk

ajans.jk

ISBN: 978-625-8305-15-9

J&J | 2023

9 786258 305159

0 0742 >